

जिल्ला वस्तुगत विवरण DISTRICT PROFILE

Kalikot कालिकोट २०७३

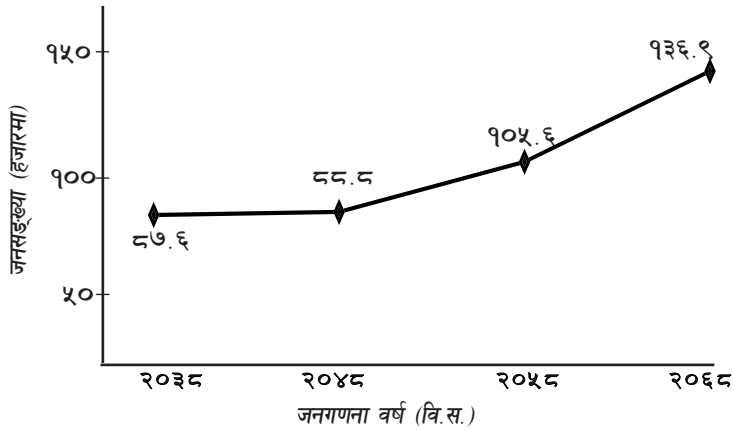

नेपाल सरकार
राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय
केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग
तथ्याङ्क कार्यालय, सुर्खेत

जिल्ला वस्तुगत विवरण, कालिकोट

District Profile, Kalikot

@&#

नेपाल सरकार

राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय

केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तथ्याङ्क कार्यालय, सुर्खेत

(सुर्खेत, दैलेख, कालिकोट)

k\$ fzs : तथ्याङ्क कार्यालय, सुर्खेत
: फोन तथा फ्याक्स +९७७ ०८३-५२०२०४
: वेभ साईट www.cbs.gov.np
: ईमेल statsurkhet@gmail.com

k\$ fzg j ifr : वि.स. २०७३

k\$ fzg klt : ३५० प्रति

; j ffr v s f/ : तथ्याङ्क कार्यालय, सुर्खेत

d s : प्रिज्म डिजाईन एण्ड प्रिन्ट सोलुसन प्रा.लि.
नेपालगञ्ज, बाँके
फोन +९७७ ०८१-५२८०२२

* a, k' t s d f c @ ; f r a f i ; f e f / u l / P s f t Y o f f x ; s t l o t Y o f f l j e f u t y f t Y o f f s f o f f n o ; v f a f i c g d i f f g e P s f j d f f g g l 5 g y .

k= M@ &@) &#

r=9M

गन्तव्य निर्देशक विभाग संघीय तथ्याङ्क विभाग

संघीय तथ्याङ्क विभाग
२०१५

फोन नं.: { ४२४५९१३
४२४५९४६
४२४५९४७
४२४५९४८
फ्याक्स नं.: ४२२७७२०

/fdzfixky
yfkynl. sf/df8f

दृष्टो

:yfglo glt lgdff, ofhgfsf/, cg Grgstf cVtf / ; -rf/sdlx; sf nflu v8s[tYof s]dfu
llagfllag a9d)Ux\$ fjcgej xfdln]u/\$f5f; v8s[tYof s]fa: tfjdfunfQ/ni 6o hguGf, s[ifufg/
gdgf; j [fOx; df cVtf/t lj leG; j [fOx;n]dfi kl/kl't {ug(g Sg); Gedf uGf tyf; j [fOx;af6 kfk
lhnhfj] -ufij = =txsf tYof / :yfgla: t/sfij leG lgs fox?df Joj :yfkgu/Psfclen]x; df 5l/P/
/x\$fpkof]Lcf8fx; n[QPsqt uLcfdkp]ustfx; sfjpkof]sf nflu pknAw/fpg]kpf; j k s[6o
tYof lj efu cGut sftYof sfofnox;n]r fn'cfiy\$ j ifdf lhnhfj : tut ljj /G tof/ u\$fxg\ a; sfj
tof/laf6lhnhf: t/sfjtYof e8f/; d[eQkpf]ustfx; sfjdfu lgs }x0 D; Daryxgf eG]ij j f, dh]
lnPsfj5'. tYof sfofnox;n]j utsfj ifx; dfklg&%j G]lhnhfsfj : tut ljj /Ox; tof/ u\$ f/ltgsfj
clvst d dfu tyf kpf]ePsfjcgej xfdln]u/\$f5f. k'tt lhnhfj : tut ljj /G klg; /\$f/ fxfx; sfj
lgD lgs; xof]Lxg]j j f, dh]lnPsfj5'.

lhnhfsfjufij = x; sfj 8f: t/; D8sf tYof x; ; u]xt a: tfj dxTj kof lhnhfj : tut ljj /G tof/LuL
k\$zfzgd f Nofpg nflu\$ fdf d tYof sfofnosfjkz; +f ub5' / a; sfjtof/df; mlg; D8ofsd fLj udf
vGj fb lbg r fx5'. cfudLj ifdf tYof sfofnox;n]a; k\$zfzgsfjcbj lvs g lg; :s/GnfQklg
kfyldstf]lbg]geG]ij j f, dh]lnPsfj5'.

; dg/in cofn
-dxifgd's_
c; f/, @ &#

gkn ; /sf/

मि ७० ओहो ओहो सफ; l r j fno

s n b l j e fu

t Yoff s f o h o , ; v t

- ; v t , o h y , s f i n s f b _

फोन नं.: ०८३-५२०२०४
विरेन्द्रनगर ७, सुर्खेत

k ÷ M @ & @) & #
r = g M

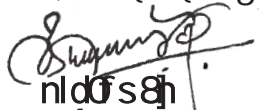
x f d f j e g f O

; a Voffds t Yox; s f j ; a s n g , k z f y g , l j Z n j / O P j + k j t l t s / O g) t Yoff x f j . t / c f v l g s J o j : y f k g d f
; a Voffds / ; a X r g f d s ; a) l s l ; d s f h f g s f / l x ; n f Q t Yoff s f j k l / e f i f f l e q ; d l l P s f j 5 . t Yoff s f j
c l : t j t Yox; s f j ; d x s f j (Aggregate of facts) ; k d f x 5 . s g j k l g l j s f ; ; D a l G w s f o f r d s f j k j y f g l j 6
t Yoff x f j . l j s f , s f l g t P j - o h g f x ; s f j g d f O , s f o f g o g , c g l u d g P j - d l n o r s g s f o h f O , l h j t f k l f g
u g j d v o c f v / g j t Yoff x f j , t ; y (t Yoff n f Q / f o s f j P j s f j ; k d f l n g ; l s 5 .

/ f o s f : y f g o t x d f / x s f P s f O ; - l h n h f , g u / , u f p _ ; E i ; D a l G w v l O s f j (Disaggregated) t Yoff x ; s f j
d f u l l o g f l o g a g u P s f j c j : y d f s f l o : t / d f t o f / k l / P s f t Yoff / ; t g f x ; n j d f q b z s f ; a j f j P j +
: y f o x ; s f l j : t f ; k d f h f g s f / l k f g u g ; D e j x e g . o ; s ' f n f Q d g u l / t Yoff s f o h o ; v t n j s f l o
t Yoff l j e f u s l j l e g k s f z g x ; d f 5 l P / x s f l h n h f : t l / o t Yoff x ; / l h n h f l : y t l j l e g ; / s f / L t y f
u j ; / s f / L g s f o x ; a f o k f t c f s 8 f ; n f Q P s l o t u l / o ; s f o h o s f s f o f f j l e a s f l h n h f j : t u t l j j / O
; v t @ & , l h n h f j : t u t l j j / O h n y @ & / l h n h f j : t u t l j j / O s f i n s f b @ & # o x f x ; d l f k : s g j
h d s f j u \$ f 5 f j ; D o r l f x ; n f Q l j : t f ; k d f ; d e j g l s P k l g o f j k s f z g n l h n h f : t l / o o h g s f / ,
c g O r g s t f , l j B r y l / c o k p u s t f x ; n f Q x o f u k l o j l j z f , u / P s f j 5 . o ; n f Q k e j s f L , t Y o k / s
; f y o ; k s f / s f j c f u d l k s f z g n f Q c e n a l 9 k e j s f L , t Y o k / s P j - k p u s t f o l l a g f g k s f z g s f o r d d f
e P s f d o x ; c h n Q p o k o s t ; x o f u / ; e r n j s f j c k l f f / v \$ f 5 f j

o f j k ' t s t o f / k r o s f j n f u k p o l e l d s f l g f x u g l s t o t Yoff l j e f u ; d g o t y f : t / l g w / O z f v f k l t
s f o h o c f e f / L 5 . T o ; j u / c j Z o s t Yoff P j - h f g s f / L p k n j w u / Q c d n b ; x o f u u l / l o g j l h n h f l j s f ;
; l d l t s f j s f o h o s f i n s f b , l h n h f k z f , g s f o h o s f i n s f b l h n h f s l i f l j s f , s f o h o n u f o t c o
; / s f / L P j u j ; / s f / L s f o h o ; a ; y f J d S t u t o x f e j x ; k l t t Yoff s f o h o ; v t x i l d s c f e f / k s 6
u b 5 .

l ; l d t ; f j / ; d o f j l v s f j f j h b s f i n s f b l h n h f s f j o ; j : t u t l j j / O t o f / u g j o r d d f t Yoff ; s n g
k z f y g , s D o v / 6 O k a , k s f z g c f l b s f o d f c x f / q v l 6 ; x o f u u g k j o ; s f o h o s f ; x s d l (s d f f / l x ;
v o j f o s f k f q x 5 .

n l d o s s h
- t Yoff c l v s f _
P j +
t Yoff s f o h o ; v t k l j f /

lhm f j : tut l j j / of, s f i n s f b @ & #
l j i f o ; t L

पाना नं.

v08-† kl/ro=-----†-!%

१ कालिकोट जिल्लाको संक्षिप्त परिचय.....	१
१.१ कालिकोट जिल्लाको नामाकरण सम्बन्धि जनधारणा.....	१
१.२ भौगोलिक अवस्था.....	२
१.३ ऐतिहासिक पक्ष.....	२
१.४ राजनैतिक विभाजन.....	२
१.४.१ ईलाका अनुसारको विभाजन.....	३
१.५ भौगोलिक विविधता.....	३
१.६ भौगोलिक अवस्था.....	४
१.७ भिरालोपना.....	५
१.८ सांस्कृतिक पक्ष.....	६
१.९ कालिकोटमा रहेका मठ, मन्दिर एवम् धार्मिक स्थलहरू.....	६
१.१० शहरीकरण तथा बस्ती विकासको स्वरूप.....	७
१.१०.१ बजार केन्द्रहरू.....	८
१.११ पर्यटन विकास.....	९
१.१२ भू-उपयोग.....	९
१.१३ वन्यजन्तुहरू.....	१०
१.१४ मुख्य नदिनालाहरू.....	१०
१.१४.१ मुख्य खोलाहरू.....	११
१.१४.२ सहायक खोलाहरू.....	११
१.१५ गाविसको क्षेत्रफल तथा सदरमुकाम सम्मको दूरी.....	११
१.१६ हावापानी.....	१२
१.१७ सामाजिक स्वरूप.....	१३
१.१८ आर्थिक आधार.....	१३
१.१८.१ जिल्ला अर्थतन्त्रको संरचनात्मक स्वरूप.....	१४
१.१९ भौतिक पूर्वाधार.....	१४
१.२० सुशासन.....	१५
१.२१ गैर सरकारी क्षेत्र.....	१५

v08-@ hg^a Vof=-----†^@&

२.१ आधारभूत जनसाङ्ख्यिक विवरण.....	१६
२.२ विभिन्न जनगणना वर्षहरूमा कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्या.....	१७
२.३ उमेर समूह अनुसार जनसङ्ख्या विवरण.....	१९
२.४ धर्म अनुसार जनसङ्ख्या.....	२०
२.५ जातजाती अनुसार जनसङ्ख्या विवरण.....	२१
२.६ मातृभाषा (Mother Tounge) अनुसार जनसङ्ख्या.....	२२

२.७ अपाङ्गता सम्बन्धि विवरण.....	२३
२.८ वैवाहिक स्थिती र पहिलो विवाह गर्दाको उमेर.....	२४
२.९ परिवारको सदस्य सङ्ख्याको आधारमा घरपरिवार विवरण.....	२५
२.१० बसाई-सराईको स्थिती.....	२६
२.११ जनसङ्ख्या प्रक्षेपण.....	२७

v08-# ; fiffhs tYof \$ @-\$#

३.१ व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धि विवरण.....	२८
३.२ शैक्षिक तथ्याङ्क.....	२८
३.२.१ जिल्लाका आधारभूत शैक्षिक सूचकहरू.....	२९
३.२.२ शैक्षिक संस्था, शिक्षक तथा विद्यार्थी सङ्ख्या सम्बन्धि विवरण.....	३०
३.२.३ बालविकास केन्द्र सम्बन्धि विवरण.....	३२
३.२.४ जिल्लामा सञ्चालित क्याम्पसहरूको विवरण.....	३३
३.२.५ जिल्लाको साक्षरता सम्बन्धि विवरण.....	३३
३.३ स्वास्थ्य तथ्याङ्क.....	३६
३.३.१ जिल्लाको स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धि सूचकहरू.....	३७
३.३.२ जिल्लामा स्वास्थ्यका पूर्वाधार.....	४०
३.४ खानेपानी तथा सरसफाई.....	४०
३.५ अन्य सामाजिक सूचकहरू.....	४१
३.६ भवन तथा आवास.....	४१
३.७ मानव विकास सूचकाङ्क तथा गरिबी.....	४२

v08-\$ cfly\$ tYof \$ \$\$-%

४.१ आर्थिक निर्भरता सम्बन्धि सूचकहरू.....	४४
४.२ आर्थिक सक्रियता तथा रोजगारी.....	४४
४.३ अक्सर आर्थिक सक्रिय जनसङ्ख्याको रोजगारीगर्दाको स्थिती.....	४६
४.४ रोजगारीको क्षेत्र.....	४६
४.५ पेशा सम्बन्धि विवरण.....	४७
४.६ आर्थिक निष्कृतताका कारणहरू.....	४७
४.७ साना तथा घरेलु उद्योग सम्बन्धि विवरण.....	४८
४.७.१ घरेलु तथा साना उद्योगको आधारभूत स्थिति.....	४८
४.७.२ जिल्लाको व्यापार तथा व्यवसाय.....	४९
४.८ बैङ्क तथा वित्तीय सेवा.....	५०
४.९ सहकारी.....	५०
४.१० औद्योगिक वर्गिकरण अनुसार कालिकोट जिल्लाको आय सम्बन्धि विवरण.....	५५

v08-% eflts k' f/w %&-^^

५.१ भौतिक पूर्वाधार विकास.....	५७
५.२ सडक यातायात.....	५७
५.३ कालिकोट जिल्लाका पुलहरूको विवरण.....	५९

५.४ जलविद्युत.....	६१
५.५ लघु जलविद्युत.....	६२
५.६ वैकल्पिक उर्जा.....	६३
५.७ उर्जा खपतको अवस्था.....	६३
५.८ सञ्चार क्षेत्र.....	६४
५.८.१ हुलाक सेवा.....	६४
५.८.२ दुर सञ्चार सेवा.....	६५
५.८.३ पत्रपत्रिका.....	६५
५.८.४ रेडियो तथा टेलिभिजन.....	६६

v08-^ k[ts ; f tyfj ftj /f=====^&)

६.१ वनजङ्गल.....	६७
६.१.१ जिल्लामा वनको प्रकार.....	६७
६.१.२ जिल्लामा वन प्रसाशनको भौगोलिक अवस्था.....	६८
६.१.३ राष्ट्रिय वन.....	६९
६.१.४ सामुदायिक वन.....	६९
६.१.५ कबुलियती वन.....	७०
६.२ काठ दाउराको माग र आपूर्ति स्थिति.....	७०
६.३ खनिज तथा खानी.....	७०

v08-& s[if tyfkz khl=====&)-(

७.१ कृषि सम्बन्धि सूचकहरू.....	७१
७.२ कृषि सेवाकेन्द्र, कृषि उपज बजार तथा कालिकोट जिल्लाको बालीपात्रो सम्बन्धि जानकारी.....	७६
७.३ कृषि पकेट क्षेत्र.....	७८
७.४ पशुपंक्षी पालन.....	७८
७.५ पशुसेवा केन्द्र तथा उपकेन्द्रहरू.....	७९
७.६ पशुजन्य पदार्थ तथा पशु आहार उत्पादन.....	८०
७.७ पशु रोगको विवरण.....	८१
७.८ राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ बाट प्राप्त कालिकोट जिल्लाका प्रमुख नतिजाहरू.....	८२

v08-* ; f hlgs k| fz g=====(!)-(\$

८.१ जिल्ला स्थित सरकारी कार्यालयहरूको विवरण.....	९१
८.२ अर्धसरकारी निकाय तथा संस्थानहरू.....	९२
८.३ कालिकोट जिल्ला स्थित क्रियाशिल गैर सरकारी संस्थाहरू.....	९३
८.४ केहि महत्वपूर्ण वेबसाईटहरू.....	९४

v08-(6fo tyf s fg=====)(%(&

९.१ जिल्ला प्रहरी कार्यालय कालिकोटमा दर्ता भएका अपराध सम्बन्धि.....	९५
९.२ जिल्ला अदालत कालिकोटका लगत तथा फर्छ्यौट मुद्दाहरू.....	९६
९.३ जिल्लास्थित कारागारमा रहेका कैदी तथा थुनुवा सम्बन्धि विवरण.....	९७

v08-1) dlxf tyfj fnj fnsf=	(*-!)@
१०.१ घरजग्गाको स्वामित्व तथा परिवारमूलीमा महिलाको अवस्था.....	९८
१०.२ महिलाहरूको वैवाहिक स्थिती तथा पहिलो विवाह गर्दाको उमेर.....	९९
१०.३ विवाहित महिला र जन्माएका बालवच्चा सम्बन्धि विवरण.....	१००
१०.४ बालबालिकाहरूको बसोबासको स्थिती.....	१०१
१०.५ बाल संरक्षण सामाजिक प्रणालीको अवस्था.....	१०२
१०.६ बाल क्लवहरूको गठन र परिचालन.....	१०२

v08-! /fhgts bn tyfk tlgw=	!)#-!)*
११.१ कालिकोट जिल्लामा त्रिआशिल राजनैतिक दलहरूको विवरण.....	१०३
११.२ प्रतिनिधी सभा तथा संविधानसभामा प्रतिनिधित्व गर्ने निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूको नामावली.....	१०३
११.३ संविधान सभा निर्वाचन २०७० को मतदान विवरण.....	१०४

v08-!@ ; /sf/Lvr {tyf /fhz ; ^a \$ng=	!)(-!!)
१२.१ कालिकोट जिल्ला स्थित सरकारी कार्यालयहरूको खर्च सम्बन्धि विवरण.....	१०९
१२.२ कालिकोट जिल्ला स्थित सरकारी कार्यालयहरूले सङ्कलन गरेको राजश्व सम्बन्धि विवरण.....	११०

v08-!# lj lj v=	!!-!!@
१३.१ जिल्लामा नागरिकता वितरणको अवस्था.....	१११
१३.२ सडक दुर्घटना सम्बन्धि विवरण.....	१११

cg rlx=	!!#-!&)
अनुसूची १: २०६८ जनगणनाको संक्षिप्त नतिजा (राष्ट्रिय स्तर).....	११३
अनुसूची २: विभिन्न राष्ट्रिय जनगणनाहरूमा कालिकोट जिल्लाको गा.वि.स.गत जनसङ्ख्या.....	११६
अनुसूची ३: वडागत जनसङ्ख्या विवरण (राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार).....	११८
अनुसूची ४: गा.वि.स. स्तरीय तथ्याङ्क तालिकाहरू (राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार).....	१२३
अनुसूची ४: राष्ट्रिय जनगणना २०६८ परिचय.....	१५७
अनुसूची ५: कृषि गणना २०६८ परिचय.....	१६०
अनुसूची ६: अवधारणा तथा परिभाषा.....	१६२
अनुसूचि ७: तथ्याङ्क ऐन २०१५.....	१६५

v08+ kl/ro

तालिका १ भौगोलिक अवस्था.....	२
तालिका २ कालिकोट जिल्लाको राजनैतिक विभाजन.....	२
तालिका ३ ईलाका अनुसारको विभाजन.....	३
तालिका ४ कालिकोट जिल्लाका लेकाली टाकुराहरूको विवरण.....	४
तालिका ५ उचाई अनुसारको भू-स्वरूप विभाजन.....	४
तालिका ६ जिल्लामा भिरालोपनको स्थिति.....	५
तालिका ७ कालिकोटमा रहेका मठ, मन्दिर एवम् धार्मिक स्थलहरू.....	६
तालिका ८ कालिकोट जिल्लामा अवस्थित व्यापारिक केन्द्रहरूको विवरण.....	८
तालिका ९ कालिकोट जिल्लाको भु-उपयोग.....	९
तालिका १० मुख्य नदिनालाहरूको विवरण.....	१०
तालिका ११ गाविसको क्षेत्रफल तथा सदरमुकाम सम्मको दूरी.....	११
तालिका १२ कालिकोट जिल्लाको विगत तीन वर्षको हावापानी सम्बन्धि विवरण.....	१२
तालिका १३ जिल्लाको कुल आम्दानी.....	१४
तालिका १४ जिल्लाको अर्थतन्त्रमा विषयगत योगदानको हिस्सा.....	१४

v08@ hg^a Vof

!^&

तालिका १५ आधारभुत जनसांख्यिक विवरण.....	१६
तालिका १६ वि.स. २०३८ को जनगणना देखी वि.स. २०६८ सम्मको नेपाल र कालिकोटको जनसङ्ख्या.....	१७
तालिका १७ विगत तीन वर्षको जनगणना अनुसार उमेरगत जनसङ्ख्या विवरण.....	१८
तालिका १८ कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्या विवरण (५ वर्षको उमेर समूह अनुसार).....	१९
तालिका १९ विभिन्न धार्मिक समूह तथा समुदायको जनसङ्ख्याको विवरण.....	२०
तालिका २० कालिकोट जिल्लामा मानिने प्रमुख धर्महरूको तुलनात्मक विवरण (२०५८ र २०६८).....	२०
तालिका २१ विगत तीनवटा जनगणना अनुसार जातजातीको विवरण.....	२१
तालिका २२ जातजातीको जनसङ्ख्या (२०६८ जनगणना अनुसार) विस्तृत.....	२१
तालिका २३ विभिन्न मातृभाषा बोल्ने समूह, समुदाय र जातजातिको जनसङ्ख्याको विवरण.....	२२
तालिका २४ अपाङ्गताको प्रकार (Type of Disability) अनुसार जनसङ्ख्या विवरण.....	२३
तालिका २५ उमेर समूह अनुसार अपाङ्गताको स्थिती.....	२३
तालिका २६ वैवाहिक स्थिती (Marital Status) अनुसार जनसङ्ख्या विवरण.....	२४
तालिका २७ पहिलो विवाह गर्दाको उमेर (Age at First Marriage) अनुसार जनसङ्ख्या विवरण.....	२४
तालिका २८ परिवारको सदस्य सङ्ख्याको आधारमा परिवार सङ्ख्या विवरण.....	२५
तालिका २९ जन्मस्थान अनुसार कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्या विवरण (प्रतिशतमा).....	२६
तालिका ३० नेपालमा तर कालिकोट भन्दा अन्य जिल्लामा जन्म भई कालिकोट जिल्लामा आई बसोबास गरिरहेको अवधि अनुसार जनसङ्ख्या विवरण (प्रतिशतमा).....	२६
तालिका ३१ बसाइँ सरि आउनुका कारणहरू (प्रतिशतमा).....	२७
तालिका ३२ वि.स. २०६९ सालदेखी वि.स. २०७७ सालसम्मको जनसङ्ख्या प्रक्षेपण.....	२७

तालिका ३२ कालिकोट जिल्लामा २०७१ सालको घटना दर्ता सम्बन्धी विवरण.....	२८
तालिका ३४ तहगत विद्यालय अनुसार कालिकोट जिल्लाका शैक्षिक सूचकहरू.....	२९
तालिका ३५ तहगत आधारभूत शैक्षिक सूचकहरू.....	३०
तालिका ३६ शैक्षिक संस्था तथा स्रोतकेन्द्रहरूको सङ्ख्या.....	३०
तालिका ३७ जिल्लामा हरेका विद्यालयहरूको तहगत विवरण.....	३०
तालिका ३८ जिल्लाका विद्यालयहरूमा तहगत विद्यार्थी सङ्ख्या.....	३१
तालिका ३९ सामुदायिक विद्यालयहरूमा तहगत दरवन्दी तथा शिक्षक सङ्ख्या सम्बन्धि विवरण.....	३१
तालिका ४० स्रोतकेन्द्रगत विद्यालय तथा विद्यार्थी सम्बन्धि विवरण (संस्थागत विद्यालय सहित).....	३२
तालिका ४१ विद्यालय शिक्षक र विद्यार्थी सम्बन्धि अनुपातहरू.....	३२
तालिका ४२ जिल्लामा बालविकास केन्द्र तथा विद्यार्थी सम्बन्धि विवरण.....	३२
तालिका ४३ कालिकोट जिल्लामा सञ्चालित क्याम्पसहरूको विवरण.....	३३
तालिका ४४ कालिकोट जिल्लाको साक्षरता तथा विद्यालयमा उपस्थिति.....	३३
तालिका ४५ कालिकोट जिल्लाको साक्षरता दर (उमेर समूह अनुसार लिङ्ग खुल्नेगरी).....	३४
तालिका ४६ विगत ६ वर्षको जिल्लाको एस.एल.सी. परिक्षाको नतिजा (नियमित तर्फ).....	३५
तालिका ४७ शैक्षिक स्तर प्राप्ती (५ वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्याले उत्तिर्ण गरेको शैक्षिक तह.....	३५
तालिका ४८ एस.एल.सी. भन्दा माथिको अध्ययनको मुख्य क्षेत्र.....	३५
तालिका ४९ कालिकोट जिल्लाका स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी प्रमुख सूचकहरू.....	३७
तालिका ५० कालिकोट जिल्लामा HIV/AIDS तथा यौन रोगको अवस्था.....	३९
तालिका ५१ कालिकोट जिल्लाका स्वास्थ्य संस्था सम्बन्धी विवरण.....	४०
तालिका ५२ घरपरिवारले प्रयोग गर्ने पिउने पानीको स्रोत सम्बन्धी विवरण.....	४०
तालिका ५३ शौचालयको सुविधा सम्बन्धी विवरण.....	४०
तालिका ५४ सरसफाई सेवाबाट लाभान्वित घरधुरी विवरण.....	४१
तालिका ५५ कालिकोट जिल्लाका सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण सम्बन्धि विवरण.....	४१
तालिका ५६ जिल्लामा घर परिवारले प्रयोग गरिरहेको घरको स्वामित्व सम्बन्धी विवरण.....	४१
तालिका ५७ जिल्लामा घर परिवारले प्रयोग गरिरहेको घरको जगको बनावट सम्बन्धी विवरण.....	४१
तालिका ५८ कालिकोट जिल्लामा घर परिवारले प्रयोग गरिरहेको घरको बाहिरी गरेको बनावट सम्बन्धी विवरण.....	४२
तालिका ५९ कालिकोट जिल्लामा घर परिवारले प्रयोग गरिरहेको घरको छानोको बनावट सम्बन्धी विवरण.....	४२
तालिका ६० मानव विकास सूचकाङ्क र सम्बन्धित अन्य सूचकहरू.....	४२
तालिका ६१ मानव गरिबी सूचकाङ्क र सम्बन्धित अन्य सूचकहरू.....	४३
तालिका ६२ कालिकोट जिल्लाका इलाकाहरूमा गरिबीको दर र गरिबहरूको सङ्ख्या.....	४३

तालिका ६३ कालिकोट जिल्लाका केही प्रमुख निर्भरतादरहरू (आश्रित अनुपातहरू).....	४४
तालिका ६४ कालिकोट जिल्लाको आर्थिक सक्रियता तथा रोजगारी सम्बन्धि विवरण.....	४४
तालिका ६५ पाँच वर्ष उमेर समूह अनुसार आर्थिक सक्रियतादर (१० वर्ष र सो भन्दा माथिको).....	४४
तालिका ६६ १० वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्याले विगत १२ महिनामा गरेको आर्थिक क्रियाकलाप सम्बन्धी विवरण.....	४५
तालिका ६७ कालिकोट जिल्लाका रोजगार जनसङ्ख्याहरूको रोजगारीको स्थिती सम्बन्धी विवरण.....	४६
तालिका ६८ जिल्लाको रोजगारीको क्षेत्र अनुसार जनसङ्ख्या विवरण.....	४६

तालिका ६९ कालिकोट जिल्लामा रोजगारीमा संलग्न जनसङ्ख्याहरूको पेशा/काम	४७
तालिका ७० आर्थिक रूपमा निष्कृत जनसङ्ख्यामा आर्थिक निष्कृत हुनुका कारणहरू	४७
तालिका ७१ जिल्लामा लघु तथा घरेलु उद्योग सम्बन्धी विवरण	४९
तालिका ७२ कालिकोट जिल्लामा साना उद्योगको अवस्था	४९
तालिका ७३ कालिकोट उद्योग वाणिज्य संघमा दर्ता भएका व्यवसायहरू	५०
तालिका ७४ जिल्लामा बैकिङ सेवाको वितरण	५०
तालिका ७५ जिल्लामा सहकारी संस्थाहरूको सङ्ख्या	५१
तालिका ७६ जिल्लामा सहकारी संस्थाहरूको विवरण	५१
तालिका ७७ औद्योगिक समूह अनुसार कालिकोट जिल्लाको आय सम्बन्धि विवरण	५५

v08-% eŋts kj' tŋ/⌒=====9&-^

तालिका ७८ कालिकोट जिल्लामा रहेका राष्ट्रिय स्तरका सडकहरू	५८
तालिका ७९ जिल्ला सडक मूल सञ्जाल अन्तर्गतका सडक	५८
तालिका ८० जिल्लाको ग्रामिण पैदलमार्ग सञ्जाल अन्तर्गतका सडकहरू	%()
तालिका ८१ कालिकोट जिल्लाका मोटरेबल पुलहरू	५९
तालिका ८२ जिल्लाका भोगेल्डुगो पुलहरूको विवरण	६०
तालिका ८३ कालिकोट जिल्लामा पहिचान भएका जलविद्युत आयोजनाहरूको विवरण	६२
तालिका ८४ लघु जलविद्युत् आयोजना र लाभान्वित घरधुरी	६२
तालिका ८५ कालिकोटा वैकल्पिक उर्जा प्रयोगको अवस्था	६३
तालिका ८६ जिल्लामा घरेलु उर्जा खपतको स्थिति	६३
तालिका ८७ जिल्लामा हुलाक सेवाको अवस्थिति	६५
तालिका ८८ जिल्लामा मोबाइल, टेलिफोन तथा इन्टरनेट सेवाको अवस्था	६५
तालिका ८९ जिल्लामा प्रकाशित हुने पत्रपत्रिकाहरू	६६

v08-^ kfŋ[ts ; tŋ tyfj ftŋ /Œ=====^&-&)

तालिका ९० वन व्यवस्थापनका लागि रेञ्जपोष्ट र अन्तर्गतका गाविसहरू	६८
तालिका ९१ कालिकोट जिल्लामा वनक्षेत्रको अवस्था	६८
तालिका ९२ राष्ट्रिय वनबाट विनयीवितरण गरिएको वन पैदावारको विवरण	६९
तालिका ९३ कालिकोट जिल्लामा हस्तान्तरित सामुदायिक वन	६९
तालिका ९४ सामुदायिक वन अन्तर्गत वन पैदावार सदुपयोग	७०
तालिका ९५ जिल्लामा काठ तथा दाउराको माग र आपूर्ति अवस्था	७०

v08-& sŋf tyfkzkŋfL=====&L-()

तालिका ९६ कालिकोट जिल्लाको कृषि सम्बन्धी वार्षिक आधारभूत तथ्याङ्क (आ.व. २०७१/०७२)	७१
तालिका ९७ कालिकोट जिल्लाका प्रमुख बालीको क्षेत्रफल तथा उत्पादन सम्बन्धी विवरण (आ.व. २०७१/७२)	७३
तालिका ९८ कालिकोट जिल्लामा मत्स्य, माहुरी पालन तथा च्याउ खेतीको उत्पादन सम्बन्धी विवरण	७४
तालिका ९९ कालिकोट जिल्लाको आ.व. २०७१/७२ को खाद्य वासलात (Food Balance Sheet)	७५
तालिका १०० विभिन्न वर्षहरूमा कालिकोट जिल्लाको खाद्य वासलातको स्थिति	७६
तालिका १०१ कालिकोट जिल्लाका कृषिसेवाकेन्द्रहरू	७६

तालिका १०२ कालिकोट जिल्लाका कृषि सेवाकेन्द्रसँग सम्बन्धित अन्य जानकारी.....	७६
तालिका १०३ जिल्लामा अवस्थित कृषि उपज बजारहरूको विवरण.....	७७
तालिका १०४ कालिकोट जिल्लामा रहेका एग्रोभेटहरूको विवरण.....	७७
तालिका १०५ कालिकोट जिल्लाको बालीपान्त्रो.....	७७
तालिका १०६ कालिकोट जिल्लामा कृषि पकेट क्षेत्र.....	७८
तालिका १०७ कालिकोट जिल्लामा पशुपंक्षीको सङ्ख्या.....	७९
तालिका १०८ कालिकोट जिल्लामा पशुसेवा केन्द्र तथा उपकेन्द्रको विवरण.....	७९
तालिका १०९ कालिकोट जिल्लामा पशुजन्य उत्पादनका अवस्था.....	८०
तालिका ११० जिल्ला भित्र पशुआहार उत्पादनको अवस्था.....	८०
तालिका १११ कालिकोट जिल्लामा पशुरोगको विवरण.....	८१
तालिका ११२ कृषक परिवार र कृषि उत्पादनको प्रयाप्तता सम्बन्धी विवरण.....	८२
तालिका ११३ कृषि उत्पादनको अप्रयाप्तताको अवधि र पूर्तिको माध्यम.....	८२
तालिका ११४ कृषि चलनको सङ्ख्या र क्षेत्रफल.....	८३
तालिका ११५ कृषि चलन अन्तर्गत क्षेत्रफल तथा कित्ता सङ्ख्या सम्बन्धी विवरण.....	८३
तालिका ११६ जग्गाको क्षेत्रफल अनुसार कृषिचलन सङ्ख्या, क्षेत्रफल तथा कित्ता सम्बन्धी विवरण.....	८३
तालिका ११७ भु-उपयोगको स्थिती.....	८४
तालिका ११८ जग्गाको स्वामित्व अनुसार कृषक परिवार (कृषि चलन) विवरण.....	८४
तालिका ११९ कृषि चलनमा सिंचाईको स्थिती र सिंचित क्षेत्रफल.....	८५
तालिका १२० सिंचाईको स्रोत.....	८५
तालिका १२१ अस्थायी बाली लगाएक कृषक परिवार तथा क्षेत्रफल.....	८६
तालिका १२२ स्थायी बाली लगाएका कृषकपरिवारको सङ्ख्या तथा बाली लागेको क्षेत्रफल.....	८७
तालिका १२३ पशुपंछी पालन गर्ने कृषक परिवार तथा पशुपंछीको सङ्ख्या.....	८८
तालिका १२४ वीउविजन र विषादीको प्रयोग अनुसार प्रमुख बाली लगाएको कृषकपरिवारको सङ्ख्या.....	८८
तालिका १२५ रासायनिक मलको प्रयोग अनुसार प्रमुख बाली लागेको क्षेत्रफल र मलको परिमाण.....	८८
तालिका १२६ कृषि ऋण सम्बन्धी.....	८९
तालिका १२७ कृषिबजार सम्मको पहुँच.....	८९
तालिका १२८ कृषक परिवारमूलीको शैक्षिक अवस्था.....	९०

v08* ; f j h l g s k j f z g _____ (€)-(\$

तालिका १२९ कालिकोट जिल्लामा अवस्थित सरकारी कार्यालयहरूको विवरण.....	९१
तालिका १३० कालिकोट जिल्लामा रहेका अर्धसरकारी निकाय तथा संस्थानहरूको विवरण.....	९२
तालिका १३१ कालिकोटजिल्ला स्थित क्रियाशिल गैर सरकारी संस्थाहरू.....	९३
तालिका १३२ नेपालका केहि महत्वपूर्ण वेवसाइटहरू.....	९४

v08((o tyf s f g _____ (%)(*

तालिका १३३ विगत तीन वर्षको जिल्लाको अपराध सम्बन्धी विवरण.....	९५
तालिका १३४ जिल्ला अदालत कालिकोटमा दर्ता भई फर्छ्यौट भएका तथा बाँकी मुद्दा सम्बन्धी विवरण.....	९६
तालिका १३५ जिल्ला अदालत कालिकोट लगत तथा फर्छ्यौट मुद्दाको विषयगत विवरण.....	९६
तालिका १३६ मुद्दा अनुसार स्वदेशी र विदेशी कैदी तथा थुनुवा विवरण.....	९७

v08-!) dlnxf tyfj fnj fnsf=====(*-!)@	
तालिका १३७ घरजग्गामा महिलाको स्वामित्व.....	९८
तालिका १३८ लिङ्ग र उमेरको आधारमा परिवारमूलीको विवरण.....	९९
तालिका १३९ महिलाहरूको वैवाहिक स्थिती तथा पहिलो विवाह गर्दाको उमेर सम्बन्धी विवरण.....	९९
तालिका १४० जन्माएका बच्चाहरूको आधारमा १५-४९ वर्ष भित्रका विवाहित महिलाहरूको विवरण.....	१००
तालिका १४१ आमाहरूको उमेर अनुसार जन्माएका कुल बच्चा, हालसम्म जिवित तथा मृत्यू भएका बच्चाको विवरण.....	१०१
तालिका १४२ विगत १२ महिनामा बच्चा जन्माउने विवाहित महिलाहरूको विवरण.....	१०१
तालिका १४३ १५ वर्ष भन्दा कम उमेरका बालबालिकाहरूको बसोबासको स्थिती.....	१०१
तालिका १४४ जिल्लामा बाल संरक्षण प्रणालीको बाधकहरू.....	१०२
तालिका १४५ गठित बालक्लबहरूमा संरचनागत सहभागीताको स्थिति.....	१०२

v08-!! /fngjts bn tyf k tlgwL=====!)#-!)*	
तालिका १४६ कालिकोट जिल्लामा क्रियाशिल रहेका प्रमुख राजनितिक दलहरूको विवरण.....	१०३
तालिका १४७ विभिन्न वर्षका निर्वाचनहरूमा निर्वाचित कालिकोट जिल्लाका जन प्रतिनिधीहरू.....	१०३
तालिका १४८ संविधान सभा निर्वाचन २०७० को मतदान विवरण.....	१०४
तालिका १४९ संविधान सभा सदस्य निर्वाचन २०७० (प्रत्यक्ष तर्फ) मा उम्मेदवारले प्राप्त गरेको मतसङ्ख्या.....	१०४
तालिका १५० संविधान सभा सदस्य निर्वाचन २०७० समानुपातिक तर्फ) मा दलहरूले प्राप्त गरेको मतसङ्ख्या.....	१०५

v08-!@ ; /sf/Lvr {tyf /fhZ} ; a \$ng=====!)(-(\$	
तालिका १५१ सरकारी कार्यालयहरूको विगत दुई आ.व.को खर्च विवरण.....	१०९
तालिका १५२ सरकारी कार्यालयहरूको विगत दुई आ.व.को राजश्व सङ्कलन विवरण.....	११०

v08-!# lj lj w=====!!!-!!@	
तालिका १५३ जिल्लामा नागरिकता वितरणको अवस्था.....	१११
तालिका १५४ आ.व २०७०/०७१ र २०७१/७२ मा जिल्लामा सडक दुर्घटना सम्बन्धी विवरण.....	१११
तालिका १५५ जिल्लामा सडक दुर्घटनाबाट भएको मानविय क्षती सम्बन्धी विवरण.....	१११

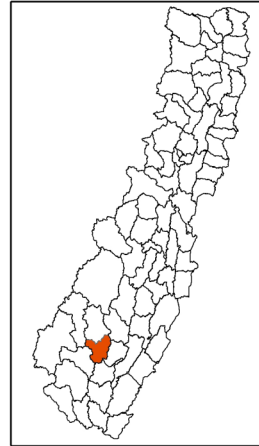
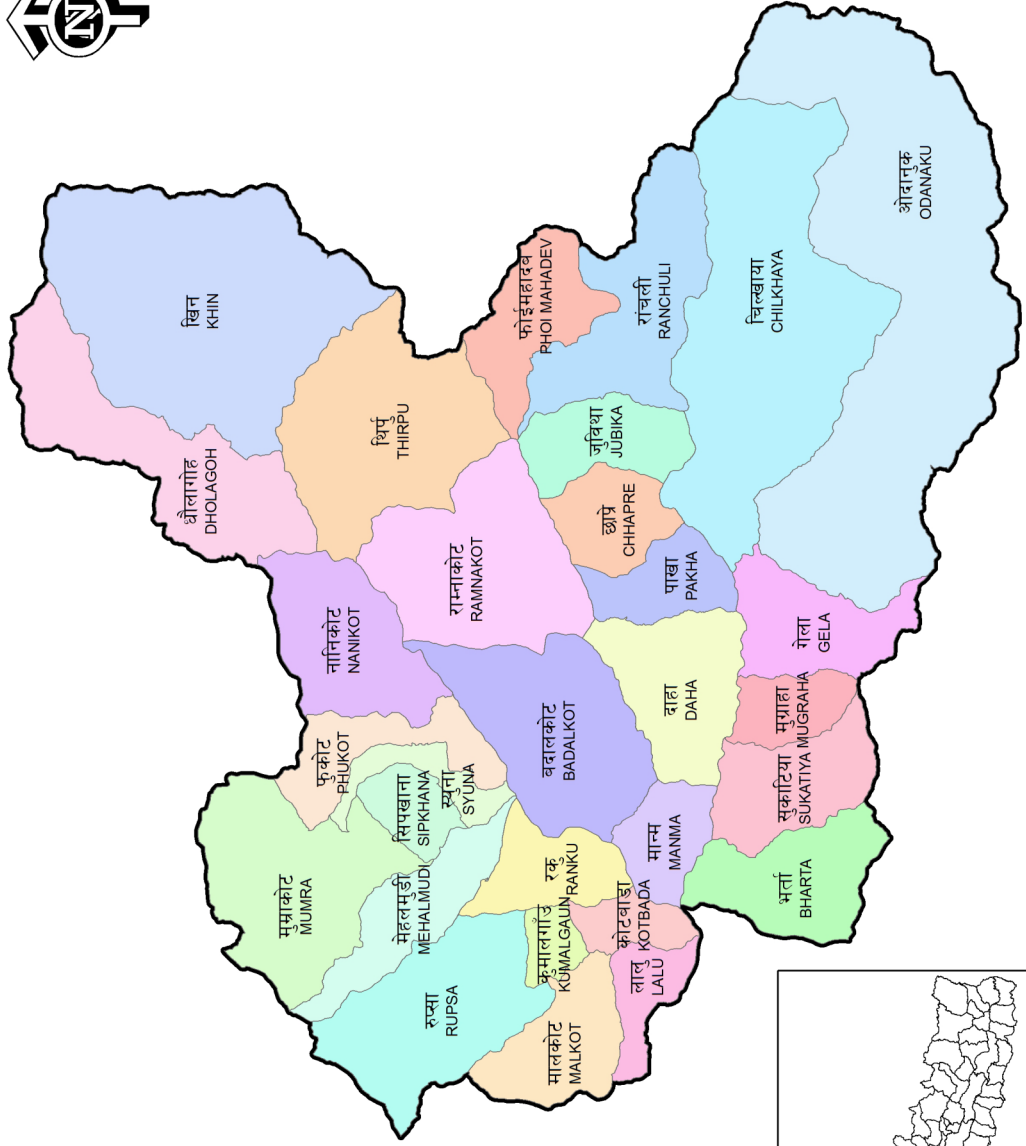
cg r lx; =====!)#-!&)	
तालिका १५६ विभिन्न राष्ट्रिय जनगणनाहरूमा कालिकोट जिल्लाको गा.वि.स.गत जनसङ्ख्या विवरण.....	११६
तालिका १५७ कालिकोट जिल्लाका ५ गा.वि.स.हरू.....	११७
तालिका १५८ वडागत जनसङ्ख्या विवरण.....	११८
तालिका १५९ परिवारले प्रयोग गरेका घरको स्वामित्व.....	१२३
तालिका १६० घरको जगको बनावट.....	१२४
तालिका १६१ घरको बाहिरी गारोको बनावट.....	१२५
तालिका १६२ घरको छानोको बनावट.....	१२६
तालिका १६३ परिवारले प्रयोग गर्ने पिउने पानीको मुख्य श्रोत.....	१२७
तालिका १६४ खाना पकाउन प्रयोग गरिने मुख्य ईन्धन.....	१२८
तालिका १६५ बत्तीबाल्नको लागि अक्सर प्रयोग गरिने ईन्धन.....	१२९
तालिका १६६ परिवारले प्रयोग गरेको शौचालय सम्बन्धी विवरण.....	१३०

तालिका १६७ परिवारले प्रयोग गरेको सुविधा सम्बन्धी विवरण.....	१३१
तालिका १६८ अनुपस्थित परिवार र जनसङ्ख्या सम्बन्धी विवरण.....	१३२
तालिका १६९ पाँच वर्षको उमेर समूह अनुसार जनसङ्ख्या विवरण.....	१३३
तालिका १७० जातजाती अनुसार जनसङ्ख्या विवरण.....	!#^
तालिका १७१ मातृभाषा अनुसार जनसङ्ख्या.....	१४१
तालिका १७२ अपाङ्गताको प्रकार.....	१४४
तालिका १७३ साक्षरता स्थिती.....	१४७
तालिका १७४ साक्षर जनसङ्ख्याले उत्तिर्ण गरेको शैक्षिक तह.....	१५०
तालिका १७५ वर्ष ५ देखी २५ सम्मका कुल जनसङ्ख्यामा विद्यालय पढ्न जाने र नजाने जनसङ्ख्या.....	१५४
तालिका १७६ गा.वि.स.गत सरसफाई सेवाबाट लाभान्वित घरधुरी विवरण.....	१५५
तालिका १७७ कालिकोट जिल्लामा २०७१ सालको घटना दर्ता सम्बन्धी विवरण.....	१५६

Irg; fL

चित्र नं. १ कालिकोट जिल्लाको नक्सा.....	xi
चित्र नं. २ जिल्लाको राजनैतिक ईलाका विभाजन.....	३
चित्र नं. ३ विभिन्न जनगणनाहरूमा कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्या.....	१७
चित्र नं. ४ विभिन्न जनगणनाहरूमा कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्या वृद्धिदर.....	१७
चित्र नं. ५ जनगणना २०३८ देखी २०६८ सम्मको कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्या.....	१८
चित्र नं. ६ कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्या पिरामिड.....	१९
चित्र नं. ७ कालिकोट जिल्लामा धर्मालम्बीहरूको अवस्था.....	२०
चित्र नं. ८ कालिकोट जिल्लाका जातजातीहरूमा क्षेत्री, ठकुरी र अन्य जातजातीको अवस्था.....	२२
चित्र नं. ९ कालिकोट जिल्लामा रहेका प्रमुख ५ जातजातीहरू (प्रतिशतमा).....	२२
चित्र नं. १० कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्यामा नेपाली मातृभाषी र अन्य मातृभाषीको अवस्था.....	२२
चित्र नं. ११ अपाङ्गताको स्थिति.....	२४
चित्र नं. १२ अपाङ्गता भएका जनसङ्ख्यामा अपाङ्गताको प्रकार.....	२४
चित्र नं. १३ विवाहित जनसङ्ख्याको पहिलो विवाह गर्दाको उमेर.....	२५
चित्र नं. १४ सदस्य सङ्ख्याको आधारमा परिवार सङ्ख्या वितरण.....	२५
चित्र नं. १५ कालिकोट जिल्लामा बसाइँ-सराई आउनुका कारणहरू.....	२७
चित्र नं. १६ कालिकोट जिल्लाको साक्षरता दर उमेर समूह अनुसार (लिङ्ग खुल्नेगरी).....	३४
चित्र नं. १४ घरपरिवारले प्रयोग गर्ने पिउने पानीको स्रोत.....	४०

कालिकोट जिल्ला (Kalikot District)

Map Source: Topological Zonal Map (1:310,000), CBS

खण्ड:-१ परिचय

१. कालिकोट जिल्लाको संक्षिप्त परिचय

समुन्द्र सतह देखि ७३८ मीटर देखि ४,७९० मीटर उचाई सम्म फैलिएको यस जिल्ला मध्यपश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रमा पर्ने कर्णाली अञ्चलको दुर्गम हिमाली जिल्ला हो। वि.स. २०१८ साल अघि अहिलेको कालिकोट जिल्ला राणाकालिन बैधानिक कानून २००४ अनुसार ३२ जिल्ला अन्तर्गतको जुम्ला जिल्लामा पर्दथ्यो। वि.स. २०१८ सालमा नेपाललाई १४ अञ्चल ७५ जिल्लामा विभाजन गरिएपछि कर्णाली अञ्चलका ५ जिल्ला मध्ये तिव्रिकोटको रूपमा यस जिल्लाको नाम रहन गयो। नेपालको मान चित्रमा यो जिल्ला २९ डीग्री ५ मिनेट देखि २९ डीग्री २८ मिनेट उत्तरी अक्षांस र ८१ डीग्री २८ मिनेट देखि ८२ डीग्री ०२ मिनेट पूर्वी देशान्तर मा पर्दछ। यस जिल्लालाई वि.स. २०३२ साल अघि तिव्रिकोट भन्ने गरिएकोमा वि.स. २०३२/०८/२६ गतेको निर्णय अनुसार कालिकोट नामाकरण गरिएको हो। हाल यस जिल्लालाई नेपालको कान्छो जिल्लाको रूपमा चिनिन्छ। छ वटा जिल्लासँग सीमाना जोडिएको यस जिल्लाको पूर्वमा कर्णाली अञ्चलको जुम्ला जिल्ला पर्दछ भने पश्चिममा सेती अञ्चलको अछाम जिल्ला पर्दछ। त्यस्तै उत्तर तर्फ सेती अञ्चलको बाजुरा जिल्ला र कर्णाली अञ्चलको मुगु जिल्ला पर्दछ भने दक्षिणमा भेरी अञ्चलको दैलेख र जाजरकोट जिल्ला पर्दछन। यस जिल्लाको कूल क्षेत्रफल १,७४१ बर्ग कि.मी. रहेको छ भने यस जिल्लाले देशको कूल क्षेत्रफलको १.१८ प्रतिशत भू-भाग ओगटेको छ। पहिला यस जिल्लाको सदरमुकाम मान्म राखिएको थियो। वि.स. २०४० मा जिल्ला सदरमुकाम मान्मबाट माथी लेकको चुचुरो खाँडाचक्रमा सारियो। भुरे टाकुरे मल्ल बंशका अन्तिम राजा मल्लब्रम्हको दरवार सामरिक हिसावले महत्वपूर्ण यही खाँडाचक्रमा थियो भन्ने गरिन्छ जहाँ पुरानो दरवारको भत्केको जगको भग्नावशेष हाल पनि देख्न सकिन्छ। यस जिल्लालाई राजनैतिक हिसावले संसदीय निर्वाचन क्षेत्र १ वटा, ईलाका सङ्ख्या ९ वटा र ३० वटा गा.वि.स. मा विभाजन गरिएको छ। यातायातको सम्बन्धमा १०औं योजनाको अन्तमा क्षेत्रीय सदरमुकाम सुर्खेत वीरेन्द्रनगर देखि कालिकोट सदरमुकाम मान्म खाँडाचक्र सम्म १५३ कि.मी. ट्रयाक खोली यातायात विस्तार गरिएको थियो, भने हाल सम्म सडकको स्तरोन्नतीभई यातायातका साधनहरू सञ्चालनमा आएका छन। त्यस्तै नेपालको राजधानी काठमाण्डौं देखि यस जिल्लाको सदरमुकाम मान्म खाडाचक्र ७०८ कि.मी. मोटर बाटोको दुरीमा रहेको छ।

१.१ कालिकोट जिल्लाको नामाकरण सम्बन्धि जनधारणा

यस जिल्लाको नाम कालिकोट रहेको जनश्रुती एवं तर्कहरू:

कालिकोट जिल्लाको मुग्राहा गा.वि.स. को कालिका गाँउमा अवस्थित रहेको कालिकादेवीको मन्दिर (मांडु) बाट नै यस जिल्लाको नाम कालिकोट रहन गएको किम्बदन्ती पाईन्छ। यस जिल्लालाई कालिकोट भनी २०३२/०८/२६ गते नामाकरण गरिएको हो। यस अघि यस जिल्लालाई तिव्रिकोट भनिन्थ्यो। हाल यस जिल्लालाई नेपालको कान्छो जिल्लाको रूपमा लिईन्छ।

१.२ भौगोलिक अवस्था

तालिका १ भौगोलिक अवस्था

सि.नं.	विवरण	मान
१	अक्षांश	२९° ०५' उत्तरदेखि २९° २८' उत्तरसम्म
२	देशान्तर	८१° २८' पूर्वदेखि ८२° ०२' पूर्वसम्म
३	क्षेत्रफल	१७४१ वर्ग कि.मि. (१७८०३० हेक्टर)
४	सीमाना	पूर्व – जुम्ला पश्चिम – अछाम उत्तर – बाजुरा, मुगु दक्षिण – दैलेख, जाजरकोट
५	उचाई	समुद्र सतहबाट ७३८ मिटर देखि ४७९० मिटर सम्म
६	जिल्ला सदरमुकाम	मान्म

स्रोत:- जि.वि.स. कालिकोट

१.३ ऐतिहासिक पक्ष

जिल्लाको नामाकरणका सन्दर्भमा विभिन्न भनाई भएता पनि कालिकोट जिल्लाको कालिका गाविसको कालिका गाउँमा अवस्थित रहेको कालिकादेवीको मन्दिर (मांडु) बाट नै यस जिल्लाको नाम कालिकोट रहन गएको हो भन्ने जनधारणा रहेको पाइन्छ । कालिकोट जिल्लाको भू-भाग २०१८ सालअघि राणाकालिन वैधानिक कानून वि.सं. २००४ अनुसार प्रधानमन्त्री पद्म शमशेरले विभाजन गरेपछि कर्णाली अञ्चलमा ५ जिल्लाहरू हुम्ला, मुगु, डोल्पा, जुम्ला र तिब्बिकोट रहन पुगे । यसै अन्तर्गतको तिब्बिकोट र जुम्ला जिल्लामा हालको कालिकोट जिल्लाको भू-भाग रहेको थियो । वि.सं. २०३४ सालमा तिब्बिकोट विघटन भई केही गाउँ पञ्चायत डोल्पामा र धेरै गाउँ पञ्चायतहरू जुम्लामा गाभिए । हाल कालिकोट जिल्लामा पर्ने धेरै गाउँ विकास समितिहरू तत्कालिन जुम्ला जिल्लामा पर्दथे । यसप्रकार छुट्टै कालिकोट जिल्लाको व्यवस्था भई मान्म गाउँको खाडाचक्र डाँडामा सदरमुकाम स्थापना गरिएको हो । मध्यकालिन नेपालमा हालको कालिकोट जिल्लाको धेरै भू-भाग सिंजा राज्य अन्तर्गत पर्दथ्यो भने तिला दक्षिणको केही भू-भाग दुल्लु राज्यले समेटेको थियो । कर्णाली प्रदेशमा दुल्लु र सिंजा राज्य सामाजिक र आर्थिक हिसाबले पनि बलिया मानिन्थे । कर्णाली किनारका फरकिला फाँटहरू रहेको दुल्लु राज्य र जुम्ला तथा सिंजा उपत्यका रहेको सिंजा राज्यमा प्रशस्तै कृषि उत्पादन र पशुपालन हुने गर्दथ्यो । कर्णाली नदी घाँटी हुँदै तिब्बतसँगको व्यापार हुने हुनाले यस जिल्लाको तल्लो भू-भाग व्यापारिक कारोबारमा समेत प्रख्यात थियो ।

१.४ राजनैतिक विभाजन

कालिकोट जिल्लाको राजनैतिक विभाजनलाई तलको तालिकामा देखाईएको छ ।

तालिका २ कालिकोट जिल्लाको राजनैतिक विभाजन

सि.नं.	विवरण	मान	सि.नं.	विवरण	मान
१	निर्वाचन क्षेत्र	१	४	कुल वडाहरू	२७०
२	ईलाका	९	५	प्रति गा.वि.स. वडा सङ्ख्या	९
३	गा.वि.स.	३०			

स्रोत:- जि.वि.स. कालिकोट

१.४.१ ईलाका अनुसारको विभाजन

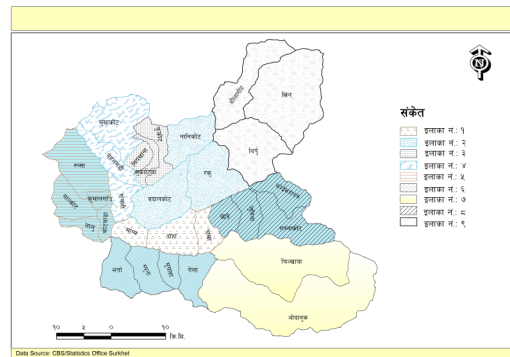
जिल्लाको नामाकरणका सन्दर्भमा विभिन्न भनाई भएता पनि कालिकोट जिल्लाको कालिका गाविसको कालिका गाउँमा अवस्थित रहेको कालिकादेवीको मन्दिर (मांडु) बाट नै यस जिल्लाको नाम कालिकोट रहन गएको हो भन्ने जनधारणा रहेको पाइन्छ। कालिकोट जिल्लाको भू-भाग २०१८ सालअघि राणाकालिन वैधानिक कानून वि.सं. २००४ अनुसार प्रधानमन्त्री पद्म शमशेरले विभाजन गरेपछि कर्णाली अञ्चलमा ५ जिल्लाहरू हुम्ला, मुगु, डोल्पा, जुम्ला र तिब्बिकोट रहन पुगे। यसै अन्तर्गतको तिब्बिकोट र जुम्ला जिल्लामा हालको कालिकोट जिल्लाको भू-भाग रहेको थियो। वि.सं. २०३४ सालमा तिब्बिकोट विघटन भई केही गाउँ पञ्चायत डोल्पामा र धेरै गाउँ पञ्चायतहरू जुम्लामा गाभिए। हाल कालिकोट जिल्लामा पर्ने धेरै गाउँ विकास समितिहरू तत्कालिन जुम्ला जिल्लामा पर्दथे। यसप्रकार छुट्टै कालिकोट जिल्लाको व्यवस्था भई मान्म गाउँको खाडाचक्र डाँडामा सदरमुकाम स्थापना गरिएको हो। मध्यकालिन नेपालमा हालको कालिकोट जिल्लाको धेरै भू-भाग सिंजा राज्य अन्तर्गत पर्दथ्यो भने तिला दक्षिणको केही भू-भाग दुल्लु राज्यले समेटेको थियो। कर्णाली प्रदेशमा दुल्लु र सिंजा राज्य सामाजिक र आर्थिक हिसाबले पनि बलिया मानिन्थे। कर्णाली किनारका फराकिला फाँटहरू रहेको दुल्लु राज्य र जुम्ला तथा सिंजा उपत्यका रहेको सिंजा राज्यमा प्रशस्तै कृषि उत्पादन र पशुपालन हुने गर्दथ्यो। कर्णाली नदी घाँटी हुँदै तिब्बतसँगको व्यापार हुने हुनाले यस जिल्लाको तल्लो भू-भाग व्यापारिक कारोबारमा समेत प्रख्यात थियो।

तालिका ३ ईलाका अनुसारको विभाजन

सि.नं.	गा.वि.स.को नाम	मान
१	मान्म, दाँहा, पाखा	३
२	बदालकोट, राम्नाकोट, नानीकोट	३
३	फुकोट, स्यूना, सिपखाना	३
४	मुम्रा, मेहलमुडी, रकु	३
५	रुप्सा, कुमालगाउँ, लालु, कोटवाडा, मालकोट	५
६	भर्ता, सुकाटिया, मुग्राह, गेला	४
७	चिल्खाया, ओदानकु	२
८	जुविथा, राँचुली, फोइमहादेव, छाप्रे	४
९	थिर्पु, खिन, धौलागोह	३

स्रोत:- जि.वि.स. कालिकोट

चित्र नं. २ जिल्लाको राजनैतिक ईलाका विभाजन

१.५ भौगोलिक विविधता

कालिकोट जिल्लाको भौगोलिक विविधता उल्लेख्य छ। नेपालको कूल क्षेत्रफलको करिब १.१८ प्रतिशत हिस्सा ओगट्ने यस जिल्लामा समुद्र सतहबाट ७३० मिटर उचाईमा रहेको खुलालुगाड कर्णाली दोभानदेखि ४७९० मिटरको चुलीमालिका लेकसम्मका अग्ला लेकाली टाकुराहरूसम्म पर्दछन्। केही प्रमुख लेकाली टाकुराहरू निम्नानुसार छन्।

तालिका ४ कालिकोट जिल्लाका लेकाली टाकुराहरूको विवरण

सि.नं.	प्रमुख लेक तथा टाकुरा नाम	अवस्थिति	सि.नं.	प्रमुख लेक तथा टाकुरा नाम	अवस्थिति
१	महाबुलेक	ओदानकु गाविस	४	पुगमालिका	फोइमहादेव र राम्नाकोट गाविस
२	भवानीधाम	सुकाटीया गाविस	५	बडिमालिका	मुफ्ना, रूप्सा र बाजुराको सीमाना
३	चुलिमालिका	दाहाँ र बदालकोट	६	देउली	नानीकोट, फुकोट, स्यूना र सिपखाना गाविस

स्रोत:- जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट २०७२

कालिकोट जिल्लाको कूल क्षेत्रफलमा जमिनको उचाई अनुसारको विभाजनले त्यहाँको जमिनको उपयोगितालाई सङ्केत गर्दछ । १,५०० मिटरसम्मको तुलनात्मक होचो भू-भागमा खाद्यान्नबालीको खेतीपाती गर्ने सम्भावना रहन्छ भने त्यसभन्दा माथिको उचाईको जमिनलाई अन्य प्रयोजनमा उपयोग गर्न सकिन्छ । उपर्युक्त उचाईको विभाजनले मानिसहरूको रहनसहन आवासको निर्माण र अन्य सामाजिक क्रियाकलापहरूको पनि अन्दाज गर्न सकिन्छ ।

तालिका ५ उचाई अनुसारको भू-स्वरूप विभाजन

क्र.स.	उचाई अनुसारको वर्गीकरण	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	प्रतिशत
१	१५०० मिटर सम्म	१३९.१३	८.४३
२	१५०० मि. देखि ३००० मि. सम्म	८६७.२४	५२.५२
३	३००० मि. देखि ४००० मि. सम्म	६२१.१७	३७.६२
४	४००० मि. उचाई भन्दा माथि	२३.७८	१.४४
	जम्मा	१६५१.५२	१००

स्रोत:- जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट २०७२

माथिको तालिका हेर्दा १,५०० मिटरसम्मको जमिनको क्षेत्रफल जम्मा ८.५ प्रतिशत मात्र छ, जसले त्यहाँको खाद्यान्न केन्द्रित कृषिको प्रतिकूलतालाई इङ्गित गर्दछ । १५०० देखि ३००० मिटरसम्मको उचाईको जमिनको क्षेत्रफल ५२.५ प्रतिशत भएकोले यहाँको जमिनमा पशुपालन र समशितोष्ण कृषिबालीको सम्भावना ज्यादा देखिन्छ ।

१.६ भौगोलिक अवस्था

यो जिल्ला समुद्री सतहबाट ७३८ मिटरदेखि ४७९० मिटरसम्म उचाई रहेकोछ यो जिल्लाको उत्तर देखि दक्षिण सम्मको धरातलीय स्वरूपको प्रकृति एउटै प्रकारको बढी ढालयुक्त र भरिालो भू-भाग छ । यहाँका अग्ला-अग्ला पहाडी भू-भागहरू धेरै जसो पूर्व पश्चिम र केही पहाडी भू-भाग उत्तर दक्षिण फैलिएका छन् । यस जिल्लालाई भौगोलिक बनौटअनुसार ३ भागमा बाँडिएको छ ।

स=प्रि । ति

यो क्षेत्र पहाडको माथिल्लो भागमा पर्दछ । यहाँ लगभग ३००० मिटरदेखि ४७९० मिटर सम्मको उचाई पर्दछ । यो क्षेत्रमा हिमाली

बलौटे र फुस्रो माटो पाइन्छ । यो क्षेत्रमा गृष्ममा न्यानो र हिउँदमा प्रशस्त हिउँ पर्ने हुँदा धेरै जाडो हुन्छ । अधिकांश वर्षा गृष्ममा हुन्छ । यहाँ घाँसे वनस्पती पाइन्छ । यस क्षेत्रमा पाइने मुख्य वन्यजन्तुहरू मृग, घोरल, थार, जरायो, बाघ, भालु आदि हुन् । यो क्षेत्रमा पशुपालन गर्ने व्यवसाय गर्ने मानिसहरूले गृष्मकालिन समयमा भेडा, बाख्रा र भैँसी चराउन लैजान्छन् यो क्षेत्रमा खेती योग्य जमिन नभएको र हावापानी ठण्डाको कारणले गर्दा खेतीपाती हुँदैन ।

v_d\l\ f\

यो क्षेत्रमा पहाडको मध्य भागमा पर्दछ । यो क्षेत्र करिब १५०० मिटरदेखि ३००० मिटर उचाई सम्म रहेको छ । यहाँको माटो फुस्रो र बालुवा माटो छ । यहाँ गृष्ममा न्यानो र हिउँदमा अति जाडो हुन्छ । यहाँको माथिल्लो क्षेत्रमा स्याउ, ओखर, नास्पती जस्ता फलफूल र अन्य क्षेत्रमा आलु, कोदो, फापर, गुहूँ, जौँ, मकै आदि बाली लगाइन्छ । यस क्षेत्रमा आवादी धेरै पातलो छ । यो क्षेत्रमा कोणधारी खालका नरम काठका बनस्पतिहरू पाइन्छन् र कुनै ठाउँमा पतभर वनस्पति पनि पाइन्छ । यहाँको वन्यजन्तु चितुवा, स्याल, बाँदर, घोरल, थार आदि मुख्य हुन् ।

u_t\k\l\ f\

यो क्षेत्र पहाडको तल्लो भागमा पर्दछ । यो क्षेत्र करिब ७३८ मिटर देखि १५०० मिटरसम्मको उचाईमा पर्दछ । यहाँको माटो बलौटे, मलिलो र रातो माटो पाइन्छ । यो जिल्लाको अधिकांश बेँसीहरू यही क्षेत्रमा पर्दछ । यहाँ हिउँदमा जाडो र गृष्ममा न्यानो र कही बेसीहरूमा केही गर्मी पनि हुन्छ । यहाँ पतभन्ड वनस्पति पाइन्छ । यहाँ वन्यजन्तुमा स्याल, बाँदर, घोरल, चितुवा आदि पाइन्छ । यहाँ घरेलु पशुपालनमा गाई, भैँसी, भेडा र बाख्रा हुन् । कृषि क्षेत्रमा धान, मकै गुहूँ कोटो, आलु काउली, मुला, गोलभेडा आदि हुन् । फलफूलमा सुन्तला, कागती, आँप, कटहर, केरा आदि हुन् । यहाँको आवादी केही बाक्लो छ । ग्रामीण बस्तीहरू गुजमुज अर्थात् घरहरू एकै ठाउँमा गाउँ वा बस्ती रहेको छ ।

१.७ भिरालोपना

जमिनको भिरालोपनको प्रत्यक्ष असर सम्बन्धित क्षेत्रको माटोको बनोटमा पर्ने र माटोको बनोटले कृषि उत्पादनलाई प्रत्यक्ष प्रभावित गर्दछ । कालिकोट जिल्ला पूर्णतया पहाडी भू-भाग भएको हुनाले यहाँको समथर भू-भाग नदी किनारका बेँसी, टारहरूमा सिमित रहेको छ । यस जिल्लामा रहेको भिरालोपन अनुसार जमिनको वर्गीकरण निम्नानुसार गरिएको छ ।

तालिका ६ जिल्लामा भिरालोपनको स्थिति

भिरालोपना (डिग्री)	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	प्रतिशत	भिरालोपना (डिग्री)	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	प्रतिशत
०° - २°	९.४९	०.५७५	३०° - ४०°	६११.३	३७.०२
२° - ५°	२२.४५	१.३६	४०° भन्दा बढी	३०५.५	१८.५
५° - १०°	४७.४२	२.८७२			
१०° - २०°	१८४.९	११.२			
२०° - ३०°	४७०.२	२८.४७			

स्रोत:- जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट २०७२

पहाडी धरातलमा २० डिग्रीसम्मको भिरालोपन भएको जमिनको सतहमा भू-क्षय न्यून हुने र पहाडी ढालमा खेती गर्न पनि जमिन उपर्युक्त हुने भएकोले यसभन्दा बढी डिग्रीमा ढल्किएका जमिनको क्षेत्रलाई मानव क्रियाकलापको लागि प्रतिकूल मानिन्छ । यस जिल्लामा १० डिग्रीसम्म उतार-चढाव भिरालो भएको जमिन लगभग ५ प्रतिशत मात्र छ । यसको अर्थ मानवीय क्रियाकलापका लागि उपयुक्त भूमिको उपलब्धता अति न्यून देखिन्छ ।

१.८ सांस्कृतिक पक्ष

कालिकोट जिल्लाले ओगटेको भू-भागमा आदि कालदेखि खस ब्राम्हण, क्षेत्री, ठकुरी र दलितहरूको बसोबास रहेको हुनाले यहाँका ग्रामिण बस्तीहरूमा हिन्दु वर्णश्रम व्यवस्थाले निर्देशित गरे अनुसारका सांस्कृतिक परम्परा र रीतिरिवाजहरू अपनाइने गरिएको छ । यहाँका प्रमुख चाडपर्वहरूमा दशैं, तिहार, तिज, माघे संक्रान्ति, जनैपूर्णिमा, चैतेदशैं, श्रीपञ्चमी, कृष्णाष्टमी, होली, मीसरे पूर्णिमा, पैठ, तागा, खेदैमष्टो, कालासिल्लो, गुरोमष्टो, खारमष्टो, धुवानो मष्टो, तिमिले मष्टो आदि रहेका छन् । त्यसैगरी यहाँका बासिन्दाहरूले लगाउने भेषभूषा पुरुष र महिला तथा जाडोयाम र गर्मीयाम अनुसार भिन्नभिन्न रहेका छन् ।

१.९ कालिकोटमा रहेका मठ, मन्दिर एवम् धार्मिक स्थलहरू

तालिका ७ कालिकोटमा रहेका मठ, मन्दिर एवम् धार्मिक स्थलहरू

कोड्स/lo : ynx?	lj : t hfgsf/L
पंचदेवल	मान्म खाडाचक्र-३, ४ र ५ को बीच पूर्वकालदेखि ऐतिहासिक ठूला ठूला ढुङ्गाहरूमा कुदेका भगवतीका मूर्ति, फूलवुट्टे फूल र अन्य कलात्मक ढुङ्गा कुदेका र बिचमा १५-१८ फिटको मन्दिर र चारैतिर १५ फिटका उचाई भएका मन्दिर छन् । यो मन्दिरलाई पंचदेवल भन्ने गरिन्छ र यस मन्दिरको पूजा शिवरात्रीमा र वडा दशैंमा परम्पराकाल देखि हुँदै आएको छ । यो मन्दिर बैँसीमा सदरमुकाम नजिक पर्दछ । शिव, पार्वती, भगवती समेतका ४ बटा मूर्तिहरू छन् ।
कोटदरबार	मान्म खाडाचक्रस्थित बजार एरिया स्थितको दरबार एरिया मान्म ५ बाईसे, चौविस राज्यकालमा रास्कोटी ठकुरीका पुर्खा मल्लै वर्मा राजाको खाडाचक्र दरबार भग्नावशेष दरबार छ । उक्त एरियामा ढुङ्गामा कुदिएका ठूला ठूला चक्र, पुराना ढुङ्गाका खम्बा र अन्य बुट्टेदार कुदिएका ढुङ्गा र ऐतिहासिक धार्मिक स्थल रहेको सदरमुकाम नजिक पर्दछ । उक्त कोट एरियाको संरक्षण गर्नुपर्ने र उत्खननको लागि पुरातत्व विभागमा जानकारी गर्नुपर्ने हुदा आवश्यक पहल हुनुपर्छ ।
पचाल भरना	राम्नाकोट-७ स्थित पचाल छहरा भरना ४८३ मिटर उचाईबाट भरना भरिरहेको हुदा जिल्ला विकास समिति कालिकोटबाट मिति २०६०/०४/१६ मा खटिएका प्राविधिकहरूको नापजाच प्रतिवेदनअनुसार उक्त भरना प्रचारमा आएको छ । उक्त भरनाका सम्भाव्यता अध्ययन गरी सोको प्रचारप्रसार गरिदिनका लागि जिल्ला विकास समितिको मिति २०६१/०१/१३ मा बैठक बसी निर्णय भएको छ । सो स्थानको अध्ययन र सर्भेक्षण गरेमा पर्यटकीय क्षेत्र हुन सक्ने र कृषि जन्य उत्पादनमा स्याउ, ओखर जस्ता फलफूल हुने र हिमाली जडीबुटी प्रर्याप्त मात्रामा पाउन सकिने यो छहरा सदरमुकाम देखि १६/१७ कोष टाढा छ ।

क्रमसः.....

क्रमसं.: तालिका ७ कालिकोटमा रहेका मठ, मन्दिर एवम् धार्मिक स्थलहरू

पर्यटकीय स्थलहरू	विस्तृत जानकारी
चुलीमाई मन्दिर	यस जिल्ला अन्तर्गत मान्म, पाँखा, दाहा, बदालकोट गाविसबीच चुलीपाटनमा अवस्थित चुलीमाईको मन्दिर कालिकोट जिल्लाको कर्णाली सतह देखि अन्दाजी करिब ५००० मिटर उचाईमा छ। यो हिमाली स्थान र समथल परेको लेक हो। यो मन्दिरको पूजा श्रावण र भाद्र महिनामा पर्ने जनै पूर्णिमाको चतुर्दशीको दिनमा पूजा लाग्दछ। कालिकोट जिल्लाका केही गाविसहरूबाट तिर्थ यात्रीहरू पैदल यात्रा गरी जाने गर्दछन्। भगवान राम र कृष्णजीको भजन, कृतन र आरती गर्दछन्। भगवान र चुलीमाईको जयजयकार गर्दछन्। जनै पूर्णिमाको चतुर्दशीलाई मालिका चतुर्दशी भन्ने र उक्त दिनमा तिर्थ यात्रीहरू भगवती माईको दर्शन गर्ने गर्दछन्। उक्त स्थान ज्यादै रमणीय छ। भविष्यमा स्याउ, ओखरको उत्पादन हुने र हिमालयमा पाईने जडिबुटीहरूबाट प्रशस्त मात्रामा आम्दानी हुने हुँदा सो क्षेत्रबाट उत्पादन वृद्धि भई भविष्यमा पर्यटकीय क्षेत्र हुने हुँदा प्रचारप्रसारको लागि जोड दिनुपर्ने देखिन्छ।
पुगमाई मन्दिर	फोईमहादेव गाविस अन्तर्गत कालिकोट जिल्लाको सवैभन्दा उचाईमा यो पुगमाईको मन्दिर छ। त्यहा कुदेका शिव, पार्वतीका मूर्तिहरू रहेका छन्। यो तीर्थस्थलमा वर्षको जनै पूर्णिमामा ठूलो मेला लाग्ने गर्दछ। तीर्थयात्रीहरू चतुर्दशीमा माईको दर्शन गर्ने गर्दछन्। यो हिमाली स्थान हो त्यसैले जडिबुटीहरू, स्याउ र ओखर जस्ता फलपूलहरू प्रशस्त पाइन्छन्।
पञ्चदेवल	चिल्खाया-१ मा ऐतिहासिक ढुङ्गाका कुदिएका पञ्चदेवलमा विभिन्न मूर्ति रहेका छन्। भगवान शिव र पार्वतीका कुदिएका ढुङ्गाका मूर्तिहरू छन्। प्रत्येक वर्ष भाद्रमहिनाको पहिलो मंगलबारमा र शिवरात्रीमा पूजापाठसहित मेला लाग्ने गर्दछ।
वासुधारा	चिल्खाया-६ र ७ मा २२ वटा वासुधारा रहेका छन्। दादेखोला, घरेनीखोला, बुबासेखोला समेत तीनवटा संगम भएकोलाई त्रिवेणी भन्ने गरिन्छ। उक्त संगम खोलालाई वन्चखोला पनि भन्ने गरिन्छ। २२ धारा बगिरहेको हुदा उक्त स्थान पर्यटकीय क्षेत्रको रूपमा संरक्षण गर्नुपर्ने देखिन्छ।
शिवनाथ मन्दिर	स्यूना-१ मा शिवनाथ मन्दिर अवस्थित छ। जसलाई संरक्षण गर्न अति आवश्यक देखिन्छ।
पचदेवल	मेहलमुडी गाविसमा पञ्चदेवल मन्दिर संरक्षण र सम्बर्द्धनको पर्खाइमा रहको छ।
शिलिङ्ग मन्दिर	ओदानकु गाविस अन्तर्गत माहाबु लेकमा शिवलिङ्ग मन्दिर रहेको छ। जुन मन्दिर हालको अवस्थामा जिर्ण रहेकाले मर्मत संभार गर्न अति आवश्यक देखिन्छ।
कालिका मन्दिर	कालिका-१ मा कालिका मन्दिर रहेको छ। उक्त मन्दिरमा ऐतिहासिक ढुङ्गाका कुदिएका मूर्तिहरू र ढुङ्गाका खम्बाहरू भएको पर्यटकीय क्षेत्र हुन सक्ने स्थान छ। जसलाई संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्न अति आवश्यक छ।

स्रोत:- जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट २०७२

१.१० शहरीकरण तथा बस्ती विकासको स्वरूप

जिल्लामा कुनै पनि नगरपालिका नभएको हुँदा हालसम्म व्यवस्थित सहरको विकास हुन सकेको छैन। यद्यपि केही बजारहरूमा शहरी सेवा सुविधाहरू उपलब्ध हुन थालेका छन्। खासगरी कर्णाली राजमार्गको कालिकोट खण्डमा सवारी साधन चल्न थालेकाले

यस मार्गमा पर्ने गाविस र बस्तीहरूमा शहरी सेवा सुविधा उपलब्ध हुन थालेको छ र साना ठूला बजार केन्द्रहरूको जिल्ला सदरमुकाम रहेको गाविस मान्म, जुम्ला र मुगु सडकको जक्सन नाम बजार, तिला र कर्णाली नदीको दोभान रहेको भर्ता गाविसको हुल्म र जितेगडा बजार, कर्णाली किनारमा स्थापित पुरानो लालीघाट बजार आदि प्रमुख शहरी बस्तीहरू हुन्।

१.१०.१ बजार केन्द्रहरू

बजारीकरण/सहरीकरण तथा सम्बन्धित स्थानमा वाह्य आगन्तुकहरूका लागि बासस्थानको सुविधा (होटेलहरूको सङ्ख्या) बीचमा सामान्यतया सकारात्मक सहसम्बन्ध रहेको हुन्छ। यस आधारमा विभिन्न स्थानमा रहेका होटेल तथा लज सङ्ख्याका आधारमा त्यस क्षेत्रमा बजारीकरणको स्थिति आँकलन गर्न सकिन्छ। कालिकोटमा पर्यटन विकासको सम्भावना खासै नभए पनि सरकारी तथा गैरसरकारी काम र व्यापार व्यवसायका लागि जिल्लामा आउने आगन्तुकहरूका लागि सदरमुकाम मान्ममा १० देखि १५ वटा आवासीय होटेल तथा ५० देखि १५० वटासम्म बासका लागि वेड उपलब्ध रहेको देखिन्छ। होटेलका साथै ग्रामीण क्षेत्रमा भन्दा बजारक्षेत्रमा उद्योग वाणिज्यसम्बन्धि फर्महरूको सङ्ख्या पनि बढी रहेको तथ्य उद्योग वाणिज्य संघको तथ्याङ्कमा पाइन्छ। कालिकोट उद्योग वाणिज्य संघमा (२०७० माघ) दर्ता भएका जिल्लाभरिका कूल १०९६ फर्ममध्ये ३७७ वटा खाद्यान, खुद्रा र फेन्सी व्यापार दर्ता भएको देखिन्छ।

जिल्लाको सन्तुलित विकासका लागि विद्यमान सामाजिक आर्थिक विकासको स्थिति, जनसङ्ख्या वितरण तथा वस्ती विकासको प्रवृत्ति लाई समेत ध्यान दिनु आवश्यक हुन्छ। यस सन्दर्भमा जिल्ला उद्योग वाणिज्य संघमा सदस्यताको लागि र स्थायी लेखा नम्बरका लागि आवेदन प्राप्त गरेका व्यवसायीहरूको ठेगानाका आधारमा सदरमुकाम मान्म बाहेक जिल्लामा अन्य १० वटा प्रमुख व्यापारिक केन्द्रहरूको उपस्थिति रहेको छ, जुन निम्नानुसार छन्।

तालिका ८ कालिकोट जिल्लामा अवस्थित न्यायापरिक केन्द्रहरूको विवरण

क्र.स.	व्यापारिक केन्द्रको नाम	बजार रहेको गा.वि.स.	कैफियत
१	जिते बजार	भर्ता	
२	लालिघाट बजार	कोटवाडा	
३	हुल्म बजार	भर्ता	
४	मोल्फा बजार	दाहाँ	
५	नाम्म बजार	फोडमहादेव	
६	सान्निघाट बजार	मेहलमुडी, स्यूना	
७	आर.सि.पी. बजार	स्यूना	
८	पिली बजार	दाहाँ	
९	जारकोट बजार	राम्नाकोट, नानीकोट	
१०	पादमघाट बजार	ओदानकु, चिल्खाया	

स्रोत:- जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट २०७२

यस जिल्लामा हालसम्म कुनै पनि नगरपालिका छैन । यद्यपि जिल्ला सदरमुकाम रहेको मान्म खाडाचक्र बजार मा शहरीकरणका कारणले उत्पन्न हुने नकारात्मक असरहरू देखिन थालेका छन् । यस बजारमा ढलनिकास, फोहरमैला व्यवस्थापन, सडक क्षेत्रको उपयोग, भिडभाड र ध्वनि प्रदुषण जस्ता वातावरणीय मुद्दाहरू उठ्न थालेको पाइन्छ । अव्यवस्थित बस्ती विकासले राजधानी काठमाडौंलगायत देशका धेरै शहरहरूमा ढल, बिजुली, पानी, सडकपहुँच, ट्राफिक, मनोरञ्जन स्थलहरूको व्यवस्थापनमा कठिनाई हुन गई अस्तव्यस्त भएको धेरैलाई अनुभव भइरहेको अवस्थामा जिल्लामा बजारीकरण तिब्र भएका गाविस तथा बजार केन्द्रहरूमा हालसम्म कुनै बस्ती विकास योजना तर्जुमा भएको देखिँदैन ।

१.११ पर्यटन विकास

कालिकोट जिल्लाको आर्थिक विकासका लागि पर्यटनलाई सामान्य सम्भावनाको क्षेत्रको रूपमा लिन सकिन्छ । राष्ट्रियस्तरमा पर्यटन क्षेत्रलाई रोजगारी सिर्जना गर्ने, गरिबी न्यूनीकरण गर्ने तथा आर्थिक क्रियाकलापमा अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यका साथ प्रवर्द्धन गर्ने गरिएको पाइन्छ । कालिकोट जिल्लाका पर्यटकीयस्थलहरू हेर्नको लागि विदेशी पर्यटकहरू खासै नआएपनि यहाँका धार्मिक तिर्थस्थलहरूको दर्शनका लागि स्वदेशी धार्मिक पर्यटकहरू आउने गरेका छन् । वडिमालिका, चुलिमालिका दर्शनका लागि मध्य र सुदुरपश्चिमका पहाड र तराईबाट समेत ठूलो सङ्ख्यामा मानिसहरू आउने गर्दछन् । यसैगरी कर्णाली क्षेत्रको जनजीवन, संस्कृति र सामाजिक बनावटको अध्ययन गर्नका लागि विदेशी अनुसन्धानकर्ताहरू विगत देखि नै केही सङ्ख्यामा आउने गरेको पाइन्छ । हालैका वर्षहरूमा कालिकोट सिंजा हुँदै मुगु सम्म मोटरबाटो खुलेको हुँदा रारातालसम्म जाने स्वदेशी पर्यटकहरूको केही सङ्ख्याले कालिकोटको वाटो प्रयोग गरी मोटर तथा मोटरसाइकलमा यात्रा गर्न थालेको देखिन्छ, जुन गणनायोग्य सङ्ख्यामा पुगिसकेको छैन ।

१.१२ भू-उपयोग

तालिका १ कालिकोट जिल्लाको भू-उपयोगको अवस्था

क्र.सं.	भू-क्षेत्रफल तथा उपयोग	चर्चेको क्षेत्रफल	कैफियत
१	जिल्लाको कूल क्षेत्रफल	१७४१ वर्ग कि.मि. (१७४१०० हेक्टर)	
२	खेती योग्य जमिन	१७९८४ हेक्टर	कूलमध्ये १०.३३%
३	खेती गरिएको जमिन	८७५० हेक्टर	खेतीयोग्य मध्ये ४८.६६%
४	नदी तथा ताल (जलभण्डार)		
५	वन जंगल क्षेत्र	१०६०६० हेक्टर	
क	सरकारी वन		
ख	सामुदायिक वन	८८९७.९८ हेक्टर	
६	चरण (घाँसे मैदान)	४२०७० हेक्टर	
७	सिंचित क्षेत्रफल (खेती गरिएको जमिन मध्ये)	५१५३.६५ हेक्टर	
क	वर्षभरी सिंचाई सुविधा उपलब्ध हुने	२४०८.६५ हेक्टर	
ख	मौसमी रूपमा सिंचाई सुविधा उपलब्ध हुने	२८४५ हेक्टर	
८	असिंचित (पाखो जमिन)	१२४३४.३८ हेक्टर	

स्रोत:- जिल्ला पाश्चिमी कालिकोट २०७२

१.१३ वन्यजन्तुहरू

क) हिमाली क्षेत्र : कस्तुरी, भालु, हिमचिंतुवा र ब्वाँसो ।

ख) लेकाली क्षेत्र : घोरल, रतुवा, बाँदर (रातों) लँगुर बाँदर, बाघ, दुम्सी, भालु, मलसाँप्रो, भगरल, स्याल, वन बिरालो, लोखर्के, चमेरो, खरायो, मुसा, छेपारो, गोहोरो, सर्प, कर्णालीमा कत्ला नभएका माछा, सहरमाछो र भ्यागुता

ग) घरपालुवा : गाई, भैंसी, भेडा, बाखा, बँदेल, खरायो, बिरालो, कुकुर आदि ।

घ) पन्छी :

अ) जंगली : चिल, गरूड, बाज, कलिज, डाँफे, फकराँस, चाखुरा, भ्याकुर, हलेश्रो, मालुवा, तित्रो, कोईली, न्याउरी, चरा, चितुवा, चुप्पी, सिंकाटो, चित्रो, लेकाली प्याउरो, काग, काल्चे, चाँचर, रानीचरी आदि ।

आ) घरपालुवा : कुखुरा, हाँस, सुगा, परेवा र चाखुरा आदि ।

१.१४ मुख्य नदिनालाहरू

तालिका १० मुख्य नदिनालाहरूको विवरण

क्र.स.	नदीको नाम	उद्गमस्थल	वहाव क्षेत्र	मुख्य नदी प्रणाली
१	कर्णाली	हुम्लाकर्णाली र मुगुकर्णाली	थिर्पु, नानीकोट, राम्नाकोट, बदालकोट, मान्म, कोटवाडा, लालु, रकु, स्युना, फुकोट	सप्त कर्णाली
२	तिला नदी		फोइमहादेव, चिल्खाया, राँचुली, गेला, छाप्रे, कालिका, पाखा, दाहाँ, सुकाटीया, मान्म, भर्ता	सप्त कर्णाली

सहायक नदीहरू

क्र.स.	नदीको नाम	उद्गमस्थल	वहाव क्षेत्र	मुख्य नदी प्रणाली
३	तिपगाड खोला		थिर्पु	कर्णाली
४	खुलालु गाड		कोटवाडा, लालु, माल्कोट, कुमालगाउँ, रूपसा	कर्णाली
५	सान्नीगाड		मेहलमुडी, स्युना	कर्णाली
६	पादमगाड		चिल्खाया, ओदानकु	तिला
७	खल्लागाड		जुविथा	तिला
८	रुरुवन्चु गाड		चिल्खाया	तिला
९	भर्तागाड		सुकाटीया, भर्ता	तिला
१०	फागोटी गाड		थिर्पु, खिन	कर्णाली

स्रोत:- जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट २०७२

१.१४.१ मुख्य खोलाहरू

- धिर्पु गा.वि.स.मा तिपगाड खोला
- कोटवाडा-लालु गा.वि.स. बिच खुलालुगाड
- मेहलमुडी-स्यूना गा.वि.स. बिच सान्नीगाड
- चिल्खाया-ओदानकु गा.वि.स. बिच पादमघाट
- सुकाटीया-भर्ता गा.वि.स. बिच भर्तागाड
- चिल्खाया गा.वि.स.मा वन्चुगाड
- जुविथा गा.वि.स.मा खल्लागाड
- लालु, माल्कोट, कोटवाडा, कुमालगाउँ र रुप्सा गा.वि.स.मा खुलालुगाड
- धिर्पु- खिन गा.वि.स. बिच फागोटी

१.१४.२ सहायक खोलाहरू

- मान्म-वदालकोट गा.वि.स. बिच रेंगिल खोला
- पाँखा गा.वि.स.मा चौखोला
- मुग्राहा-सुकाटीया गा.वि.स. बिच वालीगाड खोला
- गेला-कालीका गा.वि.स.बिच घट्टेगाड खोला
- फुकोट-नानीकोट गा.वि.स.बिच फुगाड खोला
- दाहा गा.वि.स.मा सिम्लागाड खोला
- छाप्रे गा.वि.स.मा टाकुल्ला खोला
- राम्नाकोट-वदालकोट गा.वि.स.बिच लाफागाड खोला

१.१५ गा.वि.स.को क्षेत्रफल तथा सदरमुकाम सम्मको दूरी

तालिका ११ गा.वि.स.को क्षेत्रफल तथा सदरमुकाम सम्मको दूरी

क्र.स.	गा.वि.स.को नाम	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	सदरमुकाम सम्मको दूरी (कोषमा)	पहुँचको माध्यम	अवस्थिति (सदरमुकाम देखि)
१	वदालकोट	४४.१	१०	पैदल	उत्तर
२	छाप्रे	१४२.६	११	मोटर, पैदल	पूर्व
३	चिल्खाया	२९.४	१८	मोटर, पैदल	पूर्व
४	दाहा	१०७.४	५	मोटर	पूर्व
५	धौलागोह	९३.३	२१	पैदल	उत्तरपूर्व
६	गेला	१०२.९	११	पैदल	दक्षिणपूर्व
७	जुविथा	७६.३	१३	मोटर	पूर्व
८	खिन	२३.५	२३	पैदल	उत्तरपूर्व
९	कोटवाडा	२८२.३	८	पैदल	पश्चिम
१०	कुमालगाँउ	३८२.१	११	पैदल	पश्चिमउत्तर
११	लालु	३५६.४	११	पैदल	पश्चिम
१२	माल्कोट	१११.९	१२	पैदल	उत्तरपश्चिम
१३	मान्म	४१२.१	०	मोटर	सदरमुकाम
१४	भर्ता	१६५.६	५	पैदल	दक्षिण
१५	मेहलमुडी	१४१.३	८	पैदल	उत्तर
१६	मुग्राहा	१४८.९	१०	पैदल	दक्षिणपूर्व
१७	मुग्राकोट	४६.०	११	पैदल	उत्तर
१८	नानिकोट	१२२.४	१७	पैदल	उत्तरपूर्व
१९	ओदानुक	१६.०	१५	पैदल	दक्षिणपूर्व
२०	पाखा	१७६.४	११	मोटर, पैदल	पूर्व
२१	फोईमहादेब	९५.८	२०	मोटर, पैदल	पूर्वउत्तर

क्रमसः.....

तथ्याङ्क कार्यालय, सुर्खेत

क्रमसः तालिका ११ गा.वि.स.हरूको क्षेत्रफल तथा सदरमुकाम सम्मको दुरी

क्र.स.	गा.वि.स.को नाम	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	सदरमुकाम सम्मको दुरी (कोषमा)	पहुँचको माध्यम	अवस्थिति (सदरमुकाम देखि)
२२	फुकोट	३१७९.१	१३	पैदल	उत्तर
२३	रकु	१६२.७	४	पैदल	उत्तर
२४	राम्नाकोट	४८.४	१६	पैदल	उत्तरपूर्व
२५	रांचली	३७.४	१८	मोटर	पूर्व
२६	रुप्सा	५७.६	१५	पैदल	उत्तरपश्चिम
२७	सिपखाना	३३५.५	११	पैदल	उत्तर
२८	स्युना	३९८.९	१२	पैदल	उत्तर
२९	सुकाटिया	१३१.६	७	पैदल	दक्षिण
३०	थिर्पु	५१.६	१७	पैदल	उत्तरपूर्व

स्रोत:- जिल्ला विकास समितीको कार्यालय, कालिकोट, २०७२ ।

१.१६ हावापानी

तालिका १२ कालिकोट जिल्लाको विगत तीन वर्षको हावापानी सम्बन्धि विवरण

महिना	सन् २०१३			सन् २०१४			सन् २०१५		
	औषत तापक्रम (डि.से)		कूल वर्षा (मि.मि.)	औषत तापक्रम (डि.से)		कूल वर्षा (मि.मि.)	औषत तापक्रम (डि.से)		कूल वर्षा (मि.मि.)
	अधिकतम	न्युनतम		अधिकतम	न्युनतम		अधिकतम	न्युनतम	
January (पौष/माग)	१५.०	३.९	९७.९	१८.५	४.५	५१.७	उ.न.	४.०	८४.९
February (माग/फाल्गुण)	१६.५	५.७	१४७.८	१८.७	४.९	४८.३	उ.न.	६.६	६७.२
March (फाल्गुण/चैत्र)	२२.८	१०.२	९.४	२२.७	८.४	६२.३	२१.५	८.३	१५२.५
April (चैत्र/वैशाख)	२६.५	१३.१	२७.६	२७.२	११.५	१६.१	२३.५	१३.१	१२६.५
May (वैशाख/ज्येष्ठ)	२९.७	१६.१	१४४.०	२९.२	१५.२	४०.३	२६.८	१५.६	६९.९
June (ज्येष्ठ/असार)	२६.५	१७.७	४१७.९	२८.६	१७.५	१७२.४	२७.६	१६.०	३२२.३
July (असार/श्रावण)	२५.६	१८.३	३३२.१	२६.२	१७.९	५३०.९	२५.४	१८.४	१९०.३
August (श्रावण/भाद्र)	२६.९	१७.९	३२९.०	२६.७	१७.५	२८७.६	२३.७	१८.३	१५०.२
September (भाद्र/आश्विन)	२७.४	१६.८	३२.४	२७.२	१५.७	१०७.७	२५.७	१६.९	७.१
October (आश्विन/कार्तिक)	२५.१	१३.३	६५.९	२४.९	११.६	८७.१	२२.६	१२.७	३
November (कार्तिक/मंसिर)	२२.०	७.८	१२.३	२३.०	७.८	०.०	२१.०	९.३	४.८
December (मंसिर/पौष)	१९.२	४.७	३.१	उ.न.	५.२	४९.८	१५.६	५.३	०.०

उ.न.: तथ्याङ्क उपलब्ध नभएको

स्रोत:- मध्य तथा सुदूर पश्चिमाञ्चल क्षेत्रीय हावापानी कार्यालय, सुर्खेत २०७२/७३

१.१७ सामाजिक स्वरूप

नेपालका अन्य जिल्लाहरूमा जस्तै कालिकोटमा पनि विभिन्न प्रकारका जातजाती, धर्मालम्बीहरू र भाषाभाषीहरूको बसोबास रहेको पाईन्छ । वि.स. २०६८ को जनगणना अनुसार यहाँ २२ भन्दा बढि जातजातीहरूको बसोबास रहेको तथ्य पाईन्छ । यहाँका प्रमुख जातजातीहरूमध्ये क्षेत्री सबैभन्दा धेरै सङ्ख्यामा (२८.८ प्रतिशत) छन् । त्यसपछि धेरै सङ्ख्यामा रहेका जातजातीहरू क्रमशः ठकुरी (२५.१ प्रतिशत), कामी (१७.७ प्रतिशत), ब्राह्मण पहाडी (१७.१ प्रतिशत), दमाई (५.१ प्रतिशत), सार्की (३.२ प्रतिशत), दशनामी (१.० प्रतिशत) आदि रहेका छन् । त्यसैगरी जनगणना २०६८ कै अनुसार जिल्लामा १० भन्दा बढि प्रकारका भाषाभाषीहरू (मातृभाषा र दोस्रोभाषा समेत) को उपस्थिती रहेको पाइएता पनि नेपाली भाषीहरूको बाहुल्यता रहेको छ । जिल्ला भित्र बोलिने प्रमुख मातृभाषाहरूमध्ये सबै भन्दा बढि नेपाली ९९.५ प्रतिशत, मगर ०.३ प्रतिशत, मैथिली ०.०६ प्रतिशत, तामाङ्ग ०.०४ प्रतिशत, खाम ०.०३ प्रतिशत लगायतका भाषाहरू मातृभाषाको रूपमा बोलिने गरेको पाईएको छ । धर्मको दृष्टिकोणले यस जिल्लामा हिन्दुहरूको व्यापक बाहुल्यता रहेको पाईएको छ । यहाँ हिन्दु ९९.८ प्रतिशत, बौद्ध ०.१ प्रतिशत र क्रिश्चियन ०.१ प्रतिशत अन्य धर्मालम्बीहरूको बसोबास रहेको राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को प्रतिवेदनमा उल्लेख छ ।

१.१८ आर्थिक आधार

राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ अनुसार यस कालिकोट जिल्लाका २१,५२८ घर परिवार कृषि कार्यमा संलग्न छन् भने राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या मध्ये ८३.६ प्रतिशतले कृषिलाई आफ्नो रोजगारीको प्रमुख आधारको रूपमा लिएका छन् र ८२.३ प्रतिशतले प्रमुख पेशा कृषि अङ्गालेका छन् । त्यसकारण पनि कालिकोट जिल्लाको आर्थिक मेरूदण्ड मूलतः कृषि नै हो । जिल्लाको समग्र आर्थिक स्थिति सम्बन्धमा विशिष्ट अध्ययन अनुसन्धान हुन सकेको देखिँदैन । जिल्लाको समग्र आर्थिकस्थिति थाहा पाउनको लागि कम्तिमा अर्थतन्त्रका विविध क्षेत्रमा जिल्लाको समग्र उत्पादन, रोजगारी, आय, लगानी, व्यापार (निकासी, पैठारी) तथा निश्चित समयमा तिनीहरूको मौद्रिक मूल्य सम्बन्धि सूचनाहरूको आवश्यकता पर्न जान्छ । यस किसिमको सूचना तथा तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न छुट्टै र विशेष प्रयासको आवश्यकता पर्दछ । जिल्लाको आर्थिक स्थितिको आँकलन गर्न वार्षिक रूपमा जिल्लामा भित्रिने स्रोतहरूको विविधता र आकारले महत्वपूर्ण योगदान गर्दछ । यस कोणबाट कालिकोट जिल्लाको आर्थिक स्थितिको आँकलन गर्दा यहाँ रहेका विषयगत सरकारी कार्यालयहरू, स्थानीय निकाय लगायत अन्य कार्यालयहरूलाई सरकारले वार्षिक रूपमा निकासी दिने रकम, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरूले जिल्लामा भित्राउने रकम, स्थानीय निकायहरूले सङ्कलन गर्ने राजश्व, जिल्ला तथा देशबाहिर काम गर्ने कामदारहरूले पठाउने रकम (Remittance), बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले गर्ने ऋण तथा अनुदान लगानी, ठूला उद्योगी व्यवसायीहरूले जिल्लामा ल्याउने लगानी र आन्तरिक वा बाह्य पर्यटकबाट हुने आम्दानी तथा विभिन्न वस्तुको निकासीबाट प्राप्त हुने आम्दानी जिल्लाको आर्थिक क्रियाकलापका मुख्य सूचकहरू हुन् । यस आधारमा आ.व. २०७०/७१ मा जिल्लाको आय प्रवृत्ति निम्नानुसार रहेको छ ।

तालिका १३ जिल्लाको कूल आम्दानी

सि.नं.	जिल्लामा भित्रिएको रकम (आ.व. २०७०/७१)	रकम (रु. हजारमा)
क)	जिल्लामा प्राप्त विकास तथा सञ्चालन बजेट (आ.व. २०७०/७१)	
१	सरकारी कार्यालयहरूलाई केन्द्रबाट प्राप्त कूल रकम	१७२५६९३.२
२	गैसहरूले जिल्लामा भित्र्याएको कूल रकम (आ.व. २०७०/७१)	५५९२२२.५
३	राजश्व बाँडफाँडबाट जिविसलाई प्राप्त आम्दानी	
४	आन्तरिक वा वाह्य पर्यटकबाट भएको आम्दानी	०
ख)	जिल्लाभित्र उठेको राजश्व (आ.व. २०७०/७१)	
१	कोष तथा लेखा नियन्त्रण कार्यालयबाट सङ्कलित राजश्व	३५६६७.६
२	जिल्ला विकास समितिको आन्तरिक स्रोत (मालपोत राजश्व समेत)	१२००
३	गाविसहरूबाट सङ्कलित राजश्व	३००
४	साना तथा घरेलु उद्योगबाट सङ्कलित राजश्व	५०८.९
५	वन क्षेत्रको राजश्व	५२८.१
ग)	वस्तुको निकासीबाट प्राप्त अनुमानित आम्दानी (आ.व. २०७०/७१)	१०००००
घ)	वैदेशिक रोजगारीबाट प्राप्त जिल्लामा भित्रिएको विप्रेषण (अनुमानित)	९००००
ङ)	गाविसहरूको कूल बजेटमा आन्तरिक आयको हिस्सा (%)	०.४१
च)	जिविसको कूल बजेटमा आन्तरिक आयको हिस्सा (%)	०.२३

स्रोत:- जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट २०७१

१.१८.१ जिल्ला अर्थतन्त्रको संरचनात्मक स्वरूप

कालिकोट जिल्लाको अर्थतन्त्र कृषि, पशुपालन, वैदेशिक रोजगारी, वन, जडिबुटी तथा स्थानीय उद्यममा आधारित छ। जिल्लाको अर्थतन्त्रलाई समृद्ध बनाउन जिल्लामा स्रोत साधनको सम्भाव्यता विद्यमान रहेको छ। तर उपलब्ध स्रोतलाई तिब्रताका साथ अधिकतम परिचालन गर्नुपर्ने खाँचो रहेको छ। जिल्ला अर्थतन्त्रका उपरोक्त क्षेत्रको योगदान निम्नानुसार रहेको छ।

तालिका १४ जिल्लाको अर्थतन्त्रमा विषयगत योगदानको हिस्सा

आय शीर्षक	आम्दानी (रु.)	प्रतिशत
कृषि	२२,७०,५६,१६१	४४.२५
नोकरी	५,५७,६०,८०८	१०.८७
व्यापार	१,६९,८०,३२१	३.३१
ज्यालादारी	१५,३८,५०,९५६	२९.९८
अन्य	५,९४,८३,८६३	११.५९
जम्मा	५१,३१,३२,१०९	१००

स्रोत:- जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट २०७१

१.१८ भौतिक पूर्वाधार

भौतिक पूर्वाधार आफैमा विकासको अङ्ग हुनुका साथै अन्य सम्पूर्ण क्षेत्रको विकास गर्न सहयोग पुऱ्याउने आधार मानिन्छ । जिल्लाको प्रमुख भौतिक पूर्वाधारअन्तर्गत सडक सञ्जाल तथा त्यसअन्तर्गतका पुल, विद्युत्, वैकल्पिक उर्जा, सञ्चार प्रणाली, खानेपानी र सरसफाई रहेका छन् । जिल्लामा सडक सञ्जालको रूपमा कर्णाली राजमार्गको कालिकोट खण्डमा पर्ने ६० किलोमिटर सडक चालू अवस्थामा रहेको छ । हाल यो सडक कालोपत्र समेत गरिएको र जिल्लामा निर्माणाधीन रही ट्रयाक खोल्नै गरेका अन्य सडकमा सवारी साधन चलेका छन् । सडकका कतिपय स्थानमा निर्मित नालीहरूसमेत जमिनको भिरालो स्वरूपका कारण वर्षायाममा पुरिने र त्यसको नियमित मर्मत सम्भारको अभावका कारण निर्मित सडकहरू चाँडै क्षतिग्रस्त भइरहेको अवस्था छ । सडक यातायात जिल्लाका अधिकांश गाविसमा बिस्तार गर्ने योजना अनुरूप काम भइरहेको भएपनि सबैजसो सडक मौसमी रूपमा मात्र सञ्चालन हुनसक्ने अवस्थाका छन् । जिल्लाभरिमा एउटा पनि व्यवस्थित बस पार्कको विकास हुन सकेको छैन । जिल्लाको मुख्य सडकखण्ड कर्णाली राजमार्ग राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजना र केन्द्रीय सरकारको बजेटमा निर्माण भइरहेको भए पनि बाँकी सडकखण्डहरू जिल्ला विकास समिति तथा गाउँ विकास समितिद्वारा निर्माण गरिएका छन् । प्रमुख व्यापारिक केन्द्रहरूमा नयाँ बस्ती विकासको व्यवस्थित योजना आवश्यक भए पनि योजनाबद्ध हुन सकिरहेको छैन । मान्म, नाम्म, हुल्म आदि स्थानमा बजार विकासको क्रम तिब्र भए पनि उपरोक्त बस्तीहरूमा खानेपानी, ढल, सडक पहुँच, विद्युत लगायतका शहरीय पूर्वाधारहरू छैनन् । कालिकोट जिल्लामा विद्युत सुविधाको अवस्था अत्यन्त कमजोर छ । जम्मा ५०० किलोवाटको साना जलविद्युत माफर्त २,००० घरधुरीलाई उज्यालोका लागि विद्युत सेवा उपलब्ध गराए पनि वि.स. २०६९ आषाढको बाढीले क्षतिग्रस्त भएको तीन वर्षको अन्तराल पछि वल्लतल्ल सञ्चालनमा आएको छ ।

१.२० सुशासन

कालिकोट जिल्लामा जनतालाई सेवा पुऱ्याउनका लागि जिल्ला अदालत, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय लगायतका ३० भन्दा बढि जिल्लास्तरका सरकारी कार्यालयका साथै थुप्रै आयोजना स्तरीय कार्यालयहरू रहेका छन् । यसका अलावा थुप्रै ईलाका तथा गा.वि.स. स्तरका कार्यालय र केन्द्रहरू बाट जनतालाई सेवा पुऱ्याईरहेका छन् । सुरक्षा निकायसँग सम्बन्धित संग्राम शार्दुल गुल्म, जिल्ला प्रहरी कार्यालयका साथै अन्य थुप्रै इलाका वा सो भन्दा तल्लोस्तरका निकायहरू रहेका छन् । त्यसैगरी खाद्य संस्थान, नेपाल टेलिकम लगायतका संस्थानहरूले पनि सेवा प्रदान गरिरहेका देखिन्छन् ।

१.२१ गैर सरकारी क्षेत्र

आ.व. २०७१/०७२ सम्ममा जिल्ला प्रशासन कार्यालय कालिकोटमा दर्ता भएका गैर सरकारी संघसंस्थाहरूको सङ्ख्या करिब तिनसयको हाराहारीमा रहेको छ । भने २/३ वटा राष्ट्रियस्तरका गैर सरकारी समेत क्रियाशिल देखिन्छन् । त्यसो त केन्द्रमा दर्ता गरेर यस जिल्लामा काम गर्ने सामाजिक संघसंस्थाहरू पनि कालिकोट जिल्लामा रहेका देखिन्छन् । यसै गरी आ.व. २०७०/७१ अन्तसम्ममा १३१ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिहरू रहेका देखिन्छन् । यसका अतिरिक्त कृषि, पशु, महिला तथा बालबालिका लगायतका क्षेत्रहरूमा थुप्रै समूहहरू क्रियाशिल देखिन्छन् । यि गैर सरकारी क्षेत्रका संस्था तथा समितिबाट पनि यस क्षेत्रको विकास तथा सशक्तिकरणमा उल्लेखनीय भूमिका खेलेको अनुमान गर्न सकिन्छ ।

खण्ड:-२ जनसङ्ख्या

२.१ आधारभूत जनसाङ्ख्यिक विवरण

राष्ट्रिय जनगणना २०५८ तथा २०६८ बाट प्राप्त आँकडाहरूको आधारमा तयार गरिएका प्रमुख जनसाङ्ख्यिक विवरणहरूको तुलनात्मक विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ। वि.स. २०५८ सालको जनगणना कार्य पूर्णरूपमा हुन नसकेको हुदाँ कूल जनसङ्ख्या अनुमानित तथ्याङ्कको आधारमा प्रस्तुत गरिएको छ भने केही सूचकहरू प्राप्त हुन सकेका छैनन्।

तालिका १५ आधारभूत जनसाङ्ख्यिक विवरण

क्र.स.	विवरण	एकाइ	वि.स. २०५८* अनुसार	वि.स. २०६८ अनुसार
१	जम्मा परिवार सङ्ख्या	सङ्ख्या	१८,४८७	२३,०१३
२	जनसङ्ख्या	जम्मा	१०५,५८०	१३६,९४८
		पुरुष	५३,१८९	६८,८३३
		महिला	५२,३९१	६८,११५
३	जनसङ्ख्या वृद्धिदर	प्रतिशत	१.७३	२.६
४	जनसङ्ख्या दोब्बरहुन लाग्ने अनुमानित अवधि	वर्ष	४०	२७
५	लैङ्गिक अनुपात (प्रतिसय महिलामा पुरुषको सङ्ख्या)	सङ्ख्या	१०१.५	१०१.१
६	अनुपस्थित परिवार सङ्ख्या (विदेश गएकाहरूको सङ्ख्या)	सङ्ख्या	-	३७३
७	अपाङ्ग जनसङ्ख्या	जम्मा	-	५२६२
		पुरुष	-	२९२३
		महिला	-	२३३९
८	संस्थागत परिवार सङ्ख्या	सङ्ख्या	-	५
९	संस्थागत जनसङ्ख्या	जम्मा	-	३६१
		पुरुष	-	३४४
		महिला	-	१७
१०	परिवारको औषत आकार	जना	५.७१	५.९५
११	जनघनत्व (प्रति वर्ग कि.मी. जनसङ्ख्या)	सङ्ख्या	६१	७९
१२	परिवार घनत्व (प्रति वर्ग कि.मी. परिवार सङ्ख्या)	सङ्ख्या	१०.६	१३
१३	५ वर्ष मुनीको जनसङ्ख्या	जम्मा	-	२१,६४३
		पुरुष	-	११,१०१
		महिला	-	१०,५४२
१४	७५ वर्ष र सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्या	जम्मा	-	९९२
		पुरुष	-	५२२
		महिला	-	४७०
१५	आश्रित अनुपात	प्रतिशत	-	९३.६
१६	वाल आश्रित अनुपात	प्रतिशत	-	८७.५
१७	वृद्ध आश्रित अनुपात	प्रतिशत	-	६.१

नोट : * अनुमानित, - तथ्याङ्क उपलब्ध नभएको

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ के.त.वि.

२.२ विभिन्न जनगणना वर्षहरूमा कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्या

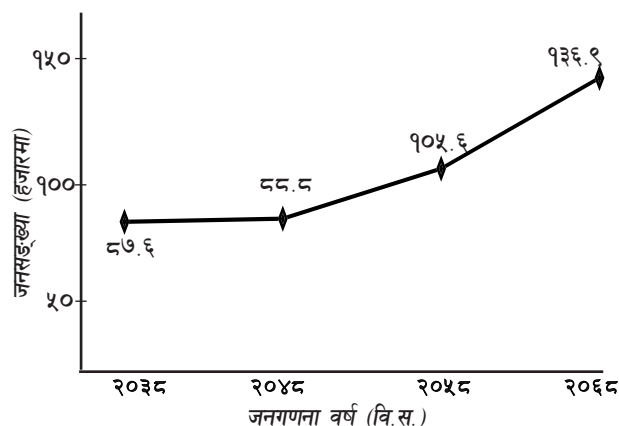
कालिकोट जिल्लालाई २०३२ साल अघि तित्रीकोट भन्ने गरिएकोमा २०३२/०८/२६ गतेको निर्णय अनुसार कालिकोट नामाकरण गरिएको हो, त्यस कारण यस जिल्लाका विवरणहरू वि.स. २०३८ सालदेखि पछाडिका मात्र उपलब्ध छन्। नेपालमा जनगणना वि.स. १९६८ (सन् १९११) सालबाट लिइएता पनि राणाकालीन समयमा जिल्ला अनुसारका जनसांख्यिक विवरणहरू उत्पादन गरिएको थियन। राणाशासनको अन्त पछाडिमात्र वैज्ञानिक तबरबाट गणना गर्न थालिएको हो। तर त्यसबेला कालिकोट जिल्लाको क्षेत्रफल अहिलेको क्षेत्रफलसँग समान रहेको थिएन। इतिहास हेर्दा कालिकोटको क्षेत्रफल विभिन्न कालखण्डमा परिवर्तन भएको पाइएको छ। त्यसैले पनि विभिन्न समयका अन्तरालमा भएका जनगणनाहरूबाट प्राप्त जनसङ्ख्याको तुलनात्मक अध्ययन गर्न सकिने स्थिती छैन। वि.स. २०३२ सालमा मात्र कालिकोट जिल्लाको क्षेत्रफल अहिलेको स्थितिमा आएको हो अर्थात त्यसपछि यसको क्षेत्रफलमा परिवर्तन नभएको स्थिति छ। त्यसकारण वि.स. २०३८ (सन् १९८१) सालदेखि कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्याको आँकडा प्राप्त हुन थालेकोले सो समयदेखि कालिकोट भनेर चिनिने जिल्लाको जनसङ्ख्या, जनसङ्ख्या बृद्धिदर र नेपालको दाँजोमा यस जिल्लाको जनसङ्ख्याको अंश तलको तालिकामा देखाइएको छ।

तालिका १६ वि.स. २०३८ को जनगणना देखि वि.स. २०६८ सम्मको नेपाल र कालिकोटको जनसङ्ख्या

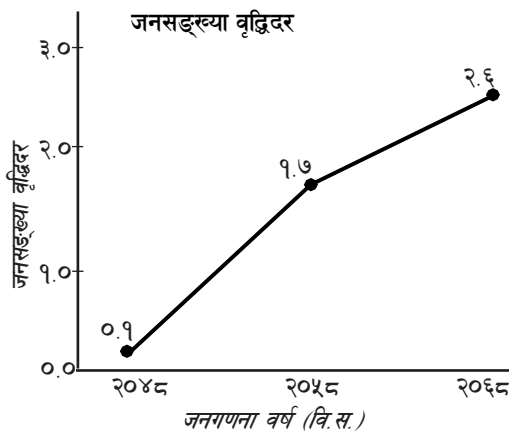
जनगणना वर्ष	नेपालको जनसङ्ख्या	कालिकोटको जनसङ्ख्या	कालिकोटको जनसङ्ख्याको अंश (नेपालको दाँजोमा)	जनसङ्ख्या वृद्धिदर		कैफियत
				नेपाल	कालिकोट	
वि.स. २०३८	१,५०,२२,८३९	८७,६३८	०.५८	२.६२	-	अनुमानित
वि.स. २०४८	१,८४,९१,०९७	८८,८०५	०.४८	२.०८	०.१	
वि.स. २०५८*	२,३१,५१,४२३	१,०५,५८०	०.४६	२.२५	१.७३	
वि.स. २०६८	२,६४,९४,५०४	१,३६,९४८	०.५२	१.३५	२.६	

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०३८ देखि राष्ट्रिय जनगणना २०६८ के.त.वि.

चित्र नं. ३ विभिन्न जनगणनाहरूमा कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्या

चित्र नं. ४ विभिन्न जनगणनाहरूमा कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्या वृद्धिदर

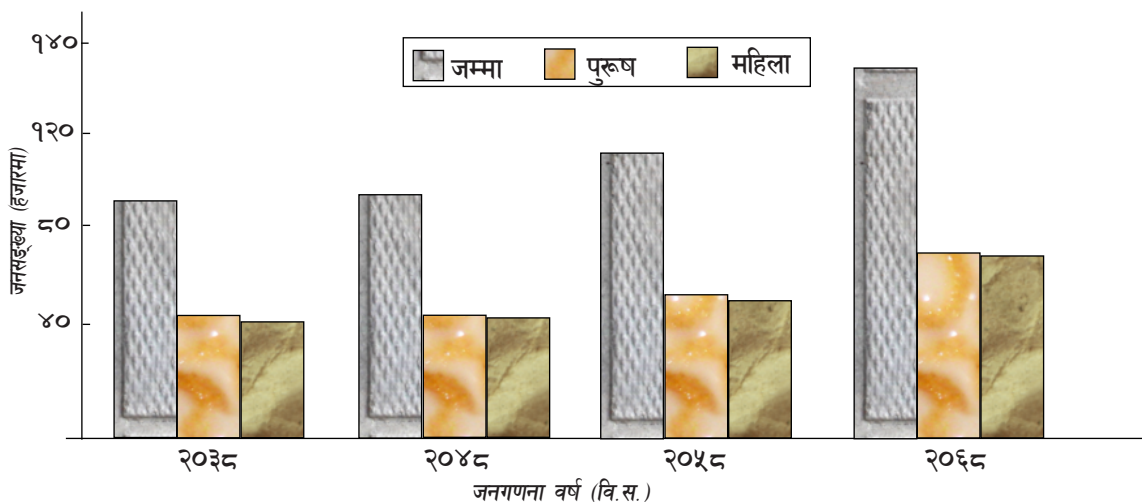

तालिका १० विगत तीन वर्षको जनगणना अनुसार उमेरगत जनसङ्ख्या विवरण

उमेर समूह	२०४८ को जनगणना			२०५८ को जनगणना*			२०६८ को जनगणना		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
० - ४	१४,४२८	७,१९३	७,२३५	१६,७२६	७,६३४	९,०९२	२१,६४३	११,१०१	१०,५४२
५ - ९	१२,५५४	६,२९४	६,२६०	१३,९३५	६,६६३	७,२७२	२१,१८६	१०,७०३	१०,४८३
१०-१४	९,९०१	५,१२४	४,७७७	१२,७०७	६,२५९	६,४४८	१९,०८६	९,६६६	९,४२०
१५-१९	८,३५७	३,९९३	४,३६४	१०,३७६	४,९२१	५,४५५	१३,७१४	६,७८८	६,९२६
२०-२४	७,८४१	३,७५५	४,०८६	१०,५४०	५,७०१	४,८३९	११,१६५	५,२८८	५,८७७
२५-२९	७,०१६	३,४३७	३,५७९	१०,५१२	५,८१२	४,७००	९,००४	४,४७०	४,५३४
३०-३४	५,९७७	२,९९०	२,९८७	७,५८४	४,१२४	३,४६०	७,२१६	३,५२६	३,६९०
३५-३९	५,०५४	२,५९८	२,४५६	६,१६३	३,२३६	२,९२७	६,९४१	३,४६३	३,४७८
४०-४४	४,२०३	२,०१५	२,१८८	५,१४४	२,६३४	२,५१०	५,६३६	२,८३८	२,७९८
४५-४९	३,६८५	१,९४५	१,७४०	३,२३७	१,५५३	१,६८४	५,२८०	२,८००	२,४८०
५०-५४	३,४३२	१,७७३	१,६५९	२,७८८	१,५५७	१,२३१	४,०७७	२,२०६	१,८७१
५५-५९	२,२२७	१,३२५	९०२	१,९१७	१,०३७	८८०	३,५४३	१,९४१	१,६०२
६०-६४	२,१८५	१,०७९	१,१०६	२,०७९	१,०७३	१,००६	४,१७६	१,८६२	२,३१४
६५-६९	८१५	४८१	३३४	१,०२१	४६६	५५५	२,११४	१,०४४	१,०७०
७०-७४	६३३	३७९	२५४	४८४	२८६	१९८	१,१७५	६१५	५६०
७५+	४९७	२९८	१९९	३६७	२३३	१३४	९९२	५२२	४७०
जम्मा	८८,८०५	४४,६७९	४४,१२६	१,०५,५८०	५३,१८९	५२,३९१	१,३६,९४८	६८,८३३	६८,११५

स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणनाका प्रतिवेदनहरू, २०३८ देखि २०६८, के.त.वि.।

चित्र नं. ५ विभिन्न जनगणनाहरूमा कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्या

स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणनाका प्रतिवेदनहरू, २०३८ देखि २०६८, के.त.वि.।

२.३ उमेर समूह अनुसार जनसङ्ख्या वितरण

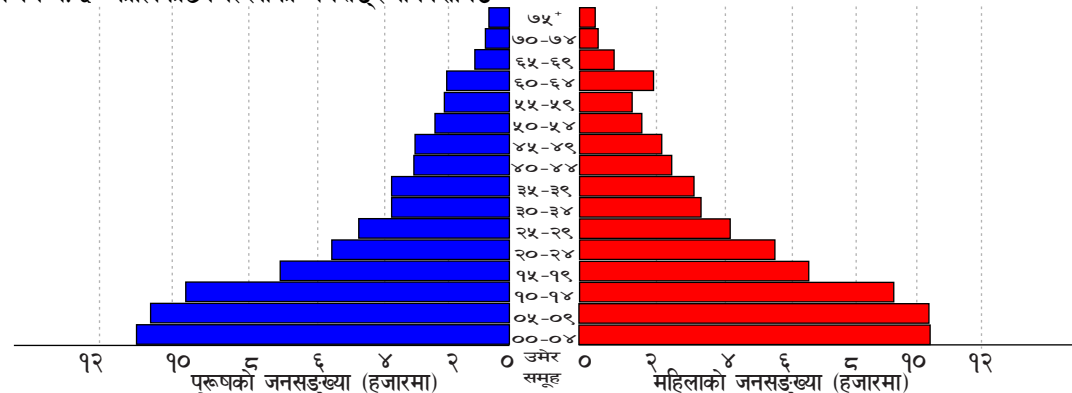
राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को नतिजाहरूको आधारमा कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्यालाई ५/५ वर्षको उमेर समूहमा विभाजन गरी यस प्रकार प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १८ कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्या विवरण (५ वर्षको उमेर समूह अनुसार)

उमेर समूह	जम्मा		पुरुष		महिला	
	सङ्ख्या	प्रतिसत	सङ्ख्या	प्रतिसत	सङ्ख्या	प्रतिसत
सबै उमेर समूह	१,३६,९४८	१००	६८,८३३	१००	६८,११५	१००
००-०४ वर्ष	२१,६४३	१५.८	११,१०१	१६.१	१०,५४२	१५.५
०५-०९ वर्ष	२१,१८६	१५.५	१०,७०३	१५.५	१०,४८३	१५.४
१०-१४ वर्ष	१९,०८६	१३.९	९,६६६	१४	९,४२०	१३.८
१५-१९ वर्ष	१३,७१४	१०	६,७८८	९.९	६,९२६	१०.२
२०-२४ वर्ष	११,१६५	८.२	५,२८८	७.७	५,८७७	८.६
२५-२९ वर्ष	९,००४	६.६	४,४७०	६.५	४,५३४	६.७
३०-३४ वर्ष	७,२१६	५.३	३,५२६	५.१	३,६९०	५.४
३५-३९ वर्ष	६,९४१	५.१	३,४६३	५	३,४७८	५.१
४०-४४ वर्ष	५,६३६	४.१	२,८३८	४.१	२,७९८	४.१
४५-४९ वर्ष	५,२८०	३.९	२,८००	४.१	२,४८०	३.६
५०-५४ वर्ष	४,०७७	३	२,२०६	३.२	१,८७१	२.७
५५-५९ वर्ष	३,५४३	२.६	१,९४१	२.८	१,६०२	२.४
६०-६४ वर्ष	४,१७६	३	१,८६२	२.७	२,३१४	३.४
६५-६९ वर्ष	२,११४	१.५	१,०४४	१.५	१,०७०	१.६
७०-७४ वर्ष	१,१७५	०.९	६१५	०.९	५६०	०.८
७५ भन्दा माथी	९९२	०.७	५२२	०.८	४७०	०.७

स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणना, २०६८, के.त.वि.।

चित्र नं. ६ कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्या पिरामिड

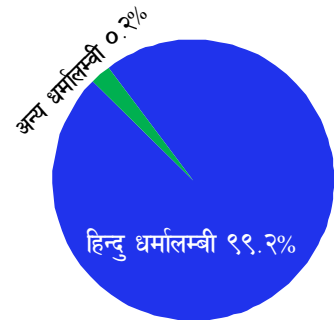
२.८ धर्म अनुसार जनसङ्ख्या

२०६८ सालको जनगणना अनुसार कालिकोट जिल्लाको कूल जनसङ्ख्या मध्ये ९९.८ प्रतिशत भन्दा बढी जनसङ्ख्याले हिन्दु धर्म अवलम्बन गरेको देखिन्छ, भने त्रिश्चियन र बौद्ध धर्मावलम्बीहरूको प्रतिशत ०.१% रहको तथ्याङ्कमा पाईन्छ त्यस्तै अन्य धर्मावलम्बीहरूको पनि उपस्थिति कालिकोट जिल्लामा रहेको तथ्याङ्कले देखाउँदछ जसमध्ये ईस्लाम, जैन धर्मावलम्बीहरू २०६८ सालको जनगणना अनुसार क्रमशः २७ जना, २ जना रहेको देखिन्छ ।

तालिका १८ विभिन्न धार्मिक समुह तथा समुदायको जनसङ्ख्याको विवरण

क्र. स.	धर्म	जम्मा		पुरुष		महिला	
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
१	हिन्दु	१,३६,६६५	९९.८	६८,६८०	९९.८	६७,९८५	९९.८
२	बौद्ध	८७	०.१	४८	०.१	३९	०.१
३	ईस्लाम	२७	०	१६	०	११	०
४	जैन	२	०	१	०	१	०
५	त्रिश्चियन	१३८	०.१	७६	०.१	६२	०.१
६	सिख	०	०	०	०	०	०
७	वहाई	०	०	०	०	०	०
८	किरात	०	०	०	०	०	०
९	अन्य	२९	०	१२	०	१७	०
	जम्मा	१,३६,९४८	१००	६८,८३३	१००	६८,११५	१००

चित्र नं. ७ कालिकोट जिल्लामा धर्मावलम्बीहरूको अवस्था

स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणना २०६८ के.त.वि.

तालिका २० कालिकोट जिल्लामा मानिने प्रमुख धर्महरूको तुलनात्मक विवरण (जनगणना २०५८ र २०६८)

क्र. स.	धर्म	जनगणना २०५८*		जनगणना २०६८	
		प्रतिशत	सङ्ख्या	सङ्ख्या	प्रतिशत
१	हिन्दु	९९.७८	१३६६६५	१३६६६५	९९.८
२	बौद्ध	०.०५	८७	८७	०.१
३	ईस्लाम	०.०६	२७	२७	०
४	किरात	-	२	२	०
५	त्रिश्चियन	-	१३८	१३८	०.१
६	प्रकृति	-	०	०	०
७	वोन	-	०	०	०
८	जैन	-	०	०	०
९	वहाई	-	०	०	०
१०	सिख	-	०	०	०
११	अन्य	०.०११	२९	२९	०
	जम्मा	१००	१,३६,९४८	१,३६,९४८	१००

नोट: * कालिकोट जिल्लामा राष्ट्रिय जनगणना २०५८ पूर्णरूपमा हुन नसकेको हुदाँ धर्म अनुसारका जनसङ्ख्या तथ्याङ्कीय विधि अनुरूप अनुमानित तथ्याङ्कको आधारमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.५ जातजाती अनुसार जनसङ्ख्या वितरण

कालिकोट जिल्लामा राष्ट्रिय जनगणना २०४८ सालमा क्षेत्री जातिको बाहुल्यता (२८.४ प्रतिशत) रहेकोमा २०५८ को अनुमानित जनसङ्ख्याको २७.४८ प्रतिशत ब्राम्हण र २०६८ सालको राष्ट्रिय जनगणनामा कूल जनसङ्ख्या २८.८ प्रतिशत क्षेत्रीहरूको बसोबास भरहेको तथ्याङ्कले देखिन्छ । २०६८ सालको जनगणनामा दोश्रो ठूलो सङ्ख्यामा ठकुरी (२५.१ प्रतिशत) जाति देखिन्छ, त्यसैगरी क्रमशः कामी, ब्राहमण, दमाई, सार्की, सन्यासी, कुमाल, लोहारकामि तथा अन्य जातजातिहरूको बसोबास रहेको यस जिल्लामा स-सानो सङ्ख्यामा रहेको सबै जातजातिहरू गरेर उनीहरूको जनसङ्ख्या १,२९५ जनाको हाराहारीमा देखिन आउँदछ, जसलाई समग्रमा अन्य जातजातिभित्र समेटिएको छ ।

तालिका २१ विगत तीनवटा जनगणना अनुसार जातजातीको विवरण

क्र.स.	जातजाती	२०४८ जनगणना		२०५८ जनगणना*		२०६८ जनगणना	
		प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या
१	क्षेत्री	२८.४	३९,४७८	१५.१४	३९,४७८	२८.८	३९,४७८
२	ठकुरी	२४.६६	३४,३५०	२१.७२	३४,३५०	२५.१	३४,३५०
३	कामी	१५.५६	२४,१८९	२१.५८	२४,१८९	१७.७	२४,१८९
४	ब्राम्हण	१९.६६	२३,४३०	२७.४८	२३,४३०	१७.१	२३,४३०
५	दमाई	४.६९	६,९६०	५.७२	६,९६०	५.१	६,९६०
६	सार्की	-	-	-	४,४३७	३.२	४,४३७
७	सन्यासी	-	-	-	१,३४९	१	१,३४९
८	कुमाल	-	-	-	७४७	०.५	७४७
९	लोहार/सुनार	-	-	१.६४	७१३	०.५	७१३
१०	अन्य	७.०३	९,०३३	६.७२	९,०३३	०.९	९,०३३
	जम्मा	१००	१,३६,९४८	१००	१,३६,९४८	१००	१,३६,९४८

नोट: * कालिकोट जिल्लामा राष्ट्रिय जनगणना २०५८ पूर्णरूपमा हुन नसकेको हुदाँ थम अनुसारका जनसङ्ख्या तथ्याङ्किय विधि अनुरूप अनुमानित तथ्याङ्कको आधारमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

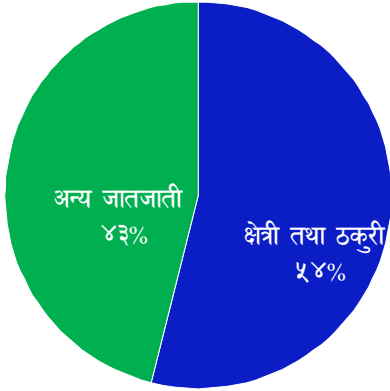
स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणनाका प्रतिवेदनहरू, २०३८ देखि २०६८, के.त.वि. ।

तालिका २२ जातजातीको जनसङ्ख्या (२०६८ जनगणना अनुसार) विस्तृत

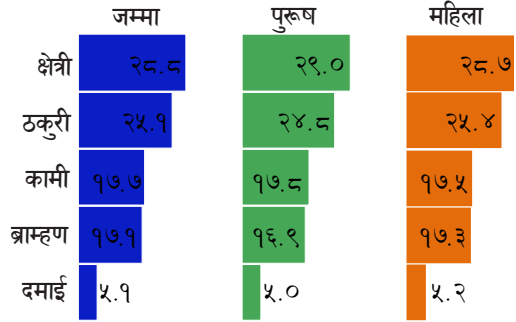
क्र.स.	जातजाती	जम्मा	पुरुष	महिला	क्र.स.	जातजाती	जम्मा	पुरुष	महिला
१	क्षेत्री	३९,४७८	१९,९३२	१९,५४६	१२	तेली	९७	५४	४३
२	ठकुरी	३४,३५०	१७,०६४	१७,२८६	१३	बादी	९३	४७	४६
३	कामी	२४,१८९	१२,२७४	११,९१५	१४	तमाङ्ग	८७	५१	३६
४	ब्राम्हण	२३,४३०	११,६६०	११,७७०	१५	नेवार	३९	२६	१३
५	दमाई	६,९६०	३,४५२	३,५०८	१६	मुसलमान	२७	१६	११
६	सार्की	४,४३७	२,२७१	२,१६६	१७	गुरूङ	२१	१३	८
७	सन्यासी	१,३४९	६८७	६६२	१८	राई	१७	१२	५
८	कुमाल	७४७	३७४	३७३	१९	यादव	११	८	३
९	लोहार	७१३	३६६	३४७	२०	दलित अन्य	१३१	६७	६४
१०	मगर	५३०	३११	२१९	२१	तराई अन्य	७८	३५	४३
११	थारू	१०७	८३	२४	२२	अन्य	५७	३०	२७

स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणना २०६८, के.त.वि. ।

चित्र नं. ८ कालिकोट जिल्लाका जातजातीहरूमा क्षेत्री, ठकुरी र अन्य जातजातीको अवस्था

चित्र नं. ९ कालिकोट जिल्लाका रहेका प्रमुख ५ जातजातीहरूको वितरण (प्रतिशतमा)

स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणना, २०६८, के.त.वि.।

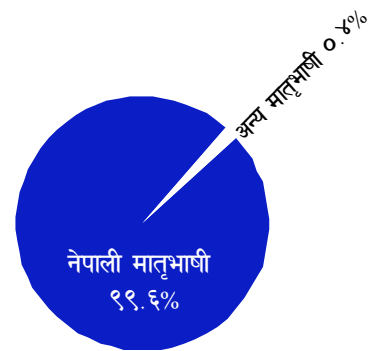
२.६ मातृभाषा (Mother Tongue) अनुसार जनसङ्ख्या

२०६८ सालको राष्ट्रिय जनगणना अनुसार कालिकोट जिल्लामा बसोवास गर्ने जनसङ्ख्याहरूले जम्मा जम्मी २३ प्रकारका मातृभाषा बोल्ने गरेको तथ्याङ्कले देखाएको छ । जम्मा, पुरुष र महिला अनुसार मातृभाषा बोल्नेहरूको सङ्ख्या र तिनिहरूको प्रतिशत तल तालिकामा देखाईएको छ ।

तालिका २३ विभिन्न मातृभाषा बोल्ने समुह, समुदाय र जातजातिको जनसङ्ख्याको विवरण

क्र. स.	मातृभाषा	जम्मा		पुरुष		महिला	
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
१	नेपाली	१,३६,२५२	९९.४९	६८,४०६	९९.३८	६७,८४६	९९.६१
२	मगर	४१०	०.३	२२८	०.३३	१८२	०.२७
३	मैथिली	८४	०.०६	६९	०.१	१५	०.०२
४	तमाङ्ग	४९	०.०४	२६	०.०४	२३	०.०३
५	कामी	४६	०.०३	२९	०.०४	१७	०.०२
६	थारू	३९	०.०३	३४	०.०५	५	०.०१
७	हिन्दी	२९	०.०२	१६	०.०२	१३	०.०२
८	उर्दु	११	०.०१	७	०.०१	४	०.०१
९	अन्य	२८	०.०२	१८	०.०३	१०	०.०१
	जम्मा	१,३६,९४८	१००	६८,८३३	१००	६८,११५	१००

चित्र नं. १० कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्यामा नेपाली मातृभाषी र अन्य मातृभाषीको अवस्था

स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणना, २०६८, के.त.वि.।

२.७ अपाङ्गता सम्बन्धि विवरण

कालिकोट जिल्लामा २०६८ साल सम्ममा, आँशिक र पूर्ण रूपमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सङ्ख्या ५,२६२ जना रहेको देखिन्छ जुन कूल जनसङ्ख्याको ३.८ प्रतिशत रहेको छ । तलका तालिकामा कालिकोट जिल्लाको अपाङ्गता सम्बन्धिको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २४ अपाङ्गताको प्रकार (Type of Disability) अनुसार जनसङ्ख्या विवरण

क्र. स.	अपाङ्गताको स्थिती	जम्मा		पुरुष		महिला	
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
१	अपाङ्गता नभएको	१,३१,६८६	९६.२	६५,९१०	९५.८	६५,७७६	९६.६
२	शारीरिक अपाङ्गता	२,४२७	१.८	१,४१०	२	१,०१७	१.५
३	दृष्टि सम्बन्धि अपाङ्गता	९५८	०.७	४७२	०.७	४८६	०.७
४	सुनाई सम्बन्धि अपाङ्गता	९२४	०.७	४८६	०.७	४३८	०.६
५	श्रवण-दृष्टि विहिन	७५	०.१	४४	०.१	३१	०
६	स्वर बोलाई सम्बन्धि अपाङ्गता	३८७	०.३	२३७	०.३	१५०	०.२
७	मानसिक अपाङ्गता	१८०	०.१	९३	०.१	८७	०.१
८	बौद्धिक अपाङ्गता	८६	०.१	४५	०.१	४१	०.१
९	बहु अपाङ्गता	२२५	०.२	१३६	०.२	८९	०.१
	जम्मा	१,३६,९४८	१००	६८,८३३	१००	६८,११५	१००

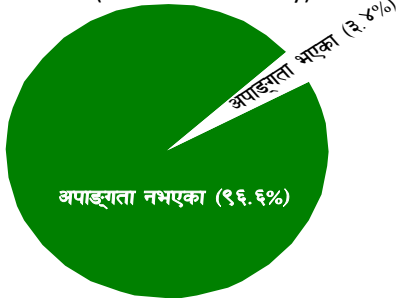
स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणना, २०६८, के.त.वि. ।

तालिका २५ उमेर समूह अनुसार अपाङ्गताको स्थिती

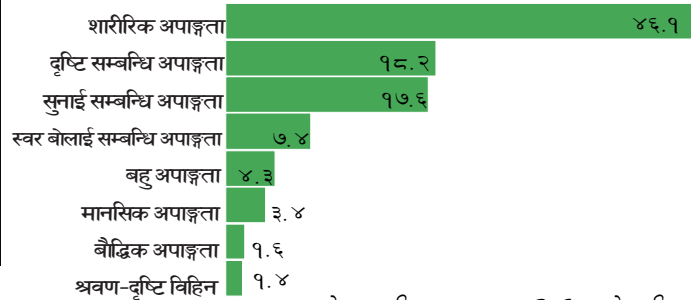
उमेर समूह	कूल जनसङ्ख्या	अपाङ्गता नभएका	शारीरिक अपाङ्गता	दृष्टि सम्बन्धि अपाङ्गता	सुनाई सम्बन्धि अपाङ्गता	श्रवण-दृष्टि विहिन	स्वर बोलाई सम्बन्धि अपाङ्गता	मानसिक अपाङ्गता	बौद्धिक अपाङ्गता	बहु अपाङ्गता
००-०४	२१,६४३	२१,४३९	१०७	२५	१७	२	२७	६	९	११
०५-०९	२१,१८६	२०,६३७	२४६	७३	१०२	६	६७	१३	१६	२६
१०-१४	१९,०८६	१८,४६६	२६५	८८	१४६	१३	४९	१९	११	२९
१५-१९	१३,७१४	१३,२६८	२१५	६६	९०	२	२८	१६	७	२२
२०-२४	११,१६५	१०,८२५	१७३	४१	६३	६	१७	१९	७	१४
२५-२९	९,००४	८,६८०	१६४	४९	५२	३	२३	१६	३	१४
३०-३४	७,२१६	६,९३२	१६२	३९	४२	२	१२	११	६	१०
३५-३९	६,९४१	६,६३८	१६२	३८	४९	३	२३	१६	०	१२
४०-४४	५,६३६	५,३१५	१५१	५२	५१	३	२७	२१	३	१३
४५-४९	५,२८०	४,९७०	१४६	६०	३९	६	३३	९	८	९
५०-५४	४,०७७	३,७९४	१२८	४६	५७	३	२२	११	६	१०
५५-५९	३,५४३	३,२५७	१४६	६०	३९	३	२१	८	२	७
६०-६४	४,१७६	३,७९३	१६३	९४	६८	७	२३	९	६	१३
६५-६९	२,११४	१,८५६	८५	९६	५०	२	७	४	२	१२
७०-७४	१,१७५	१,०२२	५८	४९	२९	१	४	१	०	११
७५+	९,९२	७,९४	५६	८२	३०	१३	४	१	०	१२
जम्मा	१,३६,९४८	१,३१,६८६	२,४२७	९५८	९२४	७५	३८७	१८०	८६	२२५

स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणना, २०६८, के.त.वि. ।

चित्र नं. ११ अपाङ्गताको स्थिती (Status of Disability)

चित्र नं. १२ अपाङ्गता भएका जनसङ्ख्यामा अपाङ्गताको प्रकार (Types of Disability) प्रतिशतमा

स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणना, २०६८, के.त.वि. /

२.८ वैवाहिक स्थिती र पहिलो विवाह गर्दाको उमेर

तालिका २६ वैवाहिक स्थिती (Marital Status) अनुसार जनसङ्ख्या विवरण

क्र. स.	वैवाहिक स्थिती	जम्मा		पुरुष		महिला	
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
१	विवाह नभएको	३३,६००	३५.७	१८,३२७	३९	३९	३२.४
२	एक विवाह	४७,८४१	५०.८	२२,४३७	४७.७	४७.७	५३.९
३	बहुविवाह	२,२५०	२.४	१,५५५	३.३	३.३	१.५
४	पुनर्विवाह	६,२४६	६.६	३,४४२	७.३	७.३	६
५	विधुर/विधुवा	३,९४९	४.२	१,९६९	२.५	२.५	५.९
६	पारपाचुके भएको	१३५	०.१	६१	०.१	०.१	०.२
७	छुटिएर बसेका	९८	०.१	३८	०.१	०.१	०.१
	जम्मा	९४,९९९	१००	४७,०२९	१००	९००	१००

नोट: जम्मा जनसङ्ख्या : १० वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्या

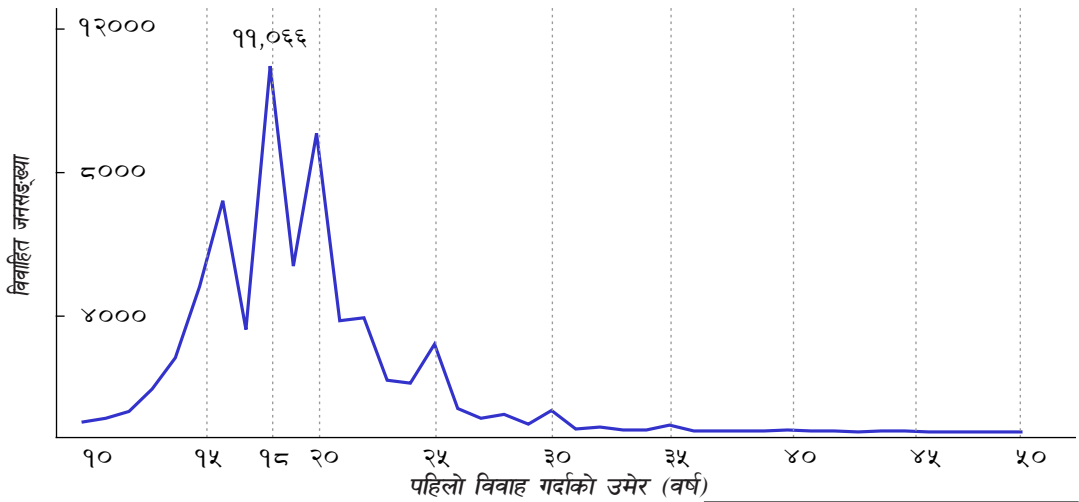
स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणना, २०६८, के.त.वि. /

तालिका २७ पहिलो विवाह गर्दाको उमेर (Age at First Marriage) अनुसार जनसङ्ख्या विवरण

क्र. स.	पहिलो विवाह गर्दाको उमेर	जम्मा		पुरुष		महिला	
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
१	१० वर्ष भन्दा कम	२५९	०.४३	५६	०.२	२०३	०.६४
२	१०-१४	४,८७३	८.०५	९५२	३.३२	३,९२१	१२.३२
३	१५-१९	३०,५५५	५०.४९	११,०२४	३८.४१	१९,५३१	६१.३९
४	२०-२४	१८,८५८	३१.९६	१२,०६७	४२.०४	६,७९१	२१.३४
५	२५-२९	४,५१०	७.४५	३,४८२	१२.१३	१,०२८	३.२३
६	३०-३४	९८८	१.६३	७६३	२.६६	२२५	०.७१
७	३५-३९	३०६	०.५१	२३६	०.८२	७०	०.२२
८	४०-४४	१०६	०.१८	८०	०.२८	२६	०.०८
९	४५-४९	३७	०.०६	२७	०.०९	१०	०.०३
१०	५० र सो भन्दा माथी	२७	०.०४	१५	०.०५	१२	०.०४

स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणना, २०६८, के.त.वि. /

चित्र नं. १३ विवाहित जनसङ्ख्याको पहिलो विवाह गर्दाको उमेर

स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणना, २०६८, के.त.वि.।

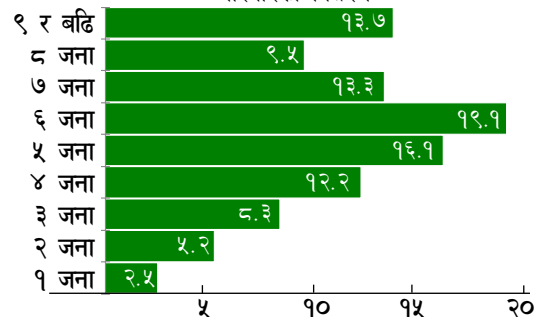
२.२ परिवारको सदस्य सङ्ख्याको आधारमा घरपरिवार विवरण

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ मा प्रयोग गरिएका शब्दावलीहरूको परिभाषा अनुसार परिवार वा घरपरिवार वा आवासीय एकाइ (Household or Housing Unit) भन्नाले नाता पर्ने वा नपर्ने वा दुबै तर प्रायः एउटै भान्सामा खानपिन गर्ने एउटै आम्दानी खर्चले घरव्यवहार चलाई एकै ठाँउमा बसेका व्यक्तिहरूको समूह बुझिन्छ। एउटा परिवारमा एक मात्र वा दुई वा दुई भन्दा धेरै सदस्यहरू हुन सक्छन् भने एउटै घरमा (घरधुरीमा) एक भन्दा बढि परिवारको बसोबास पनि रहेको हुन सक्छ। यहाँ महत्त्वपूर्ण कुरा के छ भने सामान्य बोलिचालिको भाषामा प्रयोग गरिने घरधुरी सङ्ख्या र यहाँ प्रयोग गरिएको घरपरिवार सङ्ख्या फरक-फरक शब्दावलीहरू हुन्। जनगणना २०६८ को अन्तिम नतिजा अनुसार कालिकोट जिल्लामा परिवारमा रहेका सदस्यहरूको सङ्ख्याको आधारमा परिवारको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ। सङ्ख्या

तालिका २८ परिवारको सदस्य सङ्ख्याको आधारमा परिवार सङ्ख्याको विवरण

परिवारको सदस्य सङ्ख्या	परिवार सङ्ख्या	प्रतिशत
१ जना	५७९	२.५
२ जना	१,१९४	५.२
३ जना	१,९०२	८.३
४ जना	२,८१४	१२.२
५ जना	३,७१६	१६.१
६ जना	४,४०१	१९.१
७ जना	३,०५३	१३.३
८ जना	२,१९५	९.५
९ जना वा सो भन्दा धेरै	३,१५९	१३.७
जम्मा	२३,०१३	१००

चित्र नं. १४ सदस्य सङ्ख्याको आधारमा परिवारको वितरण

स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणना, २०६८, के.त.वि.।

१.१० बसाइँ-सराइको स्थिति

मानिसहरूले प्रायः बसोबास गर्दै आएको स्थान स्थायी वा अस्थायीरूपले परिवर्तन गरी एक प्रशासनिक वा भौगोलिक क्षेत्रबाट अर्को प्रशासनिक वा भौगोलिक क्षेत्रमा सर्नुलाई बसाइँ-सराइ भनिन्छ। प्रशासनिक वा भौगोलिक सीमाका हिसाबले बसाइँ-सराइलाई आन्तरिक र अन्तर्राष्ट्रिय गरी दुई भागमा बाँडिन्छ। केही छोटो अवधिको लागि विशेष उद्देश्यले बसोबास परिवर्तन गर्नुलाई बसाइँ-सराइ भनिदैन। जनसङ्ख्या परिवर्तनका तीनवटा तत्व (Component) हरूमा जन्म मृत्यु र बसाइँ-सराइ पर्दछन्। त्यसैले बसाइँ-सराइ जनसाङ्ख्यिक विश्लेषणको एक महत्वपूर्ण भाग हो। बसाइँ-सराइलाई मानिसहरूले एक स्थानबाट अर्को स्थानमा हुने परिभ्रमण (Movement) को रूपमा परिभाषित गरिन्छ। Shyock र Siegel (1975 A.D.) ले बसाइँ-सराइलाई भौगोलिक र क्षेत्रिय वासस्थानको परिवर्तन हुने गरी गरिने भ्रमण भनेर परिभाषित गरेका छन्। कुनै पनि देशको जनसङ्ख्याको ढाँचा, बनेट र बृद्धिमा बसाइँ-सराइको गहिरो प्रभाव पर्ने भएकोले यसलाई जनसाङ्ख्यिक अध्ययनको एउटा महत्वपूर्ण क्षेत्र मानिन्छ। बसाइँ-सराइ, जन्म तथा मृत्यु जस्ता तत्त्वहरू जैविक चर (Biological Variable) नभै केही अपवादबाहेक व्यक्ति अथवा परिवारको चाहनामा भरपर्ने कुरा हो। जुन स्वेच्छिक तथा वाध्यात्मक हुनसक्छ। यसकारण बसाइँ-सराइ सामाजिक, आर्थिक, राजनैतिक, धार्मिक, सास्कृतिक, जनसाङ्ख्यिक, वातावरणीय तथा भौगोलिक अवस्थाको मिश्रण हो।

तालिका २८ जन्मस्थान अनुसार कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्या विवरण (प्रतिशतमा)

लिङ्ग	जम्मा जनसङ्ख्या	जन्मस्थान अनुसार जनसङ्ख्या प्रतिशत			जन्म स्थान उल्लेख नभएको
		कालिकोट	अन्य जिल्ला	विदेश	
जम्मा	१,३६,५८७	९६.९१	२.६८	०.०२	०.३९
पुरुष	६८,४८९	९८.४८	१.१२	०.०४	०.३६
महिला	६८,०९८	९५.३३	४.२५	०	०.४२

स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणना, २०६८, के.त.वि.।

तालिका ३० नेपालमा तर कालिकोट भन्दा अन्य जिल्लामा जन्म भई कालिकोट जिल्लामा आई बसोबास गरिरहेको अवधी अनुसार जनसङ्ख्या विवरण (प्रतिशतमा)

लिङ्ग	जम्मा जनसङ्ख्या*	कालिकोट जिल्लामा बसोबास गरिरहेको अवधी				अवधी उल्लेख नभएको
		१ वर्ष भन्दा कम	१-५ वर्ष	६-१० वर्ष	१० वर्ष भन्दा बढि	
जम्मा	३,६६४	५.७६	३०.३५	११.४६	४१.४६	१०.९७
पुरुष	७६९	८.४५	५०.४६	११.४४	१५.८६	१३.७८
महिला	२,८९५	५.०४	२५.०१	११.४७	४८.२६	१०.२२

नोट : जम्मा जनसङ्ख्या* = स्वदेशमै तर कालिकोट जिल्ला भन्दा अन्य जिल्लामा जन्म भई हाल कालिकोट जिल्लामा बसोबास गरिरहेका मानिसहरूको जम्मा सङ्ख्या।

स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणना, २०६८, के.त.वि.।

तालिका ३१ कालिकोट भन्दा अन्य जिल्लामा जन्मेका ब्यक्ति कालिकोट जिल्लामा बसाई-सराई आउनुको मुख्य कारण (प्रतिशतमा)

क्र.स.	बसाई-सराई आउनुको मुख्य कारण	जम्मा	पुरुष	महिला
१	कृषि	२.२१	०	२.८
२	व्यापार	८.३८	२५.१	३.९
३	सेवा	१०.८६	४३.३	२.२५
४	अध्ययन	२.१८	६.३७	१.०७
५	विवाह	६२.७५	६.२४	७७.७५
६	निर्भरता	४.४२	४.१६	४.४९
७	दुन्द	०	०	०
८	अन्य	१.१२	५.३३	०
९	कारण उल्लेख नभएको	८.०५	९.४९	७.७

स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणना, २०६८, के.त.वि.।

चित्र १५ कालिकोट जिल्लामा बसाई-सराई आउनुका कारणहरू (प्रतिशतमा)

विवाह	६२.७५
सेवा	१०.८६
व्यापार	८.३८
निर्भरता	४.४२
अध्ययन	२.१८
अन्य	१.१२
कारण उल्लेख नभएको	८.०५

स्रोत:- राष्ट्रिय जनगणना, २०६८, के.त.वि.।

२.११ जनसङ्ख्या प्रक्षेपण

तालिका ३२ वि.स. २०६८ सालदेखि वि.स. २०७७ सालसम्मको जनसङ्ख्या प्रक्षेपण

क्र.स.	वर्ष वि.स.	प्रक्षेपित जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	२०६९	१,४०,५५७	७०,६३१	६९,९२६
२	२०७०	१,४४,२६२	७२,४७६	७१,७८६
३	२०७१	१,४८,०६३	७४,३६९	७३,६९५
४	२०७२	१,५१,९६६	७६,३११	७५,६५५
५	२०७३	१,५५,९७१	७८,३०४	७७,६६७
६	२०७४	१,६०,०८१	८०,३४९	७९,७३२
७	२०७५	१,६४,३००	८२,४४८	८१,८५३
८	२०७६	१,६८,६३०	८४,६०१	८४,०२९
९	२०७७	१,७३,०७४	८६,८११	८६,२६४

नोट: राष्ट्रिय जनगणना २०६८ बाट प्राप्त कालिकोट जिल्लाको प्रतिवर्ष सरदर जनसङ्ख्या वृद्धिदर (जम्मा २.६०%, पुरुष २.५८%, महिला २.६२%) को आधारमा वि.स. २०६८ को कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्यालाई आधारवर्षको जनसङ्ख्या मानि घाताङ्किय जनसङ्ख्या वृद्धिदर (Exponential Population Growth) को आधारमा जनसङ्ख्या प्रक्षेपण गरिएको छ।

स्रोत:- तथ्याङ्क कार्यालय, सुर्खेत, २०७३।

खण्ड:-३ सामाजिक तथ्याङ्क

३.१ व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धि विवरण

व्यक्तिको जीवनमा घट्ने पाँचवटा महत्वपूर्ण पंजिकरण (जन्म, मृत्यु, विवाह, सम्बन्ध विच्छेद र वसाई सराई) घटनाले राज्यको योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा समेत गम्भीर असर पार्दछ। त्यसैले यी पाँचवटा घटनाको दर्ता गरी तथ्याङ्क विश्लेषण गरी योजना तर्जुमामा ध्यान पुऱ्याउने गरिन्छ। त्यसैले २०७१ सालमा कालिकोट जिल्लामा यि ५ वटा घटनाको अवस्था के छ भन्ने विवरणलाई देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ३३ कालिकोट जिल्लामा २०७१ सालको घटना दर्ता सम्बन्धी विवरण

जिल्ला	जन्म दर्ता			मृत्यु दर्ता			विवाह दर्ता	वसाई-सराई		सम्बन्ध विच्छेद
	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा		गएको	आएको	
कालिकोट	४,५५३	४,९९४	९,५४७	१८०	३३०	५१०	७९०	४५०	३९	२

स्रोत : जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, कालिकोट

एक वर्षको अवधिमा कुनै परिवारमा कुनै व्यक्तिगत घटनाहरू घट्नु गएमा सम्बन्धित गाविसमा घटना घटेको ३५ दिन भित्र घटना दर्ता गराउनु प्रत्येक नागरिकको कर्तव्य हो। यदि कसैले घटना दर्ता नगराएमा यथार्थ तथ्याङ्क उपलब्ध हुदैन। त्यसैले उपर्युक्त कुनै पनि घटना आफ्नो परिवारमा घटना साथ ३५ दिन भित्र सम्बन्धित गा.वि.स. वा नगरपालिकामा घटना दर्ता गराउनु पर्दछ। जन्म दर्ता प्रमाण पत्र नभएमा विद्यालय भर्ना गर्न नमिल्ने र वालपोषण भत्ता पनि नमिल्ने हुँदा जन्म दर्तालाई उच्च प्राथमिकता दिई दर्ता गराउने गरेको पाईन्छ भने अन्य घटनाहरू ब्यक्तिले आफुलाई जतिखेर आवश्यक पर्छ त्यतिखेर दर्ता गराउने भएकाले उक्त अवधिको उक्त तथ्याङ्क यथार्थ र वास्तविक हो भन्न नसकिएता पनि विगत २/३ वर्षको घटना दर्ताको तथ्याङ्क अध्ययन गरेमा हाम्रो समाजको अवस्थाका वारेमा यथार्थता र वास्तविकताको नजिक जान सकिन्छ। गा.वि.स. गत विवरणहरू अनुसूचीमा राखिएको छ।

३.२ शैक्षिक तथ्याङ्क

शिक्षा विकासको मूल आधार हो। जबसम्म शिक्षाको विकास हुदैन तबसम्म देशको चौतर्फी विकास हुन सक्दैन। ज्ञान, सिप तथा समसामयिक सूचनाको अधिकतम उपयोग गरी सक्षम, उत्पादनशिल, अनुशासित तथा सामाजिक दायित्वप्रति जिम्मेवार नागरिक बनाउने नै शिक्षा हो। शिक्षा क्षेत्रसँग सम्बन्धित सबै सूचनाहरूको सङ्कलन, विश्लेषण तथा प्रकाशन नै शैक्षिक तथ्याङ्क हो। शैक्षिक तथ्याङ्कले सम्बन्धित भौगोलिक क्षेत्रको वर्तमान शैक्षिक अवस्थाको वारेमा तथ्याङ्क प्रयोगकर्ताहरूलाई सूचना प्रवाह गर्दछ। अतः देशमा आवश्यक जनशक्ती विकास गरी सकारात्मक सामाजिक परिवर्तनबाट द्रुततर विकास गर्न शैक्षिक तथ्याङ्क एक अपरिहार्य आधार हो। विशेषतः साक्षरता दर (Literacy Rate), खुद भर्नादर (Net Enrollment ratio), कूल भर्नादर (Gross Enrollment Rate), विद्यालय परित्याग दर (Drop out Ratio), शिक्षक-विद्यार्थी अनुपात (Teacher-Student Ratio),

औषत विद्यालय वर्ष (Means Years of Schooling) आदि शैक्षिक क्षेत्रसँग सम्बन्धित सूचकहरू शैक्षिक तथ्याङ्कको विषयवस्तुहरू हुन्। यी र यस्तै विविध सूचकहरूको प्रयोग गरी देशको शैक्षिक स्थितिको वस्तुगत विश्लेषण गरिन्छ।

नेपालको प्रथम पञ्चवर्षिय योजना (वि.स. २०१३-२०१८) मा भरपर्दो तथ्याङ्कको अभावले यथार्थपरक योजना निर्माणहुन नसकेको कुरा उल्लेख छ, जसले गर्दा तथ्याङ्कको आवश्यकता र महत्वलाई थप व्याख्या गरिरहन आवश्यक पर्दैन। कुनै पनि शैक्षिक कार्ययोजनाको प्रभावकारिता समसामयिकता शैक्षिक तथ्याङ्कमा निर्भर गर्दछ। राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा आयोजना गरिने महत्वपूर्ण सभा, सम्मेलन, आदिमा तय गरिने शैक्षिक विकास लक्ष्यहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्न पनि शैक्षिक तथ्याङ्कको आवश्यकता पर्दछ। यसै परिप्रेक्ष्यमा सन् २००१ को सहस्राब्दी विकासका लक्ष्यहरूको सन्दर्भमा विचार गर्दा देशमा शैक्षिक विकासका लागि स्पष्टरूपमा जोड दिई यसको महत्वको विश्लेषण गरिएको छ। यसमा शैक्षिक तथ्याङ्कहरूको आवश्यकतालाई प्राथमिकता दिई यसको विकास र समयसापेक्ष उपलब्धतालाई विशेष जोड दिईएको छ। अतः शैक्षिक तथ्याङ्कको आवश्यकता तथा महत्वहरूलाई निम्नानुसार दर्साउन सकिन्छ :-

- शैक्षिक विकासको योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका लागि।
- शिक्षा क्षेत्रसँग सम्बन्धित नीति निर्माणको लागि।
- शिक्षा क्षेत्रसँग सम्बन्धित समस्याहरूको वास्तविक रूपमा पहिचान गरी सहि निराकरण गर्नको लागि।
- विभिन्न आर्थिक, सामाजिक एवं शैक्षिक विकासविचको अन्तरसम्बन्धको विश्लेषण गर्नका लागि।
- सामाजिक परिवर्तन तथा ऐतिहासिक विकासक्रमको विश्लेषण गर्नको लागि।
- शैक्षिक विषय वस्तुको सामान्य जानकारी राख्न तथा अध्ययन गर्नको लागि।
- शोधकर्ता, प्राज्ञिकहरू, अर्थशास्त्री, विद्यार्थी, सर्वासाधारण आदिको लागि।
- शैक्षिक विकास र यसले गरिबी निवारणमा पार्ने प्रभावको अन्तरसम्बन्धको विश्लेषण गर्नको लागि।

राष्ट्रिय जनगणना २०५८ सम्म ६ वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्याबाट साक्षरता सम्बन्धि सूचकहरू निर्धारण गरिएकोमा अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा तुलानायुक्त बनाउनको लागि राष्ट्रिय जनगणना २०६८ बाट साक्षरता सम्बन्धि सूचकहरू ५ वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्यालाई आधार बनाई सूचकहरू निर्माण गरिएको छ।

३.२.१ जिल्लाका आधारभूत शैक्षिक सूचकहरू

तालिका ३४ तहगत विद्यालय अनुसार कालिकोट जिल्लाका शैक्षिक सूचकहरू

क्र.स.	विवरण	एकाइ	प्राथमिक	निम्न माध्यमिक	माध्यमिक
१	कूल भर्ना दर (GER)	प्रतिशत	१६५.५	१३२.४	९२.३
२	खुद भर्ना दर (NER)	प्रतिशत	९८.९	८८.४	६९.६
३	कक्षा उत्तिर्ण दर (Promotion Rate)	प्रतिशत	७६.९	९३.०	९१.७
४	कक्षा दोह्याउने (Repeatation Rate)	प्रतिशत	११.५	५.८	४.६
५	विद्यालय छाड्ने दर (Dropout Rate)	प्रतिशत	८.३	४.७	५.४

स्रोत: जिल्ला शिक्षा कार्यालय, कालिकोट, २०७२।

तालिका ३५ तहगत आधारभूत शैक्षिक सूचकहरू

क्र.स.	विवरण	कक्षा/तह				
		कक्षा १	प्राथमिक	निम्न माध्यमिक	माध्यमिक	उच्च माध्यमिक
१	कक्षागत कूल भर्ना दर (GER)					
	छात्र	१७९.५	१५५.८	१३३.४	१०३.७	२७.४
	छात्रा	१६०.२	१३७.७	११७	११४.६	४१.६
२	कक्षागत खुद भर्ना दर (NER)					
	छात्र	९४.७	९२.५	९६.२	६१.४	२१.७
	छात्रा	८७.३	९९.२	८५.५	६८.८	३९
	जम्मा	१०९.९	९५.९	९०.८	६५	३०.३

स्रोत: Flash Report 2014/15, शिक्षा विभाग

३.२.२ शैक्षिक संस्था, शिक्षक तथा विद्यार्थी सङ्ख्या सम्बन्धि विवरण

तालिका ३६ शैक्षिक संस्था तथा स्रोतकेन्द्रहरूको सङ्ख्या

क्र.स.	विवरण	एकाइ	सामुदायिक	निजी/संस्थागत	जम्मा
१	कूल विद्यालय	सङ्ख्या	२८६	५	२९१
२	वाल विकास केन्द्र/पूर्व प्राथमिक	सङ्ख्या	२१५	५	२२०
३	क्याम्पस	सङ्ख्या	६	-	६
४	मदरसा स्कूल	सङ्ख्या	०	०	०
५	गुरुकूल स्कूल (आश्रम)	सङ्ख्या	०	०	०
६	स्रोतकेन्द्रहरू	सङ्ख्या	-	-	६

स्रोत: जिल्ला शिक्षा कार्यालय, कालिकोट, २०७२।

तालिका ३७ जिल्लामा रहेका विद्यालयहरूको तहगत विवरण

क्र.स.	विवरण	एकाइ	सामुदायिक	निजी/संस्थागत	जम्मा
१	प्राथमिक (कक्षा १-५)	सङ्ख्या	१७७	२	१७९
२	निम्न माध्यमिक (कक्षा १-८)	सङ्ख्या	५८	२	६०
३	माध्यमिक (कक्षा १-१०)	सङ्ख्या	२८	१	२९
४	उच्च माध्यमिक (कक्षा १-१२)	सङ्ख्या	२३	०	२३
	जम्मा	सङ्ख्या	२८६	५	२९१

स्रोत: जिल्ला शिक्षा कार्यालय, कालिकोट, २०७२।

तालिका ३८ जिल्लाका विद्यालयहरूमा तहगत विद्यार्थी सङ्ख्या विवरण

क्र.स.	तह	विद्यार्थी सङ्ख्या		
		छात्र	छात्रा	जम्मा
१	पूर्व प्राथमिक/वाल विकास केन्द्र	२,६६९	२,६४६	५,३१५
२	प्राथमिक	१७,०४४	१८,२४८	३५,२९२
३	निम्न माध्यमिक	६,७६७	७,५९१	१४,३५८
४	माध्यमिक	४,१०९	३,८२१	७,९३०
५	उच्च माध्यमिक	१,३७२	८९०	२,२६२
	जम्मा	३१,९६१	३३,१९६	६५,१५७

स्रोत: Flash Report 2014/15, शिक्षा विभाग

तालिका ३९ सामुदायिक विद्यालयहरूमा तहगत दरबन्दी तथा शिक्षक सङ्ख्या सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	विवरण	तह अनुसार शिक्षक सङ्ख्या				कूल जम्मा
		प्राथमिक	निम्न माध्यमिक	माध्यमिक	उच्च माध्यमिक	
१	कूल शिक्षक सङ्ख्या					
	जम्मा	१३७५	२८२	१६७	२७६	२,१००
	पुरुष	१०२९	२५१	१५३	१६४	१,५९७
	महिला	३४६	३१	१४	११२	५०३
२	दरबन्दीका आधारमा शिक्षक सङ्ख्या					
	स्विकृत दरबन्दी	६८२	१४२	११५	२०	९५९
	राहत	६९३	१४०	५२	२५६	१,१४१
३	तालिम प्राप्त शिक्षक सङ्ख्या					
	पूर्ण रूपमा तालिम प्राप्त	१३१९	२२२	१४७	७२.७०%	
	आंशिक तालिम प्राप्त	३८	१५	१३	१.८०%	
	तालिम नपाएका	१८	४५	७	२५.४०%	
४	दलित शिक्षक सङ्ख्या					
	जम्मा	९९	६	७	१	११३
	पुरुष	८५	६	५	१	९७
	महिला	१४	०	२	०	१६
५	जनजाति शिक्षक सङ्ख्या					
	जम्मा	५१	६	२०	५	८२
	पुरुष	४५	६	२०	३	७४
	महिला	६	०	०	२	८

स्रोत: Flash Report 2014/15, शिक्षा विभाग

तालिका ४० स्रोतकेन्द्रगत विद्यालय तथा विद्यार्थी सम्बन्धि विवरण (संस्थागत विद्यालय सहित)

क्र.स.	स्रोत केन्द्र	विद्यालय सङ्ख्या	प्राथमिक तह			निम्न माध्यमिक तह			माध्यमिक तह		
			छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा
१	जुविथा	३७	२,१०७	१,८४४	३,९५१	७५३	७६५	१,५१८	४९६	५४०	१,०३६
२	गैला	४८	२,७०८	२,५६४	५,२७२	१,२५३	१,१८०	२,४३३	६१८	६०३	१,२२१
३	मान्म	४५	२,८५०	२,६७६	५,५२६	१,२०१	१,०२४	२,२२५	५५९	५९५	१,१५४
४	कोटवडा	६१	३,४४९	३,३४८	६,७९७	१,५०७	१,३१६	२,८२३	८३३	८३०	१,६६३
५	रास्कोट	४४	३,३८९	३,००४	६,३९३	१,५२३	१,२४५	२,७६८	७७४	८०७	१,५८१
	थिर्पू	५६	३,७४५	३,६०८	७,३५३	१,३५४	१,२३७	२,५९१	५४१	७३४	१,२७५
	जम्मा	२९१	१८,२४८	१७,०४४	३५,२९२	७,५९१	६,७६७	१४,३५८	३,८२१	४,१०९	७,९३०

स्रोत: जिल्ला शिक्षा कार्यालय, कालिकोट, २०७२।

तालिका ४१ विद्यालय, शिक्षक र विद्यार्थी सम्बन्धि अनुपातहरू

क्र.स.	विवरण	प्राथमिक (कक्षा १-५)	निम्न माध्यमिक (कक्षा ६-८)	माध्यमिक (कक्षा ९-१०)
१	कूल विद्यालय	१७७	५८	२८
२	कूल शिक्षक सङ्ख्या (राहत सहित)	१३७५	२८२	१६७
३	महिला शिक्षक	३४६	३१	१४
४	विद्यार्थी सङ्ख्या	३५,२९२	१४,३५८	७,९३०
५	विद्यालय शिक्षक अनुपात	१:८	१:५	१:६
६	विद्यालय विद्यार्थी अनुपात	१:१९९	१:२४८	१:२८३
७	शिक्षक विद्यार्थी अनुपात	१:२६	१:५१	१:४७
८	महिला शिक्षक विद्यार्थी अनुपात	१:१०२	१:४६३	१:५६६

स्रोत: Flash Report 2014/15, शिक्षा विभाग

३.२.३ बाल विकास केन्द्र सम्बन्धि विवरण

तालिका ४२ जिल्लाका बाल विकास केन्द्र तथा विद्यार्थी विवरण

क्र.स.	विवरण	सामुदायिक	निजी/संस्थागत	जम्मा
१	कूल बालविकास केन्द्र	२१५	५	२२०
२	विद्यार्थी सङ्ख्या			
	छात्र	२,६०६	६३	२,६६९
	छात्रा	२,५९९	४७	२,६४६
	जम्मा	५,२०५	११०	५,३१५
३	दलित विद्यार्थी			
	छात्र	७५४	६	७६०
	छात्रा	८०७	६	८१३
	जम्मा	१,५६१	१२	१,५७३

कमर्स

क्रमसं:..... तालिका ४२ जिल्लाका बाल विकास केन्द्र तथा विद्यार्थी विवरण

क्र.सं.	विवरण	सामुदायिक	निजी/संस्थागत	जम्मा
१	बाल विकास केन्द्र भर्नाहुने विद्यार्थी सङ्ख्या	छात्र	छात्र	जम्मा
२	३ वर्षका	३६५	३३४	६९९
	४ वर्षका	१,६२४	१,६५०	३,२७४
	५ वर्षका	५६३	६०८	१,१७१
	५ वर्षभन्दा माथिका	९४	७७	१७१
३	जम्मा	२,६४६	२,६६९	५,३१५
	बाल विकास केन्द्रमा कूल भर्नादर	७०.३	६६.१	६८.१

स्रोत: Flash Report 2014/15, शिक्षा विभाग

३.२.४ जिल्लामा सञ्चालित क्याम्पसहरूको विवरण

तालिका ४३ कालिकोट जिल्लामा सञ्चालित क्याम्पसहरूको विवरण

क्र.सं.	क्याम्पसको नाम	गा.वि.सं.	अध्यापन हुने तह	कैफियत
१	तिला कर्णाली क्याम्पस	मान्म	स्नातक	
२	नन्दादेवी बहुमुखी क्याम्पस	कोटवाडा	स्नातक	
३	जनचेतना बहुमुखी क्याम्पस	मेहेलमुडी	स्नातक	
४	राजकोट बहुमुखी क्याम्पस	स्यूना	स्नातक	
५	कर्णाली प्राविधिक बहुमुखी क्याम्पस	सिपखाना	स्नातक	
६	धिर बहादुर हमाल मेमोरियल क्याम्पस	फोईमहादेव	स्नातक	

स्रोत : जिल्ला शिक्षा कार्यालय, कालिकोट, २०७२।

३.२.५ जिल्लाको साक्षरता सम्बन्धि विवरण

तालिका ४४ कालिकोट जिल्लाको साक्षरता तथा विद्यालयमा उपस्थिति

क्र.सं.	विवरण	एकाइ	पुरुष	महिला	जम्मा
१	पढ्न मात्र जान्ने	सङ्ख्या	२,५८७	२,५५१	५,१३८
२	पढ्न र लेख्न दुबै जान्ने	सङ्ख्या	३९,१९७	२६,३२६	६५,५२३
३	पढ्न र लेख्न दुबै नजान्ने	सङ्ख्या	१५,९११	२८,६३३	४४,५४४
४	साक्षरता दर	प्रतिशत	६७.८९	४५.७३	५६.८३
५	हाल विद्यालय गर्इरहेका	सङ्ख्या	२३,७२५	२२,२०४	४५,९२९
६	हाल विद्यालय नगएका	सङ्ख्या	६,०५६	९,३२१	१५,३७७
७	विद्यालय जाने अवस्था नखुलेका	सङ्ख्या	७२०	१,१८१	१,९०१

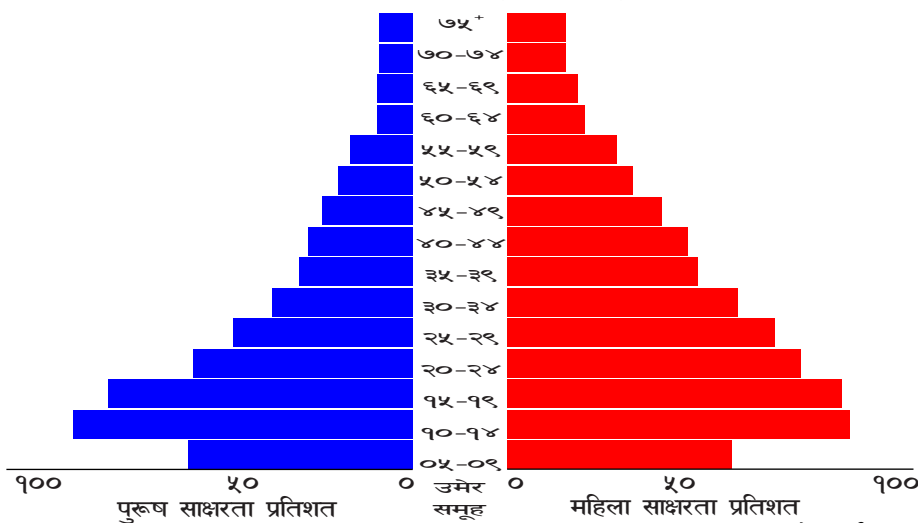
स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ के.त.वि.

तालिका ४५ कालिकोट जिल्लाको साक्षरता दर (उमेर समूह अनुसार, लिङ्ग खुल्नेगरी)

उमेर समूह	साक्षरता दर			कैफियत
	पुरुष	महिला	दुवै	
सबै उमेर समूह	५६.८	६७.९	४५.७	
०५-०९ वर्ष	६३.१	६३	६३.३	
१०-१४ वर्ष	९५.२	९६.२	९४.१	
१५-१९ वर्ष	८६.१	९३.९	७८.४	
२०-२४ वर्ष	६२.२	८२.५	४३.९	
२५-२९ वर्ष	५०.९	७५.३	२६.९	
३०-३४ वर्ष	४०.१	६५.१	१६.३	
३५-३९ वर्ष	३२.५	५३.९	११.२	
४०-४४ वर्ष	३०	५१.१	८.७	
४५-४९ वर्ष	२५.९	४३.६	५.८	
५०-५४ वर्ष	२१.५	३६	४.३	
५५-५९ वर्ष	१८.४	३१.१	३.१	
६०-६४ वर्ष	११.१	२२.२	२.२	
६५-६९ वर्ष	११.२	२०.८	१.८	
७०-७४ वर्ष	१०.२	१७.४	२.३	
७५ र सो भन्दा माथी	१०.१	१७.२	२.१	

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ के.त.वि.

चित्र नं. १६ कालिकोट जिल्लाको साक्षरता दर (उमेर समूह अनुसार, लिङ्ग खुल्नेगरी)

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ के.त.वि.

तालिका ४६ विगत ६ वर्षको जिल्लाको एस.एल.सी. परीक्षाको नतिजा (नियमित तर्फ)

क्र.स.	शैक्षिक वर्ष	एस.एल.सी. परीक्षामा सम्मिलित जम्मा विद्यार्थी सङ्ख्या		जम्मा उत्तिर्ण विद्यार्थी सङ्ख्या	उत्तिर्ण प्रतिशत
		सङ्ख्या	प्रतिशत		
१	वि.स. २०६६	२,१४६		१,८३२	८५.३७
२	वि.स. २०६७	२,६२४		१,७७५	६७.६४
३	वि.स. २०६८	२,२५२		७५३	३३.४३
४	वि.स. २०६९	२,२४२		७३५	३२.७८
५	वि.स. २०७०	२,७०५		१,०८३	४०.०३
६	वि.स. २०७१	३,२०३		१,४९२	४६.५९

स्रोत : म.प.क्षेत्रिय शिक्षा निर्देशनालय, सुर्खेत २०७३।

तालिका ४७ शैक्षिक स्तर प्राप्ती (५ वर्ष र सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्याले उत्तिर्ण गरेको शैक्षिक तह)

क्र.स.	उत्तिर्ण गरेको तह	जम्मा		पुरुष		महिला	
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
१	पूर्वप्राथमिक	४,६२९	६.७	२,४१३	५.९	२,२१६	७.९
२	प्राथमिक (१(५)	३४,५५६	५०	१८,४९२	४५.१	१६,०६४	५७.१
३	निम्न माध्यमिक (६(८)	१३,१०७	१८.९	८,३५९	२०.४	४,७४८	१६.९
४	माध्यमिक(९(१०)	५,५६९	८.१	३,९०३	९.५	१,६६६	५.९
५	S.L.C. र सो सरह	४,३५८	६.३	३,२४२	७.९	१,११६	४
६	प्रमाणपत्र तह र सो सरह	२,८८६	४.२	२,१७१	५.३	७१५	२.५
७	स्नातह वा सो सरह	६७२	१	५८०	१.४	९२	०.३
८	स्नाकोत्तर वा सो सरह	१११	०.२	१०४	०.३	७	०
९	अन्य	६३	०.१	४५	०.१	१८	०.१
१०	अनौपचारिक शिक्षा	२,९४४	४.३	१,५८७	३.९	१,३५७	४.८
११	उल्लेख नभएको	२८२	०.४	१४८	०.४	१३४	०.५

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ के.त.वि.

तालिका ४८ एस.एल.सी. भन्दा माथिको अध्ययनको मुख्य क्षेत्र

क्र.स.	अध्ययनको मुख्य क्षेत्र	जम्मा		पुरुष		महिला	
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
१	मानविकी तथा कला	७०८	१९.३	५६९	१९.९	१३९	१७.१
२	वाणिज्य	१५३	४.२	१३९	४.९	१४	१.७
३	शिक्षा	१,८०९	४९.३	१,३६०	४७.६	४४९	५५.२
४	विज्ञान	८७	२.४	८३	२.९	४	०.५

क्रमसः

क्रमसः..... तालिका ४८ एस.एल.सी. भन्दा माथिको अध्ययनको मुख्य क्षेत्र

क्र. स.	अध्ययनको मुख्य क्षेत्र	जम्मा		पुरुष		महिला	
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
५	स्वास्थ्य	२७१	७.४	१८०	६.३	९१	११.२
६	इन्जिनियरिङ्ग	२९	०.८	२७	०.९	२	०.२
७	कानुन	७२	२	७०	२.५	२	०.२
८	सामाजिक तथा व्यवसायिक विज्ञान	१३३	३.६	१०६	३.७	२७	३.३
९	गणित तथा तथ्याङ्क	६४	१.७	५८	२	६	०.७
१०	कृषि तथा परेष्टि	१४	०.४	१४	०.५	०	०
११	Computing	१९	०.५	१९	०.७	०	०
१२	पत्रकारिता तथा सूचना	१	०	०	०	१	०.१
१३	अन्य	१	०	१	०	०	०
१४	उल्लेख नभएको	३०८	८.४	२२९	८	७९	९.७

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ के.त.वि.

३.३ स्वास्थ्य तथ्याङ्क

नेपालमा समय र आवश्यकता अनुसार विभिन्न किसिमका राष्ट्रिय स्तरका तथ्याङ्कहरूको सङ्कलन, प्रशोधन र विश्लेषण गर्ने कार्य केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले लामो समयदेखि सम्पन्न गर्दै आईरहेको छ । स्वास्थ्य तथ्याङ्क सङ्कलन, प्रशोधन र विश्लेषण एवं प्रचार प्रसार गर्ने कार्य केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग लगायत विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी संघ एवं संस्थाहरूबाट हुदै आएको पाईन्छ । स्वास्थ्य तथ्याङ्क भन्नाले जन्म, मृत्यु, अपाङ्गता, कुषोषण तथा स्वास्थ्य सेवाको पहुँच आदि सम्बन्धि तथ्याङ्कहरूलाई जनाउदछ (Health Statistics is defined as "Numerical data that characterized the health of a population & the influences that affects it's health" these influences include the environment; genetic and other biological characteristics, health services and community attributes.) .

केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले सञ्चालन गर्ने जनगणना तथा स्वास्थ्यसम्बन्धि सर्वेक्षणहरू राष्ट्रिय स्तरका स्वास्थ्य तथ्याङ्कका मुख्य स्रोतहरू हुन् । यस बाहेक Ministry of Health, HMIS, BCHIMES, Demographic Health Survey (DHS), Family Planning Studies, Hospital Based Reports and Survey र जनसंख्या तथा पञ्जिकरण व्यवस्थापन शाखा (स्थानिय विकास मन्त्रालय) एवं गृह मन्त्रालय आदि स्वास्थ्य तथ्याङ्कका स्रोतहरू हुन् ।

स्वास्थ्य सेवा विभागले UNFPA र केही अन्य संस्थाहरूको प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोगमा एकिकृत स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको विकास गरेर सन् १९९४ देखि मुलुकभरी नै लागु गर्दै आएको छ । यस प्रणाली अन्तर्गत मुख्यतया सरकारी संस्थामार्फत प्रदान गरिने सबै प्रकारका स्वास्थ्य सेवाहरूको सूचनालाई एकिकृतरूपमा व्यावस्थापन गर्ने गरिन्छ ।

३.३.१ जिल्लाको स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धि सूचकहरू

तालिका ४८ कालिकोट जिल्लाका स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धि प्रमुख सूचकहरू

क्र.स.	खोपको नाम	लक्षित जनसङ्ख्या	खोप पाएको सङ्ख्या	लक्ष्य अनुसार प्रगती	कैफियत
१	वी.सी.जी.	३,७७६	३,५२१	९३.२	
२	डी.पी.टी./हेप.वी./हिप-तेस्रो	३,७७६	३,२९३	८७.२	
३	आई.पि.भि.	३,७७६	२,४०९	६३.८	
४	पोलियो तेस्रो	३,७७६	३,२७८	८६.८	
५	दादुरा	३,७७६	२,९२२	७७.४	
६	टि.डि. (दोश्रो र दोश्रो ⁺)	४,५१०	२,३९६	६३.५	

खोप खेर गएको दर (Droup out Rate)

वी.सी.जी विरूद्ध दादुरा

६.५ प्रतिशत

डी.पी.टी. पहिलो विरूद्ध डी.पी.टी. तेस्रो

१७.० प्रतिशत

ख. पोषण, स्वास्थ्यप्रस्वास तथा भन्दापखाला सम्बन्धि

क्र.स.	विवरण	एकाइ	लक्षित जनसङ्ख्या	उपलब्धी सङ्ख्यामा	लक्ष्य अनुसार प्रगति
१	प्रथम पटक वृद्धि अनुगमन गरिएका १ वर्ष मुनिका बच्चाहरू	प्रतिशत	३,७७६	३,३७६	८९.४१
२	वृद्धि अनुगमन गरिएका मध्ये कडा कुपोषित बच्चाहरू	प्रतिशत	-	२०३	६.०१
३	५ वर्ष भन्दा मुनीका बच्चाहरूमा स्वास्थ्यप्रस्वास सम्बन्धि समस्याको प्रकोप दर	प्रति हजार	-	१६,८९७	९८८.४
४	५ वर्ष भन्दा मुनीका बच्चाहरूमा निमोनियाको प्रकोप दर	प्रति हजार	-	५,६४०	३३०.१
५	५ वर्ष भन्दा मुनीका बच्चाहरूमा कडा निमोनियाको प्रकोप दर	प्रति हजार	-	१३९	८.१
६	५ वर्ष मुनीका नयाँ स्वास्थ्यप्रस्वास रोगीमध्ये निमोनिया भएका बच्चाहरूको अनुपात	प्रतिशत	-	५,६४०	३३.१
७	५ वर्ष भन्दा मुनीका बच्चाहरूमा भन्दापखालाको प्रकोप दर	प्रतिशत	-	१५,९२७	९३१.६२
८	५ वर्ष भन्दा मुनीका भन्दापखाला रोगीमध्ये जलवियोजन भएका बच्चाहरूको अनुपात	प्रति हजार	-	१,८९३	११८.९
९	५ वर्ष भन्दा मुनीका भन्दापखाला रोगीमध्ये कडा जलवियोजन भएका बच्चाहरूको अनुपात	प्रति हजार	-	४५	२.८२५

क्रमसः

ग. सुरक्षित मातृत्व

क्र.स.	विवरण	एकाइ	लक्षित जनसङ्ख्या	उपलब्धी सङ्ख्यामा	लक्ष्य अनुसार प्रगती
१	प्रथम पटक गर्भवती सेवा लिने महिला (प्रोटोकल अनुसार)	प्रतिशत	४,५१०	२,०३०	४५
२	चारपटक गर्भवती जाँच गराएका महिला	प्रतिशत	४,५१०	१,२४६	२७.६
३	दक्ष प्रसूतिकर्मी (डाक्टर, नर्स, अनमी) द्वारा गराएको प्रसूती	प्रतिशत	४,५१०	१,९६२	४३.५
४	डाक्टर, नर्स, अनमी बाहेक अन्य स्वास्थ्यकर्मी द्वारा गराएको प्रसूती	प्रतिशत	-	२५३	५.६१
५	स्वास्थ्य संस्थामा प्रसूती गराएको	प्रतिशत	४,५१०	२,१३६	४७.३६
६	पहिलो पटक सेवा पाएका सुत्केरी आमाहरूको सङ्ख्या	प्रतिशत	४,५१०	२,१३९	४७.४
७	गर्भावस्था, प्रसूती अवस्था र सुत्केरीपछिको ६ हप्ता भित्रमा मृत्यू भएका महिलाहरूको सङ्ख्या	सङ्ख्या	-	४	-
८	जन्मेको २८ दिनभित्र मृत्यू भएका नवजात शिशुहरूको	सङ्ख्या	-	७	-
९	मृत जन्म (Still Birth)	सङ्ख्या	-	३६	-

घ. परिवार नियोजन

क्र.स.	विवरण	नयाँ प्रयोगकर्ता	लगातार प्रयोगकर्ता
१	परिवार नियोजनका अस्थायी साधन प्रयोगकर्ताहरू		
	कण्डम	१,७५५	१,७५५
	पिल्स	६३२	७७२
	डिपोप्रोभेरा	१,८०८	२,१७३
	आई.यू.सि.डी.	३८	२६४
	ईम्प्लान्ट	२८७	९२१
२	स्थायी बन्ध्याकरण प्रयोगकर्ता		
	कुल	१८०	२,७२६
	महिला	२	२२
	पुरुष	१७८	२,७०४
३	परिवार नियोजन प्रयोगकर्तादर (CPR)		३०.६ प्रतिशत

ड. विभिन्न रोग सम्बन्धि

क्र.स.	विवरण	एकाइ	उपलब्धी सङ्ख्यामा	लक्ष्य अनुसार प्रगती
१	क्षयरोग			
	सबै वर्गीकरणका जम्मा क्षयरोगी	जना	९२	-
	नयाँ खकार पोजेटीभ (रोग पत्ता लाग्नेदर)	प्रतिशत	३९	१३४.४८
	पुन उपचारमा आएका	जना	६	-
	निको हुने दर (गत आ.व.मा दर्ता भएका मध्ये निको भएका)	प्रतिशत	२०	५८.८

क्रमसः..... तालिका ४९ कालिकोट जिल्लामा स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धि प्रमुख सूचकहरू

क्र.स.	विवरण	एकाइ	उपलब्धी सङ्ख्यामा	लक्ष्य अनुसार प्रगती
२	कुष्ठरोग नयाँ दर्ता भएका कुष्ठरोगी (Case Detecetion rate) आ.व.को अन्तसम्म उपचारमा रहेका विरामी	प्रतिदशहजार प्रतिदशहजार	११ १२	०.७६ ०.९७

च. आ.व. २०७१/०७२ मा कालिकोट जिल्लाका शिर्ष स्वास्थ्य समस्याहरू

क्र.स.	प्रमुख स्वास्थ्य समस्याहरूको नाम	संक्रमितको सङ्ख्या	प्रतिशत	कैफियत
१	टाउको दुखाई सँग सम्बन्धित (Headache)	७,९७४	७.८	
२	ग्याष्ट्रिक (Gastritis)	७,८१२	७.६	
३	जुका सम्बन्धि समस्या (Intestinal Worms)	६,२७८	६.२	
४	श्वासप्रश्वास सँग सम्बन्धित (URTI)	५,८५५	५.७	
५	लुतो (Scabies)	५,६९२	५.५	
६	श्वासनली सँग सम्बन्धित (ARI)	४,७२२	४.६	
७	आँउ (Ameobic Dysentery)	४,४८२	४.४	
८	पेट दुखाई सम्बन्धि समस्या (Abdominal Pain)	३,३०३	३.२	
१०	चोट पटक लागेको (Falls/Injuries/Factures)	२,८३७	२.७	
११	रगतमासी (Bacillary Dysentery)	२,७७१	२.७	

स्रोत: स्वास्थ्य व्यवस्थापन सुचना प्रणाली, आ.व. २०७१/७२

तालिका ५० कालिकोट जिल्लामा HIV/AIDS तथा यौन रोगको अवस्था

कालिकोट जिल्लामा एच.आई.भी. परिक्षणको लागि जिल्ला अस्पताल मान्ममा जम्मा परामर्श गरेको ९३५ जना मध्ये २०३ जनाले रगत परिक्षण गरेका थिए । उनीहरू मध्ये २ जना पोजेटीभ रहेको पाईएको थियो । हालआएर ३० जना एच.आई.भी. सङ्क्रमितहरू रहेका छन् । यौन रोगको उपचार गरिएका विरामीको उमेर समुह अनुसारको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.स.	आर्थिक वर्ष	०-१४ वर्ष		१५-२४ वर्ष		२५-३९ वर्ष		४०-४९ वर्ष		५० वर्ष माथि		जम्मा
		महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	
१	२०६९/०७०	०	०	५४	५२	६४	३२	२६	३३	४	२	२६७
२	२०७०/०७१	०	०	९६	४८	७४	४९	१८	११	३	०	२९९
३	२०७१/०७२	०	०	७६	५५	९३	५४	१९	२१	१०	५	३३३

स्रोत: जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, कालिकोट आ.व. २०७१/७२

३.३.२ जिल्लामा स्वास्थ्यका पूर्वाधार

तालिका ५१ कालिकोट जिल्लाका स्वास्थ्य संस्था सम्बन्धि विवरण

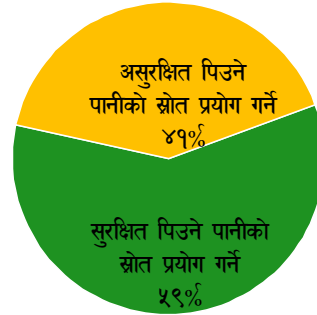
क्र.स.	विवरण	एकाइ	मान	कैफियत
१	जिल्ला अस्पताल	सङ्ख्या	१	१५ शैया
२	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	सङ्ख्या	१	९ शैया
३	स्वास्थ्य चौकी	सङ्ख्या	२८	
४	गाँउघर स्वास्थ्य क्लिनिक	सङ्ख्या	६८	
५	खोप क्लिनिक	सङ्ख्या	१०८	
६	क्षयरोग निदान केन्द्र	सङ्ख्या	३	
७	आयुर्वेद औषधालय	सङ्ख्या	२	
८	सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाई	सङ्ख्या	१	

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय कालिकोट आ.व. २०७१/७२

३.४ खानेपानी तथा सरसफाई

तालिका ५२ घरपरिवारले प्रयोग गर्ने पिउने पानीको स्रोत सम्बन्धि विवरण चित्र नं. १० घरपरिवारले प्रयोग गर्ने पिउने पानीको स्रोत

क्र.स.	पिउने पानीको स्रोत	परिवार सङ्ख्या	प्रतिशत
१	धारा र पाईप	१३,३४७	५८
२	ट्यूबेल/हाते पम्प	०	०
३	ढाकिएको इनार/कुवा	२२३	१
४	खुला इनार/कुवा	३३४	१.५
५	मुलधारा	८,०१८	३४.८
६	नदीखोला	८९०	३.९
७	अन्य	६२	०.३
८	उल्लेख नभएको जम्मा	१३४	०.६
		२३,००८	१००

वर्षा-काल, अर्थात्-खलिफा
/ ग्रासपसिफो/सिफ
निको/लिफि वरिष्ठसि
; डिफिगिग/लिफि=अ
; फिन्सिगुअगिसिफि
सिगि/सिन्सि/लिन्सि
शि ३/लिफि/दुवलि
कलि/लिफि/लिफि/लिफि
लिफि/लिफि/लिफि/लिफि
लिफि/लिफि/लिफि/लिफि

स्रोत राष्ट्रिय जनगणना २०६८, के.त.वि. ।

स्रोत राष्ट्रिय जनगणना २०६८, के.त.वि. ।

तालिका ५३ शौचालयको सुविधा सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	पिउने पानीको स्रोत	परिवार सङ्ख्या	प्रतिशत
१	शौचालय नै नभएको	९,९२७	४३.१५
२	फ्लस भएको	४,६३६	२०.१
३	साधारण	८,३०८	३६.१
४	उल्लेख नभएको जम्मा	१३७	०.६
		२३,००८	१००

स्रोत राष्ट्रिय जनगणना २०६८, के.त.वि. ।

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार कालिकोट जिल्लामा ४३.१५ प्रतिशत घरपरिवार शौचालय विहिन रहेका छन् । तथापि मिति २०७० साल जेष्ठ २६ गते कालिकोट जिल्ला कर्णाली अञ्चलको पहिलो, मध्यपश्चिमाञ्चलको दोश्रो तथा नेपालको आठौं खुला दिसा मुक्त क्षेत्र भएको जिल्ला घोषणा भैसको छ ।

तालिका ५४ कालिकोट जिल्लामा सरसफाई सेवाबाट लाभान्वित घरधुरी विवरण

जिल्ला	जम्मा घरधुरी	मान		चर्पीमा पहुँच		चर्पी प्रयोग गर्ने		खुला दिशा मुक्त घोषणा मिति
		घरधुरी	प्रतिशत	घरधुरी	प्रतिशत	घरधुरी	प्रतिशत	
कालिकोट	२२,७५७	१८,२९७	८०	२२,६०६	९९	२२,३९४	९८	२०७०/०२/२६

स्रोत : खानेपानी तथा सरसफाई सबडिभिजन कार्यालय, २०७०

३.५ अन्य सामाजिक सूचकहरू

तालिका ५५ कालिकोट जिल्लाका सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	विवरण	एकाइ	महिला	पुरुष	महिना	दर रू.	वितरण गरिएको रकम
१	ज्येष्ठ नागरिक (दलित)	सङ्ख्या	०	०	-	-	-
२	ज्येष्ठ नागरिक (कर्णाली)	सङ्ख्या	४,८०२	४,९९८	१२	५००	५,८८,००,०००
३	एकल महिला	सङ्ख्या	०	-	१२	५००	-
४	विधवा	सङ्ख्या	२,००१	०	१२	५००	१,२०,०६,०००
५	पूर्ण अशक्त अपाङ्गता भएका व्यक्ति	सङ्ख्या	१३९	१३३	१२	१,०००	३२,६४,०००
६	आंशिक अपाङ्गता भएका व्यक्ति	सङ्ख्या	३७	३८	१२	३००	२,७०,०००
७	बालबालिका	सङ्ख्या	१४,१७८	१४,६४८	११	२००	६,०५,३४,६००
	जम्मा		२१,१५७	१४,८१९			१३,४८,७४,६००
८	उपचार खर्च	सङ्ख्या	१,६२३	१,८०१	१		६८,४८,०००
९	कूल जम्मा	सङ्ख्या	२२,७८०	२१,६१८		२,०००	१४,१७,२२,६००

स्रोत : वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन २०७१/७२, जिल्ला विकास समितीको कार्यालय, कालिकोट ।

३.६ भवन तथा आवास

तालिका ५६ जिल्लामा घर परिवारले प्रयोग गरिरहेको घरको स्वामित्व सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	घरको स्वामित्व	परिवार सङ्ख्या	प्रतिशत
१	आफ्नै	२१,९८३	९५.५
२	भाँडामा	८५०	३.७
३	संस्थागत	४८	०.२
४	अन्य	१२७	०.६
	जम्मा	२३,००८	१००

तालिका ५७ जिल्लामा घर परिवारले प्रयोग गरिरहेको घरको जगको बनावट सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	घरको जगको बनावट	परिवार सङ्ख्या	प्रतिशत
१	माटोको जोडाई भएको ईट्टा/ढुङ्गा	२२,७३८	९८.८
२	सिमेन्टको जोडाई भएको ईट्टा/ढुङ्गा	५४	०.२
३	पिलर सहितको ढलान	२	०
४	काठको खम्बा गाडेको	३०	०.१
५	अन्य	१२	०.१
६	उल्लेख नभएको	१७२	०.७

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ के.त.वि.

तालिका ५८ कालिकोट जिल्लामा घर परिवारले प्रयोग गरिरहेको घरको बाहिरी गरेको बनावट सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	बाहिरी गारेको बनावट	परिवार सङ्ख्या	प्रतिशत
१	माटोको जोडाई भएको ईँडा/दुङ्गा	२२,३५४	९७.२
२	सिमेन्टको जोडाई भएको ईँडा/दुङ्गा	२७०	१.२
३	काठ/फल्याक	७१	०.३
४	बाँस	७	०
५	काँचो ईँडा	०	०
६	अन्य	१२८	०.६
७	उल्लेख नभएको	१७८	०.८

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ के.त.वि.

तालिका ५९ कालिकोट जिल्लामा घर परिवारले प्रयोग गरिरहेको घरको छानोको बनावट सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	छानाको बनावट	परिवार सङ्ख्या	प्रतिशत
१	खर/पराल/छ्वाली	७,१६७	३१.२
२	जस्ता/टिन	१,४०२	६.१
३	टायल/दुङ्गा/खपडा/भिँगटी	८,८५२	३८.५
४	सिमेन्ट/ढलान	३८	०.२
५	काठ/फल्याक	१,५४७	६.७
६	माटो	३,६७०	१६
७	अन्य	१४३	०.६
८	उल्लेख नभएको	१८९	०.८

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ के.त.वि.

३.७ मानव विकास सूचकाङ्क तथा गरिबी

मानव विकास सूचकाङ्क प्रतिवेदन २०१४ (सन) मा मानव विकास सूचकाङ्क २ वटा विधिबाट निकालिएको छ। पहिलो अङ्कगणितीय विधि र दोस्रो ज्यामिती विधि। ज्यामितीय विधिलाई आधुनिक र अलि भरपर्दो विधि मानिन्छ, जस अनुसार नेपालको मानव विकास सूचकाङ्क (HDI) ०.४९ रहेको छ। अङ्क गणितीय विधिबाट हेर्दा यो सूचकाङ्क (HDI) ०.५४ छ। HDI को मान न्यूनतम ० देखि अधिकतम १ सम्म हुन्छ। विकसित र उच्च सामाजिक समृद्धि भएका मुलुकहरूको HDI मान १ को नजिक हुन्छ। मानव विकास सूचकाङ्क प्रतिवेदन २०१४ अनुसार नेपालका ७५ जिल्लामा सबैभन्दा बढि HDI काठमाण्डौ जिल्लाको र सबैभन्दा कम बाजुरा जिल्लाको रहेको छ। उच्च HDI भएका जिल्लाहरूबाट क्रम मिलाई हेर्दा कालिकोट जिल्लाको स्थान ७२ औं नम्बरमा रहेको छ। कालिकोट जिल्लाका मानव विकास सूचकाङ्क र सो सम्बन्धित अन्य सूचकहरूलाई तलको तालिकामा दिईएको छ।

तालिका ६० मानव विकास सूचकाङ्क र सम्बन्धित अन्य सूचकहरू

क्र.स.	विवरण	कालिकोट	नेपाल	कैफियत
१	औषत आयू	मान	६३.६४	६८.८
		सूचक	०.६४४	०.७३
२	युवा साक्षरता	मान	४५.३	५९.५७
		सूचक	०.४५३	०.६
३	विद्यालय जाने औषत उमेर	मान	२.५४	३.९
		सूचक	०.१६९	०.२६
४	प्रति व्यक्ति आय (PPP\$)	मान	५७८	११६०
		सूचक	०.२९३	०.४१
५	मानव विकास सूचकाङ्क (HDI)	अंकगणितीय	०.४३२	०.५४१
		ज्यामितीय	०.३७४	०.४९

स्रोत: Nepal Human Development Report 2014, UNDP.

तालिका ६१ मानव गरिबी सूचकाङ्क र सम्बन्धित अन्य सूचकहरू

क्र.स.	विवरण	कालिकोट	नेपाल
१	औषत आयु ४० वर्ष भन्दा बढि नभएको अनुमान गरिएका जनसङ्ख्या (Percent of people not expected to survive to age 40)	१३.३८	७.५२
२	सुरक्षित पिउने पानीको प्रयोग गर्न नपाएका जनसङ्ख्या प्रतिशत (Percentage without safe water)	४१.९९	१७.०९
३	५ वर्ष मुनीका कुपोषित बालबालिकाको प्रतिशत (Percentage of children under age five who are malnourished)	५४.१	४०.५
४	आर्थिक रूपले अति पछाडि परेका जनसङ्ख्या प्रतिशत (Deprivation in economic provisioning)	४८.०४	२८.८
५	मानव गरीबी सूचकाङ्क (HPI Value)	४५.२	३१.१२
६	गरिबीको दर (Poverty Rate)	५७.९३	२५.१६
७	गरिबीको विषमता (Poverty Gap)	१६.८१	५.४३
८	गरिबीको सघनता (Square Poverty Gap)	६.६	१.८१

स्रोत: Nepal Human Development Report 2014, UNDP. र नेपालमा गरिबीको लघुक्षेत्र अनुमान २०६८, के.त.वि. ।

नेपालमा गरिबीको लघुक्षेत्र अनुमान २०५८ अनुसार कालिकोट जिल्लामा गरिबीको दर ५६.८ प्रतिशत रहेकोमा वि.सं. २०६८ मा ५८ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । यस अनुसार जिल्लामा गरिबीको दर बढी भएको गाविसहरू छाप्रे, ओदानकु र चिल्खाया रहेका देखिन्छन्, जहाँ ६२.६ प्रतिशत गरिबी रहेको देखिन्छ । जिल्लाका ९ वटा इलाकाहरूको गरिबीको दर, गरिबीको विषमता र गरिबीको गहनताको प्रतिशत निम्नानुसार छ ।

तालिका ६२ कालिकोट जिल्लाका इलाका अनुसार गरिबीको दर र गरिबहरूको सङ्ख्या

इलाका नं.	गा.वि.स.को नाम	गरिबीको दर	गरिबीको विषमता	गरिबीको सघनता	गरिबहरूको
१	मान्म, पाखा, दाहा	५७.४२	१७.३	६.९८	१०,५७२
२	बदालकोट, नानिकोट, राम्नाकोट	५७.१५	१६.२१	६.२६	७,६३८
३	फुकोट, स्युना, सिपखाना	६३.२१	१९.४४	७.९४	१०,२८६
४	रकु, मेहलमुडी, मुम्रा	५८.४४	१६.८८	६.६	७,४७९
५	माल्कोट, रूपसा, कुमालगाउँ, लालु, कोटवाडा	४७.०८	१२.१३	४.३९	१०,०५९
६	मुग्राहा, सुकटाया, भर्ता, गेला	६२.७४	१९.१८	७.८	११,७७९
७	छाप्रे, चिल्खाया, ओदानकु	६३.२९	१८.९३	७.५६	७,६०७
८	फोडमहादेव, जुविथा, राँचुली	५३.४४	१४.७७	५.६२	४,३३९
९	धौलागोह, थिर्पु, खिन	६१.८१	१८.०५	७.०९	९,४५०

स्रोत : नेपालमा गरिबीको लघुक्षेत्र अनुमान २०६८, के.त.वि. ।

नोट: यस नेपालमा गरिबीको लघुक्षेत्र अनुमान २०६८ को प्रयोजनका प्रयोग भएका ईलाका र राजनैतिक विभाजन अनुरूपका ईलाका भिन्न छन् ।

गरिबीको दर: खाद्य तथा गैर खाद्य उपभोगको आधारमा गरिबीको रेखा कायम गरि प्रति सय जनामा जनामा गरिबीको रेखामुनी रहेको जनसङ्ख्यालाई गरिबीको दर भनिन्छ ।

गरिबीको विषमता: गरिबीको विषमताले गरिबीको रेखामुनि रहेका जनसङ्ख्या मध्ये कति रेखा नजिक वा कति टाढा छन् भन्ने कुराको मापन गर्दछ ।

गरिबीको गहनता: गरिबीको गहनताले गरिबहरूका विच के कति असमानता कुराको मापन गर्दछ र यसलाई प्रतिशतमा व्यक्त गरिन्छ ।

खण्ड:-४ आर्थिक तथ्याङ्क

४.१ आर्थिक निर्भरता सम्बन्धि सूचकहरू

तालिका ६३ कालिकोट जिल्लाका केही प्रमुख निर्भरतादरहरू (आश्रित अनुपातहरू)

क्र.स.	विवरण	एकाइ	मान	कैफियत
१	जिल्लाको जम्मा जनसङ्ख्या	सङ्ख्या	१,३६,९४८	
२	वाल निर्भरता दर (०-१४ वर्ष)	प्रतिशत	९३	१५ देखि ६० वर्षसम्म मध्ये
३	बृद्ध निर्भरता दर (६० वर्ष र सो भन्दा माथि)	प्रतिशत	१२.७	१५ देखि ६० वर्षसम्म मध्ये
४	कूल निर्भरता दर (०-१४ वर्ष र ६० र सो भन्दा माथि)	प्रतिशत	१०५.७	१५ देखि ६० वर्षसम्म मध्ये

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ के.त.वि.

४.२ आर्थिक सक्रियता तथा रोजगारी

तालिका ६४ कालिकोट जिल्लाको आर्थिक सक्रियता तथा रोजगारी सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	विवरण	एकाइ	मान
१	१० वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्या	सङ्ख्या	९३,७६३
२	आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या (EAP)	सङ्ख्या	५८,५८१
	अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय भएका जनसङ्ख्या	सङ्ख्या	५०,८६२
	अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय नभएका जनसङ्ख्या	सङ्ख्या	७,७१९
३	रोजगार जनसङ्ख्या	सङ्ख्या	५०,४१२
४	बेरोजगार जनसङ्ख्या	सङ्ख्या	४५०
५	आर्थिक रूपले निष्कृत जनसङ्ख्या	सङ्ख्या	३४,८२७
६	आर्थिक सक्रियता दर	प्रतिशत	६२.५
७	अक्सर आर्थिक सक्रियता दर	प्रतिशत	८६.८
८	रोजगारीको दर	प्रतिशत	९९.१
९	बेरोजगारीको दर	प्रतिशत	५.८

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ के.त.वि.

तालिका ६५ पाँच वर्षे उमेर समूह अनुसार आर्थिक सक्रियतादर (१० वर्ष र सो भन्दा माथिको)

उमेर समूह	आर्थिक सक्रियता दर (प्रतिशतमा)			कैफियत
	दुबै	पुरुष	महिला	
सबै उमेर समूह	६२.२	६२.९	६१.६	
१०-१४ वर्ष	११.९	१२.१	११.७	
१५-१९ वर्ष	३२.४	२९.३	३५.५	

कमस

क्रमसः..... तालिका ६५ पाँच वर्षे उमेर समूह अनुसार आर्थिक सक्रियतादर (१० वर्ष र सो भन्दा माथिको)

उमेर समूह	आर्थिक सक्रियता दर (प्रतिशतमा)			कैफियत
	दुबै	पुरुष	महिला	
२०-२४ वर्ष	७२.८	६५.४	७९.५	
२५-२९ वर्ष	८८.२	८५.४	९१	
३०-३४ वर्ष	९२.८	९४.४	९१.२	
३५-३९ वर्ष	९५.३	९६.५	९४.२	
४०-४४ वर्ष	९४.६	९७.२	९१.९	
४५-४९ वर्ष	९४.७	९८.७	९०.३	
५०-५४ वर्ष	९४.४	९९.२	८८.८	
५५-५९ वर्ष	९०.२	९४.८	८४.६	
६०-६४ वर्ष	७३.४	८६.५	६२.८	
६५-६९ वर्ष	६०.९	७३.४	४८.८	
७०-७४ वर्ष	४५.५	६१.५	२८	
७५ र सो भन्दा बढि	२२.५	३०.५	१३.६	

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ के.त.वि.

तालिका ६६ १० वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्याले विगत १२ महिनामा गरेको आर्थिक क्रियाकलाप सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	आर्थिक क्रियाकलाप	जम्मा		पुरुष		महिला	
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
१	कृषि/आफ्नै खेतीपाती	५१,३९४	५४.८	२४,४०५	५२.२७	२६,९९०	५७.३३
२	तलब/ज्याला	१२,९१०	१३.८	९,८२२	२१.०४	३,०८९	६.५६२
३	आफ्नै गैहृकृषि व्यवसाय	१२,२४१	१३.१	७,४०२	१५.८५	४,८३९	१०.२८
४	विस्तारित आर्थिक काम	१२,४५७	१३.३	६,२५४	१३.४	६,२०२	१३.१७
५	कामको खोजी	६,२६५	६.७	५,३१५	११.३८	९५१	२.०२
६	घरघन्दा	३८,७६१	४१.३	१२,४६८	२६.७१	२६,२९३	५५.८५
७	अध्ययन	३४,१०४	३६.४	१८,६९३	४०.०४	१५,४१०	३२.७३
८	कुनै काम नगरेको	१४,०६८	१५.०	६,९४२	१४.८७	७,१२६	१५.१४
९	उल्लेख नभएको	३५५	०.४	१०५	०.२२५	२५०	०.५३१
	जम्मा	९३,७६३	१००.०	४६,६८७	१००	४७,०७६	१००

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ के.त.वि.

४.३ अक्सर आर्थिक सक्रिय जनसङ्ख्याको रोजगारी गर्दाको स्थिती

तालिका ६७ कालिकोट जिल्लाका रोजगार जनसङ्ख्याहरूको रोजगारीको स्थिती सम्बन्धि विवरण

क्र.स	रोजगारीको स्थिती	जम्मा		पुरुष	महिला
		जनसङ्ख्या	प्रतिशत		
१	रोजगारदाता (Employer)	९०४	१.८	५१०	३९४
२	तलब ज्यालामा काम गर्ने रजागिरेरकामदार (Employee)	६,१४४	१२.१	४,८०२	१,३४३
३	स्वरोजगार (Self Employee)	४१,८२९	८२.५	१९,९१९	२१,९११
४	बेतलबी पारीवारिक सहयोगी (Unpaid Family Workers)	८८८	१.८	२५२	६३६
५	उल्लेख नभएको	९१०	१.८	४२३	४८७
	जम्मा	५०,६७६	१००	२५,९०६	२४,७७०

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ के.त.वि.

४.४ रोजगारीको क्षेत्र

तालिका ६८ जिल्लाको रोजगारीको क्षेत्र अनुसार जनसङ्ख्या विवरण

क्र.स	प्रमूख रोजगारीको क्षेत्र	जम्मा		पुरुष	महिला
		जनसङ्ख्या	प्रतिशत		
१	कृषि, वन तथा माछा पालनव्यावसाय	४२३७०	८३.६	१९,६४१	२२,७२९
२	खानी तथा उत्खनन् व्यावसाय	३९	०.१	३२	८
३	औद्योगिक तथा रिसाईक्लिङ्ग व्यावसाय	११०३	२.२	९०५	१९७
४	विद्युत, ग्याँस तथा पानी सम्बन्धि व्यावसाय	४०	०.१	२३	१६
५	पानी, सरसफाई तथा फोहोर व्यवस्थापन व्यावसाय	१६	०	१६	-
६	निर्माण व्यावसाय	७०२	१.४	६६८	३३
७	थोक तथा खुद्रा व्यावसाय, गाडि तथा मोटरसाईकल मर्मत	१५००	३	१,०३७	४६३
८	हुवानी तथा भण्डारण व्यावसाय	१२९	०.३	१२९	-
९	होटल तथा रेष्टुरेन्ट व्यावसाय	४६४	०.९	३१३	१५१
१०	सूचना तथा सञ्चार सम्बन्धि	९१	०.२	७५	१७
११	वित्तिय तथा विमा सम्बन्धि	३३	०.१	२५	८
१२	घरजग्गा खरिद विक्रिसँग सम्बन्धित	८	०	८	-
१३	प्राध्यापक, बैज्ञानिक तथा प्राविधिक क्रियाकलाप सम्बन्धि	१७	०	१७	-
१४	प्रशासनिक तथा सेवा सम्बन्धि क्रियाकलापहरू	१२९	०.३	११३	१६
१५	सार्वजनिक प्रशासन र सामाजिक सुरक्षा	४७०	०.९	४२२	४९
१६	शैक्षिक कार्य	१९५८	३.९	१,५११	४४७
१७	स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	१९५	०.४	११३	८२

कमस

क्रमसः..... तालिका ६८ जिल्लाको रोजगारीको क्षेत्र अनुसार जनसङ्ख्या विवरण

क्र.स	प्रमूख रोजगारीको क्षेत्र	जम्मा		पुरुष	महिला
		जनसङ्ख्या	प्रतिशत		
१८	कला, मनोरञ्जन तथा रचना सम्बन्धि	८	०	८	-
१९	अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवा	७६०	१.५	५४१	२१८
२०	निजी घरमा कामगर्ने कामदारहरू	५४०	१.१	२३६	३०५
२१	अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरू	-	०	-	-
२२	उल्लेख नभएको	१०५	०.२	७३	३२
	जम्मा	५०,६७६	१००	२५,९०६	२४,७७०

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ के.त.वि.

४.५ पेशा सम्बन्धि विवरण

तालिका ६९ कालिकोट जिल्लामा रोजगारीमा संलग्न जनसङ्ख्याहरूको पेशा / काम

क्र.स	प्रमूख रोजगारीको क्षेत्र	जम्मा		पुरुष	महिला
		जनसङ्ख्या	प्रतिशत		
१	सशस्त्र सैनिक	५६	०.१	३३	२४
२	व्यवस्थापक	४४८	१	२९८	१५०
३	पेशाविद्	१,९२०	४	१,४७३	४४८
४	प्राविधिक तथा सहायक विज्ञहरू	४४२	१	३५३	९०
५	कार्यालय सहायक	४४४	१	३९५	४९
६	सेवा र विक्री कामदार	१,७६२	४	१,२७४	४८८
७	कृषि, मत्स्य तथा बन सम्बन्धि दक्ष कामदार	४१,७७४	८२	१९,२३५	२२,५३८
८	औजार र सम्बन्धित सामानका विक्री कामदार	१,६३७	३	१,४४१	१९७
९	यन्त्र र मेसिन सञ्चालक तथा एसेम्बलर्स	३३	०	२४	९
१०	प्राथमिक पेशाकर्मी	२,०७९	४	१,३३२	७४७
११	अन्य उल्लेख नभएको	८०	०.२	४८	३२
	जम्मा	५०,६७६	१००	२५,९०६	२४,७७०

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ के.त.वि.

४.६ आर्थिक निष्कृतका कारणहरू

तालिका ७० आर्थिक रुपमा निष्कृत जनसङ्ख्यामा आर्थिक निष्कृत हुनुका कारणहरू
(अर्को पेजमा)

तालिका ७० आर्थिक रुपमा निष्कृय जनसङ्ख्यामा आर्थिक निष्कृय हुनुका कारणहरू

क्र.स.	निष्कृयताका कारणहरू	जम्मा		पुरुष		महिला	
		जनसङ्ख्या	प्रतिशत	जनसङ्ख्या	प्रतिशत	जनसङ्ख्या	प्रतिशत
१	अध्ययनको कारण	३३,३९८	७८.५	१८,१११	८८.३	१५,२८७	६९.४
२	घरधन्दा	४,८६४	११.४	७६९	३.७	४,०९५	१८.६
३	बृद्धावस्था	२,४५८	५.८	९२१	४.५	१,५३७	७
४	पेन्सन/आयस्ता	१३६	०.३	८८	०.४	४८	०.२
५	अपाङ्गता	४१४	१	२२३	१.१	१९१	०.९
६	जिर्णरोगी	४४५	१	१५१	०.७	२९४	१.३
७	अन्य	२८९	०.७	८०	०.४	२०९	०.९
८	उल्लेख नभएको	५४१	१.३	१६९	०.८	३७२	१.७
	जम्मा	४२,५४५	१००	२०,५१२	१००	२२,०३३	१००

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ के.त.वि.

४.७ साना तथा घरेलु उद्योग सम्बन्धि विवरण

जिल्लाको अर्थतन्त्र ठूलो हदसम्म ग्रामीण प्रकृतिको र जीविकामुखी रहेको छ । ठूला तथा मभनैला उद्योगहरूको विकास हुन नसकेका कारण जिल्लामा ठूलो सङ्ख्यामा रहेका युवा शक्तिलाई जिल्लाभित्र पर्याप्त रोजगारीको अवसर सिर्जना हुन सकेको छैन । साथै जिल्लामा आयात प्रतिस्थापन गर्नसक्ने उद्योगहरूको विकास नगरिकन स्वावलम्बी अर्थतन्त्रको निर्माण गर्न सकिदैन । सम्पूर्ण जिल्लाको आवादी ग्रामीण क्षेत्रमा रहेको र ग्रामीण अर्थतन्त्र मूलतः निर्वाहमूखी रहेको छ । यस अवस्थामा जिल्लाभित्र बजार तथा राजमार्गका व्यापापरिक केन्द्रहरूमा स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगहरूको विकासको स्थलगत सम्भाव्यता अध्ययन गरी तदनुरूप लगानी केन्द्रीत गरेर ग्रामीण औद्योगिकरण (Rural Industrialization) लाई गति दिन सकिएमा यी स्थलहरूमा जनसङ्ख्या केन्द्रित हुने, उद्योग धन्धाको विकास तीब्र हुने र सोको प्रभाव बिस्तारै छेउछाउको गाउँमा क्रमशः पर्दै जाने हुन्छ । साना तथा घरेलु उद्योगहरू श्रममुखी (labor-intensive) हुनुका साथै स्थानीय मागलाई पूरा गर्ने तथा स्थानीय सुशुप्त पूँजी (Dormant Capital) लाई परिचालन गर्दछ ।

४.७.१ घरेलु तथा साना उद्योगको आधारभूत स्थिति

कालिकोट जिल्लामा उत्पादनमूलक, पर्यटनमा आधारित, सेवामूलक र कृषि तथा वन क्षेत्रमा आधारित घरेलु तथा साना उद्योगहरू रहेका छन् । जिल्लामा घरेलु तथा साना उद्योगको आधारभूत स्थिति देहायबमोजिम छ ।

तालिका ७१ जिल्लामा लघु तथा घरेलु उद्योग सम्बन्धि विवरण

(अर्को पेजमा)

तालिका ७१ जिल्लामा लघु तथा घरेलु उद्योग सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	उद्योग व्यावसायको प्रकार	आर्थिक वर्ष (वि.स.)			
		२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६९/७०
१	उत्पादनमूलक	१	८	२	५
२	कृषि, वन जन्य उद्योग	८	२९	२४	२२
३	खानी उद्योग	०	०	०	०
४	उर्जामूलक	०	०	०	०
५	पर्यटनजन्य	१०	५	११	८
६	सेवा मूलक	१०	१६	८	१०
७	निर्माण उद्योग	५४	९६	२९	३८
राजश्व सङ्कलन					
१	उद्योगतर्फ	२,५७,४१५	३,०२,९३०	३,७१,२३५	३,२७,७००
२	वाणिज्यतर्फ	९४,५००	०	७९,८००	१,८१,२००

स्रोत : जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट, जि.वि.स. कालिकोट

जिल्लामा औद्योगिक क्षेत्रको समग्र अध्ययन विश्लेषणको काम हुने परम्परा खासै नभएको हुँदा जिल्लामा नयाँ उद्योग खुल्ने दर तथा उद्योगको टिकाउ दर सम्बन्धि यकिन तथ्याङ्क उपलब्ध छैन । जिल्लाको औद्योगिक क्षेत्र सामान्यतया घरेलु तथा साना उद्योगमा आधारित रहेको र छरिएको अवस्थामा भएकाले उत्पादनको अधिकांश हिस्सा स्थानीय बजारमा खपत भएको देखिन्छ । कच्चा पदार्थका हिसाबले जिल्लामा वन तथा कृषिजन्य उद्योगका लागि आवश्यक कच्चा पदार्थ जिल्लाकै वन तथा भिरालो खाली जमिनमा उपलब्ध रहेको देखिन्छ । जिल्लामा औद्योगिक क्षेत्रको आधारभूत स्थिति देहाय बमोजिम छ ।

तालिका ७२ कालिकोट जिल्लामा साना उद्योगको अवस्था

क्र.स.	उद्योगको प्रकार	दर्ता सङ्ख्या	कूल स्थिर पूँजी (रु. हजारमा)	वार्षिक उत्पादन क्षमता (रु. हजारमा)	रोजगारी
१	कुटानी पिसानी मिल	१	२५०	५५०	३
२	पशुपालन र दाना	२	९००	२,५००	१६
३	फलफुल प्रशोधन	१	७०	१००	४
४	केबुल नेटवर्क	१	३००	५००	३

स्रोत : जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट, जि.वि.स. कालिकोट

४.७.२ जिल्लाको व्यापार तथा व्यवसाय

जिल्ला उद्योग वाणिज्य संघमा दर्ता भएका फर्म, कम्पनीको तथ्याङ्क अध्ययन गर्दा जिल्लामा मूलतः खाद्यपसल, होटलरेष्टुरेन्ट, जडीबुटी, तरकारी, फलफुल, निर्माण, मेडिकल तथा कपडा पसलको अधिकता रहेको देखिन्छ ।

तालिका ७३ कालिकोट उद्योग वाणिज्य संघमा दर्ता भएका व्यवसायहरू

क्र.स.	व्यावसाय	दर्ता सङ्ख्या	क्र.स.	व्यावसाय	दर्ता सङ्ख्या
१	खाद्यान्न, खुद्रा, फेन्सी	३७७	८	मेडिकल	२
२	स्टेशनरी	२८	९	निर्माण	२९
३	सिलाई कटाई	२	१०	मासु सेन्टर एग्रोभेट	८
४	जडिबुटी, तरकारी, फलपूल	२९	११	इलेक्ट्रोनिक्स	३२
५	फोटो स्टुडियो	८	१२	पेट्रोल पम्प	४
६	उद्योग व्यवसाय, ट्रेडर्स	३७७	१३	सुनचाँदी	६
७	होटेल	२८	१४	अन्य	३

स्रोत : जिल्ला पार्श्वीचित्र कालिकोट, जि.वि.स. कालिकोट

४.८ बैंक तथा वित्तीय सेवा

उद्योग, वाणिज्य, व्यापार, व्यवसाय सञ्चालन गर्न बैंकिङ सेवाको आवश्यकता पर्दछ। जिल्लामा ३ वटा “क” वर्गका वाणिज्य बैंक र २ वटा “घ” वर्गका लघुवित्त गरी ५ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू रहेका छन्, जुन निम्नअनुसार छन्।

तालिका ७४ जिल्लामा बैंकिङ सेवाको वितरण

“क” वर्गका बैंकहरू

क्र.स.	बैंकको नाम	सङ्ख्या	अवस्थिती
१	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक	१	मान्म खाडाचक्र
२	कृषि विकास बैंक	१	मान्म खाडाचक्र
३	ग्लोबल आइएमई बैंक	१	मान्म खाडाचक्र

“घ” वर्गका लघुवित्त बैंकहरू

क्र.स.	बैंकको नाम	सङ्ख्या	अवस्थिती
४	छिमेक लघुवित्त विकास बैंक	१	मान्म बजार
५	निर्धन उत्थान बैंक	१	मान्म बजार

स्रोत : Banking and Financial Statistics, No 61, Central Bank of Nepal, July 2015

जिल्लामा बैंकिङ सेवाको वितरण हेर्दा जिल्लाका कूल ३० गाविसमध्ये हालसम्म सदरमुकाम रहेको मान्म गाविसमा मात्र बैंकिङ सेवा बिस्तार भएको देखिन्छ। जिल्लाका बाँकी सम्पूर्ण गाविसका बासिन्दाहरूले यसप्रकारको सेवा पाएका छैनन्। गाविसका नागरिकले बैंकिङ सेवा प्राप्त गर्न अन्य गाविस धाउनु पर्ने स्थिति रहेको छ। बरू स्थानीयस्तरमा खुलेका बचत तथा ऋण सहकारीहरूले सम्बन्धित क्षेत्रका बासिन्दाहरूलाई पुँजी परिचालनमा सहयोग पुऱ्याएको देखिन्छ।

४.९ सहकारी

ग्रामीण क्षेत्रमा शुलभ वित्तीय सेवा उपलब्ध गराउन सहकारीको भूमिका महत्वपूर्ण रहन्छ। जिल्लामा सहकारी संघ संस्थाहरूको कूल सङ्ख्या ११२ रहेको छ। जसमध्ये सहकारीहरूको जिल्ला संघ १ वटा रहेको छ। जिल्लामा वर्गीकरण भए अनुसार सहकारीहरूको सङ्ख्या देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका ७५ जिल्लामा सहकारी संस्थाहरूको सङ्ख्या

क्र.स.	सहकारीको प्रकार	सङ्ख्या	प्रतिशत	सदस्य सङ्ख्या		
				पुरुष	महिला	जम्मा
१	बचत तथा ऋण सहकारी	३१	२७.७	२४२	६१२	८५४
२	कृषि तथा फलपुल सहकारी	५१	४५.५	७५९	३८९	१,१४८
३	उपभोक्ता सहकारी	७	६.३	७५	५०	१२५
४	बहुउद्देशीय सहकारी	२०	१७.९	४६६	३६४	८३०
५	जडिबुटी सहकारी	१	०.९	१४	१२	२६
६	अन्य	२	१.८	२७	३	३०
	जम्मा	११२	१००.०	१,५८३	१,४३०	३,०१३

स्रोत : सहकारी पार्श्व, डिभिजन सहकारी कार्यालय, जुम्ला २०७२

तालिका ७६ जिल्लास्थित सहकारी संस्थाहरूको विवरण

कृषि सहकारी संस्थाहरू

क्र.स.	संस्थाको नाम	ठेगाना	सदस्य सङ्ख्या		
			पुरुष	महिला	जम्मा
१	राचुली कृषि सहकारी	राचुली ४	९	१६	२५
२	चुलितिमा कृषि सहकारी	दाहा २	१०	१५	२५
३	तिला कृषि सहकारी	जुविथा २	१९	७	२६
४	जनचेतना कृषि सहकारी	बादलकोट ५	२२	३	२५
५	टोप्रा कृषि सहकारी	-	२५	०	२५
६	कर्णाली कृषि सहकारी	मालकोट	२२	३	२५
७	तिला कर्णाली	गेला	२५	६	३१
८	जनमुखी कृषि सहकारी	रकु ८	२४	३	२७
९	कालिका स्वलम्बन कृषि सहकारी	मुग्राह ८	१७	११	२८
१०	जिवनज्योति कृषि सहकारी	बादलकोट ९	२५	०	२५
११	हातेमालो कृषि सहकारी	ओदानकु ९	२१	४	२५
१२	विसाल कृषि सहकारी	-	१८	७	२६
१३	जगत कृषि सहकारी	कुमालगाउँ ८	२३	७	३०
१४	सुनथराली कृषि सहकारी	कोटबाडा	३१	२	३३
१५	त्रिवेणी कृषि सहकारी	मेहेलमुडी ४	३०	०	३०
१६	बयलभरना कृषि सहकारी	नानीकोट ४	२३	२	२५
१७	समाज कल्याण कृषि सहकारी	खिन ६	२४	८	३२
१८	जनउत्थान कृषि सहकारी	सिपखाना १	२२	३	२५

क्रमसः

क्रमसः..... तालिका ७६ जिल्ला स्थित सहकारी संस्थाहरूको विवरण

क्र.स.	संस्थाको नाम	ठेगाना	सदस्य सङ्ख्या		
			पुरुष	महिला	जम्मा
१९	कर्मिक कृषि सहकारी	लालु ७	१६	९	२५
२०	लोकराज स्मृती	मुम्रहा	उ.न.	उ.न.	उ.न.
२१	मेहेलसुधार कृषि सहकारी	खिन ४	उ.न.	उ.न.	उ.न.
२२	भरना कालिका कृषि सहकारी	छाप्रे ५	२३	१३	३५
२३	रिडबन्चु कृषि सहकारी	चिलखाया ६	१५	१०	२५
२४	पचाल भरना नमुना कृषि सहकारी	राम्नाकोट	१७	८	२५
२५	दलितजनजागरण कृषि सहकारी	भर्ता ६	१७	१०	२७
२६	समाज विकास कृषि सहकारी	खिन ४	१५	१०	२५
२७	जनजागृती कृषि सहकारी	राम्नाकोट ६	१४	११	२५
२८	भरना कृषि सहकारी	चिलखाया	२५	०	२५
२९	जनसेवा कृषि सहकारी	चिलखाया २	१६	९	२५
३०	नवकिरण कृषि सहकारी	मुग्राह १	०	२५	२५
३१	मोडल कृषि सहकारी	सुकटिया १	उ.न.	उ.न.	उ.न.
३२	सुर्यमुखी कृषि सहकारी	मान्म ५	२०	५	२५
३३	मष्टा कृषि सहकारी	मान्म ६	४	२६	३०
३४	सिजनसिल नमुना कृषि सहकारी	खुकोट ४	३	२३	२६
३५	तिला कर्णाली विउ उत्पादन	मान्म ९	१०	१५	२५
३६	कालिका कृषि सहकारी	रकु ८	२३	४	२७
३७	भिग्मेली कृषि सहकारी	फोईमाहदेव ५	२०	८	२८
३८	जनसेवा कृषि सहकारी	जुविथा १	उ.न.	उ.न.	उ.न.
३९	शिमचुली कृषि सहकारी	मान्म ५	२१	४	२५
४०	दिगो विकास कृषि सहकारी	गेला ६	२३	७	३०
४१	जगतनाथ कृषि सहकारी	ओदानकु २	१२	१३	२५
४२	समाज सुधार कृषि सहकारी	छाप्रे २	१८	७	२५
४३	नवदुर्गा कृषि सहकारी	सुकटिया २	१५	१०	२५
४४	साभना फुलवारी		उ.न.	उ.न.	उ.न.
४५	जनविकास कृषि सहकारी	गेला ४	उ.न.	उ.न.	उ.न.
४६	कालिका कृषि सहकारी	दाहा ८	उ.न.	उ.न.	उ.न.
४७	भूमिकृषि कृषि सहकारी	फोईमादेव ७	१४	१३	२७
४८	पुष्पाञ्जली महिला कृषि सहकारी		उ.न.	उ.न.	उ.न.

क्रमसं..... तालिका ७६ जिल्ला स्थित सहकारी संस्थाहरूको विवरण

क्र.स.	संस्थाको नाम	ठेगाना	सदस्य सङ्ख्या		
			पुरुष	महिला	जम्मा
४९	तिला लघुउध्येम कृषि सहकारी		१०	२०	३०
५०	ज्वालामुखी कृषि सहकारी	ओदानकु ३	३	२२	२५
५१	दाहाललेक पशुपालन कृषि सहकारी	सुकटिया ८	१५	१०	२५

बहुउद्देश्य सहकारी संस्थाहरू

क्र.स.	संस्थाको नाम	ठेगाना	सदस्य सङ्ख्या		
			पुरुष	महिला	जम्मा
१	तिलाकर्णाली बहुउद्देश्य स.सं.	मान्म	२४	३	२७
२	त्रिवेणी बहुउद्देश्य स.सं.	मान्म ५	२३	२	२५
३	जनकल्याण बहुउद्देश्य स.सं.	मेहेलमुडी	१४	१	१५
४	हिमसिखर बहुउद्देश्य स.सं.	भर्ता १	२३	८	३१
५	अग्नीम बहुउद्देश्य स.सं.	ओदानकु १	१८	७	२५
६	सृजन जन बहुउद्देश्य स.सं.	मेहेलमुडी	२८	१	२९
७	प्रतिभा स्वाबलम्बन बहुउद्देश्य स.सं.	राचुली ९	५३	८	६१
८	दोभान बहुउद्देश्य स.सं.	फोईमाहदेव १	२४	७	३१
९	जनहित स्वाबलम्बन बहुउद्देश्य स.सं.	कोटबाडा २	१४	१३	२७
१०	आईरास्कोट बहुउद्देश्य स.सं.	स्युना ४	०	२५	२५
११	प्रगतिशिल बहुउद्देश्य स.सं.	बादलकोट ३	२१	९८	११९
१२	जनकल्याण बहुउद्देश्य स.सं.	कुमालगाउँ ७	२१	६	२७
१३	चुली बहुउद्देश्य स.सं.	दाहा ५	१७	८	२५
१४	जनचेतना बहुउद्देश्य स.सं.	फोईमाहदेव ९	५	२०	२५
१५	लालिकिरण बहुउद्देश्य स.सं.	फुकोट ४	१३	१२	२५
१६	त्रिवेणी बहुउद्देश्य स.सं.	ओदानकु ५	३७	४	४१
१७	तिनचुले बहुउद्देश्य स.सं.	भर्ता ४	२६	१	२७
१८	मालिका स्वाबलम्बन बहुउद्देश्य स.सं.	फोईमाहदेव ३	६३	१३०	१९३
१९	ग्रमिण बहुउद्देश्य स.सं.	सुकटिया ७	२३	४	२७
२०	डसिलि ग्रमिण विकास बहुउद्देश्य स.सं.	राम्नाकोट २	१९	६	२५

क्रमसं.

क्रमसं..... तालिका ७६ जिल्ला स्थित सहकारी संस्थाहरूको विवरण

वचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरू

क्र.सं.	संस्थाको नाम	ठेगाना	सदस्य सङ्ख्या		
			पुरुष	महिला	जम्मा
१	चुलिमालिका वचत तथा ऋण स.सं.	मान्म ५	०	२५	२५
२	बढीमालिका वचत तथा ऋण स.सं.	मान्म ५	०	२५	२५
३	जनकल्याण वचत तथा ऋण स.सं.	मान्म ५	१८	७	२५
४	लेकाली वचत तथा ऋण स.सं.	भर्ता २	२३	२	२५
५	तिला वचत तथा ऋण स.सं.	बदालकोट १	२५	०	२५
६	कालिका वचत तथा ऋण स.सं.	मान्म ५	१८	७	२५
७	स्वर्णलक्ष्मी वचत तथा ऋण स.सं.	मान्म ५	३०	५	३५
८	चन्द्रसूर्य महिला विकास वचत तथा ऋण स.सं.	छाप्रे ६	०	२६	२६
९	पुगोली वचत तथा ऋण स.सं.	फोईमाहदेव	०	२७	२७
१०	माहदेव वचत तथा ऋण स.सं.	सुकटिया १	३०	४	३४
११	नवज्योती वचत तथा ऋण स.सं.	फुकोट ९	२२	३	२५
१२	संजीवनी वचत तथा ऋण स.सं.	मान्म ५	१२	२०	३२
१३	पचालभरना वचत तथा ऋण स.सं.	राम्नाकोट	०	२८	२८
१४	राष्ट्रसेवक वचत तथा ऋण स.सं.	मान्म ५	२२	३	२५
१५	गरिमामय वचत तथा ऋण स.सं.	नानिकोट ५	०	२७	२७
१६	महिला जागरण वचत तथा ऋण स.सं.	भर्ता ४	०	३०	३०
१७	रातोगुराँस वचत तथा ऋण स.सं.	मान्म ५	२०	५	२५
१८	रूडुबुन्च वचत तथा ऋण स.सं.	चिलखाया ६	२२	३	२५
१९	दिदीबहिनी वचत तथा ऋण स.सं.	बदालकोट ५	०	२५	२५
२०	हिमाली महिला विकास वचत तथा ऋण स.सं.	धौलागोह ७	०	२५	२५
२१	हाम्रो वचत तथा ऋण वचत तथा ऋण स.सं.	मान्म ५	०	१२	१२
२२	त्रिवेणी महिला वचत वचत तथा ऋण स.सं.	चिलखाय १	०	५३	५३
२३	जनजागृती वचत तथा ऋण स.सं.	गैला ६	०	४७	४७
२४	खापरमुष्टो महिला वचत तथा ऋण स.सं.	थिर्पु ३	०	२७	२७
२५	प्रगतिशिल महिला विकास वचत तथा ऋण स.सं.		०	२७	२७
२६	माहदेव महिला विकास वचत तथा ऋण स.सं.	सुकटिया १	०	३६	३६
२७	सृजनशिल महिला वचत तथा ऋण स.सं.	मेहेलमुडी ४	०	२८	२८
२८	परिवर्तनशिल महिला वचत तथा ऋण स.सं.	सिपखाना ५	०	२८	२८
२९	उन्नतिशिल महिला विकास वचत तथा ऋण स.सं.	मुग्राह ४	०	३०	३०
३०	हिमचुली वचत वचत तथा ऋण स.सं.	मान्म ५	उ.न.	उ.न.	उ.न.
३१	दिपज्योति महिला विकास वचत तथा ऋण स.सं.	दाहाँ ३	०	२७	२७

क्रमसं.

क्रमसः..... तालिका ७६ जिल्ला स्थित सहकारी संस्थाहरूको विवरण

जडिबुटि सहकारी संस्थाहरू

क्र.स.	संस्थाको नाम	ठेगाना	सदस्य सङ्ख्या		
			पुरुष	महिला	जम्मा
१	कर्णाली जडिबुटि सहकारी संस्था	मान्म ५	१४	१२	२६

पर्यटन सहकारी संस्था

क्र.स.	संस्थाको नाम	ठेगाना	सदस्य सङ्ख्या		
			पुरुष	महिला	जम्मा
१	ग्रामिण पर्यटन सहकारी	मान्म ५	उ.न.	उ.न.	उ.न.

सञ्चार सहकारी संस्था

क्र.स.	संस्थाको नाम	ठेगाना	सदस्य सङ्ख्या		
			पुरुष	महिला	जम्मा
१	मालिका सञ्चार सहकारी	मान्म ५	२७	३	३०

स्रोत : सहकारी पार्श्व, डिभिजन सहकारी कार्यालय, जुम्ला २०७२

४.१० औद्योगिक वर्गिकरण अनुसार कालिकोट जिल्लाको आय सम्बन्धि वितरण

तालिका ७७ औद्योगिक वर्गिकरण अनुसार कालिकोट जिल्लाको आय सम्बन्धी विवरण (रु. दशलक्षमा)

क्र.स.	औद्योगिक समूह	मान
१	कृषि तथा वन	१,७६६
२	मत्स्यपालन	०
३	खानी तथा उत्खनन्	३७
४	उद्योग	९७
५	विद्युत, ग्याँस तथा पानी	४
६	निर्माण	३५१
७	थोक तथा खुद्रा व्यापार	४२२
८	होटल तथा रेष्टुरा	५८
९	यातायात, भण्डारण तथा सञ्चार	७०
१०	वित्तीय सेवा सम्बन्धि कार्य	१५
११	घरभाडा, भाडा तथा व्यापारि सेवा कारोवार	१००
१२	सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	११८
१३	शिक्षा	१५२
१४	स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्यहरू	४८
१५	अन्य सामुदायिक सेवामुलक तथा व्यक्तिगत सेवा क्रियाकलाप	९८

क्रमसः

क्रमसं:..... तालिका ७७ औद्योगिक वर्गिकरण अनुसार कालिकोट जिल्लाको आय सम्बन्धी विवरण

क्र.स.	विवरण	मान	कैफियत
१	फिसिम (FISHIM)	३,३३६	
२	कूल ग्राहस्थ उत्पादन आधारभुत फिसिम सहित	३,२२८	
३	कूल ग्राहस्थ उत्पादन (बजार मुल्यमा)	३,५३४	
४	लागत आय (Factor Income)	७	
५	खुद कर उत्पादनमा	३,५४१	
६	जनसङ्ख्या	१,३६,९४८	
७	प्रतिव्यक्ति आय रू (बजार मुल्यमा)	२५,८६०	
८	प्रतिव्यक्ति आय \$ (डलरमा)	३५८	
९	प्रतिव्यक्ति आय \$ (त्रयशक्तिमा)	५७८	

स्रोत: Nepal Human Development Report 2014, UNDP.

खण्ड:-५ भौतिक पूर्वाधार

५.१ भौतिक पूर्वाधार विकास

जिल्लाको प्रमुख भौतिक पूर्वाधारअन्तर्गत सडक सञ्जाल तथा त्यसअन्तर्गतका पुल, विद्युत्, वैकल्पिक उर्जा, सञ्चार प्रणाली, खानेपानी र सरसफाई रहेका छन्। जिल्लामा सडक सञ्जालको रूपमा कर्णाली राजमार्गको कालिकोट खण्डमा पर्ने ६० किमी सडक चालू अवस्थामा रहेको छ। तर यो सडक समेत कालोपत्रे नगरिएको र जिल्लामा निर्माणधीन रही ट्रयाक खोलिदैं गरेका अन्य सडकमा सवारी साधन चलेका छैनन्। सडकका कतिपय स्थानमा निर्मित नालीहरूसमेत जमिनको भिरालो स्वरूपका कारण वर्षायाममा पुरिने र त्यसको नियमित मर्मत सम्भारको अभावका कारण निर्मित सडकहरू चाँडै क्षतिग्रस्त भइरहेको अवस्था छ। सडक यातायात जिल्लाका अधिकांश गाविसमा बिस्तार गर्ने योजना अनुरूप काम भइरहेको भएपनि सबैजसो सडक मौसमी रूपमा मात्र सञ्चालन हुनसक्ने अवस्थाका छन्। जिल्लाभरिमा एउटा पनि व्यवस्थित बस पार्कको विकास हुन सकेको छैन। जिल्लाको मुख्य सडकखण्ड कर्णाली राजमार्ग राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजना र केन्द्रीय सरकारको बजेटमा निर्माण भइरहेको भए पनि बाँकी सडकखण्डहरू जिल्ला विकास समिति तथा गाउँ विकास समितिद्वारा निर्माण गरिएका छन्। प्रमुख व्यापारिक केन्द्रहरूमा नयाँ बस्ती विकासको व्यवस्थित योजना आवश्यक भए पनि योजनाबद्ध हुन सकिरहेको छैन। मान्म, नागम, हुल्म आदि स्थानमा बजार विकासको क्रम तिब्र भए पनि उपरोक्त बस्तीहरूमा खानेपानी, ढल, सडक पहुँच, विद्युत लगायतका सहरिय पूर्वाधारहरू छैनन्। कालिकोट जिल्लामा विद्युत सुविधाको अवस्था अत्यन्त कमजोर छ। जम्मा ५०० किलोवाटको साना जलविद्युत माफर्त २,००० घरधुरीलाई उज्यालोका लागि विद्युत सेवा उपलब्ध गराए पनि २०६९ आषाढको बाढीले क्षतिग्रस्त भएको तीन वर्षको अन्तराल पछि वल्लतल्ल संचालनमा आएको छ। जिल्लामा उपलब्ध प्रमुख भौतिक पूर्वाधारको अवस्था निम्नानुसार छ।

५.२ सडक यातायात

कालिकोट जिल्लाको सडक निर्माणको काममा जिल्ला विकास समिति, गाविसहरू तथा सडक विभाग मुलरूपमा संलग्न भएको देखिन्छ। जिल्लामा सडकको अवस्थाको विश्लेषण गर्दा मुख्य राजमार्ग खण्ड, जिल्ला सडक यातायात र ग्रामीण सडक सञ्जाल गरी २ खालको वाटो र सडक, पुल तथा भन्जुङ्गे पुल रहेका छन्। हाल मुख्य राजमार्ग अन्तर्गत कर्णाली राजमार्गको कालिकोट खण्डले जिल्लाका भर्ता, मान्म, दाहाँ, पाखा, जुविथा, छाप्रे, राँचुली, फोइमहादेव लगायतका ८ वटा गाविसहरूलाई सडक यातायातले जोडेको छ, जुन हालसम्म ग्राभेलस्तरमा रहेको छ। यसवाहेक सहायक राजमार्गको रूपमा जितेबजार देखि कर्णाली किनार हुँदै हुम्ला जाने गरी निर्माण थालिएको कर्णाली कोरिडोर अर्को रणनीतिक सडकको रूपमा रहेको छ।

तालिका ७८ कालिकोट जिल्लामा रहेका राष्ट्रिय स्तरका सडकहरू

कोड	सडकको नाम	कूल लम्बाई(कि.मी.)	कालोपत्रे (कि.मी.)	कच्ची (कि.मी.)
H13	सुर्खेत-कालिकोट-जुम्ला राजमार्ग	६०	६०	-
F172	कर्णाली कोरिडोर	१८	-	१८
	जम्मा	७८	६०	१८

स्रोत : जिल्ला विकास समितीको कार्यालय, कालिकोट, २०७२ ।

जिल्ला सदरमुकामबाट विभिन्न गाविसहरूलाई जोड्ने सडकलाई जिल्ला सडक मूल सञ्जाल नामकरण गरिएको छ । त्यसैगरी जिल्ला सडक यातायात गुरु योजनाले ११ वटा जिल्ला सडक मूल सञ्जालको ३१९.५ कि.मी. कूल लम्बाई रहेको विभिन्न सडक खण्डको परिकल्पना गरी केही सडकहरूको निर्माण कार्य अघि बढिरहेको छ । जिल्लामा निर्माणाधीन यस्ता सडक सञ्जालहरूमा सवारी साधन सञ्चालनमा आएका छैनन् । सडकहरू देहायबमोजिम छन् ।

तालिका ७९ जिल्ला सडक मूल सञ्जाल अन्तर्गतका सडकहरू

क्र.स.	सडकको नाम	कूल लम्बाई (कि.मी.)	सडकको अवस्था		सडकले पार गर्ने/छुने वस्तीहरू
			ट्रयाक खुलेको	नयाँ निर्माण गर्नुपर्ने	
१	मान्म-बदालकोट-राम्नाकोट	२८.५	५.५	२३	मान्म,बदालकोट, राम्नाकोट
२	खुलालु-लालु-मालकोट-रूप्सा	३५.१५	०.८	३४.३५	लालु, मालकोट, रूप्सा
३	रकु-कोटवाडा-कुमालगाउँ	२९.४	०.५	२८.९	रकु, कोटवाडा, कुमालगाउँ
४	हुल्म-भर्ता	२२.२	१२	१०.२	भर्ता
५	हुल्म-सुकाटीया-कालिका-गेला- ओदानकु-चिल्खाया	४२.५	१.८	४०.७	भर्ता, सुकाटीया, कालिका, गेला, ओदानकु
६	रकु-मेहलमुडी-मुम्रा	२०.५	०.५	२०.०	रकु, मेहलमुडी, मुम्रा
७	सान्नीघाट-फुकोट-स्यूना-सिपखाना	१९.१	०	१९.१	फुकोट, स्यूना, सिपखाना
८	नुवाघरबेसी - नानीकोट	२८.२	०	२८.२	नानीकोट
९	पाखा - छाप्रे - जुविथा	१९.३	०.८	१८.५	पाखा, छाप्रे, जुविथा
१०	जारकोट-राम्नाकोट-थिर्पु-खिन- धौलागोह	७०.२	०	७०.२	थिर्पु, खिन, धौलागोह
११	नागम - फोइमहादेव	४.२५	०.४	३.८५	फोइमहादेव
१२	महावु - गाल्जे	२०	०.२	१९.८	चिल्खाया, ओदानकु

स्रोत: जिल्ला सडक यातायात गुरुयोजना, जिल्ला प्राविधिक कार्यालय, २०७०

सडक मार्ग नपुगेका गाउँबस्तीहरूमा पुरातन रूपमा मानिसहरू आवत जावत गर्न पैदलमार्गहरूको निर्माण हुँदै आएका छन् । कतिपय पैदलमार्गहरू एक जिल्लादेखि अर्को जिल्ला र प्रमुख व्यापारिक एवम् प्रशासनिक केन्द्रहरू जोड्ने गोरेटो बाटोहरू रहेका छन् । कालिकोट जिल्लाका प्रमुख पैदलमार्ग र सहायक बाटाहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

तालिका २० जिल्लाको ग्रामिण पैदलमार्ग सञ्जाल अन्तर्गतका सडकहरू

क्र.स.	प्रमुख पैदल मार्गहरू	क्र.स.	प्रमुख पैदल मार्गहरू
१	खुलालु - भानाकोट (अछाम)	१०	माल्कोट - रामारोशन (अछाम)
२	हाउडी - वजाङ्गनेटा (दैलेख)	११	मुम्रा - वडिमालिका (वाजुरा)
३	डिल्लीकोट - माहावु, रानीवन (दैलेख)	१२	खिन - जाफे (जुम्ला)
४	नाम्म - रारालिही (जुम्ला)	१३	धिर्पु - सुनावाडा, माछालेख (जुम्ला)
५	नानीकोट - लैफु (वाजुरा)	१४	चुली - पुगलेख (पाताखोला जुम्ला)
६	धौलागोह - साप्पाटा (वाजुरा)	१५	भर्ता - छाती (पिपलकोट, दैलेख)
७	भर्ता - कराले (दैलेख)	१६	राराकाटीया - चखेली, ब्याहुली (दैलेख)
८	धिर्पु - धौलागोह, लामाबजार (वाजुरा)	१७	खिन - वाखेलाखे (जुम्ला पिपि)
९	लालु - कालाभिड (अछाम)	१८	कालिका - वल्लेख (दैलेख)

स्रोत : जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट, जि.वि.स. कालिकोट

५.३ कालिकोट जिल्लाका पुलहरूको विवरण

कालिकोट जिल्लामा हालसम्म सडकमार्गमा मान्म र भर्ता गाविसबीच सेरीघाटमा तिला नदी माथिको वेलिब्रिज र कालिकोट जुम्ला सिमानामा रहेको नामगाडको गरी दुईवटा पुल सञ्चालनमा रहेका र थप ३ वटा पक्की पुलहरू निर्माणको चरणमा रहेका छन्।

तालिका २१ कालिकोट जिल्लाका मोटेरेबल पुलहरू

क्र.स.	पुलको नाम	नदी/खोला	हालको अवस्था	कैफियत
१	सेरीघाट	तिला	वेलिब्रिज चालू अवस्थामा	
२	कालेखोला		पक्कीपुल निर्माणाधीन	
३	टाकुल्ला		निर्माणाधीन	
४	खल्लाघाट		निर्माणाधीन	
५	नाम्म	नाम्मगाड	सञ्चालनमा रहेको	

स्रोत : जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट, जि.वि.स. कालिकोट

पहाडी जिल्लाहरूमा भनोलुङ्गे पुल महत्वपूर्ण यातायात पूर्वाधारको रूपमा रहिआएको छ। यसले नदी उपत्यका र पहाडी ढालमा बसोबास गर्ने मानिसहरूलाई यात्रामा सहजता प्रदान गर्दछ। कालिकोट जिल्लामा पनि विगतदेखि भनोलुङ्गे पुल निर्माण माफर्त यात्रामा खोला नदीहरू तर्न सहज हुने गरी निर्माण गरिएको थियो। यस्ता पुलहरू मध्ये केही पुराना र जिर्ण भई पुननिर्माण गर्नुपर्ने अवस्थामा छन् भने धेरैजसो चालु हालतमा रहेका छन्। कालिकोटमा रहेका भनोलुङ्गे पुलहरू निम्नानुसार रहेका छन्।

तालिका २२ जिल्लाका भोलुङ्गे पुलहरूको विवरण

क्र.स.	पुलको नाम	लम्बाई (मि.)	नदी/खोला	जोडिने गाविसहरू		निर्माण वर्ष (AD)
१	राराघाट	८६	तिला नदी	सुकटिया	मान्म	१९८२/०८३
२	सिम्लागाड	५४.५	सिमलगाड	दाहा	दाहा	२००२/००३
३	पन्टाडी	५२	तिला नदी	गेला	पाखा	१९८३/०८४
४	लुब्रुँ	७२	तिला नदी	चिल्खाया	पाखा	२००१/००२
५	सेराबडा	६६.३	तिला नदी	चिल्खाया	पाखा	
६	जारकोट	९३.४	कर्णाली	राम्नाकोट	ननिकोट	१९८५/०८६
७	कुहेपानी	९५	कर्णाली	र्थिपु	ननिकोट	१९९७/०९८
८	लाफागाड	५३.८	लाफागाड	राम्नाकोट	राम्नाकोट	२००७/००८
९	फुगाड क	२४.५	फुगाड	ननिकोट	फुकोट	१९९३/०९४
१०	फुगाड ख	५५	फुगाड	फुकोट	फुकोट	२००७/००८
११	चिप्लेपहारा	८२	सानीगाड	मेहलमडी	स्युना	२०१२/०१३
१२	सानीगाड	४८	सानीगाड	मुग्रहा	मेहलमुडी	२०१२/०१३
१३	सानीगाड	६०	सानीगाड	स्युना	मेहलमुडी	१९८८/०८९
१४	खोटीखोला	५७	सानीगाड	स्युना	मेहलमुडी	
१५	जातडा	९६	जातडाखोला	रूपसा	रूपसा	२००८/०९
१६	लालीघाट	१३०	कर्णाली	कोटबडा	मान्म	१९९२/०९३
१७	रेगिंल	१११	कर्णाली	रकु	बदलकोट	१९९६/०९७
१८	जितेगडा	१४५	कर्णाली	भर्ता	कोटबडा	२००७/०८
१९	भेरागाड	६२	भेरागाड	कुमालगाउँ	मल्कोट	
२०	खुलालु	४१	खुलालुगाड	कोटबडा	लालु	१९७७/०७८
२१	भर्तागाड	५६.६	भर्तागाड	भर्ता	भर्ता	२००७/००८
२२	कालापहरा	७५	तिला नदी	सुकटिया	मान्म	
२३	बलिगाड	४५.६	बालिगाड	सुकटिया	मुग्रहा	१९९९/२०००
२४	तिसेली	३९.५	तिला नदी	मुग्रहा	गाहा	
२५	घट्टेगाड	६९	घट्टेगाड	मुग्रहा	गेला	२०११/०१२
२६	ज्यगाड	५७	ज्यगाड	गेला	ओदानुक	
२७	पद्मगाड	५६	पद्मगाड	ओदानुक	चिल्खाया	१९८३/०८४
२८	जुम्तीओडार	६८	छौखोला	पखा	पखा	२०११/०१२
२९	तल्लोबडी	७२	तिला नदी	छाप्ने	चिल्खाया	२०११/०१२
३०	गाल्जेसाधुँ	३८	तिला नदी	राँचुली	जुक्था	
३१	राँचुली	६५	तिला नदी	राँचुली	राँचुली	

क्रमसः..... तालिका ८१ जिल्लाका भोलुङ्गे पुलहरूको विवरण

क्र.स.	पुलको नाम	लम्बाई (मि.)	नदी/खोला	जोडिने गाविसहरू		निर्माण वर्ष (AD)
३२	रातडा	८६	तिला नदी	राँचुली	फोईमहादेब	२००८/०९
३३	धुस्री ठुनीकर	९६	धुस्रीखोला	र्थिपु	धौलागोह	२००९/२०१०
३४	तिबगाड	२९.८	तिबगाड	र्थिपु	धौलागोह	१९८७/०८८
३५	रेहागाड	९७	रेगागाड	कोटबडा	मल्कोट	
३६	तलसेरा	१००	तिला नदी	गेला	गाहा	
३७	फुगाड	८२	फुगाड	फुकोट	फुकोट	२०१३/०१४
३८	भर्तागाड	७०	भर्ता	भर्ता	सुकटिया	२०१३/०१४
३९	भर्ता	७३	रेगागाड	कुमालगाउँ	मल्कोट	
४०	जयगाड	५३	जयगाड	ओदानुक	गेला	२०१३/०१४

स्रोत : जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट, जि.वि.स. कालिकोट

जिविस कालिकोटसँग रहेको तथ्याङ्क अनुसार जिल्लामा हालसम्म ४० वटा भोलुङ्गे पुल निर्माण भएका छन् ती मध्ये केही पुलहरू दातृ निकायको सहयोगमा र केही पुलहरू दुर्गम क्षेत्र विकास समितिले निर्माण गरेका हुन् । उक्त पुलहरूमध्ये ७ वटा सन् १९९० भन्दा अघि निर्माण भएकाले तिनीहरूको मर्मत सम्भारमा यथासिघ्र ध्यान जानुपर्ने देखिन्छ । त्यसैगरी ५ वटा पुलहरू बाढीपहिरोले क्षतिग्रस्त भई प्रयोगमा ल्याउन नमिल्ने भएका छन् भने ४ वटा पुलहरू १०० मिटर भन्दा बढी लम्बाई भएको हुँदा तिनीहरूको सञ्चालनमा विशेष ध्यान जानु आवश्यक छ ।

५.४ जलविद्युत

विद्युत दैनिक जीवनलाई सुविधा पुऱ्याउने तथा आर्थिक विकासका लागि पूर्व आधार समेत हो । यसकारण जिल्लाका सबै घरपरिवारको पहुँचमा विद्युत पुग्नु आवश्यक छ । जिल्लामा कूल परिवार सङ्ख्या २३०१३ (जनगणना २०६८) भएकोमा कालिकोटमा नेपाल विद्युत प्राधिकरणको कालिकोट वितरण शाखा माफर्त सदरमुकाम मान्म सहित ७ गाविसमा २००० ग्राहकलाई विद्युत् सेवा उपलब्ध भएको छ । २०६३ सालमा निर्माण सम्पन्न भई सञ्चालनमा आएको ५०० किलोवाट क्षमताको सान्नीगाड साना जलविद्युत आयोजना माफर्त विद्युत सेवा प्रदान गरिएको भएपनि २०६९ साल आषाढ ३ गतेको बाढीले क्षतिग्रस्त भएकोमा हाल आएर तीन वर्ष पछि ग्राहकहरूले विद्युत सेवा उपभोग गर्न पाएका छन् । यसबाहेक अन्य गाविसहरूमा लघुजलविद्युत आयोजनाहरू माफर्त सेवा प्रवाह हुँदै आएको छ । जिल्लामा राष्ट्रिय तथा स्थानीय स्तरका विभिन्न जलविद्युत् परियोजनाहरूको पहिचान भई अध्ययन कार्य अघि बढिरहेको छ । तिला हाइड्रोपावर कम्पनीले कालिकोट जिल्लामा बाँधस्थल र पावरहाउस रहने गरी कूल ४५० मेगावाटको २ वटा जलविद्युत आयोजनाहरूको अध्ययन कार्य अन्तिम चरणमा पुऱ्याएको छ । ठूला आयोजना निर्माण भएको अवस्थामा जिल्लामा सम्पूर्ण गाविसहरूमा विद्युत सेवा उपलब्ध हुने देखिन्छ । जिल्ला भित्र रहेका खोलानालाहरूमा अध्ययन भएका विद्युत आयोजनाहरूका विवरण निम्नानुसार छन् ।

तालिका ८३ कालिकोट जिल्लामा पहिचान भएका जलविद्युत आयोजनाहरूको विवरण

क्र.स.	आयोजनाको नाम	क्षमता	नदि/खोला	हालको अवस्था
१	तिला १ जलविद्युत आयोजना	४५० मे.वा.	तिला	विद्युत खरिद सम्भौताको प्रक्रिया
२	तिला २ जलविद्युत आयोजना	४५० मे.वा.	तिला	विद्युत खरिद सम्भौताको प्रक्रिया
३	अपर कर्णाली बी आयोजना	६० मे.वा.	कर्णाली	सर्भे अनुमति प्राप्त
४	अपर कर्णाली st-1 आयोजना	१८४ मे.वा.	कर्णाली	सर्भे अनुमति प्राप्त
५	रुरुबन्चु १ आयोजना	१३.५ मे.वा.	बन्चु गाड	निर्माण अनुमतिका लागि आवेदन
६	रुरुबन्चु २ आयोजना	१२ मे.वा.	बन्चु गाड	निर्माण अनुमतिका लागि आवेदन

स्रोत : जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट, जि.वि.स. कालिकोट

५.५ लघु जलविद्युत

सामान्यतया पानीको प्राकृतिक वहावबाट दुर्गम ग्रामीण गाउँमा उपयोग गर्ने प्रयोजनले उत्पादन गरिने १०० किलोवाट क्षमताभन्दा कमका जलविद्युत् आयोजनाहरूलाई लघुजलविद्युतको परिभाषामा समेट्ने गरिएको छ । लघु जलविद्युत्को उपयोगितालाई ध्यान दिँदै केही वर्षयता जिल्लामा धमाधम लघु जलविद्युत् बिस्तार भइरहेको छ ।

तालिका ८४ लघु जलविद्युत् आयोजना र लाभान्वित घरधुरी

क्र.स.	लघु जलविद्युत आयोजनाको नाम	गा.वि.स.	क्षमता (कि.वा.)	लाभान्वित घरधुरी सङ्ख्या
१	नागमगाड लघुजलविद्युत	फोइमहादेव	५७	६८६
२	घट्टेगाड लघुजलविद्युत	छाप्रे	१८	३१८
३	थिर्पुगाड लघुजलविद्युत	थिर्पु	२०	२५०
४	साना माइत्रो हाइड्रो	दाहाँ	१५	१८५
५	माल्कोट माइत्रो हाइड्रो	माल्कोट	३०	६००
६	पिको हाइड्रो	नानीकोट	३	उ.न.
७	समलागाउँ पिको हाइड्रो	कालिका	३	३५
८	भ्याकुन्ने गाड	गेला	२५	उ.न.
९	बन्चुगाड	चिल्खाया	१००	उ.न.
१०	भर्तागाड	भर्ता	४७	८५०
११	हाउडी गाड	सुकाटीया	३०	५७०
१२	ओदानकु	ओदानकु	३०	६२५
	जम्मा		३७८	

उ.न. : उपलब्ध नभएको ।

स्रोत : जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट, जि.वि.स. कालिकोट

५.६ वैकल्पिक ऊर्जा

दिगोरूपमा निरन्तर उत्पादन गरिरहन सकिने भएकाले दीगो विकासको सन्दर्भमा वैकल्पिक ऊर्जाको वर्तमान समयमा महत्व बढ्दै गएको छ । वैकल्पिक ऊर्जाका स्रोतहरू नवीकरणीय भएकाले वैकल्पिक ऊर्जालाई नवीकरणीय ऊर्जासमेत भनिन्छ । पहाडी भू-भागका अधिकांश बस्ती छरिएर रहेका र यस्ता सबै बस्तीमा केन्द्रीय विद्युत् प्रसारण लाइन बिस्तार गर्न खर्चिलो हुने भएको सन्दर्भमा ग्रामीण दुर्गम गाउँमा समेत स्थानीय स्रोत साधनको प्रयोगबाट सञ्चालनमा आउने र तुलनात्मक रूपमा थोरै लगानीबाट सञ्चालन हुन सक्ने भएको हुँदा केही क्षेत्रहरूमा यसको उपयोगिता लोकप्रिय हुँदै गएको छ ।

महत्वपूर्ण वैकल्पिक ऊर्जाका रूपमा रहेको सौर्य ऊर्जाको बिस्तार जिल्लामा उल्लेख्य रूपमा भएको छ । जिल्लामा हालसम्म सौर्य ऊर्जाबाट लाभान्वित परिवार सङ्ख्याका आधारमा उर्जा क्षेत्रको विकासको स्थिति थाहा पाउन सकिन्छ । यस सम्बन्धि सक्षित विवरण निम्नअनुसार छ ।

तालिका ८५ कालिकोटमा वैकल्पिक उर्जा उपयोगको अवस्था

जिल्ला	कूल घरधुरी सङ्ख्या	सौर्य ऊर्जा जडित घरधुरी	सुधारिएको चुल्हो जडित घरधुरी
कालिकोट	२३,००८	१०,६९३	३,३३६

स्रोत : जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट, जि.वि.स. कालिकोट

वैकल्पिक ऊर्जाका विभिन्न विधिहरूमध्ये सुधारिएको चुल्हो एउटा हो, यसले परम्परागत चुल्होका तुलनामा कम दाउरा खपत गरी बढी ऊर्जा प्रदान गर्न सक्ने भएकाले यसको उल्लेख्य महत्व रहेको छ । जिल्लामा सुधारिएको चुल्होको पनि व्यापकरूपमा बिस्तार गरिएको छ । जिल्लाभरिमा सुधारिएको चुल्होबाट अनुमानित पाँच हजार जति घरधुरी लाभान्वित भएको देखिन्छ । (नोट: गा.वि.स.गत विवरणहरू अनुसुचिमा राखिएको छ ।)

५.७ उर्जा खपतको अवस्था

जिल्लामा घरेलु, औद्योगिक तथा संस्थागत क्षेत्रमा विभिन्न क्रियाकलापहरूका लागि भिन्ना भिन्नै स्रोतहरूबाट उर्जा प्राप्त हुने गरेको छ । कूल उर्जा खपतको ९६.३१ प्रतिशत हिस्सा परम्परागत दाउराबाट प्राप्त हुने गरको देखिन्छ भने मटितेलबाट १.११ प्रतिशत, कृषिको उपउत्पादनबाट २.१२ प्रतिशत र अन्यबाट ०.४६ प्रतिशत प्राप्त हुने देखिन्छ । जिल्लाको कूल घरधुरीमध्ये ठूलो हिस्साले खाना पकाउने प्रयोजनका लागि परम्परागत दाउराको प्रयोग गर्ने गरेका छन् भने उज्यालोका लागि भने वैकल्पिक नवीकरणीय उर्जाको प्रयोग पनि उल्लेख्य नै देखिन्छ ।

तालिका ८६ जिल्लामा घरेलु उर्जा खपतको स्थिति

क्र.स.	उर्जाको स्रोत	खाना पकाउन प्रयोग गर्ने परिवार		बत्ती वाल्न प्रयोग गर्ने परिवार	
		परिवार सङ्ख्या	प्रतिशत	परिवार सङ्ख्या	प्रतिशत
१	दाउरा/काठ	२२,५४४	९७.९८	५८०	२.५२
२	मटितेल	१०	०.०४	३२८	१.४३

क्रमसः

क्रमसः..... तालिका ८६ जिल्लामा घरेलु उर्जा खपतको रिथिति

क्र.स.	उर्जाको स्रोत	खाना पकाउन प्रयोग गर्ने परिवार		बत्ति वालन प्रयोग गर्ने परिवार	
		परिवार सङ्ख्या	प्रतिशत	परिवार सङ्ख्या	प्रतिशत
३	एलपी ग्याँस	२४८	१.०८	-	०
४	बायोग्याँस	३४	०.१५	९	०.०४
५	जलविद्युत	१०	०.०४	२,६७४	११.६२
६	सोलार	-	०	८,५४५	३७.१४
७	अन्य	१६२	०.७	१०,८७२	४७.२५
	जम्मा	२३,००८	१००	२३,००८	१००

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ के.त.वि.

५.८ सञ्चार क्षेत्र

कालिकोट जिल्लाको सञ्चार प्रणालीमा परम्परागत कटुवाल प्रथादेखि हुलाक र अकाशवाणी हुँदै आधुनिक इन्टरनेट सेवासम्मको बिस्तार भएको छ । आधुनिक सञ्चार साधनहरू मोबाइल सेवा जिल्लाका अधिकांश गाविसहरूमा बिस्तार भएको पाइन्छ भने इन्टरनेट सेवा मान्म बजार क्षेत्रमा केन्द्रित देखिन्छ । जिल्लामा उपलब्ध अन्य सञ्चार माध्यमहरूमा ल्याण्डलाइन टेलिफोन, फ्याक्स, इमेल, हुलाक सेवा, कुरियर सेवा, रेडियो, एफ.एम., स्थानीय एवम् राष्ट्रिय पत्रपत्रिका तथा विभिन्न टेलिभिजन च्यानलहरू रहेका छन् । टेलिफोन (राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय) सेवा, मोबाइल, इमेल, इन्टरनेट जस्ता सेवाहरू सेवा प्रदायक कम्पनीहरू नेपाल टेलिकम, एनसेल, तथा युटिएल मार्फत् उपलब्ध छ भने हुलाक सेवा जिल्ला हुलाक कार्यालय र अन्तर्गतका कार्यालयहरूले प्रदान गरिरहेका छन् । सञ्चार सेवा प्रदान गर्ने विभिन्न क्षेत्रहरू: दूर सञ्चार, हुलाक, केबल टेलिभिजन, पत्रपत्रिका, एफ.एम रेडियो स्टेशनहरूको सेवा सम्बन्धि विवरण यस खण्डको छुट्टाछुट्टै उपखण्डहरूमा विवेचना गरिएको छ ।

५.८.१ हुलाक सेवा

जिल्लामा चिठी पत्र तथा पत्रपत्रिका आदान प्रदान गर्ने प्रयोजनका लागि जिल्ला हुलाक कार्यालय र यसअन्तर्गत इलाका हुलाक र अतिरिक्त हुलाकहरू स्थापना गरिएका छन् । अतिरिक्त हुलाकले टिकट बिक्री, रजिष्ट्र तथा चिठी पत्र दर्ता एवम् वितरण र डाँक आदान प्रदान गर्दछन् । इलाका हुलाकहरूले अतिरिक्त हुलाकको कामका अतिरिक्त टेलिसेन्टरमार्फत् फोन सेवा, इन्टरनेट सेवा, कम्प्युटरसम्बन्धि तालिम सेवा प्रदान गर्दछन् । जिल्ला हुलाक कार्यालयले यसका अतिरिक्त पत्रपत्रिका दर्ता तथा नवीकरण, केवल नेटवर्क दर्ता तथा नवीकरण, धनादेश, बचत बैंक तथा बीमा दर्ता भुक्तानी र लोकसेवा आयोगका फाराम स्वीकृति गर्ने काम गर्दछ । जिल्लामा हुलाक कार्यालयहरूको वितरण निम्नानुसार छ ।

तालिका २७ जिल्लामा हुलाक सेवाको अवस्थिति

क्र.स.	हुलाक कार्यालय	अवस्थित स्थान	प्रदान गरिने सेवाहरू
१	जिल्ला हुलाक	मान्म	चिठीपत्र, धनादेश, बचत बैंक, वीमा भुक्तानी, लोकसेवा फारम स्विकृति
२	इलाका हुलाक	सानी रास्कोट, मेहलमुडी, कोटवाडा, कालिका, पादमघाट, जुविथा, थिर्पु	चिठीपत्र दर्ता र वितरण, टेलिसेन्टर
३	अतिरिक्त हुलाक	भर्ता, सुकाटीया, कुमालगाउँ, लालु, रूपसा, छाप्रे, मालकोट, सिपखाना, रकु, मुम्रा, फुकोट, नानीकोट, खिन, धौलागोह, बदालकोट, दाहाँ, पाखा, राँचुली, फोइमहादेव, गेला, ओदानकु, चिल्खाया	चिठीपत्र आदान प्रदान, दर्ता र वितरण

स्रोत: जिल्ला हुलाक कार्यालय, २०७०

कालिकोट जिल्लामा हालसम्म द्रुतसेवा सञ्चालनमा ल्याइएको छैन । जिल्लामा कूल ७ वटा इलाका हुलाक तथा २२ वटा अतिरिक्त हुलाक रहेका छन् । हरेक गाविसमा कम्तिमा एक वटा अतिरिक्त हुलाकको व्यवस्था गरिएको छ ।

५.८.२ दुरसञ्चार सेवा

तालिका २८ जिल्लामा मोबाइल, टेलिफोन तथा इन्टरनेट सेवाको अवस्था

क्र.स.	सेवाको प्रकार	ग्राहक सङ्ख्या	कैफियत
१	टेलिफोन लाइन (ल्याण्डलाइन)	२६९	क्षमता ३००
२	मोबाइल (सिमकार्ड, रिम कार्ड)	४९,०००	क्षमता ३५,०००
३	स्काइ रिम कार्ड	९९,०००	
४	नमस्ते सिमकार्ड	३०,०००	
५	एडीएसएल लाइन	८७	मान्म खाडाचक्र बजारमा मात्र
६	टावर निर्माण	९	एउटा निर्माणधीन रहेको
७	वाईफाई		क्षमता असीमित

स्रोत : जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट, जि.वि.स., कालिकोट

५.८.३ पत्रपत्रिका

पत्रपत्रिका अन्तर्गत जिल्लामा राष्ट्रियस्तरका प्रायः सबै पत्रपत्रिकाको पहुँच रहेको छ भने स्थानीय स्तरमा विभिन्न पत्रपत्रिकाहरू प्रकाशित हुने गरेका छन्, जुन निम्नानुसार दिइएको छ ।

तालिका ८८ जिल्लामा प्रकाशित हुने पत्रपत्रिकाहरू

दैनिक पत्रपत्रिका	साप्ताहिक पत्रपत्रिका	पाक्षिक/मासिक पत्रपत्रिका
खाडाचक्र दैनिक हाम्रो कर्णाली दैनिक	अभिभारा साप्ताहिक कर्णाली पाइला साप्ताहिक मालिका पोष्ट साप्ताहिक	अभिलेख नभएको

स्रोत : जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट, जि.वि.स., कालिकोट

माथिको तालिका अनुसार कालिकोट जिल्लामा २ वटा दैनिक पत्रिका, ३ वटा साप्ताहिक पत्रिका रहेका छन् भने पाक्षिक मासिक पत्रिका प्रकाशनको अभिलेख पाइएको छैन।

५.८.४ रेडियो तथा टेलिभिजन

रेडियो नेपाल अन्तर्गत सटवेभ तथा मिडियम वेभको रेडियोका अतिरिक्त रेडियो नेपाली आवाज, नयाँ कर्णाली एफ.एम., नेपाली आवाज एफ.एम., चंखेली एफ.एम. र मालिका एफ.एम. रहेका छन्। त्यसबाहेक रेडियो नेपालको रिले स्टेशन पनि एफएम मार्फत केन्द्रीय प्रसारणको प्रत्यक्ष कार्यक्रमहरू मार्फत सुन्न सकिन्छ। टेलिभिजनको हकमा सदरमुकाम लगायतका अधिकांश गाविसहरूमा नेपाल टेलिभिजन र अन्य राष्ट्रियस्तरका च्यानलहरू हेर्न सकिन्छ। ईश्वर केबुल नेटवर्क, मान्म ५ ले मान्म गा.वि.स.मा केबुल सेवा प्रदान गरेका पाईन्छ।

खण्ड:-६ प्राकृतिक स्रोत तथा वातावरण

६.१ वनजङ्गल

कालिकोट जिल्लाका प्राकृतिक स्रोतहरू मध्ये एक प्रमुख प्राकृतिक स्रोतको रूपमा वनक्षेत्र रहेको छ । पर्यावरणीय महत्त्वका दृष्टिले वनक्षेत्र भू-उपयोगको एक महत्त्वपूर्ण हिस्सा हो । उद्योग, सेवा तथा व्यापार क्षेत्रको पर्याप्त विकास नभएको अर्थतन्त्र तथा कृषिमा आधारित ग्रामीण जनजीवनको लागि वनजन्य स्रोत जीविकोपार्जनको महत्त्वपूर्ण हिस्सा हुने गर्दछ । नेपाल जीवनस्तर सर्भेक्षण २०११ अनुसार नेपालमा कूल २५ प्रतिशत जनसङ्ख्या गरिबीको रेखामुनि रहेको र जसमध्ये ७० प्रतिशत वनस्रोतमा आश्रित रहेका छन् । हालको समयमा आएर विश्वव्यापी उष्णता तथा जलवायु परिवर्तनका कारण प्राकृतिक प्रकोपको आवृत्ति तथा प्रवृत्तिमा व्यापक परिवर्तन आएको र पर्यावरणीय सन्तुलन कायम गर्नु अपरिहार्य हुँदै गएको सन्दर्भमा वन क्षेत्रको महत्त्व दीगो विकासका लागि समेत अझ बढी महत्त्वपूर्ण हुन गएको छ ।

कालिकोट जिल्ला वन क्षेत्रको विविधताका दृष्टिकोणले धनी जिल्लाको रूपमा रहेको छ । यस जिल्लाको कूल क्षेत्रफल (१,७४१ वर्ग किमी) मध्ये १०६०.६ वर्ग किमी अर्थात् ६०.९१% भूमि वनजंगलले ढाकेको छ । यस जिल्लाको वनमा आधारित जैविक विविधतामा हावापानी र जमिनको उचाईअनुसार फरक फरक वनस्पति, जडिबुटी र गैरकाष्ठ वनपैदावार पाइन्छ ।

६.१.१ जिल्लामा वनको प्रकार

जिल्लामा पाइने वनका प्रजातिको सघनता एवम् तिनीहरूको हावापानीमा आधारित एकात्मकतालाई आधार मानेर हेर्दा कालिकोटको समग्र वनजंगललाई विशेषतः ५ प्रकारको वनमा परिभाषित गरिएको छ, जुन निम्नानुसार छन् :

- Sub-tropical deciduous broadleaved forest: - यस प्रकारको वन १५०० मिटर भन्दा तल तिला कर्णालीका छेउमा पाइने चौडापाते वन हो ।
- Warm temperate forest: - यो प्रकारको वन १५०० देखि २००० मिटर उचाइमा पाइन्छ । मुख्य रूपमा खोटे सल्लाको प्रमुखता रहेको छ ।
- Temperate conifer forest/ broad leaved forest: - यस प्रकारको वन २००० मिटरमाथि देखि ३००० मिटरसम्म गोब्रे सल्ला, देवदार, एवम् बाँभ, उत्तिस आदिको बाहुल्यता भएको पाइन्छ ।
- Sub Alpine forest:- यस प्रकारको वन ३०० -४००० मिटरसम्म पाइन्छ । यहाँ घाँस, खसु, भोजपत्र आदि पाइन्छ ।
- Alpine forest:- यो वन ४००० मिटर माथि हिँउ जम्ने क्षेत्रहरूमा पर्दछ । प्रायः रूख नभै धुपी, चुत्रा, घाँसे मैदानका वनस्पति धेरै पाइन्छ ।

<http://j.yfkgscfm/dfm> वन ऐन २०४९ ले नेपालको वनलाई मूलतः २ प्रकारमा वर्गीकरण गरेको देखिन्छ । यस ऐनले राष्ट्रिय र निजी गरी प्रमुख दुई प्रकारका वन हुने परिभाषा गरेको छ । यसमध्ये राष्ट्रिय वनलाई सरकारद्वारा व्यवस्थित, सामुदायिक, संरक्षित, कबुलियती र धार्मिक वन गरी पाँच किसिममा वर्गीकृत गरेको छ । कालिकोट जिल्लामा यी पाँचवटै प्रकारका वन रहेका छन् ।

६.१.२ जिल्लामा वन प्रशासनको भौगोलिक संरचना

जिल्लामा वन क्षेत्रको संरक्षण, सम्बर्द्धन, व्यवस्थापन तथा वनसम्बन्धि अन्य कार्यहरू गर्न जिल्ला वन कार्यालयको मातहतमा ४ वटा रेञ्जपोष्टहरू क्रियाशील रहेका छन्। उक्त चार वटा रेञ्जपोष्टहरूको कार्यक्षेत्र निम्नअनुसार रहेको छ।

तालिका १० वन व्यवस्थापनका लागि रेञ्जपोष्ट र अन्तर्गतका गाविसहरू

रेञ्जपोष्ट	कार्यक्षेत्र/गाविस	गाविस सङ्ख्या
मान्म रेञ्जपोष्ट	मान्म, बदालकोट, दाहाँ, भर्ता, सुकाटीया, कालिका	६
कोटवाडा रेञ्जपोष्ट	कोटवाडा, लालु, माल्कोट, कुमालगाउँ, रकु, रूपसा, मेहलमुडी	७
चिल्खाया रेञ्जपोष्ट	पाखा, गेला, जुविथा, चिल्खाया, ओदानकु, छाप्रे, राँचुली, फोइमहादेव	८
फुकोट रेञ्जपोष्ट	नानीकोट, खिन, धौलागोह, र राम्नाकोट	४

स्रोत: जिल्ला वन कार्यालय, कालिकोट, २०७०

तालिका ११ कालिकोट जिल्लामा वनक्षेत्रको अवस्था

क्र.स.	विवरण	इकाई	२०६९/७० को स्थिति
१	सरकारी वनको क्षेत्रफल	हेक्टर	१,०६,०६०
२	सामुदायिक वनको क्षेत्रफल	हेक्टर	८८९७.९८
३	कबुलियती वन क्षेत्रफल	हेक्टर	४६८.७३
४	निजी वनको क्षेत्रफल	हेक्टर	१
५	धार्मिक वनको क्षेत्रफल	हेक्टर	०
६	वनमा आधारित उद्योग	सङ्ख्या	४२
७	गैरकाष्ठ वन पैदावरमा आधारित उद्योग	सङ्ख्या	१३
८	जडिबुटी खेती गरिएको क्षेत्र	हेक्टर	
	- सरकारी	हेक्टर	०
	- सामुदायिक	हेक्टर	११
	- निजी	हेक्टर	तथ्याङ्क नभएको
९	वन क्षेत्रमा क्रियाशील गै.स.स.	सङ्ख्या	१
१०	जिल्लामा उपलब्ध वन प्राविधिकहरू (जि.व.का.)	सङ्ख्या	२२

स्रोत: जिल्ला वन कार्यालय, कालिकोट, २०७०

कालिकोट जिल्लामा वनजंगल लाई सरकारी, निजी, सामुदायिक तथा कबुलियत वनका रूपमा विभाजन गरिएको पाइन्छ। राष्ट्रिय वनलाई सरकारी वनका रूपमा चिनिन्छ भने अन्य सार्वजनिक चउर, उजाड ठाउँ लगायत सरकारी वन क्षेत्रको वन बुट्ट्यानहरूलाई मिलाएर निजी, सामुदायिक तथा कबुलियती वनकारूपमा उपभोग गर्दै आएको पाइन्छ। यस किसिमका वनहरूमा आपूर्तलाई प्रत्यक्ष प्रभाव पर्ने जनताहरूको संलग्नतामा विभिन्न प्रकारका उपभोक्ता समितिहरू गठन गरी जन-

सहभागिताका आधारमा कार्य सञ्चालन हुँदै आएका देखिन्छन्। सरकारी वनका अतिरिक्त तलका परिच्छेदहरूमा सामुदायिक तथा कवुलियत वनको विवरण उल्लेख गरिएको छ।

६.१.३ राष्ट्रिय वन

कालिकोट जिल्लाको ६०% भन्दा बढी भू भाग वन जंगलले ढाकेको छ। तसर्थ राष्ट्रिय वनको सङ्ख्या अवश्य नै बढी हुन आउँछ। जसमा केही वनहरूको नाम देहायअनुसार रहेको पाइन्छ। यस जिल्लाले आफ्नो क्षेत्र भित्र पर्ने राष्ट्रिय वनलाई संरक्षण गरी आधुनिक प्रविधिको प्रयोगबाट वनभित्र उत्पादन हुने वनजन्य जडीबुटीहरूको उत्पादन, खेती तथा बिक्री गरी आयआर्जन गर्नसक्ने प्रबल सम्भावना देखिन्छ। कालिकोट जिल्लामा स्यूना, मुर्मा, चिल्खाया र भर्ता गरि ४ वटा राष्ट्रिय वन रहेका छन् तर यि वनहरूको क्षेत्रफल भने उपलब्ध छैन। राष्ट्रिय वनबाट स्थानीय जनताले वन पैदावार समेत प्राप्त गर्ने गरेका छन्। विगत ३ वर्षमा कालिकोट जिल्लाको राष्ट्रिय वनबाट बिक्री वितरण भएका वन पैदावारहरूको विवरण तल दिइएको छ।

तालिका ८२ राष्ट्रिय वनबाट बिक्रीवितरण गरिएको वन पैदावारको विवरण

क्र.स.	वन पैदावारको नाम	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६९/७०
१	काठ	१०० क्यू.फि.	५० क्यू.फि.	५०क्यू.फि.
२	दाउरा	११ चट्टा	-	१९ चट्टा
३	घाँस	२०० भारी	४०० भारी	४११ भारी
४	जडिबुटी	३,८०० केजी	४,५०० केजी	६,९०० केजी

स्रोत: जिल्ला वन कार्यालय, कालिकोट, २०७०

६.१.४ सामुदायिक वन

कालिकोट जिल्लामा कूल सम्भाव्य सामुदायिक वनको क्षेत्रफल ३८,५८१.७ हेक्टर रहेको छ। आ.व. २०६९/०७० सम्ममा कूल १२९ वटा सामुदायिक वन समुदायलाई हस्तान्तरण भएका छन्। जिल्लामा समुदायलाई हस्तान्तरित सामुदायिक वनको रेञ्जपोष्ट अनुसारको संक्षिप्त विवरण निम्नअनुसार छ।

तालिका ८३ कालिकोट जिल्लामा हस्तान्तरित सामुदायिक वन

क्र.स.	रेञ्जपोष्ट	सामुदायिक वन सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	लाभान्वित घरधुरी
१	मान्म	४७	३,८२२.७१	५,२३३
२	कोटवाडा	२६	१,२६४.५	२,९२७
३	चिल्खाया	२८	२,५२५.४६	३,५०८
४	फुकोट	२८	१,२८५.३१	३,३८५

स्रोत: जिल्ला वन कार्यालय, कालिकोट, २०७०

जिल्लाका १२९ वटा सामुदायिक वनले आ.व. २०६९/७० मा आइपुग्दा कूल ८,८९७.९ हेक्टर क्षेत्रफल ओगटेको छ। विगत ३ आर्थिक वर्षमा सामुदायिक वन क्षेत्रको कूल २८ हेक्टर क्षेत्रमा विभिन्न जातका विरूवाहरूको वृक्षारोपण गरिएको तथ्याङ्क पाईन्छ।

सामुदायिक वन अन्तर्गतका पैदावारको सदुपयोगको स्थिति हेर्दा २०६९/७० मा जिल्लाका सामुदायिक वनका समूह भित्र र समूह बाहिर गरी कूल ९१६ क्यूविक फिट काठ, समूह भित्र मात्र ६१ चट्टा दाउरा र ८०० भारी घाँस सदुपयोग भएको देखिन्छ। यस सम्बन्धि संक्षिप्त विवरण निम्नप्रकार छ।

तालिका ६४ सामुदायिक वन अन्तर्गत वन पैदावार सदुपयोग

क्र.स.	वन पैदावारको नाम	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६९/७०
१	काठ	५६८ क्यू.फि.	६०० क्यू.फि.	९१७ क्यू.फि.
२	दाउरा	२० चट्टा	४३ चट्टा	६१ चट्टा
३	घाँस	२०० भारी	५०० भारी	८०० भारी
४	जडिबुटी	२६०० केजी	३,५०० केजी	४,३०० केजी

स्रोत: जिल्ला वन कार्यालय, कालिकोट, २०७०

६.१.५ कबुलियती वन

आ.व. २०६९/७० सम्म जिल्लामा जम्मा ४२ वटा कबुलियती वन दर्ता भएका छन्। जिल्लामा कबुलियती वनले ४६८.७३ हेक्टर क्षेत्रफल ओगटेको छ। यसबाट जिल्लाका ६६१ घरधुरी लाभान्वित भएका छन्। कबुलियती वनका पैदावार सम्बन्धित समूह सदस्यहरूले नियमित रूपमा प्रयोग गर्दै आएका छन्। तर यस सम्बन्धि तथ्याङ्क व्यवस्थित नभएकाले यकीन सूचना रहेको छैन।

६.२ काठ दाउराको माग र आपूर्ति स्थिति

कालिकोट जिल्लामा कूल क्षेत्रफलको ६० प्रतिशत भन्दा ज्यादा क्षेत्रफल बनले ढाकेको भएपनि यहाँको वनले स्थानीय जनताहरूको माग अनुसार यथोचित रूपमा काठ र दाउराको आपूर्ति गर्न सकेको देखिदैन।

तालिका ६५ जिल्लामा काठ तथा दाउराको माग तथा आपूर्तिको अवस्था

क्र.स.	विवरण	२०६७/२०६८		२०६८/२०६९		२०६९/२०७०	
		काठ(क्यूफि)	दाउरा (चट्टा)	काठ(क्यूफि)	दाउरा (चट्टा)	काठ(क्यूफि)	दाउरा (चट्टा)
१	माग	१,३००	२००	२,१००	२५३	५,३००	४८०
२	आपूर्ति	६१७	११३	१,३४४	२२०	१,५००	२११
३	प्रकोप प्रभावितलाई वितरण	२,५८०	१३	२,१००	५३	२,५१३	४१
४	माग अनुसार अपुग	६८३	८७	७५६	३३	३,८००	२६९

स्रोत: जिल्ला वन कार्यालय, कालिकोट, २०७०

६.३ खनिज तथा खानी

कालिकोट जिल्लामा रहेका खानीहरू र त्यसको उत्खननको क्षेत्रमा केन्द्र सरकार र जिल्लास्तरबाट अध्ययन अनुसन्धान गर्ने तर्फ खासै ध्यान दिएको देखिदैन। यहाँ बहुमूल्य खनीजहरूको प्रशस्त सम्भावना रहेको छ। यहाँ रहेका प्रमुख खानीहरूमा भर्ता गाविसमा बहुमूल्य पत्थर (काइनेट), सुकाटीया गाविसमा स्लेट, त्यस्तै जिल्लाभरिमा चुनढुङ्गा, कमेरो माटो, मार्बल आदि पाइएका छन्।

खण्ड:-७ कृषि तथा पशुपंक्षी

tYoff kpfustfx; sfniflu; ɛrɪnM

s|if tyf kz klf; [ɔ]Gvsltko; ʃsɪf x; df lhMhif:yt s|if sfofno tyf kz; j]fsfofno af6 pknAwu/CPsf
tYoff x; /ʃi6os|ifu0gf@^* af6k|k gthfx; dflē@tfb|g; lsG. tYoff; ʃngs f|k\$[L. kpfu ul/Psf
kl/effifx; tyf; ʃngs f|; ʃngs f|; Gē(cj vlzcf|b s f/0x; n]ubf tYoff o; ʃs x; df α:tf|le@tfb|vg|ubf .
tYoff kpfustfx; n]cf g|cfj Zostfcg f/>f] vhfQhg s; ʃs x; kpfuug; lsgb. /ʃi6os|ifu0gf@^* s|f
; Gē(cj vlzj ÷=@^k|f!&blv @^k|f!^; [0s f|@dlxgfs f|cj vlzj-s|ifu0gfs f|j: t] kl/rocg; ʃL#df
/ʃiPs f|5_egjs|ift yf kz; j]fsfofno; n]pknAwu/ʃs f|tYoff cfj =@& ÷)&@s f|k|tLk|tj |gx; d f c m /t
tYoff x|

७.१ कृषि सम्बन्धि सूचकहरू

तालिका ६ कालिकोट जिल्लाको कृषि सम्बन्धि वार्षिक आधारभूत तथ्याङ्क (आ.व.२०७१/०७२)

क्र.स.	विवरण	एकाइ	मान	कैफियत
१	कूल कृषक परिवार	सङ्ख्या	२०,७१२	
	वर्षभरी खान पुग्ने कृषक परिवार	सङ्ख्या	९,८९६	कूल कृषक परिवारको ४८ प्रतिशत
	वर्षभरी खान नपुग्ने कृषक परिवार	सङ्ख्या	१०,८१६	कूल कृषक परिवारको ५२ प्रतिशत
२	सिंचित क्षेत्र	हेक्टर	५,३३९	खेती गरिएको जमिनको ६१.०२ प्रतिशत
	वर्षभरी	हेक्टर	२,४९४	खेती गरिएको जमिनको २८.५० प्रतिशत
	मौसमी	हेक्टर	२,८४५	खेती गरिएको जमिनको ३२.५१ प्रतिशत
३	सिंचित क्षेत्रफलमा उत्पादकत्व			
	धान	मे.ट./हेक्टर	२.७	
	मकै	मे.ट./हेक्टर	२.१२	
	गहु	मे.ट./हेक्टर	१.७७	
	दलहन	मे.ट./हेक्टर	०.५१	
	तेलहन	मे.ट./हेक्टर	०.४५	
४	असिंचित क्षेत्रफलमा उत्पादकत्व			
	धान	मे.ट./हेक्टर	२.१	
	महै	मे.ट./हेक्टर	१.५	
	गहु	मे.ट./हेक्टर	०.८९	
	कोदो	मे.ट./हेक्टर	०.५१	
	दलहन	मे.ट./हेक्टर	०.७४	
	तेलहन	मे.ट./हेक्टर	०.४५	

कमसः

क्रमसः..... तालिका ९६ कालिकोट जिल्लाको कृषि सम्बन्धि वार्षिक आधारभूत तथ्याङ्क (आ.न.२०७१/०७२)

क्र.स.	विवरण	एकाइ	मान	कैफियत
५	बाली सघनता			
	सिंचित क्षेत्रफल	प्रतिशत	२२०	
	असिंचित क्षेत्रफल	प्रतिशत	१८०	
६	बिउको बिक्रि वितरण			
	संस्थागत स्रोत	मे.टन	५	
	निजी स्रोत	मे.टन	२९	
७	नर्सरी विवरण	सङ्ख्या	२८	
	फलफुल नर्सरी	सङ्ख्या	२२	
	बिरूवा उत्पादन	सङ्ख्या	१,२०,०००	
	तरकारी नर्सरी	सङ्ख्या	६	
	बेर्ना उत्पादन	सङ्ख्या	२५,०००	
८	फलफुल बगैचा २५ बोट भन्दा माथी			
	पतभन्ड	सङ्ख्या	१,९२२	
	सदाबहार	सङ्ख्या	२७	
	सुन्तलाजात	सङ्ख्या	४२१	
९	व्यवसायीक बगैचाले ओगटेको क्षेत्रफल	हेक्टर	१,००५	
	फलफुल उत्पादन	मे.टन	८,२३१	
	तरकारी उत्पादन	मे.टन	४,९८८	
	आलु उत्पादन	मे.टन	१२,८८०	
	मसलावली	मे.टन	५८४	
१०	संकलन केन्द्र	सङ्ख्या	५	
	सेलार स्टोर	सङ्ख्या	६	
	सेलार स्टोरको क्षमता	मे.टन	६०	
	उपयोग अवस्था	प्रतिशत	३०	
	रष्टिर स्टोर	सङ्ख्या	९	
	रष्टिर स्टोरको क्षमता	मे.टन	५०	
१२	कृषि औजार			
	स्प्रेयर	सङ्ख्या	३८०	
	मेटल बिन, सुपरग्रेन व्याग	सङ्ख्या	६५०	

स्रोत : जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, कालिकोट, २०७२

तालिका १० कालिकोट जिल्लाका प्रमुख बालीको क्षेत्रफल तथा उत्पादन सम्बन्धि विवरण (आ.व.२०७१/०७२)
(क्षेत्रफल हेक्टर र उत्पादन मेट्रिक टनमा)

क्र.स	विवरण	आर्थिक वर्ष (वि.स.)									
		२०६७/६८		२०६८/६९		२०६९/७०		२०७०/७१		२०७१/७२	
		क्षेत्रफल	उत्पादन	क्षेत्रफल	उत्पादन	क्षेत्रफल	उत्पादन	क्षेत्रफल	उत्पादन	क्षेत्रफल	उत्पादन
१	खाद्यान्न बाली										
	धान	२,४६५	५,३६८	२,४६३	५,७४८	२,४६६	५,७५७	२,४७०	५,९२८	२,५११	७,७८४
	मकै	२,५२०	५,२१५	२,५२०	५,२१५	२,५२५	५,३०३	२,५२५	५,३५८	२,९९८	६,३०३
	गहु	५,४५४	९,१२२	५,४५९	९,५६१	५,४५०	९,५१२	५,४३०	९,६११	५,६३०	६,४७४
	जऊ	१,०२८	७४९	१,०२८	७४९	१,०२८	७५०	१,०२८	१,००५	१,०३०	२,१६३
	फापर	१०२	१४१	१०५	१४६	१०५	१४८	१०५	१०५	११०	१४३
	कोदो	१,२२९	१,२३९	१,२३२	१,२८१	१,२३२	१,२८३	१,२३२	१,२२०	१,२३५	२,०९४
२	दलहन बाली	३५८	६३३	३७३	६४१	३७४	६४७	३५०	६१९	६७९	५४४
	मुसुरो	४६	२२	४७	२४	४५	२३	३५	१८	३५	१८
	चना	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	केराउ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	रहर	-	-	-	-	-	-	-	-	१२८	१२३
	सिमी	१४७	३६२	१४९	३६६	१४९	३६८	१५५	३८३	१७५	९१
	बोडी	४७	४५	४८	४७	४८	४८	४०	४०	४०	४०
	राजमा	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	मास	२१	२९	३२	३०	३३	३१	३०	२८	३०	२८
	भटमास	५३	४१	५३	४२	५५	४३	५५	४४	५५	४४
	गहत	४४	१३४	४४	१३४	४४	१३४	३५	१०७	३५	१०७
	मुंग	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	मस्याङ	-	-	-	-	-	-	-	-	१८१	९४
	सिल्टुङ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
अन्य	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
३	तेलहन बाली	१२८	६३	१३१	६३	१३१	६३	१२६	६१	२१६	११४
	तोरी	८२	२५	८४	२५	८४	२५	८०	२४	१७०	७७
	आलस	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	सर्स्यू	४	२	५	३	५	३	५	३	५	३
	बदाम	२४	२७	२४	२७	२४	२७	२४	२७	२४	२७
	तील	१५	७	१५	७	१५	७	१५	७	१५	७
	सूर्यमुखी	३	२	३	२	३	२	२	१	२	१

क्रमशः

तथ्याङ्क कार्यालय, बुर्खेत

क्रमसः..... तालिका ९७ कालिकोट जिल्लाका प्रमुख वालीको क्षेत्रफल तथा उत्पादन सम्बन्धि विवरण (आ.व.२०७१/०७२)
(क्षेत्रफल हेक्टर र उत्पादन मेट्रिक टनमा)

क्र.स	विवरण	आर्थिक वर्ष (वि.स.)									
		२०६७/६८		२०६८/६९		२०६९/७०		२०७०/७१		२०७१/७२	
		क्षेत्रफल	उत्पादन	क्षेत्रफल	उत्पादन	क्षेत्रफल	उत्पादन	क्षेत्रफल	उत्पादन	क्षेत्रफल	उत्पादन
४	तरकारी वाली	३३२	३,२१६	३५२	३,४१८	४२५	४,१४५	४७५	४,९८८	५३६	६,१४४
	हिउदे	१९२	१,९०२	२०२	२,००७	२६५	२,६३३	२९५	३,०९८	३०८	३,६९६
	वर्षे	३५०	३,९२०	३५०	३,९३८	३५२	३,९८५	३६०	४,३७०	७४६	१३,८८८
	बेमौषमी/बशन्ते	४२	४१२	४८	४६८	५२	५०८	६०	६३०	१०८	१,१८८
	परवल	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
५	फलफूल										
	आँप	१५	७५	१५	७५	१५	७५	१६	८०	१६	८०
	लिची	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	केरा	१०	९२	१२	९६	१२	९६	१६	१२६	१६	१२७
	कागती/निबुवा	१४	५६	१६	६६	१७	६९	१९	७८	२१	८३
	सून्तलाजात	४६	२८२	५७	३४९	५८	३५६	६५	३९५	७०	४२५
	स्याउ	६२५	७,१६०	६४९	४,६४७	६५५	४,७४९	७०५	५,११५	८०५	६,५२०
	ओखर	२०२	१,०१०	२०९	१,०५०	२१२	१,०८१	२२०	१,१२२	२४५	१,२५१
	अम्वा	१५	१४०	१७	१४५	१७	१४५	१८	१४८	१९	१५२
६	मसलावाली	१०२	४७८	१०२	४७५	१११	५२६	१२४	५८४	१४३	५४५
	प्याज	-	-	-	-	-	-	३	११	१८	१६८
	अदुवा	१५	८९	१८	१०६	२०	११८	२१	१२४	२२	१२७
	बेसार	२२	१२१	१८	९५	२०	१०७	२५	१३६	२६	१४०
	खुर्सानी	१५	२०	१६	२१	१६	२२	१७	२३	१७	२३
	लसुन	४४	२२०	४५	२२५	४९	२५०	५१	२६०	५३	७३
	धनिया	५	२७	५	२७	५	२९	६	३०	६	१३
	उन्खू	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
८	आलु	१,०४०	११,७००	१,०४५	११,७५६	१,०५०	११,८५६	१,१२०	१२,८८०	१,२४६	१७,५६८

स्रोत: जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, कालिकोट, २०७२

तालिका ९८ कालिकोट जिल्लामा मत्स्य, माहुरी तथा च्याउ खेतीको उत्पादन सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	विवरण	एकाइ	मान	वार्षिक उत्पादन (मेट्रिक टनमा)
१	माछापालन	पोखरी	-	-
२	माहुरीपालन	घार	६६३	४
३	च्याउ खेती	प्याकेट	२,५००	१५

स्रोत: जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, कालिकोट, २०७२

तालिका ११ कालिकोट जिल्लाको आ.व. २०७१/७२ को खाद्य बासलात (Food Balance Sheet)

क्र. स.	बालीको नाम	क्षेत्रफल (हेक्टर)	कूल उत्पादन (मे.ट.)	नोक्सानी पेट हार्भेष्ट सम्म	विउलाई आवश्यक	प्रशोधनलाई प्राप्त खाद्यान्न	प्रशोधित खाद्यान्न	प्रशोधनमा नोक्सान	खानयोग्य खाद्यान्न	अन्य प्रयोग उद्योग आदि	खुद उपभोग्य उत्पादन
१	धान	२,४७०	५,८२८	५८३	१३६	५,१०९	३,२११	५६	३,१५५	-	३,१५५
२	मकै	२,५२५	५,३५८	५३६	५	४,८१७	४,६७३	४७	४,६२६	-	४,६२६
३	गहुँ	५,४५०	९,६११	९६१	५४५	८,१०५	७,७८१	७८	७,७०३	-	७,७०३
४	जौ	१,०२८	९९२	९९	४	८८९	२८४	-	२८४	२८	२५६
५	कोदो	१,२३२	१,२८३	१२८	२	१,१५२	१,०७२	-	१,०७२	१०७	९६४
६	फापर	१०५	१५२	१५	-	१३७	१२७	-	१२७	१३	११४
७	उवा/चिनो, कागुनो	२४१	३९१	३९	-	३५१	३२७	-	३२७	३३	२९४
	जम्मा	१३,०५१	२३,६१५	२,३६१	६९२	२०,५६०	१७,४७५	१८१	१७,२९४	१८१	१७,११२

१	जिल्लाको कूल अनुमानित कूल जनसङ्ख्या (२०६८ को जनगणना)	१,३६,९४८
२	जिल्लाको खुद उपभोग्य खाद्य बस्तु (मेट्रिक टनमा)	१७,११३
३	पशुको लागि आवश्यक दाना (मेट्रिक टनमा)	३,४२३
४	बाँकी खुद उपभोग्य खाद्य बस्तु	१३,६९०
५	जिल्लाको लागि आवश्यक जम्मा खाद्यान्न (मेट्रिक टनमा)	२६,१५७
६	जिल्लाको खाद्यान्न स्थिती (+/-) (मेट्रिक टनमा)	-१२,४६७
७	खाद्यान्न अप्रयाप्तता प्रतिशत	४८

स्रोत: जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, कालिकोट, २०७२

तालिका १०० विभिन्न वर्षहरूमा कालिकोट जिल्लाको खाद्य बासलातको स्थिति

आर्थिक वर्ष	मध्यावधि जनसङ्ख्या	चामल	गहु	मकै	कोदो	जौ	अन्य	कूल उपभोग्य खाद्यान्न	आवश्यकता	बचत	आत्म निर्भर प्रतिशत
२०५४/५५	१,०२,०७६	१,१७४	५,८०३	१,१०८	१,००९	३९७	-	९,४९२	१९,४९७	-१०,००५	४८.६८
२०५५/५६	१,०४,१४८	१,२४६	५,३४९	१,१४८	१,००९	२८६	-	९,०३८	१९,८९२	-१०,८५४	४५.४४
२०५६/५७	१,०६,२६२	१,१७४	५,८१०	१,१०७	१,००९	३५३	-	९,४५३	२०,२९६	-१०,८४३	४६.५८
२०५७/५८	१,०६,४५५	१,३७६	५,८१०	७५८	८९९	३५२	-	९,१९५	२०,३३३	-११,१३८	४५.२२
२०५८/५९	१,०६,५०४	२,१४९	५,७४२	७४५	१,०१७	३५२	-	१०,००५	२०,३४२	-१०,३३७	४९.१८
२०५९/६०	१,०८,३६८	१,३७६	५,७४२	८९२	८९९	३५२	-	९,२६१	२०,६९८	-११,४३७	४४.७४
२०६०/६१	१,१०,२६५	१,३७६	५,७४२	९५७	८९९	३५२	-	९,३२६	२१,०६१	-११,७३५	४४.२८
२०६२/६३	१,१४,१५७	१,०७२	४,२९२	१,५४४	८९९	३५२	-	८,११६	२१,८०४	-१३,६८८	३७.२२
२०६३/६४	१,१६,१५५	१,९०३	४,७३७	७२४	८९९	२७१	-	८,५३४	२२,१८६	-१३,६५२	३८.४७
२०६४/६५	१,१८,१८७	२,२८२	६,१२१	१,१३५	१,११९	२८९	-	१०,९४६	२२,५६४	-११,६२८	४८.४९
२०६५/६६	१,२०,२५५	२,२८७	२,८५१	१,८६७	१,०२०	२०२	-	८,२२७	२२,९६९	-१४,७४२	३५.८२
२०६६/६७	१,२२,३९८	२,४८८	३,८०४	१,५०४	१,००२	१९३	४३९	९,४२९	२३,३७८	-१३,९४९	४०.३३
२०६७/६८	१,२४,५१५	२,७९०	७,०१०	२,३७५	९९४	२०१	३९९	१३,७६९	२३,७८३	-१०,०१४	५७.८९
२०७१/७२	१,४५,९८३	४,५४७	१२,५५५	५,८०८	१,१४५	१,०६९	-	२५,४१२	२७,८८३	-१४,०००	४९.७

स्रोत: वार्षिक कृषि विकास कार्यक्रम तथा तथ्याङ्क एक भन्लक आ.व. २०७१/७२, जिल्ला कृषि विकास कार्यालय कालिकोट ।

७.२ कृषि सेवा केन्द्र, कृषि उपज बजार तथा कालिकोट जिल्लाको बालीपात्रो सम्बन्धि जानकारी

तालिका १०१ कालिकोट जिल्लाका कृषि सेवाकेन्द्रहरू

क्र.स.	कृषि सेवाकेन्द्रको नाम	सेवा पुऱ्याउने गा.वि.स.हरू
१	कृषि सेवा केन्द्र स्यूना	सिपखाना, स्यूना, फुकोट, नानीकोट, धौलागोह, खिन, थिर्पु, राम्नाकोट, बदालकोट (९ गा.वि.स.)
२	कृषि सेवा केन्द्र कोटवाडा	रूप्सा, माल्कोट, लालु, कुमालगाउ, कोटवाडा, रकु, मेहलमुडि, मुम्ना (८ गा.वि.स.)
३	कृषि सेवा केन्द्र सुकाटीया	भर्ता, सुकाटीया, कालिका, गेला, ओदानकु, चिलखाय (६ गा.वि.स.)
४	कृषि सेवा केन्द्र जुबिथा	फोडमहादेव, राचुली, जुबिथा, छाप्रे, पाखा, दाहा, मान्म (७ गा.वि.स.)

स्रोत: जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, कालिकोट, २०७२

तालिका १०२ कालिकोट जिल्लाका कृषि सेवाकेन्द्रसँग सम्बन्धित अन्य जानकारीहरू

क्र.स.	कृषि सेवाकेन्द्रको नाम	गा.वि.स. सङ्ख्या	घरपरिवार सङ्ख्या	खेतीयोग्य जमिन (हेक्टर)	कूल सिंचित क्षेत्रफल (हेक्टर)	जनसङ्ख्या	
						महिला	पुरुष
१	सुकाटीया सेवा केन्द्र	६	४,७४२	३,८०२	१,३७८	१३,६२५	१३,५९६
२	जुबिथा सेवा केन्द्र	७	५,२८८	४,५०३	१,६६०	१५,६०८	१४,९६८
३	स्यूना सेवा केन्द्र	९	७,२९३	६,१४४	१,१२५	२२,६१९	२२,३२०
४	कोटवाडा सेवा केन्द्र	८	५,६९०	३,५३५	१,०९१	१६,९८१	१७,२३१
	जम्मा	३०	२३,०१३	१७,९८४	५,२५४	६८,८३३	६८,११५

स्रोत: जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, कालिकोट, २०७२

तालिका १०३ जिल्लामा अवस्थित कृषि उपज बजारहरूको विवरण

क्र.स.	कृषि उपज बजारको नाम	ठेगाना	बजार सञ्चालन मिति	बजारले ओगटेको क्षेत्रफल
१	मोल्फा	दाहा ३	२०६७।६८	०.५ रोपनी
२	खुलालु	लाल ४	२०६६।६७	१ रोपनी
३	शान्नीगाड	स्यूना ९	२०६६।६७	०.५ रोपनी
४	ताडी	मान्म ९	२०६२।६३	०.५ रोपनी
५	मान्म	मान्म ५	२०६७।६८	१०० व.मी.

स्रोत: जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, कालिकोट, २०७२

तालिका १०४ कालिकोट जिल्लाका रहेका एग्रोभेटहरूको विवरण

क्र.स.	एग्रोभेटको नाम	ठेगाना	स्थापना वर्ष (वि.सं.)	प्रोपोराइटको नाम
१	न्योपाने एग्रोभेट	मान्म-५	२०६८	माधव प्रसाद न्यौपाने
२	शाही एग्रोभेट	मान्म-५	२०६३	कुल ब. शाही
३	भट्टराई एग्रोभेट	मान्म-५	२०६५	दिनेश भट्टराई
४	न्यू शाही एग्रोभेट	माल्कोट-७	२०६५	कमल शाही
	बडिमालिका एग्रोभेट	मान्म-५	२०६३	खडानन्द पाण्डे
	जनहित स्वावलम्बन सहकारी मार्फत सञ्चालित एग्रोभेट	कोटवाडा-२	२०६६	कर्ण बिष्ट
	मिलन एग्रोभेट	सुकाटिया	२०६६	डिल ब. रोकाय

स्रोत: जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, कालिकोट, २०७२

तालिका १०५ कालिकोट जिल्लाको बालीपात्रो

क्र.स.	बालीको नाम	बाली लगाउने समय	बाली भित्राउने समय
१	धान	ज्येष्ठ, असार, श्रावण	आश्विन, कार्तिक
२	मकै	वैशाख, ज्येष्ठ	श्रावण, भाद्र, आश्विन
३	गहुँ	कार्तिक, मङ्सिर	वैशाख, ज्येष्ठ
४	जौ	आश्विन, कार्तिक	वैशाख, ज्येष्ठ, असार
५	कोदो	ज्येष्ठ, श्रावण	कार्तिक, मङ्सिर
६	सिमी	वैशाख, असार, श्रावण	आश्विन, कार्तिक, मङ्सिर
७	मास	ज्येष्ठ, असार	कार्तिक, मङ्सिर
८	मुसुरो	आश्विन, कार्तिक, मङ्सिर	चैत्र, वैशाख, ज्येष्ठ
९	भट्मास	ज्येष्ठ, असार	आश्विन, कार्तिक
१०	वर्षे आलु	फाल्गुण, चैत्र	असार, भाद्र
११	हिउदे आलु	भाद्र, आश्विन, कार्तिक	मङ्सिर, पौष, माग
१२	चिना/कागुनो	ज्येष्ठ, असार	आश्विन, कार्तिक
१३	काउली	ज्येष्ठ, असार, भाद्र, आश्विन	भदौ, आश्विन, कार्तिक, मङ्सिर, माग
१४	प्याज	कार्तिक, मङ्सिर	वैशाख, ज्येष्ठ

स्रोत: जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, कालिकोट, २०७२

७.३ कृषि पकेट क्षेत्र

जिल्लाका विभिन्न गाविसहरूलाई सम्बन्धित गाविसको हावापानी, बजारसंगको पहुँच, तथा त्यहाँ उत्पादन गर्न सकिने बालीहरू पहिचान गरी जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले कृषि पकेट क्षेत्रहरू पहिचान गरेको छ। उक्त पकेट क्षेत्र निम्नअनुसार छन्।

तालिका १०६ कालिकोट जिल्लामा कृषि पकेट क्षेत्रहरू

क्र.स.	बालीको नाम	पकेटका रूपमा विकसित गर्न संभावित गाविसहरू
१	धान	स्यूना, सिपखाना, फूकोट, मेहलमुडी, चिल्खाया
२	मकै	कुमालगाउँ, कोटवाडा, माल्कोट, रूपसा
३	गहु	जुविथा, दाहा, छाप्रे, मेहलमुडी, मुम्रा, स्यूना, सिपखाना, फुकोट
४	स्याउ	फोईमहादेव, राचुली, जुविथा, पाखा, चिल्खाया, ओदानकु, गेला, सुकाटीया, कालिका,
५		भर्ता, स्यूना, सिपखाना, फुकोट, नानिकोट, मुम्रा, खिन, धौलागोह, राम्नाकोट, थिर्पु
६	सुन्तला	मान्म, बदालकोट, दाहा, रकू, मेहलमुडी, सुकाटीया, कालिका, गेला, भर्ता
७	ओखर	कोटवाडा, माल्कोट, कुमालगाउँ, लालु रकु
८	बिउ आलु उत्पादन	दाहा, पाखा, भर्ता, सुकाटीया
९	तरकारी बिउ	फूकोट, सिपखाना, मान्म
१०	ताजा तरकारी	मान्म, बदालकोट, दाहा, सुकाटीया, भर्ता
११	खाने आलु उत्पादन	खिन, धौलागोह, राम्नाकोट, थिर्पु, लालु, माल्कोट, रूपसा
१२	मसलाबाली उत्पादन	लालु, माल्कोट, सुकाटीया, भर्ता
१३	मकै बिउ	कुमालगाउँ

स्रोत: जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, कालिकोट, २०७२

७.४ पशुपंक्षी पालन

पशुपालन व्यवसायले मासु, दूध, अण्डाजस्ता पौष्टिक खाद्यको आपूर्ति मार्फत् मानव स्वास्थ्यको सम्बर्द्धन तथा पशु एवम् पशुजन्य उत्पादनको बिक्रीमार्फत् कृषिमा आश्रित समुदायमा आम्दानीको महत्वपूर्ण स्रोतको रूपमा रहने गर्दछ। मूलतः जीवन निर्वाहमुखी कृषिमा आधारित समुदायमा पशुपालन अर्थतन्त्रको अर्को एक महत्वपूर्ण क्षेत्र हो। कालिकोट जिल्लामा पशुपालनको ठूलो सम्भावना रहेको छ। व्यवसायिक पशुपालनको विकास प्रारम्भिक अवस्थामा रहेको छ। व्यवसायिक पशुपालनका लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधारको विकास पनि सीमित मात्रामा भएको छ। तथापि यसअन्तर्गत दुग्ध उत्पादनको प्रशोधन तथा चिस्यान केन्द्र स्थापना, व्यवसायिक फर्महरूको सुदृढीकरण, डेरी तथा मासु पसलहरू स्थापना खासै मात्रामा हुन सकेको छैन। जिल्लाको एक प्रमुख पशुपालन व्यवसाय भेडाको बृद्धिदर घट्दो अवस्थामा रहेको छ। पशुपालन अन्तर्गत मूलतः गाई, भैंसी, बाख्रा, भेडा, सुंगुरबंगुर, कुखुरा, खरायो, घोडा, खच्चड आदि पालन गर्ने गरिएको पाइन्छ। जिल्लामा घरपालुवा पशुवस्तुको सङ्ख्यात्मक स्थिति निम्नअनुसार छ।

तालिका १०७ कालिकोट जिल्लामा पशुपंक्षीको सङ्ख्या

क्र.स.	पशुपंक्षी	२०६९/७०	२०७०/७१	घटि/बढि प्रतिशत
१	गाई/गोरु	३३,९३३	२९,०२४	-०.१४
२	भैसी/राँगो	२६,८०१	२७,४८३	०.०३
३	बाख्रा/बोका	४९,१८७	५१,१३१	०.०४
४	भेडा/थुमा	२६,२५२	२७,००२	०.०३
५	घाडा/खच्चड	८१०	९२०	०.१४
६	कुकुर/बिरालो	२,९२३	२,८६०	-०.०२
७	बंगुर/सुगुर	१,००७	१,११६	०.११
८	हाँस/कुखुरा	४६,०८६	४७,०५८	०.०२

स्रोत: जिल्ला पशुसेवा कार्यालय कालिकोट, २०७२

७.५ पशुसेवा केन्द्र तथा उपकेन्द्रहरू

तालिका १०८ कालिकोट जिल्लामा पशुसेवा केन्द्र तथा उपकेन्द्रको विवरण

क्र.स.	पशुसेवाकेन्द्र	सेवा पुऱ्याउने गा.वि.स.हरू
१	स्युना	स्युना, सिपखाना, फुकोट
२	कुमालगाउँ	कुमालगाउँ, माल्कोट, लालु, कोटवाडा, रूप्सा
३	सुकाटीया	सुकाटीया, भर्ता, गेला, कालीका

पशुसेवा उपकेन्द्रहरू

१	मेहलमुडी	मेहलमुडी, मुम्रा, रकु
२	नानीकोट	नानीकोट
३	राम्नाकोट	राम्नाकोट, बदालकोट
४	थिर्पु	थिर्पु, खिन, धौलागोह
५	दाँहा	दाँहा, पांखा, मान्म
६	जुबिथा	जुबिथा, छाप्रे
७	रतडा	राँचुली, फोईमहादेव
८	पादमघाट	ओदानकु
९	रूडु	चिल्खाया

स्रोत: जिल्ला पशुसेवा कार्यालय कालिकोट, २०७२

७.६ पशुजन्य पदार्थ तथा पशु आहार उत्पादन

जिल्लामा पशुपालन व्यवसायबाट मूलतः दूध, मासु, अण्डा र ऊन उत्पादन हुने गरेको छ। व्यवसायिक उद्देश्यका हिसाबले दूध उत्पादन अधिकांश कृषकहरूको पहिलो प्राथमिकतामा परेको देखिन्छ। यसपछि क्रमशः मासु, अण्डा र ऊनका लागि पशुपालन भएको देखिन्छ। जिल्लाको पशुजन्य उत्पादनको स्थिति निम्नअनुसार रहेको देखिन्छ।

तालिका १०८ कालिकोट जिल्लामा पशुजन्य उत्पादनको अवस्था

क्र.स.	पशुजन्य पदार्थ	एकाइ	उत्पादन स्थिति (आर्थिक वर्ष)			
			२०६७/६८	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१
१	दूध उत्पादन					
	गाई	मेट्रिक टन	९१०.०	९१५.३	९१८.८	९२४.३
	भैसी	मेट्रिक टन	२,८६५.०	२,९०४.०	२,९२२.८	२,९२९.२
२	जम्मा	मेट्रिक टन	३,७७५.०	३,८१९.३	३,८४१.६	३,८५३.४
	मासु उत्पादन					
	राँगो	मेट्रिक टन	११७.०	११८.३	१४२.९	२६४.२
	खसि/बोका	मेट्रिक टन	२६२.२	२६५.४	२६०.९	१४८.३
	भेडा/थुमा	मेट्रिक टन	१५०.०	१५३.०	१४६.९	१४५.७
	बंगुर	मेट्रिक टन	१.२	१.२	१.३	०.७
	कुखुरा/हाँस	मेट्रिक टन	१५.०	१५.४	१२.८	१८.०
३	जम्मा	मेट्रिक टन	५४५.३४	५५३.३	५६४.८	५७६.९
	फुल उत्पादन					
	कुखुराको	गोटा हजार	३२०.०	३२४.०	३२७.०	३३८.०
	हाँसको	गोटा हजार	-	-	-	-
	जम्मा	गोटा हजार	३२०.०	३२४.०	३२७.०	३३८.०
४	भेडाको उन	मेट्रिक टन	२२.३२	२३.२१	२८.१	२८.४
५	छाला उत्पादन					
	साना पशुको	गोटा	२५०.०	२५०.०	२३७.०	६५३.०
	ठूला पशुको	गोटा	३४७.०	१७५.०	१२५.०	१०९.०
	जम्मा		५९७.०	४२५.०	३६२.०	७६२.०

स्रोत: जिल्ला वन कार्यालय, कालिकोट, २०७२

तालिका ११० जिल्ला भित्र पशुआहार उत्पादनको अवस्था

क्र.स.	उत्पादन विवरण	उत्पादन (मेट्रिक टन)
१	धानको पराल	३,१२५
२	मकै ढोड	३०,१३५
३	गहुँको छ्वाली	२,५००

क्र.स.	उत्पादन विवरण	उत्पादन (मेट्रिक टन)
४	कोदोको नल	१६,१३०
५	धानको भुस	१०,३१५

स्रोत: जिल्ला वन कार्यालय, कालिकोट, २०७२

७.७ पशु रोगको विवरण

कालिकोट जिल्लामा पशुपालन एक प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप भएता पनि पशुहरूमा लाग्ने रोगव्याधिका कारण समस्याहरू देखिएका छन्। सम्बन्धित रोगहरूको नियन्त्रण र उपचारका लागि जिल्लामा कार्यरत सरकारी तथा अन्य निकायहरूले विशेष कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नुपर्ने देखिन्छ। तसर्थ पशुरोगको वर्तमान अवस्था थाहा पाउनु योजना तजुमा कार्यमा आधारको रूपमा लिइन्छ।

तालिका १११ कालिकोट जिल्लामा पशुरोगको विवरण

क्र. स.	पशुरोगको नाम	प्रभावित गा.वि.स सङ्ख्या	प्रभावित पशुपक्षिको किसिम	प्रभावित सङ्ख्या	उपचार पुऱ्याएको सङ्ख्या	मरेको सङ्ख्या
१	भ्यागुते (H.S)	१०	गाई/भैसी,भेडा/बाखा	४०	३६	४
२	चरचरे (B.Q)	८	गाई/भैसी,भेडा/बाखा	३६	३३	३
३	रेविज (Rabies)	५	गाई/भैसी,भेडा/बाखा/कुकुर	१३	-	१३
४	खोरेत (Fmd)	११	गाई/भैसी,भेडा/बाखा	५६०	५५२	८
५	नाम्ले (L.F)	३०	गाई/भैसी,भेडा/बाखा	१०,०८०	१०,०६६	१४
६	खेकी (Cough)	३०	गाई/भैसी,भेडा/बाखा	१,३००	१,२९८	२
७	लुतो (Mange)	३०	भेडा/बाखा	१,४००	१,३९३	७
८	मुखेलो इचा	३०	भेडा/बाखा	१,७३०	१,७३०	-
९	अन्य जुका (Worms)	३०	गाई/भैसी,भेडा/बाखा	४,३६०	४,३२८	३२
१०	टिम्पेनी (Tympany)	३०	गाई/भैसी,भेडा/बाखा	२,२५०	२,२३५	१५
११	छेरैटी (Diarrhoea)	३०	गाई/भैसी,भेडा/बाखा	८६०	८४६	१४
१२	घाउ/खटिरा (Wound /Absas)	३०	गाई/भैसी,भेडा/बाखा	७,३८०	७,३८०	-
१३	निमोनिया (pneumonia)	३०	गाई/भैसी,भेडा/बाखा	२८३	२७५	८
१४	इन्टेरोटोक्सोमिया (Enterotoxaemia)	६	भेडा/बाखा	१७५	१५३	२२
१५	बालीनजाने (Anoestrus)	३०	गाई/भैसी,भेडा/बाखा	१,८९०	१,८९०	-
१६	साल नखस्ने (Retaintion of placenta)	३०	गाई/भैसी,भेडा/बाखा	११०	११०	-
१७	डिस्टोक्रिया (Dystocia)	१५	गाई/भैसी,भेडा/बाखा	४०	३७	३
१८	फुलो पर्ने (Opacity)	३०	गाई/भैसी,भेडा/बाखा	११३	११३	-
१९	कक्सिडियोसिस (Coccidiosis)	३०	गाई/भैसी,भेडा/बाखा/कुखुरा	१,५९०	१,४४०	१५०
२०	बिष लाग्नु (Poisoning)	३०	गाई/भैसी,भेडा/बाखा	३६०	३३६	२४
२१	बाह्य परजिबी (External parasites)	३०	गाई/भैसी,भेडा/बाखा	४,३४८	४,३४८	-
	जम्मा			१६,२८९	१६,०८२	२०७

स्रोत: जिल्ला पशुसेवा कार्यालय कालिकोट, २०७२

७.८ राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ बाट प्राप्त कालिकोट जिल्लाका प्रमुख नतिजाहरू

राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ को संक्षिप्त परिचय तथा कृषि गणनामा प्रयोग गरिएका शब्दावलीहरूको बारेमा अनुसूची ४ मा उल्लेख गरिएको छ। राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ बाट प्राप्त भएका कालिकोट जिल्लाका प्रमुख नतिजाहरूको कृषि गणना २०५८ सँगको तुलनात्मक विवरण तलका तालिकाहरूमा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ११२ कृषक परिवार र कृषि उत्पादनको प्रयाप्तता सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	विवरण	एकाइ	मान	कैफियत
१	कृषक परिवारको कूल जमिन	हेक्टर	३,६८१.१०	
२	कूल कृषक परिवार (कृषि चलन)	सङ्ख्या	२१,५२८	
३	कृषक परिवारमा कूल जनसङ्ख्या	सङ्ख्या	१,३५,४६१	
४	कृषक परिवारको औषत आकार	जना प्रति कृषक परिवार	६.३	
५	मूख्य आयको श्रोत कृषि भएका कृषक परिवार	सङ्ख्या	२०,९१८	
६	मूख्य आयको श्रोत गैरकृषि भएका कृषक परिवार	सङ्ख्या	६१०	
७	आफ्नै उत्पादनले वर्षभरी खान पुग्ने कृषक परिवार	सङ्ख्या	३,४१७	
८	आफ्नै उत्पादनले वर्षभरी खान नपुग्ने कृषक परिवार	सङ्ख्या	१८,१११	

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८, के.त.वि.

तालिका ११३ कृषि उत्पादनको अप्रयाप्तताको अवधी र पूर्तिको माध्यम

आफ्नै कृषि उत्पादनले परिवारलाई खान नपुग्ने अवधी

क्र.स.	अप्रयाप्तताको अवधी	कृषक परिवार	
		सङ्ख्या	प्रतिशत
१	१-३ महिना नपुग्ने	५,२९९	२९.३
२	४-६ महिना नपुग्ने	१०,५९८	५८.५
३	७-९ महिना नपुग्ने	१,९८७	११
४	१०-१२ महिना नपुग्ने	२२७	१.३
	जम्मा	१८,१११	१००

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८, के.त.वि.

अप्रयाप्तता पूर्ति गर्ने माध्यम

क्र.स.	अप्रयाप्तता पूर्ति गर्ने माध्यम	कृषक परिवार	
		सङ्ख्या	प्रतिशत
१	आफ्नै गैर कृषि व्यावसाय	३४९	१.९
२	जिल्ला भित्रै आय आर्जन	९,५००	५२.५
३	जिल्ला बाहिर आय आर्जन	८३७	४.६
४	नेपाल बाहिरको आय आर्जन	५,४५६	३०.१
५	पेन्सन	१७	०.१
६	सापटी	१,७९५	९.९
७	अन्य आय	१५७	०.९
	जम्मा	१८,१११	१००

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८, के.त.वि.

तालिका ११४ कृषि चलनको सङ्ख्या र क्षेत्रफल

क्र.स.	विवरण	कृषि गणना वर्ष			
		वि.स. २०५८		वि.स. २०६८	
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
१	कृषि चलनको जम्मा सङ्ख्या	१५,५१२	१००	२१,५२८	१००
	कृषि चलन (जग्गा भएका)	१५,२५५	९८.३	२१,४९३	९९.८
	कृषि चलन (पशुपंक्षी मात्र भएका)*	२५७	१.७	३५	०.२
२	कृषि चलनको जम्मा क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	१५,३११	१००	१४,७००.७०	१००
	खेत	६,३७९	४१.७	३,६८१.१०	२५
	पाखो	८,९३२	५८.३	११,०१९.५०	७५

नोट* : ८ धुर (०.०१३५५ हेक्टर) भन्दा कम जग्गा भएका तर कृषि गणनाको परिभाषाको मापदण्ड पूरा हुने गरी पशुपंक्षी वा चौपाया पालेका परिवारहरूलाई पशुपंक्षी मात्र भएका कृषि चलन अन्तर्गत समावेश गरिएको छ । स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८ र २०६८, के.त.वि.

तालिका ११५ कृषि चलन अन्तर्गत क्षेत्रफल तथा कित्ता सङ्ख्या सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	विवरण	कृषि गणना वर्ष (वि.स.)		कैफियत
		२०५८	२०६८	
१	कृषि चलनको (जग्गा भएका) सङ्ख्या	१५,२५५	२१,४९३	
२	कृषि चलनको जम्मा क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	१५,३१०.६	१४,७००.७	
३	प्रति कृषि चलन सरदर क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	०.९८	०.६८	
४	जम्मा कित्ता सङ्ख्या	८५,१७२	१,२७,७२१	
५	प्रति कृषि चलन सरदर कित्ता सङ्ख्या	५.५	५.९	
६	प्रति कित्ता सरदर क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	०.१७	०.११	

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८ र २०६८, के.त.वि.

तालिका ११६ जग्गाको क्षेत्रफल अनुसार कृषिचलन सङ्ख्या, क्षेत्रफल तथा कित्ता सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	विवरण	कृषि चलन सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हे.)	जम्मा कित्ता सङ्ख्या	औषत कित्ता सङ्ख्या
१	कृषि चलन (पशुपंक्षी मात्र भएका)	३५	१.१	३५	१
२	कृषि चलन (जग्गा भएका)	२१,४९३	१४,६९९.६	१,२७,६८६	५.९
३	०.१ हेक्टर भन्दा कम	१,७०८	१,१७.८	४,७७६	२.८
४	०.१ - ०.२ हेक्टर सम्म	३,३२९	४९३	१३,१४३	३.९
५	०.२ - ०.५ हेक्टर सम्म	८,४०२	२,७४९.१	४४,८५१	५.३
६	०.५ - १ हेक्टर सम्म	४,११४	२,८८६.३	२९,८९५	७.३
७	१ - २ हेक्टर सम्म	२,४२३	३,३३०.४	२०,५००	८.५

क्रमसः

तथ्याङ्क कार्यालय, बुर्खेत

क्रमसः..... तालिका ११६ जग्गाको क्षेत्रफल अनुसार कृषिचलन सङ्ख्या, क्षेत्रफल तथा कित्ता सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	विवरण	कृषि चलन सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हे.)	जम्मा कित्ता सङ्ख्या	औषत कित्ता सङ्ख्या
१	२ - ३ हे. सम्म	७६७	१,९७३.२	७,२३४	९.४
२	३ - ४ हे. सम्म	४०१	१,३७०.६	३,७३०	९.३
३	४ - ५ हे. सम्म	२०९	९००.३	१,९८७	९.५
४	५ - १० हे. सम्म	१३९	८७८.९	१,५६९	११.३
५	१० हेक्टर भन्दा माथी	०	०	०	०
६	जम्मा	२१,५२८	१४,७००.७	१,२७,७२१	५.९

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८ र २०६८, के.त.वि.

तालिका ११७ भु-उपयोगको स्थिती

क्र.स.	विवरण	एकाइ	कृषि गणना वर्ष			
			वि.स. २०५८		वि.स. २०६८	
			मान	प्रतिशत	मान	प्रतिशत
१	कृषि जग्गा	हेक्टर	१५,०११.६	९८	१४,०७७	९५.८
	१.१ खेतीयोग्य जग्गा	हेक्टर	१४,६०२.५	९५.४	१२,५१३	८५.१
	अस्थायी बाली लागेको जग्गा	हेक्टर	१४,५७९.२	९५.२	१०,९९४.४	७४.८
	अन्य खेती योग्य जग्गा	हेक्टर	२३.४	०.२	१,५१८.६	१०.३
	१.२ स्थायी बाली लागेको जग्गा	हेक्टर	३९९.७	२.६	१,०९०	७.४
२	१.३ स्थायी चौर चरन भएको जग्गा	हेक्टर	९.४	०.१	४,७४.१	३.२
	गैर कृषि जग्गा	हेक्टर	२९९	२	६२१	४.२
	२.१ निजी वन वनेलो	हेक्टर	०	०	१३४.३	०.९
३	२.२ अन्य जग्गा	हेक्टर	२९९	२	४८६.७	३.३
	पोखरी	हेक्टर	०	०	२.७	०

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८ र २०६८, के.त.वि.

तालिका ११८ जग्गाको स्वामित्व अनुसार कृषक परिवार (कृषि चलन) विवरण

क्र.स.	स्वामित्वको प्रकार	कृषक परिवार			
		कृषि गणना २०५८		कृषि गणना २०६८	
		मान	प्रतिशत	मान	प्रतिशत
१	एकल स्वामित्व भएका कृषक परिवार	१५,११९	१००	१६,७३४	१००
	आफ्नै हकको जग्गा कमाउने	१५,११९	१००	१६,७३४	१००
	अरुको हकको जग्गा कमाउने	०	०	०	०

क्रमसः

क्रमसं..... तालिका ११८ जग्गाको स्वामित्व अनुसार कृषक परिवार (कृषि चलन) विवरण

क्र.स.	स्वामित्वको प्रकार	कृषक परिवार			
		कृषि गणना २०५८		कृषि गणना २०६८	
		मान	प्रतिशत	मान	प्रतिशत
२	अन्य प्रकारको उपभोग अन्तर्गत एक भन्दा बढि प्रकारको स्वामित्व	० १३६	० १००	० ४,७९४	० १००

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८ र २०६८, के.त.वि.

तालिका ११९ कृषि चलनमा सिंचाईको स्थिती र सिंचित क्षेत्रफल

क्र.स.	विवरण	कृषि गणना वर्ष (वि.स.)		कैफियत
		२०५८	२०६८	
१	कृषि चलन (कृषक परिवार) जम्मा कृषि परिवार सङ्ख्या जग्गा सिंचाई गरेका कृषि परिवार सङ्ख्या	१५,५१२ १५,५१२ १४,०७४	२१,५२८ २१,५२८ १७,४६६	
२	क्षेत्रफल कृषि चलनको जम्मा क्षेत्रफल सिंचित क्षेत्रफल	१५,३१०.६ ७,४७८.२ ४८.८४	१४,७००.७ ५,४९५.१ ३७.३७	

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८ र २०६८, के.त.वि.

तालिका १२० सिंचाईको स्रोत

क्र.स.	सिंचाईको स्रोत	कृषक परिवार		क्षेत्रफल (हेक्टर)	
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
१	नदी/तलाउ (स्वतः बहाब,कूलेसो)	१७,०६६	९६	५,४३४	९८.९
२	नदी/तलाउ (तान्नु पर्ने)	८७	०.५	३	०.१
३	बाँध/रिजर्भवायर	०	०	०	०
४	ट्यूबवेल/बोरिङ	०	०	०	०
५	अन्य	६१०	३.४	५७.९	१.१
६	मिश्रित	१७	०.१	०.२	०
	जम्मा सिंचित	१७,७८०	१००	५,४९५.१	१००

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८, के.त.वि.

तालिका १२१ अस्थायी बाली लगाएक कृषक परिवार तथा क्षेत्रफल

क्र.स.	अस्थायी बाली	कृषक परिवार		क्षेत्रफल (हेक्टर)		
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	खाद्यान्न बाली	७९,५५८	१००	२८,४७९.९	१००	
	धान	२१,५२८	२७.१	१४,७००.७	५१.६	
	मकै	१९,१२२	२४	३,९८६.१	१४	
	गहु	२१,२६७	२६.७	७,४७८.३	२६.३	
	जौ	८,००१	१०.१	१,३३६.३	४.७	
	कोदो	७,७४०	९.७	८३७.४	२.९	
	फापर	६६२	०.८	३७.९	०.१	
	अन्य खाद्यान्न बाली	१,२३८	१.६	१०३.२	०.४	
	२	कोशेबाली	१०,८५९	१००	२७४.९	१००
		मुसुरो	८५४	७.९	२३.३	८.५
चना		५२	०.५	०.४	०.१	
केराउ		२७९	२.६	५.६	२	
रहर		१७	०.२	०.१	०	
बोडी		५५८	५.१	७.४	२.७	
मास		२,२६६	२०.९	५५.८	२०.३	
गहत		९२४	८.५	२०	७.३	
भटमास		५,२२९	४८.२	११४.७	४१.७	
अन्य कोसेबाली		६८०	६.३	४७.६	१७.३	
३	कन्दमूल बाली	११,३३१	१००	८१७.१	१००	
	आलु	९,६०५	८४.८	७८९.८	९६.७	
	सखरखण्ड	३५	०.३	१.५	०.२	
	पिडालु	१,३४२	११.८	१९.४	२.४	
	अन्य कन्दमूल बाली	३४९	३.१	६.४	०.८	
४	तेलहन बाली	४७१	१००	९.५	१००	
	तोरी/सर्स्यू	१९२	४०.८	५.९	६२.१	
	बदाम	१७	३.६	०.२	२.१	
	आलस	७०	१४.९	०.५	५.३	
	तील	१५७	३३.३	२.५	२६.३	
	अन्य तेल बाली	३५	७.४	०.४	४.२	

कमसः

क्रमसं:..... तालिका १२१ अस्थायी बाली लगाएक कृषक परिवार तथा क्षेत्रफल

क्र.स.	अस्थायी बाली	कृषक परिवार		क्षेत्रफल (हेक्टर)	
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
५	नगदे बाली	१९२	१००	२	१००
	सुर्ती	७०	३६.५	०.८	४०
	उन्खु	१२२	६३.५	१.२	६०
६	मसला बाली	१०,४४१	१००	२२९.९	१००
	प्याज	१,७४३	१६.७	९३.७	४०.८
	बेसार	१३९	१.३	६.५	२.८
	अदुवा	१७	०.२	०.४	०.२
	लसुन	२,४७५	२३.७	५१	२२.२
	धनिया	१,२०३	११.५	१०	४.३
	खुर्सानी	४,७९४	४५.९	६७.२	२९.२
	अन्य मसला बाली	७०	०.७	१.१	०.५
७	तरकारी बाली	११,३३०	१००	७९६.९	१००
	फूलगोपी (काउली)	४०१	३.५	१६.३	२
	बन्दागोपी	२६१	२.३	७.८	१
	टमाटर / गोलभेडा	४५३	४	५.८	०.७
	अन्य तरकारी	१०,२१५	९०.२	७६७	९६.२

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८, के.त.वि.

तालिका १२२ स्थायी बाली लगाएक कृषक परिवारको सङ्ख्या तथा बाली लागेको क्षेत्रफल

क्र.स.	स्थायी बाली	कृषक परिवार		क्षेत्रफल (हेक्टर)		फरक प्रतिशत क्षेत्रफल	छरिएका रूख सङ्ख्या २०६८
		२०५८	२०६८	२०५८	२०६८		
१	स्याउ	२,०१३	५,०५५	३५२.७	३५६.३	१.०१	२२,२४३
२	नासपाती	६१	७१५	०.१	६.३	९८.४१	७५०
३	कागती	३०३	३१४	३१.४	८.१	-२८७.६५	१०५
	जम्मा	२,३७७	९,६६३	३८४.२	३७१.७	-३.२५	२३,०९८

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८ र २०६८, के.त.वि.

तालिका १२३ पशुपंक्षी पालन गर्ने कृषक परिवार तथा पशुपंक्षीको सङ्ख्या

क्र.स.	पशुपंक्षीको प्रकार	कृषक परिवार		पशुपंक्षीको सङ्ख्या*		फरक प्रतिशत (पशुपंक्षीको)
		२०५८	२०६८	२०५८	२०६८	
१	पाल्तु चौपाया					
	गाईगोरू	१३,९३८	१८,६६३	४५,६९३	६६,०६६	४४.८४
	चौरी	७६	६४	१८२	१६२	-१०.९९
	रागाँभैसी	७,६७३	११,६०३	१८,६४५	१९,६९२	५.६२
	खसीबाखा	५,३५७	८,२४९	४५,६८९	५६,२५१	२३.१२
	भेडा	७५७	१,००९	१८,८५७	१८,८५०	-०.०४
	बंगुर	०	१३७	०	६०१	-
२	पाल्तु चराचुरूगी					
	कुखुरा (स्थानिय)	४,३२८	८,१४१	३९,०४५	४२,७६०	९.५१
	कुखुरा (उन्नत)	उ.न	१३९	१,४०७	५४०	-६१.६२
	हाँस	६१	५२	२५७	५७५	१२३.७४
	परेवा	६१	८७	१८२	२०९	१४.८४

*राष्ट्रिय जनगणनाबाट प्राप्त सङ्ख्या, उ.न. : उपलब्ध नभएको, स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८ र २०६८, के.त.वि.

तालिका १२४ वीउविजन र विषादीको प्रयोग अनुसार प्रमुख बाली लगाएका कृषक परिवारको सङ्ख्या

क्र.स.	प्रमुख बाली	उन्नत वीउ प्रयोग गरेका कृषक परिवार		विषादि प्रयोग गरेका कृषक परिवार	
		२०५८	२०६८	२०५८	२०६८
१	धान	४५	७०	४६९	४०१
२	गहु	१३६	३६६	६०५	६८०
३	मकै	७६	८५४	१९७	४८८
४	आलु	१३६	१०५	१,२२६	४३६

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८ र २०६८, के.त.वि.

तालिका १२५ रसायनिक मलको प्रयोग अनुसार प्रमुख बाली लगेको क्षेत्रफल र मलको परिमाण

क्र.स.	प्रमुख बाली	कृषि गणना २०५८		कृषि गणना २०६८	
		क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिमाण (क्विन्टल)	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिमाण (क्विन्टल)
१	धान	८.७	३.२	१५२.४	१२१
२	गहु	१.१	०.७५	४६.३	३८
३	मकै	०	०	१६२.२	१५४
४	आलु	०	०	१.७	३
५	तरकारी	२.३	०.६	०.७	१

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८ र २०६८, के.त.वि.

तालिका १२६ कृषि ऋण सम्बन्धि

क्र.स.	विवरण	कृषि गणना वर्ष (वि.स.)	
		२०५८	२०६८
१	कृषि प्रयोजनको लागि ऋण नलिएका कृषक परिवार	१५,४८२	११,९०६
२	कृषि प्रयोजनको लागि ऋण लिएका कृषक परिवार	३०	९,६२२
	नातेदार बाट ऋण लिएका	१५	२,८०६
	कृषि विकास बैकबाट ऋण लिएका	१५	१०५
	महिला समूहबाट ऋण लिएका	०	४०१
	वाणिज्य बैक तथा वित्तिय संस्थाहरूबाट	०	१,२२०
	सहकारीहरूबाट ऋण लिएका	०	२,००५
	कृषक समूहबाट ऋण लिएका	०	२,४४०
	अन्य बाट ऋण लिएका	०	६४५
३	कृषि ऋण वा थप कृषि ऋण लिन इच्छुक कृषक परिवार	६३६	१७,१६९
	बिउठ तथा मलको लागि	०	३,३४७
	सिंचाईको लागि	१५	३,८८७
	कृषि औजारको लागि	३०	७८४
	पशुपंक्षी पालनको लागि	३०	८,३३२
	माछा पालनको लागि	०	१७४
	अन्य कृषि कार्यका लागि	५६१	६४५

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८ र २०६८, के.त.वि.

तालिका १२७ कृषिबजार सम्मको पहुँच

क्र.स.	नजिकको कृषि बजार सम्म पुग्न लाग्ने समय	परिवार सङ्ख्या	प्रतिशत
१	घर नजिक	२०९	०.९७
२	१० देखि ३० मिनेट	३४९	१.६
३	३० मिनेट देखि १ घण्टा	५०६	२.३४
४	१ घण्टा देखि २ घण्टा	६४५	३.०
५	२ घण्टा देखि ३ घण्टा	३५२९	१६.४
६	३ घण्टा भन्दा बढी	१६,२९९	७५.७
	जम्मा	२१,५२९	१००

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८, के.त.वि.

तालिका १२८ कृषक परिवारमूलीको शैक्षिक अवस्था

क्र.स.	शैक्षिक योग्यता	कृषक परिवारमूलीको सङ्ख्या					
		जम्मा	प्रतिशत	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत
१	जम्मा कृषक परिवारमूली	९५,१६०	१००	३९,९७२	१००	५५,१८८	१००
२	असाक्षर	१८,८२६	२०	२,७३७	७	१६,०८९	२९
३	साक्षर	७६,३३४	८०	३७,२३५	९३	३९,०९९	७१
	५ कक्षा सम्म	३४,९८५	३७	१७,१७०	४३	१७,८१५	३२
	६-१० कक्षा	२०,२३९	२१	११,३३१	२८	८,९०८	१६
	एस.एल.सी.	३,३४७	४	२,२३१	६	१,११६	२
	प्रमाणपत्र/१० ^२	३,५३९	४	२,३७१	६	१,१६८	२
	स्नातक	७१५	१	५०६	१	२०९	०
	स्नातकोत्तर	१७४	०	१५७	०	१७	०
	अनौपचारिक शिक्षा	१३,३३५	१४	३,४६९	९	९,८६६	१८

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८, के.त.वि.

खण्ड:-८ सार्वजनिक प्रशासन

कालिकोट जिल्लामा सरकारी कार्यालयहरू (सरकारी आयोजनाका कार्यालयहरू समेत गरी), अर्धसरकारी निकाय तथा संस्थानहरू, इलाका स्तरका विषयगत कार्यालयहरूको नाम ठेगाना, टेलिफोन नं. आदिको विवरणहरू यस खण्ड अन्तरगत समावेश गरिएको छ ।

८.१ जिल्लास्थित सरकारी कार्यालयहरूको विवरण

तालिका १२८ कालिकोट जिल्लामा अवस्थित सरकारी कार्यालयहरूको विवरण

क्र.स.	कार्यालयको नाम	टेलिफोन नं.	कैफियत
१	जिल्ला अदालत कालिकोट	०८७-४४००१२/११२	
२	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	०८७-४४०१२१	
३	जिल्ला विकास समितिका कार्यालय	०८७-४४००२१/११४/१२०	
४	संग्राम शार्दुल गुल्म	०८७-४४००७०/७१	
५	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	०८७-४४००१३/११३	
६	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	०८७-४४०११६	
७	जिल्ला कृषि विकास कार्यालय	०८७-४४०११८	
८	जिल्ला प्रविधिक कार्यालय	०८७-४४०१५३	
९	जिल्ला वन कार्यालय	०८७-४४०००२	
१०	राष्ट्रिय अनुसन्धान कार्यालय	०८७-४४०००६	
११	जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय	०८७-४४००२०	
१२	जिल्ला पशुसेवा कार्यालय	०८७-४४००२३	
१३	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय	०८७-४४०११७	
१४	जिल्ला निर्वाचन कार्यालय	०८७-४४०१४९	
१५	जिल्ला खानेपानी तथा सरसफाई सवडिभिजन कार्यालय	०८७-४४०००३	
१६	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	०८७-४४०१३३/२२२	
१७	महिला तथा बालबालिका कार्यालय	०८७-४४००८४	
१८	जिल्ला हुलाक कार्यालय	०८७-४४००१६	
१९	घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति	०८७-४४००१०	
२०	कारागार कार्यालय	०८७-४४००१७	
२१	नापी कार्यालय	०८७-४४००१८	

क्रमसः

क्रमसः..... तालिका १२९ कालिकोट जिल्लामा अवस्थित सरकारी कार्यालयहरूको विवरण

क्र.स.	कार्यालयको नाम	टेलिफोन नं.	कैफियत
२२	मालपोत कार्यालय	०८७-४४००१९	
२३	कारागार शाखा	०८७-४४००१७	
२४	जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र	०८७-४४०१७९	
२५	घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति	०८७-४४००१०	
२६	मान्म गा.वि.स.का कार्यालय	०८७-४४०२६	
२७	जिल्ला सिचाई कार्यालय	०८७-४४०२५	

स्रोत : जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट, जि.वि.स., कालिकोट

८.२ अर्धसरकारी निकाय तथा संस्थानहरू

तालिका १३० कालिकोट जिल्लामा रहेका अर्धसरकारी निकाय तथा संस्थानहरूको विवरण

क्र.स.	कार्यालयको नाम	टेलिफोन नं.	कैफियत
१	नेपाल टेलिकम	०८७-४४००४४	
२	नेपाल खाद्य संस्थान	०८७-४४०००८	
३	साना जलविद्युत आयोजना	०८७-४४०१४७	
४	जिल्ला खेलकुद विकास समिति	०८७-४४०००५	
५	उद्योग वाणिज्य संघ	०८७-४४०१०८	
६	स्थानिय शान्ति समिति	०८७-४४०१८२	
७	नगर विकास समिति	०८७-४४००५६	
८	स्थानिय शान्ति समिति	०८७-४४०१८२	
९	आँखा उपचार केन्द्र	०८७-४४०१२४	
१०	जिल्ला रेडक्रस सोसाईटी	०८७-४४०१२३	
११	बिद्युत	०८७-४४०१४७	
१२	गोल्बल आई.एम.मि. बैंक	०८७-४४०२७३	
१३	कृषि विकास बैंक लि.	०८७-४४००५९	
१४	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक	०८७-४४०११९	

स्रोत : जिल्ला पार्श्वचित्र कालिकोट, जि.वि.स., कालिकोट

८.३ कालिकोट जिल्ला स्थित त्रियाशिल गैर सरकारी संस्था

तालिका १३१ कालिकोट जिल्लामा रहेका अर्धसरकारी निकाय तथा संस्थानहरूको विवरण

क्र.स.	संघ संस्थाको नाम	सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर
१	कर्णाली एकिकृत ग्रामिण विकास तथा अनुसन्धान केन्द्र	तुलाराम पाण्डे	९७५८९००९९३
२	मानव अधिकार तथा वातावरण विकास केन्द्र	जजराज शाही	९८५९९६६२५६
३	ग्रामिण विकास तथा पर्यावरण मञ्च	मिन बहादुर बोगटी	९८४८३२००३३
४	हिमालयन सामुदायिक स्रोत विकास केन्द्र	कर्णप्रसाद चौलागाही	९८४८३०९३५०
५	दुर्गम क्षेत्र विकास तथा वातावरण संरक्षण केन्द्र नेपाल	देवीराम आचार्य	९८६८३९३६६९
६	सामाजिक जागरण तथा विकास प्रष्टिठान नेपाल	आशोक नाथ योगी	९७५८००९४२६
७	दिगो तथा न्यायोचित विकास प्रतिष्ठान नेपाल	भानुभक्त खनाल	९८५९९९३५६८
८	ग्रामिण विकास नेपाल	राविन्द्र शाही	९८४८३०९०९०
९	दलित उत्थान समाज	चन्द्रमान वि.क.	९७४८००८४३५
१०	सहयोगी हातहरूको समुह	अनिल चौधरी	९८५९९५८९३५
११	हेल्भीटास स्वीस कोअप्रेसन नेपाल	लेखनाथ खरेल	९८५२८२०६२०
१२	जिल्ला लघुउद्यमि समुह संघ	काली बहादुर शाही	९८४८३०५९७३
१३	एस.एन.भि. नेपाल	हरी उपाध्याय	९८४९२६२९३९
१४	उच्च मुल्य कृषि विकास आयोजना	कृष्ण भट्टराई	९८४८०८९२४९
१५	निर्धन उत्थान बैंक	वखत बहादुर रावल	९८४८५९७३९४
१६	उद्योग वाणिज्य संघ	सुर्य बहादुर शाहि	९८३८३९९५३८
१७	नेपाल पत्रकार महासंघ	काली बहादुर मल्ल	९८४८३९०५७०
१८	बहुसरोकारवाला वन कार्यक्रम	दिपक चन्द	९८५८०५९९७६
१९	विश्वखाद्य कार्यक्रम कालिकोट	युवराज वम	९८४८०४८९७९
२०	सेभ द चिल्ड्रेन्स कालिकोट	महेश देवकोटा	९८४९४९६९९५
२१	गरिवि निवारण कोष कालिकोट	विपिन धिताल	९८५९०६९०३४
२२	मर्सिकोर नेपाल	शेर बहादुर शाही	९७४९५९३५०३
२३	सुर्खेत कल्टर कालिकोट	नम्रता सिंह	९८४००६२८३८
२४	अपाङ्ग पुर्नस्थापना केन्द्र	केशवराज देवकोटा	९७४८९०३०३०
२५	नेपाल नेत्र ज्योती संघ	के पी पाण्डे	८७४४०९२४
२६	नेपाल पुनर्निमाण संस्था	लिलाराम न्यौपाने	९८४८३३०६५०
२७	हेल्थ फर लाईफ	बल बहादुर कार्कि	९७५८५०३४६६
२८	जलवायु परिवर्तन तथा विपत उत्पादनशिल संजाल	छायां सुनार	९८४८३९४३३५

स्रोत : जिल्ला पार्श्वीचित्र कालिकोट, जि.वि.स., कालिकोट

८.४ केहि महत्वपूर्ण वेवसाइटहरु

तालिका १३२ नेपालका केहि महत्वपूर्ण वेवसाइटहरु

क्र.स.	संस्थाको नाम	वेवसाइट ठेगाना
1	Administrative forms/formats available at	www.actionnepal.com
2	BBC Nepali Service	www.bbc.co.uk/nepali
3	Central Bureau of Statistics	www.cbs.gov.np
4	District development Committee Kalikot	www.ddckalikot.gov.np
5	District Health Office, Surkhet	www.dhokalikot.gov.np
6	Department of Drug Administration	www.dda.gov.np
7	Department of Health Services	www.dohs.gov.np
8	Department of Printing	www.dip.gov.np
9	Election commission of Nepal	www.election.gov.np
10	Institute of medicine	www.iom.edu.np
11	Midwestern Regional Health Directorate	www.mwrhd.gov.np
12	Ministry of Education	www.moe.gov.np
13	Ministry of Health and Population	www.mohp.gov.np
14	Ministry of general administration	www.moga.gov.np
15	Ministry of women , child and social welfare	www.mowcsw.gov.np
16	Ministry of Local Development	www.mld.gov.np
17	National Center for AIDS and STD Control	www.ncasc.gov.np
18	National Planning commission	www.npc.gov.np
19	Nepal health Research Council	www.nhrc.org.np
20	Nepal Telecom	www.ntc.net.np
21	Office of prime minister	www.opmcm.gov.np
22	Public Service Commission	www.psc.gov.np
23	Office of the Auditor General	www.oagnep.gov.np
24	Supremecourt of Nepal	www.supremecourt.gov.np
25	National Human right commission of Nepal	www.nhrcnepal.org
26	Department of Customs	www.customs.gov.np
27	Department of Agriculture	www.doanepal.gov.np
28	Ministry of Education	www.moe.gov.np
29	Department of Mines and Geology	www.dmgnepal.gov.np
30	Department of Cottage and Small Industries	www.dcsi.gov.np
31	Office of the Company Registrar	www.ocr.gov.np
32	Department of Immigration	www.immi.gov.np
33	Police Headquarter	www.nepalpolice.gov.np
34	Ministry of Peace and Reconstruction	www.peace.gov.np
35	UNDP	www.undp.org.np
36	UNFPA	www.unfpa.org
37	UNICEF	www.unicef.org
38	World Health Organization	www.who.int
39	District Development Committee Office, Kalikot	www.ddckalikot.gov.np
40	District Health Office, Kailkot	www.dhokalikot.gov.np
41	District Education Office, Kailkot	www.deokalikot.gov.np
42	District Agriculture Development Office, Kailkot	www.dadokalikot.gov.np

खण्ड:-८ न्याय तथा कानून

८.१ जिल्ला प्रहरी कार्यालय कालिकोटमा दर्ता भएका अपराध सम्बन्धि

जिल्ला प्रहरी कार्यालय कालिकोटबाट प्राप्त विगत तीन आर्थिक वर्ष (आ.व.२०६९/०७०,आ.व.२०७०/०७१ र आ.व.२०७१/०७२) मा दर्ता भएका अपराधहरूको प्रकृती अनुसारको विवरण यस खण्डमा प्रस्तुत गरिएको छ। जस अनुसार आत्महत्या, संगठित तथा आर्थिक अपराध तथा सामाजिक अपराधहरू बढ्दो क्रममा देखिएका छन् भने ज्यान सम्बन्धि, महिला तथा बालबालिका सम्बन्धि, सवारी दुर्घटना तथा विविध प्रकृतीका अपराधहरू घट्दो क्रममा देखिएका छन्। समग्रमा, गत तीन आ.व.मा कूल अपराधहरूको सङ्ख्या विस्तारै बढ्दो क्रममा देखिएको छ, जसअनुसार आ.व.२०६९/०७० मा कूल अपराधहरूको सङ्ख्या २९ रहेको छ भने आ.व.२०७०/०७१ र आ.व.२०७१/०७२ मा सो सङ्ख्या क्रमशः ५१ र ४८ रहेको छ। अपराधको प्रकृती अनुसारको विस्तृत विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १३३ विगत तीन वर्षको जिल्लाको अपराध सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	अपराधको किसिम	आ.व. २०६९/७०	आ.व. २०७०/७१	आ.व. २०७१/७२	कैफियत
१	ज्यान सम्बन्धि				
	कर्तव्य ज्यान	३	४	२	
	ज्यान मार्ने उद्योग	२	१	२	
	भवितव्य ज्यान	५	५	७	
२	आत्महत्या सम्बन्धि				
	विष खाएर	०	३	०	
	भन्डिएर	१	५	२	
३	संगठित तथा आर्थिक अपराध सम्बन्धि				
	चोरी	१	०	०	
	डाँका	१	०	०	
	जुवा	०	४	०	
	सरकारी छाप कर्तो,जालसाजी	१	१	०	
४	सामाजिक अपराध				
	केही सार्वजनिक अपराध	१०	१३	१५	
	नागरिकता सम्बन्धि	०	१	०	

क्रमसः

क्रमसः..... तालिका १३३ विगत तीन वर्षको जिल्लाको अपराध सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	अपराधको किसिम	आ.व. २०६९/७०	आ.व. २०७०/७१	आ.व. २०७१/७२	कैफियत
५	महिला तथा बालबालिका सम्बन्धि बहु विवाह	०	१	५	
	जवरजस्ती करणी	०	३	२	
	जवरजस्ती करणी उद्योग	०	१	२	
६	सवारी दुर्घटना	०	५	११	
७	विविध				
	हात हतियार खरखजाना	१	२	०	
	जवरस्ती चोरी	०	२	०	
	जम्मा	२९	५१	४८	

स्रोत: जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कालिकोट, २०७२

८.२ जिल्ला अदालत कालिकोटका लगत तथा फर्छ्यौट मुद्दाहरू

तालिका १३४ जिल्ला अदालत कालिकोटमा दर्ता भई फर्छ्यौट भएका तथा बाँकी मुद्दा सम्बन्धि विवरण (२०७१/०७२)

क्र.स.	मुद्दाको किसिम	लगत	फर्छ्यौट	बाँकी	कैफियत
१	देवानी	६७	१७	५०	
२	फौजदारी	१२५	४९	७६	
	जम्मा	१९२	६६	१२६	

स्रोत: जिल्ला अदालत, कालिकोट, २०७२

तालिका १३५ जिल्ला अदालत कालिकोट लगत तथा फर्छ्यौट मुद्दाको विषयगत विवरण (२०७१/०७२)

क्र.स.	मुद्दाको विषय	लगत	फर्छ्यौट	बाँकी	कैफियत
१	लेनदेन सम्बन्धि	१८	३	१५	
२	जग्गा सम्बन्धि				
	जग्गा खिचला	७	३	४	
	दर्ता बदर	५	२	३	
	हक कायम	२	२	०	
	लिखत बदर	३	०	३	
	पारिवारिक				
	बालविवाह	२	१	१	
	अंश	२३	४	१९	

क्रमसः

क्रमसः..... तालिका १३५ जिल्ला अदालत कालिकोट लगत तथा फर्छुथौट मुद्दाको विषयगत विवरण (२०७१/०७२)

क्र.स.	मुद्दाको विषय	लगत	फर्छुथौट	बाँकी	कैफियत
१	जारी	२	१	१	
	नाताकायम	२	०	२	
	बहुविवाह	६	२	४	
	सम्बन्ध विच्छेद	४३	१७	२६	
२	करणी				
	जवरजस्ती करणी	४	३	१	
	अन्य करणी	३	१	२	
३	चोरी				
	डाँका चोरी	१	१	०	
४	ज्यान				
	कर्तव्य	३	१	२	
	ज्यानमार्ने उद्योग	४	१	३	
	सवारी ज्यान	७	२	५	
५	कुटपिट				
	सामान्य कुटपिट	१	१	०	
६	करकाप	५	१	४	
७	किर्ते	७	२	५	
८	लुटपिट	१२	३	९	
९	जालसाजी	४	१	३	
	कूल जम्मा	१६४	५२	१११	

स्रोत: जिल्ला अदालत, कालिकोट, २०७२

८.३ जिल्लास्थित कारागारमा रहेका कैदी तथा थुनुवा सम्बन्धि विवरण

तालिका १३६ मुद्दा अनुसार स्वदेशी र विदेशी कैदि तथा थुनुवा विवरण

क्र.स.	मुद्दाको विषय	जम्मा		पुरुष		महिला		आश्रित	
		कैदी	थुनुवा	कैदी	थुनुवा	कैदी	थुनुवा	कैदी	थुनुवा
१	कर्तव्य ज्यान	२९	२	२६	१	३	१	०	१
२	जवरजस्ती करणी	३	०	३	०	०	०	०	०
३	चोरी	३	०	३	०	०	०	०	०
४	बहुविवाह	४	०	२	०	२	०	०	०
	जम्मा	३९	२	३४	१	५	१	०	१
५	७० वर्ष उमेरपरा भएका कैदी/बन्दीको सङ्ख्या			१					

स्रोत: कालिकोट कारागार, कार्यालय २०७२

खण्ड:- १० महिला तथा बालबालिका

कूल जनसङ्ख्याको आधा भाग ओगटेको नेपाली महिलाको स्थिती अभूतै पनि धेरैजसो ठाँउमा उपेक्षित अवस्थामा रहेको पाईन्छ । महिलाहरूको विषय संवेदनशील विषय भएको कुरालाई हाम्रो देशमा मात्र नभएर विश्वमा नै गहन रूपमा लिन थालिएको छ । महिलाहरूको विकासको लागि सयूक्त राष्ट्रसंघले सन् १९८१ मा एउटा सन्धिपत्र जारी गरेको थियो । जसमा महिला अधिकारः राजनैतिक, आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक, शैक्षिक, स्वास्थ्य तथा खेलकुद सम्बन्धि उल्लेख गरिएको छ । यस विषयमा नेपालले पनि प्रतिबद्धता जनाएको छ । यिनै विषयमा तथ्याङ्कहरूको अध्ययन र विश्लेषण गरी समस्याहरूको पहिचान गर्नु पर्ने देखिन्छ । जवसम्म महिलाहरू उत्पादनमूलक कार्यमा संलग्न रहदैनन् तवसम्म देशको आर्थिक अवस्था बढ्दैन भन्ने कुरामा दुईमत छैन । केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग तथा जिल्लास्तरका सरोकारवाला निकायहरूबाट उत्पादित महिला तथा बालबालिका संग प्रत्यक्ष सम्बन्ध राख्ने तथ्याङ्कहरू यस खण्ड अन्तरगत समावेश गरिएको छ ।

१०.१ घरजग्गाको स्वामित्व तथा परिवारमूलीमा महिलाको अवस्था

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ का अनुसार जिल्लाका कूल घरधुरीहरू मध्ये महिलाकै नाममा घर र जमिन भएका घरधुरीहरूको सङ्ख्या २८१ (१.२ प्रतिशत) रहेको छ । त्यस्तै जमिनमात्र भएका घरधुरी १८९ (०.८ प्रतिशत) रहेको छ । घरमूलीको सन्दर्भमा राष्ट्रिय जनगणना २०६८ प्रयोग गरिएका शब्दावलीहरूको परिभाषा अनुसार “१० वर्ष उमेर पुरा गरेको महिला वा पुरुष जो अक्सर परिवारमा उपस्थित रहने र परिवारमा परि आएका दैनिक कामकाज खर्च र व्यवहार चलाउन चाँजोपाँजो (व्यवस्था) मिलाउने मुख्य व्यक्ति लाई घरमूली वा परिवारमूली भनिएको छ ।” जनगणना २०६८ को नतिजा अनुसार कालिकोट जिल्लामा २४३७ (१०.५८ प्रतिशत) परिवारमा महिला घरमूली रहेका छन् ।

तालिका १३७ घरजग्गामा महिलाको स्वामित्व

क्र.स.	विवरण	परिवार सङ्ख्या	प्रतिशत	कैफियत
१	घर जग्गा दुवै महिलाको नाममा रहेको	२८१	१.२	
२	जग्गा मात्र महिलाको नाममा रहेको	१८९	०.८	
३	घरजग्गा दुबै महिलाको नाममा नभएको	२२,४१६	९७.४	
४	उल्लेख नभएको (अनुत्तरित)	१२२	०.५	
	जम्मा	२३,००८	१००	

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०६८, कें.त.वि.

तालिका १३८ लिङ्ग र उमेरको आधारमा परिवारमूलीको विवरण

क्र.स.	उमेर समूह	जम्मा परिवार		महिला घरमूली भएका परिवार		पुरुष घरमूली भएका परिवार	
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
१	१०-१४ वर्ष	३९	०.१७	३	०.१२	३६	०.१७
२	१५-१९ वर्ष	३४२	१.४९	५२	२.१३	२९०	१.४१
३	२०-२९ वर्ष	३,७७७	१६.४१	४०७	१६.७	३,३७०	१६.३८
४	३०-३९ वर्ष	५,८६४	२५.४८	५९९	२४.५८	५,२६५	२५.५९
५	४०-४९ वर्ष	५,५०९	२३.९४	५१४	२१.०९	४,९९५	२४.२८
६	५०-५९ वर्ष	४,१३८	१७.९८	३८१	१५.६३	३,७५७	१८.२६
७	६०-६९ वर्ष	२,६९५	११.७१	४०३	१६.५४	२,२९२	११.१४
८	७० वर्ष र माथि	६४९	२.८२	७८	३.२	५७१	२.७८
	जम्मा	२३,०१३	१००	२,४३७	१००	२०,५७६	१००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८, के.त.वि.

१०.२ महिलाहरूको वैवाहिक स्थिती तथा पहिलो विवाह गर्दाको उमेर

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ मा देशका हरेक परिवारमा अक्सर बसोबास गर्ने १० वर्ष वा सो भन्दा माथिल्लो उमेरका व्यक्तिहरूको वैवाहिक स्थिती को आँकडा प्राप्त गर्नको लागि प्रश्न समावेश गरिएको थियो जसमा ७ वटा विकल्पहरू समावेश गरिएको थियो । यस जनगणनाबाट प्राप्त नतिजा अनुसार कालिकोट जिल्लाका १० र सो भन्दा माथिल्लो उमेरका व्यक्तिहरूको वैवाहिक स्थिती खण्ड दुईमा प्रस्तुत गरिएको छ, भने महिलाहरूको मात्र वैवाहिक स्थिती तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । त्यसैगरी १० वा सो भन्दा माथिको उमेरका व्यक्तिहरूको पहिलो पल्ट विवाह हुँदा पुरा भएको उमेरको आधारमा पुरुष र महिलाको पहिलो विवाह गर्दाको औषत उमेर गणना गरिन्छ । यो सूचक जनसङ्ख्याको प्रयोजनयोग्य व्यवहारसँग पनि प्रत्यक्ष सम्बन्धित रहेको छ । राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को नतिजाअनुसार कालिकोट जिल्लामा १० वा सो भन्दा बढि उमेरका जम्मा महिलाहरू मध्ये ६७.६ प्रतिशत महिलाहरूको कम्तिमा एकपटक विवाह भैसकेको देखिएको छ, भने विवाहित महिलाहरूको जम्मा जनसङ्ख्यामध्ये सबैभन्दा बढि ६१.३९ प्रतिशत महिलाहरूको विवाह १५-१९ वर्षको उमेर भएको देखिएको छ ।

तालिका १३९ महिलाहरूको वैवाहिक स्थिती तथा पहिलो विवाह गर्दाको उमेर सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	महिलाहरूको वैवाहिक स्थिती	सङ्ख्या	प्रतिशत	क्र.स.	महिलाहरूको वैवाहिक स्थिती	सङ्ख्या	प्रतिशत
१	विवाह नभएको	१५,२७३	३२.४	५	एकल (विधवा)	२,७८०	५.९
२	एक विवाह	२५,४०४	५३.९	६	पारपाचुके भएको	७४	०.२
३	बहुविवाह	६९५	१.५	७	छुट्टिएर एकलै बसेका	६०	०.१
४	पुनर्विवाह	२,८०४	६		जम्मा*	४७,०९०	१००

* १० वा सो भन्दा बढि उमेरका जम्मा महिलाको सङ्ख्या

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८, के.त.वि.

क्रमसः..... तालिका १३९ महिलाहरूको वैवाहिक स्थिती तथा पहिलो विवाह गर्दाको उमेर सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	महिलाको पहिलो विवाह गर्दाको उमेर	महिलाको सङ्ख्या	प्रतिशत	कैफियत
१	१० वर्ष भन्दा कम	२०३	०.६४	
२	१० -१४ वर्ष	३,९२१	१२.३२	
३	१५ -१९ वर्ष	१९,५३१	६१.३९	
४	२०-२४ वर्ष	६,७९१	२१.३४	
५	२५-२९ वर्ष	१,०२८	३.२३	
६	३०-३४ वर्ष	२२५	०.७१	
७	३५-३९ वर्ष	७०	०.२२	
८	४०-४४ वर्ष	२६	०.०८	
९	४५-४९ वर्ष	१०	०.०३	
१०	५० वर्ष र माथि	१२	०.०४	
	जम्मा**	३१,८१७	१००	

** विवाहित महिलाको जम्मा सङ्ख्या स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८, के.त.वि.

१०.३ विवाहित महिला र जन्माएका बालबच्चा सम्बन्धि विवरण

राष्ट्रिय जनगणनामा १५ देखि ४९ वर्ष उमेर समूहका विवाहित महिलाई हालसम्म कति बच्चा जिवित सन्तान जन्माउनु भएको छ भनि प्रश्न सोधिएको थियो । यो प्रश्नबाट प्राप्त आँकडाहरू (Lifetime fertility) निकाल्नको लागि प्रयोग गरिन्छ । राष्ट्रिय जनगणना २०६८ बाट प्राप्त १५ देखि ४९ वर्ष भित्रका विवाहित महिला र उनिहरूले जन्माएका बालबालिकाहरूको विवरण तलको तालिका मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १४० जन्माएका बच्चाहरूको आधारमा १५-४९ वर्ष भित्रका विवाहित महिलाहरूको विवरण

क्र.स.	विवरण	जम्मा	आमाहरूको उमेर (वर्ष)						
			१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९
१	बच्चा नभएका	३,६२५	१,४०६	१,२३३	३५६	२०१	१७६	१००	१५४
२	१ बच्चा भएका	२,६४८	४३१	१,५०५	३६४	१७८	७०	४२	५९
३	२ बच्चा भएका	३,०६८	८१	१,२९२	९६३	३२४	१९३	१३४	८१
४	३ बच्चा भएका	३,८३५	१६	५४४	१,३३५	९१९	५१०	२७६	२३५
५	४ बच्चा भएका	३,४४०	०	१६२	८५८	८७२	८०९	४०९	३३१
६	५ बच्चा भएका	२,४५३	०	३४	३१६	५२५	६४२	५१८	४१९
७	६ बच्चा भएका	१,६८८	०	०	१२९	३३२	५६३	३८४	२७९
८	७ बच्चा भएका	१,१६०	०	०	२४	१६२	३०८	३४२	३२४
९	८ बच्चा भएका	५७१	०	०	०	३१	७९	२२५	२३५
१०	९ र बढि	७२९	०	०	०	५४	७०	३१७	२८७
११	नखुलेको	६५९	०	३४९	९७	६९	४४	३३	६६
	जम्मा विवाहित महिला	२३,८७६	१,९३४	५,११९	४,४४२	३,६६७	३,४६४	२,७८०	२,४७०

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८, के.त.वि.

तालिका १४१ आमाहरूको उमेर अनुसार जन्माएका कूल बच्चा, हालसम्म जिवित तथा मृत्यु भएका बच्चाको विवरण

क्र.स.	आमाको उमेर	कूल जन्मिएका बच्चा			जिवित बच्चा			मृत्यु भएका बच्चा		
		जम्मा	छोरा	छोरी	जम्मा	छोरा	छोरी	जम्मा	छोरा	छोरी
१	१५-१९	६४२	३६६	२७६	६०१	३४९	२५२	४१	१६	२४
२	२०-२४	६,५३७	३,३९२	३,१४५	६,०६१	३,१२८	२,९३३	४७६	२६४	२१३
३	२५-२९	१२,२५०	६,३५१	५,८९८	११,३७६	५,८५०	५,५२६	८७४	५०२	३७२
४	३०-३४	१३,६०३	६,८७९	६,७२४	१२,०७४	६,०२२	६,०५२	१,५२९	८५७	६७२
५	३५-३९	१५,३२०	८,०३३	७,२८६	१३,५००	६,९९६	६,५०४	१,८१९	१,०३७	७८२
६	४०-४४	१५,०४१	७,६८३	७,३५८	१२,९२८	६,५८१	६,३४७	२,११३	१,१०२	१,०११
७	४५-४९	१२,९५१	६,८१०	६,१४१	१०,४७२	५,४६४	५,००८	२,४७८	१,३४६	१,१३३
	जम्मा	७६,३४४	३९,५१४	३६,८२८	६७,०१२	३४,३९०	३२,६२२	९,३३०	५,१२४	४,२०७

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८, के.त.वि.

तालिका १४२ विगत १२ महिनामा बच्चा जन्माउने विवाहित महिलाहरूको विवरण

क्र.स.	आमाहरूको उमेर	जम्मा विवाहित महिला	बच्चा नजन्माएका	१ बच्चा भएका	२ बच्चा भएका	नखुलेको
१	१५-१९	१,९३४	१,७३९	१९५	०	०
२	२०-२४	५,११७	३,६०४	१,००३	९	५०२
३	२५-२९	४,४४२	३,१९६	९७१	०	२७५
४	३०-३४	३,६६७	२,७३३	६०२	८	३२४
५	३५-३९	३,४६३	२,९५३	२९०	०	२२०
६	४०-४४	२,७८१	२,३८८	२०९	०	१८४
७	४५-४९	२,४७१	२,१६९	१०३	७	१९१
	जम्मा	२३,८७५	१८,७८३	३,३७३	२४	१,६९६

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८, के.त.वि.

१०.४ बालबालिकाहरूको बसोवासको स्थिती

तालिका १४३ १५ वर्ष भन्दा कम उमेरका बालबालिकाहरूको बसोवासको स्थिती

क्र.स.	बसोवासको स्थिती	जम्मा		वालक		वालिका	
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
१	आफ्नै परिवारसँग	६०,५१७	९३.२	३०,६६९	९३.१	२९,८४८	९३.३
२	आमासँग	२,६६७	४.१	१,४३२	४.३	१,२३५	३.९
३	बुबासँग	६६३	१	३४१	१	३२२	१
४	बुबा र सौतेनी अमासँग	१७५	०.३	५७	०.२	११८	०.४

क्रमसः

क्रमसं:..... तालिका १४३ १५ वर्ष भन्दा कम उमेरका बालबालिकाहरूको बसोबासको स्थिती

क्र.स.	बसोबासको स्थिती	जम्मा		बालक		बालिका	
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
५	आमा र सौतेला बुवा सँग	७३	०.१	४९	०.१	२४	०.१
६	अन्य नातेदारसँग	२१४	०.३	८१	०.२	१३३	०.४
७	रोजगार दातासँग	८	०	८	०	०	०
८	अन्य	४९६	०.८	२५१	०.८	२४४	०.८
९	उल्लेख नभएको	१२८	०.२	६५	०.२	६३	०.२
	जम्मा	६४,९४१	१००	३२,९५३	१००	३१,९८७	१००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८, के.त.वि.

१०.५ बाल संरक्षण सामाजिक प्रणालीको अवस्था

कालिकोट जिल्लामा बाल संरक्षण प्रणालीको तस्वीर प्रस्तुत गर्ने क्रममा बालश्रम अपनाउने परिवारको अनुपात, बालश्रम उद्धार कोष खडा गर्ने गाविसहरूको सङ्ख्या र बालविवाहको अवस्थालाई तलको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका १४४ जिल्लामा बाल संरक्षण प्रणालीको बाधकहरू

क्र.स.	विवरण	एकाइ	मान	कैफियत
१	समुदायमा आधारित बाल संरक्षण प्रणालि सञ्चालन भएको गाविसहरू	सङ्ख्या	३०	
२	बालश्रम पिडित उद्धार कोष खडा गर्ने गाविसहरू	प्रतिशत	१७	
३	बालश्रम अपनाउने परिवार	प्रतिशत	५३	
४	बालविवाह अपनाउने सङ्ख्या	प्रतिशत	४९	
५	बालमैत्री बालविकास केन्द्रहरू	प्रतिशत	६	
६	सामाजिक परीक्षण गराउने बालविकास केन्द्र र विद्यालयहरू	प्रतिशत	५७	
७	दिवा भोजन दिने प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्रहरू	प्रतिशत	४३	

स्रोत: बालवञ्चनीकरण सूचकांक अवरोध विश्लेषण, युनिसेफ, २०६९

माथिको तालिका अनुसार कालिकोट जिल्लामा ५७ प्रतिशत मात्र प्रारम्भिक बालविकास केन्द्र तथा विद्यालयहरूले सामाजिक परीक्षण गराएका छन् भने ९४ प्रतिशत प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रका पूर्वाधारहरू बालमैत्री नभएको पाइएको छ । त्यसैगरी ५७ प्रतिशत प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रले बालबालिकालाई दिवा भोजन नदिने तथ्याङ्क पाइएको छ ।

१०.६ बालक्लवहरूको गठन र परिचालन

तालिका १४५ गठित बालक्लवहरूमा संरचनागत सहभागीताको स्थिति

जिल्ला	बाल क्लव	कूल सदस्य	पुरुष सदस्य	महिला सदस्य	दलित सदस्य
कालिकोट	१९२	३,५३४	२,०७९	१,४५५	३१३

स्रोत: जिल्ला महिला तथा बालबालिका कार्यालय, २०७०

खण्ड:- ११ राजनैतिक दल तथा प्रतिनिधी

११.१ कालिकोट जिल्लामा क्रियाशिल राजनैतिक दलहरूको विवरण

कालिकोट जिल्लामा वि.स. २०७० सालको संविधान सभाको दोस्रो निर्वाचनमा भाग लिएका तथा क्रियाशिल रहेका राजनीतिक दलहरूको विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

तालिका १४६ कालिकोट जिल्लामा क्रियाशिल रहेका प्रमुख राजनैतिक दलहरूको विवरण

क्र.स.	राजनैतिक दलको नाम	क्र.स.	राजनैतिक दलको नाम
१	नेपाली काँग्रेस	११	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी नेपाल
२	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (ए. मा. ले)	१२	समाजवादी जनता पार्टी
३	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (ए. माओवादी)	१३	राष्ट्रिय मधेश समाजवादी पार्टी
४	राष्ट्रिय जनमोर्चा पार्टी	१४	मधेशी जनअधिकार फोरम (गणतान्त्रिक)
५	सङ्घीय समाजवादी पार्टी, नेपाल	१५	संघीय सद्भावना पार्टी
६	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (मार्क्सवादी-लेनिनवादी)	१६	नेपाल परिवार दल
७	मधेशी जनअधिकार फोरम, नेपाल	१७	नेपालआमा पार्टी
८	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	१८	तराई मधेश सद्भावना पार्टी नेपाल
९	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी	१९	तराई-मधेश लोकतान्त्रिक पार्टी
१०	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माओवादी)	२०	अखण्ड नेपाल पार्टी

स्रोत: जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, कालिकोट ।

११.२ प्रतिनिधी सभा तथा संविधानसभामा प्रतिनिधित्व गर्ने निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूको नामावली

एउटा मात्र निर्वाचन क्षेत्र रहेको कालिकोट जिल्लामा प्रजातान्त्रिक पद्धतिको शुरूवात सँगै भएका निर्वाचनहरूबाट चुनिएका जनप्रतिनिधीहरूको नामावली निम्न अनुसार रहेको छ ।

तालिका १४७ विभिन्न वर्षका निर्वाचनहरूमा निर्वाचित कालिकोट जिल्लाका प्रतिनिधीहरूको विवरण

क्र.स.	निर्वाचन	निर्वाचित जनप्रतिनिधीको नाम	राजनैतिक दलको नाम	प्राप्त मत
१	प्रतिनिधी सभा सदस्य निर्वाचन २०४८	तिलक प्रसाद न्यौपाने	नेपाली काँग्रेस	उ.न.
२	प्रतिनिधी सभा सदस्य निर्वाचन २०५१	यज्ञराज न्यौपाने	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी एमाले	उ.न.
३	प्रतिनिधी सभा सदस्य निर्वाचन २०५६	प्रेम बहादुर शाही	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी एमाले	उ.न.

उ.न. : उपलब्ध नभएको ।

क्रमसः

क्रमसं:..... तालिका १४७ विभिन्न वर्षका निर्वाचनहरूमा निर्वाचित कालिकोट जिल्लाका जनप्रतिनिधीहरूको विवरण

क्र.स.	निर्वाचन	निर्वाचित जनप्रतिनिधीको नाम	राजनीतिक दलको नाम	प्राप्त मत
४	संविधान सभा निर्वाचन २०६४			
	प्रत्यक्ष	खड्ग बहादुर वि.क.	ए. नेकपा (माओवादी)	२७,६२९
	समानुपातिक १	धिरीन्दा उपाध्याय	ए. नेकपा (माओवादी)	-
	समानुपातिक २	नवराज कोईराला	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	-
५	संविधान सभा निर्वाचन २०७०			
	प्रत्यक्ष	महेन्द्र बहादुर शाही	ए. नेकपा (माओवादी)	१२,०८८
	समानुपातिक १	तुलराज विष्ट	नेकपा एमाले	-
	समानुपातिक २	प्रेम ब. सिंह	समाजवादी जनता पार्टी	-

स्रोत: जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, कालिकोट

११.३ संविधान सभा निर्वाचन २०७० को मतदान विवरण

तालिका १४८ संविधान सभा निर्वाचन २०७० को मतदान विवरण

निर्वाचन प्रणाली	मतदाता सङ्ख्या			जम्मा खसेको मत			मतदान प्रतिशत	सदर मत		बदर मत	
	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
प्रत्यक्ष	२६,३०१	२७,२३३	५३,५३४	२०,६०१	२१,०१६	४१,६१७	७८	३९,६३९	९५.२५	१,९७८	४.७५
समानुपातिक	-	-	५४,६१४	२२,१८२	२१,३११	४३,४९३	८०	४२,१०५	९६.८१	१,३८८	३.१९

स्रोत: जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, कालिकोट ।

तालिका १४९ संविधान सभा सदस्य निर्वाचन २०७० (प्रत्यक्ष तर्फ) मा उम्मेदवारले प्राप्त गरेको मत सङ्ख्या विवरण

क्र.स.	उम्मेदवारको नाम, थर	राजनीतिक दल	निर्वाचन चिन्ह	प्राप्त गरेको सदर मत	
				सङ्ख्या	प्रतिशत
१	महेन्द्र बहादुर शाही	ए.ने.क.पा. (माओवादी)	गोलाकार भित्र हँसिया हथौडा	१२,०८८	३०.४९
२	कुर्म राज शाही	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (ए. मा. ले)	सूर्य	११,२२४	२८.३१
३	भुपेन्द्र जंग शाही	नेपाली काँग्रेस	रूख	८,७९७	२२.१९
४	धन बहादुर बुढा	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	हलो	३,३८४	८.५३
५	नवराज कोईराला	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	मादल	१,९१२	४.८२
६	जयकृष्ण सञ्ज्याल	राष्ट्रिय जनमोर्चा	गिलास	४२०	१.०५
७	शिवलाल रोकाया	मधेशी जनअधिकार फोरम, नेपाल(लोकतान्त्रिक)	नमस्कार गरेको हात	३२६	०.८२
८	नेत्र बहादुर शाही	नेपाली जनता दल	पाङ्गो	२८५	०.७१
९	परेक बहादुर शाही	नेपाल परिवार दल	साँचो	२१२	०.५३

क्रमसं:

क्रमसं..... तालिका १४९ संविधान सभा सदस्य निर्वाचन २०७० (प्रत्यक्ष तर्फ) मा उम्मेदवारले प्राप्त गरेको मत सङ्ख्या विवरण

क्र.स.	उम्मेदवारको नाम, थर	राजनितिक दल	निर्वाचन चिन्ह	प्राप्त गरेको सदर मत	
				सङ्ख्या	प्रतिशत
१०	धिर बहादुर शाही	समाजवादी जनता पार्टी	चन्द्रमा	२१२	०.५३
११	बालासिंह सावद	राष्ट्रिय स्वाभिमान पार्टी, नेपाल	कैची	१७६	०.४४
१२	गोरख बहादुर बम	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी नेपाल	गाई	१४४	०.३६
१३	मन बहादुर सिंह	सङ्घीय गणतान्त्रिक समाजवादी पार्टी, नेपाल	डम्फु	९३	०.२३
१४	धर्म दमाई	सङ्घीय समाजवादी पार्टी, नेपाल	गोलाकार भित्र छाता	८०	०.२
१५	केशव राज विष्ट	राष्ट्रिय जनमूक्ति पार्टी	घर	५८	०.१४
१६	नरेन्द्र बहादुर शाही	तराई मधेश सदभावना पार्टी, नेपाल	लट्ठी लिएको पुरुष	५७	०.१४
१७	दल बहादुर शाही	चुरेभावर राष्ट्रिय एकता पार्टी, नेपाल	सुदर्शन चक्र	५२	०.१३
१८	जनक कामी	संयुक्त राष्ट्रवादी मोर्चा नेपाल	कलश	४५	०.११
१९	मिन बहादुर शाही	अखण्ड नेपाल पार्टी	ध्वजा	३८	०.०९
२०	मान बहादुर बम ठकुरी जम्मा	स्वतन्त्र	सयपत्री फुल	३६	०.०९
				३९,६३९	१००

स्रोत: जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, कालिकोट ।

तालिका १५० संविधान सभा सदस्य निर्वाचन २०७० (समानुपातिक तर्फ) मा दलहरूले प्राप्त गरेको मत सङ्ख्या विवरण

क्र.स.	राजनितिक दल	निर्वाचन चिन्ह	प्राप्त गरेको सदर मत	
			सङ्ख्या	प्रतिशत
१	ए.ने.क.पा. (माओवादी)	गोलाकार भित्र हँसिया हथौडा	१०,४३४	२४.७८
२	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (ए. मा. ले)	सूर्य	९,७२२	२३.०९
३	नेपाली काँग्रेस	रुख	७,३१८	१७.४४
४	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	हलो	३,०७१	७.३२
५	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	मादल	२,७३०	६.५
६	राष्ट्रिय जनमोर्चा	गिलास	१,५६४	३.७३
७	राष्ट्रिय स्वाभिमान पार्टी, नेपाल	कैची	९७३	२.३२
८	समाजवादी जनता पार्टी	चन्द्रमा	९०५	२.१६
९	मधेशी जनअधिकार फोरम, नेपाल(लोकतान्त्रिक)	नमस्कार गरेको हात	७७८	१.८५
१०	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माक्सवादी(लेनिनवादी)	हसिया र तारा	६०१	१.४३
११	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी, नेपाल	गाई	४७९	१.१४
१२	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (संयुक्त)	हँसिया	४१२	०.९८
१३	नेपाली जनता दल	पाङ्गो	३३९	०.८१
१४	नेपाल परिवार दल	साँचो	२६२	०.६२
१५	खम्बुवान राष्ट्रिय मोर्चा, नेपाल	हथौडा	२१२	०.५१

क्रमसं.

क्रमसं:..... तालिका १५० सविधान सभा सदस्य निर्वाचन २०७० (समानुपातिक तर्फ) मा दलहरूले प्राप्त गरेको मत सङ्ख्या विवरण

क्र.स.	राजनितिक दल	निर्वाचन चिन्ह	प्राप्त गरेको सदर मत	
			सङ्ख्या	प्रतिशत
१६	राष्ट्रिय जनमुक्ति पार्टी	घर	२००	०.४८
१७	संघिय समाजवादी पार्टी नेपाल	गोलाकाल भित्र छाता	१८३	०.४४
१८	तराई मधेश सदभावना पार्टी, नेपाल	लट्ठी लिएको पुरुष	१७७	०.४२
१९	संघिय विकासवादी पार्टी नेपाल	पुल	१३४	०.३२
२०	चुरेभावर राष्ट्रिय एकता पार्टी, नेपाल	सुदर्शन चक्र	११८	०.२८
२१	शान्ति पार्टी नेपाल	षष्टकोण	९९	०.२४
२२	सद्भावना पार्टी	तीर	९६	०.२३
२३	संयुक्त राष्ट्रवादी मोर्चा नेपाल	कलश	६५	०.१५
२४	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी	घन कोदालो	६३	०.१५
२५	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (मालेमा साम्मेवादी)	बनचरो	५८	०.१४
२६	खस समावेश राष्ट्रिय पार्टी	ढाल तरवार	५३	०.१३
२७	अखण्ड नेपाल पार्टी	ध्वजा	४५	०.११
२८	मधेश तराई फोरम	बाल्टिन	४४	०.१
२९	संघीय लोकतान्त्रिक राष्ट्रिय मञ्च (थरूहट)	गाथ्री	४२	०.१
३०	तराई-मधेश लोकतान्त्रिक पार्टी	जोडा गोरू	४०	०.१
३१	नेपाल नागरीक पार्टी	मोवाईल	३४	०.०८
३२	मधेशी जनअधिकार फोरम, नेपाल	हातले समातेको मसाल	३०	०.०७
३३	संघिय गणतान्त्रिक समाजवादी पार्टी नेपाल	डम्फु	३०	०.०७
३४	राष्ट्रिय मुक्ति आन्दोलन नेपाल	पिंजडा	२७	०.०६
३५	नेपाल लोकतान्त्रिक समाजवादी दल	कलम	२४	०.०६
३६	नेपाल सद्भावना पार्टी (युनाईटेड)	घडी	२४	०.०६
३७	नेपाल समावेशी पार्टी	सुगाँ	२१	०.०५
३८	चुरे भावर लोकतान्त्रिक पार्टी	भकुण्डो	२०	०.०५
३९	दलित जनजाति पार्टी	जग	१९	०.०५
४०	राष्ट्रिय मधेश बहुजन समाजवादी पार्टी	हातमा धानको बाला	१८	०.०४
४१	चुरेभावर राष्ट्रिय पार्टी	बिजुलिको चिम	१८	०.०४
४२	तराई मधेश पहाड हिमाल एकता पार्टी	सिसाकलम	१७	०.०४
४३	सहकारी पार्टी नेपाल	माहुरी	१७	०.०४
४४	जनयुनिटी को(अपरेटिभ पार्टी नेपाल	कापी कलम	१६	०.०४
४५	नेपाल गणतान्त्रिक एकता पार्टी	गुलाफको फुल	१६	०.०४
४६	विश्व सत्यवादी पार्टी	सर्प	१५	०.०४
४७	नेपाल सद्भाजवना पार्टी	हात	१५	०.०४
४८	राष्ट्रिय मधेश समाजवादी पार्टी	साइकल	१४	०.०३
४९	नेपाल शान्ति क्षेत्र परिषद	जोडा हात	१४	०.०३
५०	जनता दल लोकतान्त्रिक पार्टी	चापाकल	१४	०.०३

क्रमसं.

क्रमसः..... तालिका १५० संविधान सभा सदस्य निर्वाचन २०७० (समानुपातिक तर्फ) मा दलहरूले प्राप्त गरेको मत सङ्ख्या विवरण

क्र.स.	राजनितिक दल	निर्वाचन चिन्ह	प्राप्त गरेको सदर मत	
			सङ्ख्या	प्रतिशत
५१	राष्ट्रिय एकता पार्टी	गदा	१४	०.०३
५२	नेपाल श्रमजिवी दल	ओदान	१४	०.०३
५३	मधेशी जनअधिकार फोरम (गणतान्त्रिक)	रेल	१३	०.०३
५४	लिवरल डेमोक्रेटिभ पार्टी	दमाह	१३	०.०३
५५	जनजागरण पार्टी नेपाल	टचलाईट	१३	०.०३
५६	लोकतान्त्रिक जनता पार्टी नेपाल	हवाई जहाज	१३	०.०३
५७	नेपाल जनसमावेशी एकता पार्टी	कुचो	१३	०.०३
५८	नेपाः राष्ट्रिय पार्टी	खड्ग	१२	०.०३
५९	नेपाल जनता पार्टी	कमलको फुल	१२	०.०३
६०	नेपाल जनभावना पार्टी	पानस	१२	०.०३
६१	बहुजन समाज पार्टी नेपाल	जिराफ	१२	०.०३
६२	नयाँ संघियता जनधारण पार्टी	तबला	१२	०.०३
६३	नेपाल गौरवशाली पार्टी	स्याउ	११	०.०३
६४	राष्ट्रिय नागरिक पार्टी	फुल सहितको गमला	११	०.०३
६५	अखण्ड सुदूर पश्चिम पार्टी नेपाल	चियादानी	११	०.०३
६६	देशभक्त समाज	जरायो	११	०.०३
६७	मंगोल नेशनल आर्गनाईजेसन	कुखुराको भाले	१०	०.०२
६८	राष्ट्रिय शिवसेना पार्टी	सिपही	१०	०.०२
६९	राष्ट्रिय यर्थाथवादी पार्टी नेपाल	डाँफे	१०	०.०२
७०	मातृभूमि नेपाल दल	गाग्रो बोकेकी महिला	१०	०.०२
७१	संयुक्त जनमोर्चा	भरिया	१०	०.०२
७२	जनतादल नेपाल	याक	१०	०.०२
७३	शिव सेना नेपाल	डम्मरू	१०	०.०२
७४	हिन्दु प्रजातान्त्रिक पार्टी नेपाल	महिला	१०	०.०२
७५	राष्ट्रिय चुरेभावार पार्टी	चप्पल	१०	०.०२
७६	नव नेपाल निर्माण पार्टी नेपाल	खरायो	९	०.०२
७७	जनता पार्टी नेपाल	मसी र कलम	८	०.०२
७८	राष्ट्रवादी एकता पार्टी	परेवा	८	०.०२
७९	संघीय सद्भावना पार्टी	राजहाँस	७	०.०२
८०	जन प्रजातान्त्रिक पार्टी	गैडा	७	०.०२
८१	नेपाल राष्ट्रिय विकास पार्टी	रेडियो	७	०.०२
८२	लिम्बुवानमुक्ति मोर्चा	घण्टाघर	७	०.०२
८३	नेपाल राष्ट्रिय यातायात विकास दल	टेम्पो	७	०.०२
८४	मधेशी जनअधिकार फोरम मधेश	चर्खा	७	०.०२
८५	नेपाल युवा किसान पार्टी	केराको काईयो	७	०.०२
८६	नेपाल लेबर पार्टी	सिट्टी	७	०.०२

क्रमसः

तथ्याङ्क कार्यालय, बुर्खेत

क्रमसं:..... तालिका १५० सविधान सभा सदस्य निर्वाचन २०७० (समानुपातिक तर्फ) मा दलहरूले प्राप्त गरेको मत सङ्ख्या विवरण

क्र.स.	राजनितिक दल	निर्वाचन चिन्ह	प्राप्त गरेको सदर मत	
			सङ्ख्या	प्रतिशत
८७	युनाइटेड ग्रिन अरगानाईजेसन	उठ	७	०.०२
८८	थरूहट तराई पार्टी नेपाल	ढक्की	६	०.०१
८९	राष्ट्रिय जनता दल नेपाल	लालटिन	६	०.०१
९०	नेपाल आमा पार्टी	आमाको काखमा बच्चा	६	०.०१
९१	नेपाल समाजवादी पार्टी (लोहियावादी)	मेच	६	०.०१
९२	तामानसालिन राष्ट्रिय जनएकता पार्टी	ब्रज	६	०.०१
९३	नेपाल न्यायिक दल	बलेको मैन बत्ति	५	०.०१
९४	श्रामिक जनता पार्टी नेपाल	कराई	५	०.०१
९५	राष्ट्रिय लोकतान्त्रीक युवा पार्टी	पुतली	५	०.०१
९६	हरियालि नेपाल पार्टी	आपँ	४	०.०१
९७	गरिव एकता समाज पार्टी नेपाल	नाग्लो	४	०.०१
९८	लिम्बुवान मुक्तिमोर्चा नेपाल	कोट	४	०.०१
९९	नेपाल सदभावना पार्टी (गजेन्द्रवादी)	डुङ्गा	४	०.०१
१००	नेपाली जनता पार्टी	कमिला	४	०.०१
१०१	तराई पाहाड हिमाल समाज पार्टी	पानीजाहज	४	०.०१
१०२	जनता दल युनाइटेड	शंख	३	०.०१
१०३	सोसल रिपब्लिकन पार्टी	सलाईको बट्टा	३	०.०१
१०४	पिछडावर्ग निषाद दलित जनजाति पार्टी	कछुवा	३	०.०१
१०५	जनमोर्चा नेपाल	हेलिकप्टर	३	०.०१
१०६	देशभक्त पर्यावरणीय सामाजिक (देपसा) मोर्चा	तिनपात	३	०.०१
१०७	नेपाल मधेशि जनतादल समाजवादी	ढोका	३	०.०१
१०८	युवा शिक्त नेपाल पार्टी	दौडीरहेको युवक	३	०.०१
१०९	लोकतान्त्रिक पार्टी नेपाल	सिंह	३	०.०१
११०	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माले समाजवादी)	सुकुन्दा	३	०.०१
१११	संघिय समावेशि समाजवादी नेपाल	कार	२	०
११२	नेपाल राष्ट्र सेवा दल	टेलीफोन	२	०
११३	लोकदल	लुगा सिउने कल	२	०
११४	राष्ट्रवादी जनता पार्टी	हागामा बसेको चरा	२	०
११५	नयाँ नेपाल राष्ट्रिय पार्टी	बोको	२	०
११६	जनतान्त्रिक तराई मधेश मुक्ति टाईगर्स	गोरूगाडा	१	०
११७	मधेश समता पार्टी नेपाल	रेक्सा	१	०
११८	राष्ट्रिय मधेश एकता पार्टी नेपाल	ट्याक्टर	१	०
११९	राष्ट्रिय जनविकास पार्टी	टेबुल	१	०
१२०	संघिय लिम्बुवान राज्य परिदष	भण्डा भित्र फुल	-	०
१२१	लिंग नेपाल शान्ति एकता पार्टी	घोडा	-	०
१२२	ॐ सेना नेपाल	मुसा	-	०

स्रोत: जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, कालिकोट ।

खण्ड:- १२ सरकारी खर्च तथा राजश्व सङ्कलन

१२.१ कालिकोट जिल्ला स्थित सरकारी कार्यालयहरूको खर्च सम्बन्धि विवरण

नेपाल सरकारको केन्द्रीय खाताबाट कालिकोट जिल्लाका विभिन्न सरकारी कार्यालयहरूका लागि कोष तथा लेखा नियन्त्रण कार्यालय कालिकोटबाट निकास भएकै रकम निम्न अनुसार रहेको छ ।

तालिका १५१ सरकारी कार्यालयहरूको विगत दुई आर्थिक वर्षको खर्च विवरण (रु.हजारमा)

क्र.स.	कार्यालयको नाम	सरकारी खर्च (चालु र पूजित समेत)रु. हजारमा	
		आ.व. २०७०/०७१	आ.व. २०७१/०७२
१	जिल्ला अदालत	८,९४०	९,८६३
२	जिल्ला निर्वाचन कार्यालय	२,५४०	३,९११
३	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	५,९२,९०९	५,९४,२८३
४	जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय	३,०५६	२,८६४
५	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय	५,३९६	६,०९४
६	घरेलु तथा साना उद्योग विकास कार्यालय	४,९७९	५,६६६
७	जिल्ला कृषि विकास कार्यालय	७३,०२०	६५,९४७
८	जिल्ला पशुसेवा कार्यालय	२०,१८४	३,१५,७०६
९	जिल्ला वन कार्यालय	१९,१६५	२१,९२८
१०	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	१,०६,७७४	९५,४०२
११	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	२२,६६०	१,२३,३११
१२	मालपोत कार्यालय	६,३५६	५,९७६
१३	नापी कार्यालय	३,५९७	४,८३०
१४	महिला तथा बालबालिका कार्यालय	११,५३२	१२,२५३
१५	संग्राम सार्दुल गुल्म	६९,४५३	६८,६५१
१६	खानेपानी तथा सरसफाई सब डिभिजन कार्यालय	४०,८६८	४९,४४६
१७	जिल्ला हुलाक कार्यालय	३२,८४९	३७,२७७
१८	जिल्ला विकास समिति	४,९०,८२१	५,६७,५२८
१९	ईलाका प्रहरी कार्यालय,	१२,६१३	१४,८८४
२०	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	९०,३७३	१,००,३२३
२१	कारागार कार्यालय	४,७५५	५,९१३
२२	कालिकोट हुम्ला जुम्ला सडक योजना जम्मा	१,१६,४७९	३२,३४७
		१८,५२,३०८	२१,४४,४०५

स्रोत: कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कालिकोट, २०७३ ।

१२.२ कालिकोट जिल्ला स्थित सरकारी कार्यालयहरूले सङ्कलन गरेको राजश्व सम्बन्धि वितरण

कालिकोट जिल्लामा आ.व. २०७०/०७१ मा सरकारी कार्यालयहरूबाट राजश्व रकम स्वरूप रू.३,५४,६५,४०३.६ र आ.व. २०७१/०७२ मा रू. ३,३१,५६,४६९.०५ रकम सङ्कलन गरिएको थियो । विगत दुई आ.व. (२०७०/०७१ र २०७१/०७२) को कार्यालय अनुसारको राजश्व सङ्कलन रकम र दुई आ.व.को सङ्कलन रकमको बृद्धि प्रतिशत तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १५२ सरकारी कार्यालयहरूको विगत दुई आर्थिक वर्षको राजश्व सङ्कलन (रु.हजारमा)

क्र.स.	कार्यालयको नाम	सरकारी खर्च (चालु र पूजिगत समेत)रू. हजारमा		बृद्धि प्रतिशत
		आ.व. २०७०/०७१	आ.व. २०७१/०७२	
१	जिल्ला अदालत	४५६.१	४५७.४	०.३
२	जिल्ला निर्वाचन कार्यालय	९०.०	-	
३	जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय	-	१.२	
४	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय	१८,८९९.४	१८,५४३.६	-१.९
५	घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति	१,०८२.८	१,०३३.४	-४.६
६	जिल्ला कृषि विकास कार्यालय	८३.६	४४९.५	४३७.६
७	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय	२८.५	१११.८	२९२.७
८	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	४४९.१	४९२.६	९.७
९	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	३१३.५	४२५.६	३५.८
१०	कारागार शाखा	१७.५	-	
११	जिल्ला बन कार्यालय	३२०.२	४७६.८	४८.९
१२	मालपोत कार्यालय	२३७.०	५१६.१	११७.८
१३	नापी कार्यालय	४६.७	१३४.६	१८८.४
१४	कालिकोट-हुम्ला-जुम्ला सडक योजना	१,११५.४	२२६.६	-७९.७
१५	महिला विकास कार्यालय	१४.४	७५.०	४२०.८
१६	संग्राम सार्दुल गुल्म	७५.०	१८०.२	१४०.३
१७	खानेपानी तथा सर सफाइ सब डिभिजन कार्यालय	-	६२.२	
१८	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	७,०५१.१	६,४७९.५	-८.१
१९	जिल्ला हुलाक कार्यालय	२१३.३	३५०.६	६४.४
२०	जिल्ला विकास समिति	४,९६१.२	३,०७१.३	-३८.१
२१	जिल्ला प्राविधिक कार्यालय	१५.६	-	
२२	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	७०.०	६८.४	-२.२
	जम्मा	३५,५४०.४	३३,१५६.५	-६.७

स्रोत: कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कालिकोट, २०७३ ।

खण्ड:- १३ विविध

१३.१ जिल्लामा नागरिकता वितरणको अवस्था

तालिका १५३ जिल्लामा नागरिकता वितरणको अवस्था

क्र.स.	वितरित नागरिकताको प्रकार	नागरिकता प्राप्त गर्नेको सङ्ख्या	वैफियत
१	बंशज	१,०२,२२६	मिति २०७२/११/३० गते सम्म
२	बैवाहित अङ्गिकृत	४	मिति २०७२/११/३० गते सम्म
३	अङ्गिकृत (कर्मचारी परिवार)	१०१	मिति २०७२/११/३० गते सम्म
४	नागरिकता प्रमाण पत्रको प्रतिलिपि	११,००९	मिति २०७२/११/३० गते सम्म

स्रोत: जिल्ला प्रशासन कार्यालय, कालिकोट, २०७२

१३.२ सडक दुर्घटना सम्बन्धि विवरण

तालिका १५४ आ.व २०७०/०७१ र २०७१/७२ मा जिल्लामा सडक दुर्घटना सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	दुर्घटना भएको सवारी साधनको प्रकार	सङ्ख्या	
		आ.व. २०७०/०७१	आ.व. २०७१/०७२
१	बस	१	२
२	ट्रक	७	५
३	जिप	०	२
४	टेक्टर	२	२
	जम्मा	१०	११

स्रोत: जिल्ला ट्राफिक प्रहरी कार्यालय, कालिकोट, २०७२।

तालिका १५५ आ.व २०७०/०७१ र २०७१/७२ मा जिल्लामा सडक दुर्घटनाबाट भएको मानविय क्षती सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	दुर्घटना भएको सवारी साधनको प्रकार	सङ्ख्या	
		आ.व. २०७०/०७१	आ.व. २०७१/०७२
१	सडक दुर्घटनाबाट मृत्यु हुने		
		पुरुष	६
		महिला	१
२	गम्भिर घाइते		
	पुरुष	१०	३

क्रमसः

क्रमसं:..... तालिका १५५ आ.व. २०७०/०७१ र आ.व. २०७१/०७२ मा जिल्लामा सडक दुर्घटनाबाट मानविय क्षती सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	दुर्घटना भएको सवारी साधनको प्रकार	सङ्ख्या	
		आ.व. २०७०/०७१	आ.व. २०७१/०७२
३	महिला	३	१
	बालक	०	१
	बालिका	०	२
	सामान्य घाइते		
	पुरुष	१	०
	बालिका	२	३

स्रोत: जिल्ला ट्राफिक प्रहरी कार्यालय, कालिकोट, २०७२ ।

अनुसूचीहरू

अनुसूची १ : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को संक्षिप्त नतिजा (राष्ट्रिय स्तर)

hg^a Vof(Population)

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार नेपालको जनसङ्ख्या २,६४,९४,५०४ रहेको छ, जसमध्ये पुरुष ४८.५० प्रतिशत (१,२८,४९,०४१) र महिला ५१.५० प्रतिशत १,३६,४५,४६३ रहेका छन्। यसअनुसार लैंगिक अनुपात (Sex Ratio) अर्थात प्रति १०० महिलामा पुरुषको सङ्ख्या ९४.१६ रहेको छ। गत २०५८ सालमा कूल जनसङ्ख्या २,३१,५१,४२३ र लैंगिक अनुपात ९९.८० थियो।

j flif\$ hg^a Vofj [ab/ (Annual Population Growth Rate)

सालाखाला वार्षिक जनसङ्ख्या वृद्धिदर (Average annual exponential population growth rate) १.३५ प्रतिशत रहेको छ, जुन २०५८ सालको जनगणना अनुसार वार्षिक जनसङ्ख्या वृद्धिदर २.२५ प्रतिशत थियो।

hg3gj (Population Density)

जनघनत्व (प्रति वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा रहेको जनसङ्ख्या) १८० जना प्रतिवर्ग किलोमिटर रहेको छ, जुन २०५८ सालमा १५७ मात्र थियो। हाल ग्रामीण क्षेत्रको तुलनामा शहरी क्षेत्रमा जनघनत्व निकै उच्च रहेको देखिन्छ, जसअनुसार शहरी क्षेत्रमा १३८१ जना र ग्रामीण क्षेत्रमा १५३ जना प्रति वर्ग किलोमिटर रहेको पाइएको छ। सबै भन्दा धेरै जनघनत्व काठमाडौं जिल्लामा (४४१६ जना प्रति वर्ग किलोमिटर) र सबै भन्दा कम मनाङ जिल्लामा (३ जना प्रति वर्ग किलोमिटर) रहेको देखिन्छ।

j [bpdj ; dxcg' f/hg^a Vof(Population by Broad Age Group)

देशको कूल जनसङ्ख्याको ५६.९६ प्रतिशत १५ देखि ५९ वर्ष उमेरका रहेको आँकडा २०६८ सालको जनगणनाले देखाएको छ। गत २०५८ सालमा यो उमेर समूहका जनसङ्ख्या ५४.१५ प्रतिशत मात्र थियो। हाल १४ वर्ष वा सो भन्दा कम उमेरका र ६० वर्ष वा सो भन्दा माथिल्लो उमेरका जनसङ्ख्या क्रमशः ३४.९१ प्रतिशत र ८.१३ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

kl/j f/; ^a Vof(Household)

गत २०५८ सालको जनगणनाअनुसार ४२,५३,२२० परिवार सङ्ख्या देखिएकोमा हाल उक्त सङ्ख्या करिव २२ प्रतिशतले बढेर ५४,२७,३०२ पुगेको छ। उक्त दश वर्षको अवधिमा ११,७४,०८२ परिवार थप भएका छन्।

kl/j f/sf; bo; ^a Vof(Household size)

हाल प्रति परिवार औषत ४.८८ जना सदस्य सङ्ख्या (Average Household Size) रहेको छ, जुन २०५८ मा ५.४४ जना थियो। परिवारको आकार रौतहट जिल्लामा सबैभन्दा बढी (६.४४) र कास्की जिल्लामा सबैभन्दा कम (३.९२) रहेको पाइएको छ।

x/hg^a Vof(Urban Population)

नेपालमा शहरी जनसङ्ख्या करिब १७.०७ प्रतिशत रहेको पाइएको छ, दश वर्ष अघि २०५८ मा १४.२ प्रतिशत थियो

a)jeGfWY/sd hg^a VofePs flhMhf(Population in District)

यस पटकको जनगणनाअनुसार सबैभन्दा धेरै जनसङ्ख्या काठमाण्डौं जिल्लामा १७,४४,२४० देखिएको छ, जुन दश वर्ष अघि १०,८१,८४५ थियो। काठमाण्डौंको जनसङ्ख्या दश वर्षमा ६१.२३ प्रतिशतले वृद्धि भएको देखिएको छ र सालाखाला वार्षिक वृद्धिदर ४.७८% रहेको छ। मनाङ जिल्ला सबै भन्दा कम जनसङ्ख्या भएको जिल्ला हो जसमा ६५३८ जना मात्र रहेका छन्। यस जिल्लामा सबैभन्दा कम (-३.८३%) वार्षिक जनसङ्ख्या वृद्धिदर रहेको देखिन्छ।

efiMhs l fpcg/ f/hg^a Vof(Population by ecological belt)

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार तराईमा कूल जनसङ्ख्याको ५०.२७ प्रतिशत (१,३३,१८,७०५ जना), पहाडमा ४३.०१ प्रतिशत (१,१३,९४,००७ जना) र हिमाली क्षेत्रमा ६.७३ प्रतिशत (१७,८१,७९२ जना) जनसङ्ख्या रहेको छ, जुन दश वर्ष अघि अर्थात २०५८ मा क्रमशः ४८.४०% (१,१२,१२,४५२ जना), ४४.३०% (१,०२,५१,१११ जना) र ७.३०% (१६,८७,८५९) थियो।

3/j fcfj f, loG fGfj fIdJ (Ownership of house/housing unit)

देशका कूल ५४ लाख २३ हजार २९७ परिवार (संस्थागत बाहेक) मध्ये ८५.२६ प्रतिशत परिवारहरू आफ्नै स्वामित्वको घरमा र १२.८१ प्रतिशत परिवारहरू भाडाको घरमा बसोबास गरेको देखिन्छ। विगत २०५८ सालको जनगणनामा आफ्नै स्वामित्वको घर र भाडाको घरमा क्रमशः ८८.३ प्रतिशत र ८.९ प्रतिशत परिवारहरू बसोबास गरेको पाइएको थियो। हाल शहरी क्षेत्रमा ४०.२२ प्रतिशत परिवारहरू भाडाको घरमा बसोबास गरेको देखिन्छ।

lkpgjkgfjs fjdVb; fj (Main source of drinking water)

देशका कूल परिवारको ४७.७८ प्रतिशतले परिवारले धारा/पाइपबाट र ३५.०० प्रतिशतले ट्युववेल/हाते पम्पबाट पिउने पानी आपूर्ति गर्ने देखिएको छ। दश वर्ष अघि अर्थात २०५८ सालमा धारा/पाइप र ट्युववेल/हाते पम्पबाट पिउने पानीको सुविधा उपभोग गर्ने परिवारहरू क्रमशः ५३.४ प्रतिशत र २८.६० प्रतिशत थिए।

vfgfks fpgcS / kpfjuul/gjOGg(Main source of cooking fuel)

यस जनगणनाले देशका ६४ प्रतिशत परिवारले खाना पकाउन अक्सर काठ/दाउरा प्रयोग गर्ने गरेको देखाएको छ, जुन दश वर्षअघिको जनगणनामा ६५.२० प्रतिशत थियो। विगत जनगणनामा एल.पि. ग्याँस प्रयोग गर्ने परिवारहरू ७.६७ रहेकोमा यस जनगणनामा उल्लेख्य वृद्धि भई २१.०३ प्रतिशत पुगेको छ। हाल खाना पकाउन अक्सर मटितेल, एल.पि.ग्याँस, गुईठा/गोराहा, गोबरग्याँस, बिजुली र अन्य इन्धन प्रयोग गर्ने परिवारको हिस्सा क्रमशः १.०%, २१.०%, १०.४%, २.४%, ०.१% र ०.४% रहेको छ।

jkqlafjgcs / kpfjuu/gj fvg (Main source of lighting)

धेरैजसो घरपरिवारहरूले आफू बसोबास गरेको घर/आवासीय इकाइमा वत्ति बाल्नका लागि अक्सर बिजुली प्रयोग गर्ने गरेको देखिएको छ। विगत २०५८ सालको जनगणनामा बिजुली प्रयोग गर्ने परिवार ३९.८ प्रतिशत रहेकोमा २०६८ मा ६७.२६ प्रतिशत पुगेको छ। गत जनगणनामा वत्ति बाल्नका लागि अक्सर मट्टितेल प्रयोग गर्ने परिवार सबैभन्दा धेरै (५७.७० प्रतिशत) रहेकोमा हाल १८.२८ प्रतिशत मात्र देखिएको छ।

z fj fnos fj lj vV (Toilet facility)

देशका ३८.१७ प्रतिशत परिवारहरूसँग आफू बस्ने घरमा अभै पनि शौचालयको सुविधा नभएको तथ्याङ्क राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को नतिजाले देखाएको छ जुन सङ्ख्या विगतको जनगणनामा ५२.५ प्रतिशत थियो। हाल ३३.४५ प्रतिशत परिवारहरूले सेप्टिक ट्याङ्कमा जोडिएको फ्लस भएको शौचालय प्रयोग गर्ने गरेको पाइएको छ। त्यसैगरी साधारण शौचालय प्रयोग गर्ने र सार्वजनिक ढलमा जोडिएको फ्लस भएको शौचालय प्रयोग गर्ने परिवारहरूको सङ्ख्या क्रमशः १९.४७ र ८.२७ प्रतिशत देखिएको छ। शहरी क्षेत्रमा ९.०९ प्रतिशत र ग्रामीण क्षेत्रमा ४५.११ प्रतिशत परिवारहरूसँग आफू बस्ने घरमा शौचालय नभएको देखिन्छ।

kl/j f/dfdxnfs ffgiddf/x\$ fj3/hWlf (Female ownership in house and land)

देशका कूल परिवारको १९.७१ प्रतिशत परिवारहरूमा महिलाको नाममा घर वा जग्गा रहेको देखिएको छ। गत २०५८ सालको जनगणनामा महिलाको नाममा घरजग्गा भएका परिवारहरू ९.११ प्रतिशत मात्र थिए।

kl/j f/dfcgkl:yt -lj b\$ uPs f_bOm (Absentee abroad)

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार देशमा अनुपस्थित (विदेशमा बसोबास गर्ने जनसङ्ख्या १९ लाख २१ हजार ४९४ जना रहेको देखिन्छ। दश वर्षअघि अर्थात २०५८ सालमा अनुपस्थित (विदेशमा बसोबास गर्ने सङ्ख्या ७ लाख ६२ हजार १८१ थियो।

अनुसूची २ : विभिन्न राष्ट्रिय जनगणनाहरूमा कालिकोट जिल्लाको गा.वि.स.गत जनसङ्ख्या

तालिका १५६ विभिन्न राष्ट्रिय जनगणनाहरूमा कालिकोट जिल्लाको गा.वि.स.गत जनसङ्ख्या विवरण

क्र.स.	गा.वि.स.	क्षेत्रफल वर्ग.कि.मी	जनगणना २०५८						जनगणना २०५८					
			घरपरिवार	परिवारको आकार	पुरुष	महिला	जम्मा	जनघनत्व	घरपरिवार	परिवारको आकार	पुरुष	महिला	जम्मा	जनघनत्व
१	बदालकोट	७३.८	४४८	५.३९	१,२२८	१,१८८	२,४१६	३२.७	५८९	५.५२	१,६५२	१,६०२	३,२५४	४४.१
२	छाप्रे	२५.७	६०२	४.९२	१,४२०	१,५४२	२,९६२	११५.३	६०१	६.०९	१,८५६	१,८०५	३,६६१	१४३
३	चिल्खाया	१५८	६८५	५.१६	१,७३०	१,८०८	३,५३८	२२.४	७४९	६.२१	२,३०५	२,३४९	४,६५४	२९.४
४	दाहा	४७.३	७२९	५.२८	१,८६९	१,९८१	३,८५०	८१.४	८४९	५.९९	२,५०२	२,५८२	५,०८४	१०७
५	धौलागोह	७६.२	१,००२	५.७४	२,९८८	२,७६२	५,७५०	७५.५	१,११२	६.३९	३,५८३	३,५२८	७,१११	९३.३
६	गेला	३८	५९०	५.४१	१,५७४	१,६१५	३,१८९	८३.९	७०६	५.५४	१,९४५	१,९६६	३,९११	१०३
७	जुविथा	३०.६	४१०	५.०२	१,०५४	१,००५	२,०५९	६७.३	४०७	५.७५	१,१४२	१,१९७	२,३३९	७६.३
८	खिन	१५४	५७०	५.२	१,५११	१,४५३	२,९६४	१९.२	६०७	५.९७	१,८५१	१,७७३	३,६२४	२३.५
९	कोटबाडा	१३.७	६१०	५.७९	१,७४४	१,७८६	३,५३०	२५७.७	६८६	५.६४	१,८६७	१,९९९	३,८६६	२८२
१०	कुमालगाँउ	९.७	४९१	६.३३	१,५४१	१,५६७	३,१०८	३२०.४	६२१	५.९७	१,८८१	१,८२७	३,७०८	३८२
११	लालु	१६.७	८१६	५.९२	२,३६३	२,४६८	४,८३१	२८९.३	९८४	६.०३	२,९५९	२,९७९	५,९३८	३५६
१२	माल्कोट	३४.५	४०६	६.०७	१,२७३	१,१९१	२,४६४	७१.४	६८२	५.६७	१,८७६	१,९९०	३,८६६	११२
१३	मान्म	२२.१	९७२	५.३९	२,७७८	२,४५९	५,२३७	२३७	१,६९६	५.३६	४,७३२	४,३६२	९,०९४	४१२
१४	भर्ता	४२.७	८१८	५.८२	२,३९६	२,३६५	४,७६१	१११.५	१,२६५	५.५९	३,५९१	३,४८४	७,०७५	१६६
१५	मेहलमुडी	३५.२	५९४	६.४९	१,९३१	१,९२४	३,८५५	१०९.५	८१६	६.०९	२,४३८	२,५३३	४,९७१	१४१
१६	मुग्राहा	१८.७	४२६	५.१७	१,०५६	१,१४६	२,२०२	११७.८	४९७	५.६१	१,३४३	१,४४७	२,७९०	१४९
१७	मुम्राकोट	७४.१	३८४	६.१२	१,२०३	१,१४६	२,३४९	३१.७	५४८	६.२२	१,७०२	१,७०९	३,४११	४६
१८	नानिकोट	५१.३	८२१	५.७८	२,४२९	२,३१४	४,७४३	९२.५	९७३	६.४६	३,२२३	३,०६०	६,२८३	१२२
१९	ओदानुक	२३३	६६४	५.२६	१,७१३	१,७८०	३,४९३	१५	६३८	५.८६	१,९०८	१,८२८	३,७३६	१६
२०	पाखा	२४.१	६७८	५.२	१,६९६	१,८२९	३,५२५	१४६.३	६९१	६.१५	२,१३९	२,११०	४,२४९	१७६
२१	फोईमहादेब	३५.७	६४६	४.८४	१,५६१	१,५६८	३,१२९	८७.६	६१७	५.५४	१,७०८	१,७१०	३,४१८	९५.८
२२	फुकोट	२९.८	७७०	५.७५	२,२८१	२,१४३	४,४२४	१४८.५	८९७	५.९५	२,६१०	२,७२४	५,३३४	१७९

क्रमसः

तथ्याङ्क कार्यालय, सुर्खेत

क्रमसं:..... तालिका १५६ विभिन्न राष्ट्रिय जनगणनाहरूमा कालिकोट जिल्लाको गा.वि.स.गत जनसङ्ख्या विवरण

क्र.स.	गा.वि.स	क्षेत्रफल वर्ग कि.मी	जनगणना २०५८						जनगणना २०५८					
			घरपरिवार	परिवारको आकार	पुरुष	महिला	जम्मा	जनघनत्व	घरपरिवार	परिवारको आकार	पुरुष	महिला	जम्मा	जनघनत्व
२३	रकु	२७.४	५९७	५.६२	१,६८३	१,६७३	३,३५६	१२२.५	७४१	६.०२	२,२३८	२,२२६	४,४६४	१६३
२४	राम्नाकोट	७९	५३२	५.६८	१,५४६	१,४७४	३,०२०	३८.२	६२५	६.१२	१,९०५	१,९२२	३,८२७	४८.४
२५	रांचली	६३.३	४५२	४.९९	१,१५२	१,१०५	२,२५७	३५.७	४२२	५.६२	१,१८५	१,१८५	२,३७०	३७.४
२६	रूपसा	६९.३	५०३	६.२८	१,६४४	१,५१४	३,१५८	४५.६	६१२	६.५२	२,०२०	१,९६८	३,९८८	५७.६
२७	सिपखाना	१६	६७६	५.९	२,००५	१,९८१	३,९८६	२४९.१	८७७	६.११	२,६४३	२,७१४	५,३५७	३३६
२८	स्युना	१४	८१०	५.३७	२,१७८	२,१७३	४,३५१	३१०.८	९११	६.१३	२,८२३	२,७५८	५,५८१	३९९
२९	सुकाटिया	३८.४	७०५	५.४	१,९३८	१,८७१	३,८०९	९९.२	८८७	५.७	२,५३३	२,५२२	५,०५५	१३२
३०	थिर्पु	८८.६	५७३	५.८८	१,७०६	१,६६२	३,३६८	३८	७०२	६.५१	२,३२९	२,२३९	४,५६८	५१.६
३१	संस्थागत	-	-	-	-	-	-	-	५	-	३४४	१७	३६१	-
	जम्मा	१,७४१	१८,४८७	५.७१	५३१८९	५२३९१	१,०५,५८०	६०.६	२३,०१३	६	६८,८३३	६८,११५	१,३६,९४८	७८.९

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, के.त.वि. ।

माथिको तालिका विप्लेषण गर्दा,

तालिका १५७ कालिकोट जिल्लाका ५ गा.वि.स.हरू

क्र.स.	सबै भन्दा बढी जनसङ्ख्या भएका (२०६८)		सबै भन्दा कम जनसङ्ख्या भएका (२०६८)		सबैभन्दा धेरै क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.) भएका		सबैभन्दा कम क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.) भएका	
	गा.वि.स.	मान	गा.वि.स.	मान	गा.वि.स.	मान	गा.वि.स.	मान
१	मान्म	९,०९४	मुम्राकोट	३,४११	ओदानुक	२३३.२	लालु	१६.७
२	धौलागोह	७,१११	बदालकोट	३,२५४	चिल्खाया	१५८.१	सिपखाना	१६
३	भर्ता	७,०७५	मुग्राहा	२,७९०	खिन	१५४	स्युना	१४
४	नानिकोट	६,२८३	रांचली	२,३७०	थिर्पु	८८.६	कोटबाडा	१३.७
५	लालु	५,९३८	जुविथा	२,३३९	राम्नाकोट	७९	कुमालगाँउ	९.७

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, के.त.वि. ।

अनुसूची ३ : वडागत जनसङ्ख्या विवरण (राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार)

तालिका १५८ कालिकोट जिल्लाको प्रत्येक गा.वि.स.हरूको वडा अनुसारको जनसङ्ख्या विवरण

१. बचलकोट गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	४६	२९१	१६०	१३१
२	९५	४८६	२४६	२४०
३	४४	२४४	११४	१३०
४	६७	३८२	१९५	१८७
५	४५	२४१	११७	१२४
६	४५	२७५	१४४	१३१
७	५१	२७२	१४४	१२८
८	७५	४५५	२३४	२२१
९	१२१	६०८	२९८	३१०
जम्मा	५८९	३,२५४	१,६५२	१,६०२

२. छाप्रे गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	६७	३५६	१८२	१७४
२	११४	६७८	३५५	३२३
३	५७	३६३	१६०	२०३
४	३२	२२६	११८	१०८
५	६७	४२३	२२६	१९७
६	६७	३५८	१७१	१८७
७	४९	३६१	१७२	१८९
८	६७	३७३	२०४	१६९
९	८१	५२३	२६८	२५५
जम्मा	६०१	३,६६१	१,८५६	१,८०५

३. चिल्वाया गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	११५	६४४	२९६	३४८
२	१४०	८०९	३८४	४२५
३	९७	६६९	३३४	३३५
४	५५	३२८	१६०	१६८
५	७५	४७०	२४९	२२१
६	८६	५५३	२९४	२५९
७	३५	२४५	११७	१२८
८	४३	२६०	१२९	१३१
९	१०३	६७६	३४२	३३४
जम्मा	७४९	४,६५४	२,३०५	२,३४९

४. वाहा गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	१४५	८७८	४४७	४३१
२	१२५	७४६	३४३	४०३
३	८१	४४६	२३३	२१३
४	८७	५७०	२७९	२९१
५	७४	४४९	२११	२३८
६	७१	४०९	२००	२०९
७	१२४	७४५	३७०	३७५
८	९९	५९४	२९६	२९८
९	४३	२४७	१२३	१२४
जम्मा	८४९	५,०८४	२,५०२	२,५८२

५. धौलागोह गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	१०	१,००२	५१६	४८६
२	११२	७४१	३७६	३६५
३	१०३	६२०	३०५	३१५
४	१२१	७९०	३८४	४०६
५	१४२	९४६	४६२	४८४
६	१३७	८७३	४३५	४३८
७	१४८	९२९	४८६	४४३
८	१०३	६५९	३४६	३१३
९	८६	५५१	२७३	२७८
जम्मा	१,११२	७,१११	३,५८३	३,५२८

६. गेला गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	९४	५४९	२८१	२६८
२	९८	५२७	२५९	२६८
३	६०	२९३	१४४	१४९
४	४४	२२०	९८	१२२
५	९८	५१०	२५२	२५८
६	५१	३१०	१४७	१६३
७	८७	४८७	२५१	२३६
८	८४	५०१	२५२	२४९
९	९०	५१४	२६१	२५३
जम्मा	७०६	३,९११	१,९४५	१,९६६

कमस

क्रमसं:..... तालिका १५८ कालिकोट जिल्लाको प्रत्येक गा.वि.स.हरूको वडा अनुसारको जनसङ्ख्या विवरण

७. जुविथा गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	५६	३५९	१७६	१८३
२	३६	२०२	९३	१०९
३	४८	२८३	१३७	१४६
४	३९	१९९	९९	१००
५	३०	१७०	७७	९३
६	४१	२२६	११६	११०
७	३६	१९५	९३	१०२
८	५२	३०४	१५३	१५१
९	६९	४०१	१९८	२०३
जम्मा	४०७	२,३३९	१,१४२	१,१९७

८. खिन गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	१२१	७३५	३७८	३५७
२	९२	५७०	२९७	२७३
३	९५	५४१	२९१	२५०
४	६४	३६०	१८४	१७६
५	२४	१६१	८३	७८
६	३४	२०६	९२	११४
७	७१	४११	२१७	१९४
८	६५	३९९	१९२	२०७
९	४१	२४१	११७	१२४
जम्मा	६०७	३,६२४	१,८५१	१,७७३

८. कोटवाडा गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	५३	३४१	१५५	१८६
२	४३	२४७	१३३	११४
३	७६	४३५	१९९	२३६
४	५६	३४४	१७६	१६८
५	११४	५६२	२८१	२८१
६	७७	४३३	२०९	२२४
७	९२	४८४	२२३	२६१
८	९३	५१५	२३७	२७८
९	८२	५०५	२५४	२५१
जम्मा	६८६	३,८६६	१,८६७	१,९९९

१०. कुमालगाँउ गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	७२	४८२	२४१	२४१
२	३६	२३९	१२७	११२
३	३३	१५८	८४	७४
४	६२	३८५	२०१	१८४
५	५४	२८६	१५३	१३३
६	६८	४१९	२०५	२१४
७	५३	३३७	१७८	१५९
८	१०८	६३३	३०३	३३०
९	१३५	७६९	३८९	३८०
जम्मा	६२१	३,७०८	१,८८१	१,८२७

११. लालु गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	२१३	१,२५७	६४३	६१४
२	४७	२८१	१३६	१४५
३	१०३	६२५	३१८	३०७
४	१०९	६१५	३१४	३०१
५	१२०	८०२	३९६	४०६
६	७४	५१८	२६४	२५४
७	६३	४१३	२०६	२०७
८	१०८	६५१	३०५	३४६
९	१४७	७७६	३७७	३९९
जम्मा	९८४	५,९३८	२,९५९	२,९७९

१२. माल्कोट गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	९३	५५२	२७५	२७७
२	२६	१४०	६५	७५
३	६७	३५९	१६५	१९४
४	५२	३०३	१४१	१६२
५	११०	६२८	३०८	३२०
६	१०४	५९७	३००	२९७
७	३५	२१२	१०५	१०७
८	९०	५०६	२३७	२६९
९	१०५	५६९	२८०	२८९
जम्मा	६८२	३,८६६	१,८७६	१,९९०

क्रमसं:

क्रमसं:..... तालिका १५८ कालिकोट जिल्लाको प्रत्येक गा.वि.स.हरूको वडा अनुसारको जनसङ्ख्या विवरण

१३. मान्म गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	१०६	६४०	३११	३२९
२	१४४	८९५	४६६	४२९
३	३८	२३८	११७	१२१
४	८६	४९७	२५६	२४१
५	९२१	४,२९२	२,३३५	१,९५७
६	८३	५२८	२५०	२७८
७	१४४	९१५	४५५	४६०
८	६१	३८८	१९०	१९८
९	११३	७०१	३५२	३४९
जम्मा	१,६९६	९,०९४	४,७३२	४,३६२

१४. भर्ता गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	१७९	१,०४९	५२७	५२२
२	१८७	९६३	४६७	४९६
३	७५	३७८	१७३	२०५
४	१३२	७७३	४०५	३६८
५	११७	७४९	३८९	३६०
६	१२५	८००	४१६	३८४
७	१४३	८३६	४२७	४०९
८	१९१	८४०	४४१	३९९
९	११६	६८७	३४६	३४१
जम्मा	१,२६५	७,०७५	३,५९१	३,४८४

१५. मेहेलमुडी गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	९६	५२२	२६०	२६२
२	७९	४३८	२०६	२३२
३	६६	३५०	१६९	१८१
४	८६	४७३	२२२	२५१
५	९०	५८५	२८३	३०२
६	५८	३७७	१९८	१७९
७	१३४	८५५	४१७	४३८
८	१०९	७४१	३६८	३७३
९	९८	६३०	३१५	३१५
जम्मा	८१६	४,९७१	२,४३८	२,५३३

१६. मुग्राहा गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	४६	२४७	११५	१३२
२	५४	३३४	१६३	१७१
३	४१	२३९	११९	१२०
४	७८	४१९	२०३	२१६
५	३९	१९५	८५	११०
६	२७	१५१	६४	८७
७	५७	२९८	१५३	१४५
८	८०	४६१	२१६	२४५
९	७५	४४६	२२५	२२१
जम्मा	४९७	२,७९०	१,३४३	१,४४७

१७. मुग्राकोट गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	५१	३०२	१४७	१५५
२	३६	२३६	११८	११८
३	३०	१८१	८१	१००
४	७४	४६९	२५०	२१९
५	६५	४०४	१९३	२११
६	८१	५३२	२५६	२७६
७	६४	४१६	२१०	२०६
८	८१	४५७	२३०	२२७
९	६६	४१४	२१७	१९७
जम्मा	५४८	३,४११	१,७०२	१,७०९

१८. नानीकोट गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	९७	६८०	३५३	३२७
२	१४७	१,०२०	५१३	५०७
३	१८१	१,१७५	६२३	५५२
४	१२४	७७३	३८५	३८८
५	१२०	८१२	४०९	४०३
६	६६	३५४	१८१	१७३
७	६९	४३७	२२३	२१४
८	५५	३६६	१८५	१८१
९	११४	६६६	३५१	३१५
जम्मा	९७३	६,२८३	३,२२३	३,०६०

क्रमसं

क्रमसः..... तालिका १५८ कालिकोट जिल्लाको प्रत्येक गा.वि.स.हरूको वडा अनुसारको जनसङ्ख्या विवरण

१८. ओदानकु गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	९४	५४७	२९३	२५४
२	५२	३३८	१६९	१६९
३	७९	४५८	२२८	२३०
४	१२१	७५१	३७४	३७७
५	५७	३७२	१९२	१८०
६	५४	३४४	१७४	१७०
७	३९	२०६	१११	९५
८	६०	३०९	१६५	१४४
९	८२	४११	२०२	२०९
जम्मा	६३८	३,७३६	१,९०८	१,८२८

२०. पाखा गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	७०	३९१	२११	१८०
२	३९	२६९	१३८	१३१
३	२१	१२१	५३	६८
४	१४५	९३०	४५२	४७८
५	८५	५०५	२५५	२५०
६	६२	३६७	१८४	१८३
७	५८	४०३	२००	२०३
८	१०२	६१६	३१५	३०१
९	१०९	६४७	३३१	३१६
जम्मा	६९१	४,२४९	२,१३९	२,११०

२१. फोईमहादेव गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	१४७	७६३	४०१	३६२
२	३४	१८५	७९	१०६
३	७४	४५६	२३५	२२१
४	५९	३४४	१८४	१६०
५	५२	२७९	१३९	१४०
६	३७	२०८	१०७	१०१
७	६५	३५४	१५९	१९५
८	५९	३१६	१५८	१५८
९	९०	५१३	२४६	२६७
जम्मा	६१७	३,४१८	१,७०८	१,७१०

२२. फुकोट गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	८४	५७७	२८२	२९५
२	१०६	५३८	२५३	२८५
३	१३२	७९८	३९८	४००
४	११६	७२७	३४५	३८२
५	६४	३९१	१९१	२००
६	८९	५३१	२७०	२६१
७	११२	६४१	३०८	३३३
८	१०८	६१७	२९८	३१९
९	८६	५१४	२६५	२४९
जम्मा	८९७	५,३३४	२,६१०	२,७२४

२३. रकु गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	३४	२२३	१२८	९५
२	१३५	८३०	४१८	४१२
३	१६८	१,०१५	४९०	५२५
४	८२	५००	२४७	२५३
५	४९	३२८	१७१	१५७
६	५१	२७६	१३९	१३७
७	८९	५७४	२९०	२८४
८	४०	२२०	११३	१०७
९	९३	४९८	२४२	२५६
जम्मा	७४१	४,४६४	२,२३८	२,२२६

२४. राम्नाकोट गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	७८	४६७	२३३	२३४
२	६६	४१२	१९७	२१५
३	५०	२८९	१३६	१५३
४	७८	४६८	२३८	२३०
५	८०	५०३	२५७	२४६
६	५९	३५१	१७९	१७२
७	६२	३६७	१८२	१८५
८	८३	५०१	२४७	२५४
९	६९	४६९	२३६	२३३
जम्मा	६२५	३,८२७	१,९०५	१,९२२

क्रमसः

तथ्याङ्क कार्यालय, बुर्खेत

क्रमसं:..... तालिका १५८ कालिकोट जिल्लाको प्रत्येक गा.वि.स.हरूको वडा अनुसारको जनसङ्ख्या विवरण

२५. राँचुली गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	३५	१८३	८८	९५
२	४८	२५०	१२५	१२५
३	६४	३२९	१६३	१६६
४	६५	३६२	१७७	१८५
५	४५	२६५	१३४	१३१
६	५८	३६०	१८१	१७९
७	५०	२९३	१५१	१४२
८	१९	१०२	५३	४९
९	३८	२२६	११३	११३
जम्मा	४२२	२,३७०	१,१८५	१,१८५

२६. रूप्सा गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	७८	४५०	२२९	२२१
२	४१	२२९	१११	११८
३	८९	६३१	३२३	३०८
४	९३	५७६	२९४	२८२
५	७०	५३०	२८०	२५०
६	५८	४०३	२०८	१९५
७	५७	३४८	१७६	१७२
८	४१	२९२	१३५	१५७
९	८५	५२९	२६४	२६५
जम्मा	६१२	३,९८८	२,०२०	१,९६८

२७. सिपखाना गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	१३८	८००	३९०	४१०
२	१५४	९४९	४५५	४९४
३	९५	५३५	२६१	२७४
४	६३	३७६	१८९	१८७
५	७७	५२१	२६४	२५७
६	१०६	६७७	३४६	३३१
७	६१	३४९	१६८	१८१
८	८३	५१८	२५८	२६०
९	१००	६३२	३१२	३२०
जम्मा	८७७	५,३५७	२,६४३	२,७१४

२८. स्यूना गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	८६	५३७	२६९	२६८
२	७२	४०३	१९७	२०६
३	१२७	७२४	३७१	३५३
४	१२२	७९३	३८६	४०७
५	१२८	७२९	३८३	३४६
६	१०५	६७९	३५२	३२७
७	९०	५९९	३२४	२७५
८	९२	५४१	२४६	२९५
९	८९	५७६	२९५	२८१
जम्मा	९११	५,५८१	२,८२३	२,७५८

२९. सुकाटिया गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	१८१	९०२	४५०	४५२
२	१४९	७४७	३७५	३७२
३	७५	४३३	२२३	२१०
४	५९	३३०	१७३	१५७
५	८१	४७४	२४१	२३३
६	६२	४००	१८७	२१३
७	७०	४१५	२०९	२०६
८	८२	५३७	२६७	२७०
९	१२८	८१७	४०८	४०९
जम्मा	८८७	५,०५५	२,५३३	२,५२२

३०. थिर्पु गा.वि.स.

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	९९	६२४	३०६	३१८
२	६८	४४२	२३३	२०९
३	६७	४५९	२३३	२२६
४	८१	४७०	२३०	२४०
५	८३	५७३	३०४	२६९
६	६१	३९६	१९९	१९७
७	११६	७२१	३६९	३५२
८	७३	५५७	२८०	२७७
९	५४	३२६	१७५	१५१
जम्मा	७०२	४,५६८	२,३२९	२,२३९

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना-२०६८ के.त.वि.

अनुसूची ४ : गा.वि.स. स्तरीय तथ्याङ्क तालिकाहरू (जनगणना २०६८ अनुसार)

तालिका १५८ परिवारले प्रयोग गरेका घरको स्वामित्व

क्र.स.	गा.वि.स.को नाम	परिवार सङ्ख्या	घरको स्वामित्व			
			आफ्नै	भाँडामा	संस्थागत	अन्य
१	बदालकोट	५८९	५८३	४	०	२
२	छाप्रे	६०१	५९१	८	०	२
३	चिल्खाया	७४९	७३६	११	१	१
४	दाहा	८४९	८१८	१५	१	१५
५	धौलागोह	१,११२	१,०९८	५	०	९
६	गेला	७०६	६९४	१०	०	२
७	जुविथा	४०७	३९९	७	१	०
८	खिन	६०७	५९७	५	०	५
९	कोटबाडा	६८६	६४१	४०	०	५
१०	कुमालगाँउ	६२१	६१६	५	०	०
११	लालु	९८४	९६५	१४	०	५
१२	माल्कोट	६८२	६७०	१०	०	२
१३	मान्म	१,६९६	१,१९९	४५७	३६	४
१४	भर्ता	१,२६५	१,१३९	११४	०	१२
१५	मेहलमडी	८१६	८१०	३	०	३
१६	मुग्राहा	४९७	४९४	१	०	२
१७	मुम्राकोट	५४८	५४३	२	१	२
१८	नानिकोट	९७३	९६४	१	०	८
१९	ओदानुक	६३८	६२८	७	०	३
२०	पाखा	६९१	६५३	२८	२	८
२१	फोईमहादब	६१७	५७०	४३	१	३
२२	फुकोट	८९७	८८४	४	०	९
२३	रकु	७४१	७२५	११	०	५
२४	राम्नाकोट	६२५	६१७	६	१	१
२५	रांचली	४२२	४१४	७	०	१
२६	रूपसा	६१२	६०५	४	०	३
२७	सिपखाना	८७७	८७२	४	०	१
२८	स्युना	९११	८९८	९	०	४
२९	सुकाटिया	८८७	८६४	१२	१	१०
३०	थिर्पु	७०२	६९६	३	३	०
	जम्मा	२३,००८	२१,९८३	८५०	४८	१२७

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना-२०६८ के.त.वि.

तालिका १६० घरको जगको बनावट

क्र.स.	गा.वि.स.को नाम	परिवार सङ्ख्या	घरको जगको बनावट					उल्लेख नभएको
			माटोका जोडाई भएको	सिमेन्टको जोडाई भएको	RCC पिलर	काठको पिलर	अन्य	
१	बदालकोट	५८९	५८६	०	०	०	०	३
२	छाप्रे	६०१	५९८	०	०	०	०	३
३	चिल्खाया	७४९	७४१	१	०	२	१	४
४	दाहा	८४९	८३९	३	०	०	०	७
५	धौलागोह	१,११२	१,१०६	१	०	०	०	५
६	गेला	७०६	७०५	०	०	०	०	१
७	जुविथा	४०७	३९९	२	०	४	०	२
८	खिन	६०७	५९९	०	०	०	७	१
९	कोटबाडा	६८६	६७९	१	०	०	०	६
१०	कुमालगाँउ	६२१	६१६	१	०	०	०	४
११	लालु	९८४	९७३	१	०	२	०	८
१२	माल्कोट	६८२	६७५	३	०	०	०	४
१३	मान्म	१,६९६	१,६२७	२९	१	६	२	३१
१४	भर्ता	१,२६५	१,२५८	०	०	३	०	४
१५	मेहलमडी	८१६	८११	०	०	१	१	३
१६	मुग्राहा	४९७	४८८	०	०	१	१	७
१७	मुम्राकोट	५४८	५४२	१	०	०	०	५
१८	नानिकोट	९७३	९५१	०	०	०	०	२२
१९	ओदानुक	६३८	६३०	०	०	०	०	८
२०	पाखा	६९१	६८८	०	०	०	०	३
२१	फोईमहादब	६१७	६०८	३	१	३	०	२
२२	फुकोट	८९७	८९६	१	०	०	०	०
२३	रकु	७४१	७३८	१	०	०	०	२
२४	राम्नाकोट	६२५	६२३	०	०	०	०	२
२५	रांचली	४२२	४११	२	०	५	०	४
२६	रूपसा	६१२	६११	१	०	०	०	०
२७	सिपखाना	८७७	८६५	०	०	०	०	१२
२८	स्युना	९११	९०१	०	०	०	०	१०
२९	सुकाटिया	८८७	८८०	२	०	३	०	२
३०	थिर्पु	७०२	६९४	१	०	०	०	७
	जम्मा	२३,००८	२२,७३८	५४	२	३०	१२	१७२

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना-२०६८ के.त.वि.

तालिका १६१ घरको बाहिरी गारोको बनावट

क्र.स.	गा.वि.स.को नाम	परिवार सङ्ख्या	घरको बाहिरी गारोको बनावट							उल्लेख नभएको
			माटोको जोडाई भएको	सिमेन्टको जोडाई भएको	काठ/प्लाक	बास	काँचो ईटा	अन्य		
१	बदालकोट	५८९	५८२	३	०	०	०	०	४	
२	छाप्रे	६०१	५९४	४	०	०	०	०	३	
३	चिल्खाया	७४९	७३०	७	२	३	०	२	५	
४	दाहा	८४९	८२७	९	६	०	०	०	७	
५	धौलागोह	१,११२	१,१०४	१	०	०	०	२	५	
६	गेला	७०६	७०४	०	१	०	०	०	१	
७	जुविथा	४०७	३९६	५	४	०	०	०	२	
८	खिन	६०७	५९६	२	१	०	०	७	१	
९	कोटबाडा	६८६	६७५	३	०	०	०	२	६	
१०	कुमालगाँउ	६२१	६१५	१	१	०	०	०	४	
११	लालु	९८४	९६५	२	८	१	०	०	८	
१२	माल्कोट	६८२	६७०	७	१	०	०	०	४	
१३	मान्म	१,६९६	१,४८७	१६८	६	१	०	३	३१	
१४	भर्ता	१,२६५	१,२५४	०	६	१	०	०	४	
१५	मेहलमडी	८१६	८१०	०	१	०	०	१	४	
१६	मुग्राहा	४९७	४८६	३	०	०	०	०	८	
१७	मुम्राकोट	५४८	५३८	४	१	०	०	०	५	
१८	नानिकोट	९७३	९४६	३	२	०	०	०	२२	
१९	ओदानुक	६३८	६२७	०	३	०	०	०	८	
२०	पाखा	६९१	६८२	४	२	०	०	०	३	
२१	फोईमहादब	६१७	५९४	१४	६	०	०	१	२	
२२	फुकोट	८९७	७८०	६	३	०	०	१०८	०	
२३	रकु	७४१	७३५	४	०	०	०	०	२	
२४	राम्नाकोट	६२५	६२१	०	२	०	०	०	२	
२५	रांचली	४२२	४०५	८	५	०	०	०	४	
२६	रूपसा	६१२	६११	१	०	०	०	०	०	
२७	सिपखाना	८७७	८६१	२	०	०	०	०	१४	
२८	स्युना	९११	८९१	७	३	०	०	०	१०	
२९	सुकाटिया	८८७	८७८	१	५	१	०	०	२	
३०	थिर्पु	७०२	६९०	१	२	०	०	२	७	
	जम्मा	२३,००८	२२,३५४	२७०	७१	७	०	१२८	१७८	

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना-२०६८ के.त.वि.

तालिका १६२ घरको छानोको बनावट

क्र.स.	गा.वि.स.को नाम	परिवार सङ्ख्या	घरको छानोको बनावट							
			खर/पराल /छ्वाली	जस्ता/टिन	टायल/ ढुङ्गा/खपडा	सिमेन्ट/ ढलान	काठ/ प्लाक	माटो	अन्य	उल्लेख नभएको
१	बदालकोट	५८९	५२८	३८	१५	०	०	२	१	५
२	छाप्रे	६०१	४९१	२७	७१	०	४	२	३	३
३	चिल्खाया	७४९	२३६	७६	४४	४	३८२	०	३	४
४	दाहा	८४९	५३०	११९	१८३	२	०	८	०	७
५	धौलागोह	१,११२	२९७	७	९	२	४	७८८	०	५
६	गेला	७०६	२३	३	६७८	०	०	१	०	१
७	जुविथा	४०७	१०२	३६	१	१	२६१	०	४	२
८	खिन	६०७	१०	६	०	१	१३	५७२	१	४
९	कोटबाडा	६८६	२२७	७७	३२५	१	१	२	४६	७
१०	कुमालगाँउ	६२१	२५	५	५८६	०	०	०	०	५
११	लालु	९८४	२९	१२	९३४	०	०	०	०	९
१२	माल्कोट	६८२	११	३	६६१	०	०	१	०	६
१३	मान्म	१,६९६	६२५	४३६	५७९	१६	०	०	८	३२
१४	भर्ता	१,२६५	४७१	१३९	३७९	२	२२४	३३	१३	४
१५	मेहलमडी	८१६	३०६	३४	४७२	०	०	०	१	३
१६	मुग्राहा	४९७	८१	१०	३९७	०	०	१	०	८
१७	मुम्राकोट	५४८	१४५	४	३९०	०	०	०	४	५
१८	नानिकोट	९७३	५९६	१०	३४२	१	०	२	०	२२
१९	ओदानुक	६३८	२६९	११	३३५	१	७	४	३	८
२०	पाखा	६९१	४८४	९२	९५	०	१	१४	०	५
२१	फोईमहादब	६१७	४२	८५	१	१	३९१	९४	१	२
२२	फुकोट	८९७	२३०	२२	३३१	३	०	२६५	४६	०
२३	रकु	७४१	४४५	३८	२५७	०	०	०	०	१
२४	राम्नाकोट	६२५	१९६	८	३१	०	२	३८५	०	३
२५	रांचली	४२२	४	४१	४	०	२५४	११५	०	४
२६	रूपसा	६१२	८	०	६०२	१	०	०	०	१
२७	सिपखाना	८७७	३८२	१२	१४९	०	०	३१९	१	१४
२८	स्युना	९११	२८१	२१	१९०	१	०	४००	८	१०
२९	सुकाटिया	८८७	७८	२४	७८१	१	०	१	०	२
३०	थिर्पु	७०२	१५	६	१०	०	३	६६१	०	७
	जम्मा	२३,००८	७,१६७	१,४०२	८,८५२	३८	१,५४७	३,६७०	१४३	१८९

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना-२०६८ के.त.वि.

तालिका १६३ परिवारले प्रयोग गर्ने पिउने पानीको मुख्य श्रोत

क्र.स.	गा.वि.स.को नाम	परिवार सङ्ख्या	पिउने पानीको मुख्य श्रोत							
			धारा/पाईप	ट्यूबेल	व्यवस्थित इनार	अव्यवस्थित इनार	मूलधारा	नदि/कुवा	अन्य	उल्लेख नभएको
१	बदालकोट	५८९	४९७	०	१	३	८	७९	०	१
२	छाप्रे	६०१	२६८	०	३	८	२८७	३१	१	३
३	चिल्खाया	७४९	३२९	०	३७	८०	२६३	३६	०	४
४	दाहा	८४९	६००	०	१	१	१६०	७५	७	५
५	धौलागोह	१,११२	८३३	०	२	४२	२२९	०	०	६
६	गेला	७०६	१३२	०	०	११	५४०	९	१३	१
७	जुविथा	४०७	१२४	०	०	१०	२६४	१	५	३
८	खिन	६०७	३९९	०	०	५	१४८	५४	०	१
९	कोटबाडा	६८६	४०१	०	२०	११	१८८	५९	१	६
१०	कुमालगाँउ	६२१	४२४	०	०	०	७०	१२३	०	४
११	लालु	९८४	१९०	०	०	११	७६७	१०	१	५
१२	माल्कोट	६८२	४६०	०	०	०	२०६	१३	०	३
१३	मान्म	१,६९६	१,३६०	०	४	७	२९५	१	४	२५
१४	भर्ता	१,२६५	७०३	०	७	४७	४८८	१८	०	२
१५	मेहलमडी	८१६	१७१	०	१३	२६	६०४	१	०	१
१६	मुग्राहा	४९७	३३०	०	०	१३	१२६	२२	०	६
१७	मुम्राकोट	५४८	२१७	०	०	०	३१६	१३	०	२
१८	नानिकोट	९७३	७६६	०	७९	१९	८०	८	१	२०
१९	ओदानुक	६३८	१८४	०	४४	३	३५०	५०	१	६
२०	पाखा	६९१	३२२	०	१	२	३६३	३	०	०
२१	फोईमहादब	६१७	४८०	०	५	१	११६	१	११	३
२२	फुकोट	८९७	६८०	०	४	१	१९५	०	१६	१
२३	रकु	७४१	४२३	०	०	०	२९८	२०	०	०
२४	राम्नाकोट	६२५	४४३	०	०	२	१०३	७५	०	२
२५	रांचली	४२२	४१३	०	२	१	०	१	०	५
२६	रूपसा	६१२	४०९	०	०	१२	१७५	१६	०	०
२७	सिपखाना	८७७	३२३	०	०	७	५४१	०	१	५
२८	स्युना	९११	३६४	०	०	३	५३६	०	०	८
२९	सुकाटिया	८८७	७३७	०	०	२	१३७	९	०	२
३०	थिर्पु	७०२	३६५	०	०	६	१६५	१६२	०	४
	जम्मा	२३,००८	१३,३४७	०	२२३	३३४	८,०१८	८९०	६२	१३४

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना-२०६८ के.त.वि.

तालिका १६४ खाना पकाउन प्रयोग गरिने मुख्य ईन्धन

क्र.स.	गा.वि.स.को नाम	परिवार सङ्ख्या	खाना पकाउन प्रयोग गरिने मुख्य ईन्धन							उल्लेख नभएको
			दाउरा	मटितेल	LP ग्यास	गुईठा	गोबर ग्यास	विद्युत	अन्य	
१	बदालकोट	५८९	५८८	०	०	०	०	०	०	१
२	छाप्रे	६०१	५९८	०	०	०	०	०	०	३
३	चिल्खाया	७४९	७४४	०	०	०	०	१	०	४
४	दाहा	८४९	८३३	१	४	०	०	६	०	५
५	धौलागोह	१,११२	१,१०४	१	०	०	०	१	०	६
६	गेला	७०६	७०४	०	०	०	०	१	०	१
७	जुविथा	४०७	४०४	०	०	०	०	०	०	३
८	खिन	६०७	६०५	०	०	०	०	१	०	१
९	कोटबाडा	६८६	६७६	२	०	०	०	१	०	७
१०	कुमालगाँउ	६२१	६१६	१	०	०	०	०	०	४
११	लालु	९८४	९७४	०	०	२	२	०	१	५
१२	माल्कोट	६८२	६७९	०	०	०	०	०	०	३
१३	मान्म	१,६९६	१,४१३	०	२४१	०	१	१	१५	२५
१४	भर्ता	१,२६५	१,२५८	१	१	०	१	०	२	२
१५	मेहलमडी	८१६	८१२	०	०	०	३	०	०	१
१६	मुग्राहा	४९७	४९१	०	०	०	०	०	०	६
१७	मुम्राकोट	५४८	५४०	०	०	०	४	१	०	३
१८	नानिकोट	९७३	९४९	१	१	०	१	०	१	२०
१९	ओदानुक	६३८	६३१	०	०	०	१	०	०	६
२०	पाखा	६९१	६८८	०	०	०	३	०	०	०
२१	फोईमहादब	६१७	६१४	०	०	०	०	०	०	३
२२	फुकोट	८९७	८९३	०	०	०	२	०	१	१
२३	रकु	७४१	७३८	२	०	०	१	०	०	०
२४	राम्नाकोट	६२५	६२२	०	०	०	०	०	०	३
२५	रांचली	४२२	४१५	१	०	०	०	०	०	६
२६	रूपसा	६१२	६११	०	०	०	०	१	०	०
२७	सिपखाना	८७७	८६८	०	०	०	०	४	०	५
२८	स्युना	९११	८९९	०	०	१	१	१	०	९
२९	सुकाटिया	८८७	८८४	०	१	०	०	०	०	२
३०	थिर्पु	७०२	६९३	०	०	०	३	२	०	४
	जम्मा	२३,००८	२२,५४४	१०	२४८	३	३४	१०	२०	१३९

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना-२०६८ के.त.वि.

तालिका १६५ बत्तीबाल्नको लागि अक्सर प्रयोग गरिने ईन्धन

क्र.स.	गा.वि.स.को नाम	परिवार सङ्ख्या	बत्तीबाल्नको लागि अक्सर प्रयोग गरिने ईन्धन					उल्लेख नभएको
			विद्युत	मटितेल	गोबर ग्यास	सोलार	अन्य	
१	बदालकोट	५८९	१	१३	१	२१४	३५९	१
२	छाप्रे	६०१	०	१	०	२८५	३१२	३
३	चिल्खाया	७४९	६२	०	०	२८४	३९९	४
४	दाहा	८४९	५१	११	२	२८७	४९३	५
५	धौलागोह	१,११२	४	४	२	४७९	६१७	६
६	गेला	७०६	२	०	०	१९७	५०६	१
७	जुविथा	४०७	१	०	०	२९३	११०	३
८	खिन	६०७	१	०	०	१३६	४६९	१
९	कोटबाडा	६८६	१	४	०	५०६	१६८	७
१०	कुमालगाँउ	६२१	१	४८	०	४५४	११४	४
११	लालु	९८४	६	७	१	५९८	३६७	५
१२	माल्कोट	६८२	०	१	०	४७३	२०५	३
१३	मान्म	१,६९६	७४०	१३	२	२५५	६६१	२५
१४	भर्ता	१,२६५	१	०	०	२९२	९७०	२
१५	मेहलमडी	८१६	६२५	१३	०	२०	१५७	१
१६	मुग्राहा	४९७	०	१	०	३७४	११६	६
१७	मुग्राकोट	५४८	३०४	३	०	५४	१८४	३
१८	नानिकोट	९७३	७	१०१	०	४९५	३५०	२०
१९	ओदानुक	६३८	१	१८	०	६०	५५३	६
२०	पाखा	६९१	३	२	०	२१६	४७०	०
२१	फोईमहादब	६१७	४	०	०	१९६	४१४	३
२२	फुकोट	८९७	०	३	०	२७७	६१६	१
२३	रकु	७४१	२२	७१	१	२३९	४०८	०
२४	राम्नाकोट	६२५	०	१	०	३१९	३०२	३
२५	रांचली	४२२	०	१	०	२२५	१९०	६
२६	रूपसा	६१२	२	१	०	४५२	१५७	०
२७	सिपखाना	८७७	५४७	२	०	३०	२९३	५
२८	स्युना	९११	२७६	७	०	११६	५०४	८
२९	सुकाटिया	८८७	८	२	०	३१३	५६२	२
३०	थिर्पु	७०२	४	०	०	४०६	२८८	४
	जम्मा	२३,००८	२,६७४	३२८	९	८,५४५	११,३१४	१३८

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना-२०६८ के.त.वि.

तालिका १६६ परिवारले प्रयोग गरेको शौचालय सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	गा.वि.स.को नाम	परिवार सङ्ख्या	शौचालय नभएका परिवार	शौचालयको प्रकार		
				व्यवस्थित शौचालय	साधारण शौचालय	उल्लेख नभएको
१	बदालकोट	५८९	२०	२६	५४२	१
२	छाप्रे	६०१	३३०	२३	२४५	३
३	चिल्खाया	७४९	४८६	७४	१८५	४
४	दाहा	८४९	२१२	२७२	३६०	५
५	धौलागोह	१,११२	७३३	९१	२८२	६
६	गेला	७०६	३	१७	६८५	१
७	जुविथा	४०७	६३	१६९	१७३	२
८	खिन	६०७	५८८	१	१७	१
९	कोटबाडा	६८६	६५	५४०	७४	७
१०	कुमालगाँउ	६२१	९	३४	५७४	४
११	लालु	९८४	१०९	८२६	४४	५
१२	माल्कोट	६८२	१६७	२९६	२१६	३
१३	मान्म	१,६९६	५६४	४२२	६८५	२५
१४	भर्ता	१,२६५	९०४	७८	२८१	२
१५	मेहलमडी	८१६	६०२	९९	११४	१
१६	मुग्राहा	४९७	२१	१५१	३२०	५
१७	मुम्राकोट	५४८	३३६	१३३	७६	३
१८	नानिकोट	९७३	३७	३९५	५२१	२०
१९	ओदानुक	६३८	३७३	१९	२४०	६
२०	पाखा	६९१	४७३	८०	१३८	०
२१	फोईमहादब	६१७	४२७	१३	१७४	३
२२	फुकोट	८९७	४०८	१३९	३४९	१
२३	रकु	७४१	४८४	१२८	१२९	०
२४	राम्नाकोट	६२५	४९	३३३	२४०	३
२५	रांचली	४२२	२७४	२८	११४	६
२६	रूपसा	६१२	६५	६९	४७८	०
२७	सिपखाना	८७७	६८८	४१	१४३	५
२८	स्युना	९११	६०२	४४	२५६	९
२९	सुकाटिया	८८७	२८१	५५	५४९	२
३०	थिर्पु	७०२	५५४	४०	१०४	४
	जम्मा	२३,००८	९,९२७	४,६३६	८,३०८	१३७

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना-२०६८ के.त.वि.

तालिका १६७ परिवारले प्रयोग गरेको सुविधा सम्बन्धि विवरण

क्र. स.	गा.वि.स	कूल परिवार सङ्ख्या	कुनै पनि सुविधा नभएका	कम्तिमा एउटा सुविधा भएका	सुविधा प्रयोग गर्ने परिवार सङ्ख्या													
					रेडियो	टि.भी.	केबल	कम्प्यूटर	इन्टरनेट	टेलिफोन	मोबाईल	मोटर	मोटर साईकल	साईकल	अन्य सवारी साधन	फ्रिज	उल्लेख नभएको	
१	बदालकोट	५८९	१६३	४१६	३९१	१	०	०	०	०	०	१५६	०	०	०	०	०	१०
२	छाप्रे	६०१	३१४	२७५	२३३	०	०	०	०	३	१२०	०	०	१	०	०	१२	
३	चिल्खाया	७४९	३४८	३९२	३२०	४	०	२	०	६	१९४	०	०	०	०	०	९	
४	दाहा	८४९	३८९	४३४	३६६	१४	३	३	०	९	२०९	१	०	१	०	०	२६	
५	धौलागोह	१,११२	४६६	६४१	५१०	१	२	०	०	०	३९९	०	१	०	०	०	५	
६	गेला	७०६	२७९	४२०	३४७	२	१	०	०	३	२११	०	०	०	०	०	७	
७	जुविथा	४०७	१६१	२३७	२१५	२	०	०	०	०	७६	०	०	०	०	०	९	
८	खिन	६०७	३४६	२५८	१५४	२	०	०	०	०	१८४	०	०	०	३	०	३	
९	कोटबाडा	६८६	१५०	४७६	४४२	१६	३	०	१	३	१५१	०	२	३	०	२	६०	
१०	कुमालगाँउ	६२१	१३७	४७२	४५४	३०	०	०	०	१	१८६	१	०	०	०	०	१२	
११	लालु	९८४	३८४	५८३	४३७	३	०	०	०	३	३९०	०	०	१	०	०	१७	
१२	माल्कोट	६८२	२२५	४३८	३९२	७	१	०	०	२	१८४	०	०	०	०	०	१९	
१३	मान्म	१,६९६	४९५	१,१७३	७५१	३१३	३७	४२	१६	५३	८७७	२	१	०	१	१२	२८	
१४	भर्ता	१,२६५	६४३	६१६	४५८	२१	०	३	१	६	४१८	०	४	०	३	०	६	
१५	मेहलमडी	८१६	२८०	५३२	४५१	३५	११	१	१	२	३००	०	०	१	०	०	४	
१६	मुग्राहा	४९७	२२३	२४२	२३३	०	०	१	०	५	७८	०	०	०	०	१	३२	
१७	मुम्राकोट	५४८	२६४	२८०	२३८	७	१	१	०	१	१०५	०	१	०	१	०	४	
१८	नानिकोट	९७३	३५९	५६७	५१७	०	०	०	०	८	१९७	०	०	०	१	१	४७	
१९	ओदानुक	६३८	३११	२९०	२५७	१०	०	१	०	५	८१	०	०	०	०	०	३७	
२०	पाखा	६९१	३६७	३१९	३०६	२	१	०	०	०	९२	०	०	०	०	०	५	
२१	फोईमहादेव	६१७	२९३	३०८	२४०	५	०	१	०	४	१६७	०	०	०	०	०	१६	
२२	फुकोट	८९७	३३२	५५५	४१३	२	०	०	१	०	३६५	०	०	०	०	०	१०	
२३	रकु	७४१	२६३	४५७	४०१	०	०	०	०	१	२५६	०	०	०	०	१	२१	
२४	राम्नाकोट	६२५	२६२	३५४	२७८	२	२	०	०	१०	२०१	०	०	०	०	०	९	
२५	रांचली	४२२	१९१	१८१	१०९	९	०	०	०	१	१०४	०	०	०	०	०	५०	
२६	रूपसा	६१२	११३	४९५	४६७	३०	२	३	०	६	२०८	०	०	०	०	०	४	
२७	सिपखाना	८७७	४२४	४३१	३५४	३५	९	५	०	०	३१४	०	०	०	०	१	२२	
२८	स्युना	९११	३३५	५५९	५१९	२५	३	३	०	४	२१२	०	२	०	०	१	१७	
२९	सुकाटिया	८८७	४१२	४६०	४०९	३	०	४	०	४	२२६	०	०	०	०	०	१५	
३०	थिर्पु	७०२	२७२	४१८	३८०	४	१	१	०	१	१५०	०	०	०	१	१	१२	
	जम्मा	२३,००८	९,२०१	१३,२७९	११,०४२	५८५	७७	७१	२०	१४१	६,८११	४	११	७	१०	२०	५२८	

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, के.त.वि.।

तालिका १६८ अनुपस्थित (विदेश गएका) परिवार र जनसङ्ख्या सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	गा.वि.स.को नाम	जम्मा परिवार सङ्ख्या	सदस्य अनुपस्थित रहेका परिवार	अनुपस्थित जनसङ्ख्या		
				जम्मा	पुरुष	महिला
१	बदालकोट	५८९	१२	१६	१४	२
२	छाप्रे	६०१	३७	४७	४१	६
३	चिल्खाया	७४९	३०	४३	३७	६
४	दाहा	८४९	७१	१२०	८४	३६
५	धौलागोह	१,११२	२१	३३	२६	७
६	गेला	७०६	८१	१३३	१०३	३०
७	जुविथा	४०७	१६	२१	१८	३
८	खिन	६०७	९	१३	११	२
९	कोटबाडा	६८६	७५	१०६	९०	१६
१०	कुमालगाँउ	६२१	२१	३६	२६	१०
११	लालु	९८४	११७	१४२	१२९	१३
१२	माल्कोट	६८२	१००	१४२	११७	२५
१३	मान्म	१,६९६	५५	७५	६५	१०
१४	भर्ता	१,२६५	५४	५९	५६	३
१५	मेहलमडी	८१६	८३	१२१	१०३	१८
१६	मुग्राहा	४९७	११३	१८८	१४९	३९
१७	मुम्राकोट	५४८	२९	४८	३७	११
१८	नानिकोट	९७३	१५	१६	१५	१
१९	ओदानुक	६३८	५३	७७	६७	१०
२०	पाखा	६९१	२९	४१	३५	६
२१	फोईमहादब	६१७	४४	६०	५३	७
२२	फुकोट	८९७	७२	९५	८३	१२
२३	रकु	७४१	३२	३४	३१	३
२४	राम्नाकोट	६२५	१८	२१	१९	२
२५	रांचली	४२२	७	१०	९	१
२६	रूपसा	६१२	२१	२७	२२	५
२७	सिपखाना	८७७	६९	११७	९५	२२
२८	स्युना	९११	७९	१०५	८९	१६
२९	सुकाटिया	८८७	५७	१२२	७७	४५
३०	थिर्पु	७०२	१६	२८	२२	६
	जम्मा	२३,००८	१,४३६	२,०९६	१,७२३	३७३

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना-२०६८ के.त.वि

तालिका १६८ पाँच वर्षको उमेर समूह अनुसार जनसङ्ख्या

क्र. स.	गा.वि.स	लिंग	कुल जनसङ्ख्या	उमेर समूह															
				०-४	५-९	१०-१४	१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९	५०-५४	५५-५९	६०-६४	६५-६९	७०-७४	७५+
१	बदालकोट	जम्मा	३,२५४	५०१	४८८	४५९	३४३	२८४	२०५	१८३	१५४	१२१	१२१	९७	८५	१११	५४	२७	२१
		पुरुष	१,६५२	२६४	२५२	२४२	१४१	१४०	१०८	९०	८५	६२	६७	५१	४७	४८	३१	१३	११
		महिला	१,६०२	२३७	२३६	२१७	२०२	१४४	९७	९३	६९	५९	५४	४६	३८	६३	२३	१४	१०
२	छाप्रे	जम्मा	३,६६१	६३४	५५०	४७८	३६८	३३२	२५४	१८७	१५२	१३५	१२०	१०८	१०३	११३	६७	३१	२९
		पुरुष	१,८५६	३३१	२७८	२६१	१८४	१५०	१२४	८८	७६	६३	६३	६८	४९	५५	३५	१८	१३
		महिला	१,८०५	३०३	२७२	२१७	१८४	१२२	१३०	९९	७६	७२	५७	४०	५४	५८	३२	१३	१६
३	चिल्खाया	जम्मा	४,६५४	७९९	७०२	६१२	४९५	३९८	३३०	२२९	२३२	२१७	१५७	१२१	९६	१३९	७०	३४	२३
		पुरुष	२,३०५	३८६	३४८	३२५	२५८	१७६	१६५	९५	११८	९९	९१	६१	५४	६४	३६	१६	१३
		महिला	२,३४९	४१३	३५४	२८७	२३७	२२२	१६५	१३४	११४	११८	६६	६०	४२	७५	३४	१८	१०
४	दाहा	जम्मा	५,०८४	८३९	७७०	७४१	४९१	४७८	३०५	२२५	२१९	२०७	१८२	१५६	१२९	१६०	७६	५७	४९
		पुरुष	२,५०२	४३३	३७०	३५७	२३९	२२०	१५०	११३	१०३	१०६	८४	८२	७३	७६	३९	३०	२७
		महिला	२,५८२	४०६	४००	३८४	२५२	२५८	१५५	११२	११६	१०१	९८	७४	५६	८४	३७	२७	२२
५	धौलागोह	जम्मा	७,१११	१,२२१	१,०९३	९९५	७३३	६१०	४४५	३५५	२९३	२६६	२७५	२२६	२२७	१९८	८५	५२	३७
		पुरुष	३,५८३	६१९	५२०	४८९	३८५	३०३	२३९	१७७	१३९	१४८	१३६	११४	१२५	९९	५०	२४	१६
		महिला	३,५२८	६०२	५७३	५०६	३४८	३०७	२०६	१७८	१५४	११८	१३९	११२	१०२	९९	३५	२८	२१
६	गेला	जम्मा	३,९११	६३१	५९२	५९९	३७१	२९४	२२७	२०७	१९६	१८७	१३६	११२	१११	१२४	६८	३३	२३
		पुरुष	१,९४५	३२१	३१२	२९६	१८९	१४०	११०	८२	९५	८९	७८	६१	६८	४४	३०	१८	१२
		महिला	१,९६६	३१०	२८०	३०३	१८२	१५४	११७	१२५	१०१	९८	५८	५१	४३	८०	३८	१५	११
७	जुविथा	जम्मा	२,३३९	३४७	३२७	३१९	२६९	२२२	१४५	९२	१३०	९७	९२	८५	५०	८४	३३	२१	२६
		पुरुष	१,१४२	१६०	१५६	१६२	१४०	९५	७३	४८	६३	५२	४४	४८	२८	३८	१३	११	११
		महिला	१,१९७	१८७	१७१	१५७	१२९	१२७	७२	४४	६७	४५	४८	३७	२२	४६	२०	१०	१५
८	खिन	जम्मा	३,६२४	६३२	६१३	४९०	३४७	३१०	२३९	१५४	१८२	१२२	१४७	१२७	१०३	७४	३५	३७	१२
		पुरुष	१,८५१	३३१	३२४	२३५	१७२	१४९	१३१	६९	८५	६५	७७	६७	६६	३६	१९	१८	७
		महिला	१,७७३	३०१	२८९	२५५	१७५	१६१	१०८	८५	९७	५७	७०	६०	३७	३८	१६	१९	५
९	कोटवाडा	जम्मा	३,८६६	६०५	६६३	५५७	३६३	२६१	२३०	१७९	२११	१६९	१४७	११०	९२	१४२	४९	५१	३७
		पुरुष	१,८६७	२९८	३३५	२६७	१६९	१०५	११५	७८	८९	८१	८७	६१	४२	७३	१९	२६	२२
		महिला	१,९९९	३०७	३२८	२९०	१९४	१५६	११५	१०१	१२२	८८	६०	४९	५०	६९	३०	२५	१५
१०	कुमालगाँउ	जम्मा	३,७०८	५१४	५६९	५५१	३९०	३३६	२३१	२१०	१९८	१३६	१४६	१००	८३	८६	८१	४८	२९
		पुरुष	१,८८१	२७२	२९५	२६३	१९८	१६९	११८	१०३	९८	६६	८४	५०	४९	३७	३५	२९	१५
		महिला	१,८२७	२४२	२७४	२८८	१९२	१६७	११३	१०७	१००	७०	६२	५०	३४	४९	४६	१९	१४

तथ्याङ्क कार्यालय, भुर्खेत

क्रमसं:..... तालिका १६९ पाँच वर्षको उमेर समूह अनुसार जनसङ्ख्या

क्र. स.	गा.वि.स	लिंग	कुल जनसङ्ख्या	उमेर समूह															
				०-४	५-९	१०-१४	१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९	५०-५४	५५-५९	६०-६४	६५-६९	७०-७४	७५+
११	लालु	जम्मा	५,९३८	९०४	१,००१	८७६	५८६	३९५	३५२	३१६	२८०	२३९	२५०	१५८	१४९	१७५	९४	७६	८७
		पुरुष	२,९५९	४६९	४७९	४४७	३१०	१८३	१५८	१६१	१४४	११०	१२२	८८	७७	७३	४९	४३	४६
१२	माल्कोट	जम्मा	३,८६६	६२६	६६४	५५३	३७६	३३५	२६१	१८९	१७७	१४६	१२०	९४	७८	११६	५६	३९	३६
		पुरुष	१,८७६	३२९	३२०	२७१	१६८	१४८	१२७	८१	८७	७५	६२	५१	४१	५६	२४	२०	१६
१३	मान्म	जम्मा	९,०९४	१,३६५	१,१६७	१,१६२	८६३	८७५	७४३	५०२	५५७	४१६	३४१	२८७	१९८	१८९	१०४	५२	५३
		पुरुष	४,७३२	७०४	६९४	६२६	४३२	४१०	३७२	२७२	३००	२३३	२१४	१७०	१२२	८०	५०	२७	२६
१४	भर्ता	जम्मा	७,०७५	१,२१३	१,१९१	९९४	६४१	५६०	४७७	४४७	३६८	२६६	२४२	१७२	१८२	१७०	८४	३४	३४
		पुरुष	३,५९१	६२४	६०८	५०५	३३२	२६५	२१५	२३४	१९५	१३३	१३६	९८	९०	६६	४९	१८	२३
१५	मेहलमडी	जम्मा	४,९७१	७३९	८१३	६६०	५१३	३८३	३३१	२६६	२७३	२१४	१९०	१४०	१२६	१४९	९२	४५	३७
		पुरुष	२,४३८	३७७	४०५	३३७	२४३	१७२	१५२	१२४	१२१	११४	९७	७२	६९	७१	४०	२२	२२
१६	मुग्राहा	जम्मा	२,७९०	४००	४३७	४१७	२८०	२४०	१६६	१२६	१२८	९७	११७	९७	८०	१०३	५०	३४	१८
		पुरुष	१,३४३	१९२	२४२	२०८	१२४	९६	७६	५९	५९	४४	४८	६०	४१	४१	२९	१७	७
१७	मुग्राकोट	जम्मा	३,४११	५०१	५५४	४७३	३४६	२६३	१९३	१८९	१६४	१६१	१३५	१०१	९०	१३३	५४	२४	३०
		पुरुष	१,७०२	२६३	२८६	२३९	१६३	१३१	९५	८८	८०	७५	४५	५१	५३	२७	११	१५	
१८	नानिकोट	जम्मा	६,२८३	९७७	९९८	८२१	५७५	४१४	४४२	३७०	३६१	२४५	२५८	१८७	१५४	२२३	१५६	५३	४९
		पुरुष	३,२२३	४९८	५२५	४५०	२९०	२०२	२१२	१८२	२०१	११६	१२६	९६	८७	१०४	७७	२७	३०
१९	ओदानुक	जम्मा	३,७३६	६१४	४७२	५६१	३९८	३३७	२११	१८५	२०४	१६०	१६३	१०५	११७	११०	४८	२२	२९
		पुरुष	१,९०८	३४१	२५०	२८८	२००	१५३	१०६	७१	९९	७३	७७	७४	६४	४८	३०	१६	१८
२०	पाखा	जम्मा	४,२४९	७०४	५८३	६०२	४७१	३७४	२४४	१८९	१९३	१९२	१८३	१४८	१२२	१५३	४८	१९	२४
		पुरुष	२,१३९	३४८	३१५	३००	२४०	१८३	११९	९२	९०	९२	१०२	६८	७५	७५	२०	१०	१०
		महिला	२,११०	३५६	२६८	३०२	२३१	१९१	१२५	९७	१०३	१००	८१	८०	४७	७८	२८	९	१४

क्रमसं:

क्रमसं:..... तालिका १६९ पाँच वर्षको उमेर समूह अनुसार जनसङ्ख्या

क्र. स.	गा.वि.स	लिंग	कुल जनसङ्ख्या	उमेर समूह															
				०-४	५-९	१०-१४	१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९	५०-५४	५५-५९	६०-६४	६५-६९	७०-७४	७५+
२१	फोईमहादेव	जम्मा	३,४१८	५०९	५०४	५०७	३६६	२५०	२२०	१८०	१८४	१७०	१३१	११०	९३	९४	६१	२७	१२
		पुरुष	१,७०८	२४८	२६५	२५४	१८७	११६	१०४	८३	८०	१०२	६९	५४	४४	४२	४२	३४	१९
२२	फुकोट	जम्मा	५,३३४	८६६	८११	६७२	५५२	४२७	३५२	२६७	२५७	२११	२३४	१६२	१४९	१६९	८६	५९	६०
		पुरुष	२,६१०	४३९	४१३	३३५	२५३	२०२	१५८	१२६	१३९	९१	१३५	९१	७५	७०	३४	२६	२३
२३	रकु	जम्मा	४,४६४	७००	७०८	६२७	४०३	३००	२६४	२६८	२४९	२१४	१९९	१३४	१०३	१४४	७३	४४	३४
		पुरुष	२,२३८	३८०	३४९	३११	२०५	१५५	११९	१३०	१२३	१०३	९९	८१	५२	६७	२५	२२	१७
२४	राम्नाकोट	जम्मा	३,८२७	६०३	५६२	५२६	४३२	३२०	२३९	१७७	१६१	१४८	१६०	१५१	११५	१३०	५८	३३	१२
		पुरुष	१,९०५	३०९	२८३	२७५	१८८	१५६	११४	९९	७५	७३	८१	७९	६९	४८	२९	२०	७
२५	राँचुली	जम्मा	२,३७०	३३१	३४६	३५४	२६२	१९५	१५४	१२९	११४	११०	९८	८६	६७	६३	३८	१२	११
		पुरुष	१,१८५	१५०	१५६	१८४	१२८	९६	७९	६३	५६	५५	५२	४७	३४	३२	२०	७	६
२६	रूपसा	जम्मा	३,९८८	६१९	६५१	५५५	३९१	३०८	२४८	२५२	१९२	१६४	१२१	११४	१४१	११९	६४	१९	३०
		पुरुष	२,०२०	३११	३३४	२७३	१९८	१५३	१२२	१२४	१०५	८८	५८	६६	७५	६०	३२	४	१७
२७	सिपखाना	जम्मा	५,३५७	८२९	८३७	७४३	५४०	४१२	३७३	२७४	२८६	२१७	२१४	१४०	९६	१८०	११०	६५	४१
		पुरुष	२,६४३	४४०	४०५	३६१	२५७	१८९	१७७	१३२	१४३	१११	११४	७६	५७	७१	४९	४०	२१
२८	स्युना	जम्मा	५,५८१	८६९	८६६	७३८	५५३	३९६	३६५	३१८	३०५	२४६	२१६	१८०	१४३	२०१	९८	५२	३५
		पुरुष	२,८२३	४६९	४३८	३६९	२८५	१९२	१६७	१७०	१४०	१२३	१२०	८६	७२	९०	५७	२५	२०
२९	सुकाटिया	जम्मा	५,०५५	७७२	७७०	७५८	५०३	४००	३०१	३०५	२४४	१७७	१८९	१४१	१४२	१८२	७३	४०	५८
		पुरुष	२,५३३	४०९	३७१	३६५	२६१	१८३	१४६	१५२	१२०	९७	९६	७३	८२	७३	३६	१६	३३
३०	धिर्पु	जम्मा	४,५६८	७५६	६८२	६७५	४८८	३८४	२८७	२०३	२४३	१६८	१९३	१२८	११९	१४२	४९	३५	१६
		पुरुष	२,३२९	३८६	३५३	३४२	२४९	१८८	१५०	९७	१२२	७७	१०३	६८	६३	७२	२६	२२	११
		महिला	२,२३९	३७०	३२९	३३३	२३९	१९६	१३७	१०६	१२१	९१	९०	६०	५६	७०	२३	१३	५

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना-२०६८ के.त.वि

तालिका १७० जातजाती अनुसार जनसङ्ख्या विवरण

१. बदालकोट गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	मगर	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	सार्की	सन्यासी	अन्य	अन्य दलित
जम्मा	३,२५४	१,१४१	२३८	२०	८११	१२२	५३२	१९५	१७७	३	१५
पुरुष	१,६५२	५७२	१३२	१७	४०४	६०	२६०	९८	९८	२	९
महिला	१,६०२	५६९	१०६	३	४०७	६२	२७२	९७	७९	१	६

२. छाप्रे गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	सार्की	अन्य
जम्मा	३,६६१	८३३	७५५	६२१	६८	१,२३६	१४०	८
पुरुष	१,८५६	४२८	३८४	३३१	३०	६०३	७६	४
महिला	१,८०५	४०५	३७१	२९०	३८	६३३	६४	४

३. चिल्खाया गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	सार्की	अन्य
जम्मा	४,६५४	४,६५४	१,६७६	३३९	३३२	१,७५०	५१	१२
पुरुष	२,३०५	२,३०५	८२९	१५७	१५०	८८७	२७	११
महिला	२,३४९	२,३४९	८४७	१८२	१८२	८६३	२४	१

४. बाहा गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	अन्य	तराई अन्य
जम्मा	५,०८४	५८७	५३७	१,०२९	९८	२,७९९	२२	१२
पुरुष	२,५०२	२७९	२६०	५२५	४८	१,३७४	१०	६
महिला	२,५८२	३०८	२७७	५०४	५०	१,४२५	१२	६

५. धौलागोह गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	सार्की	अन्य
जम्मा	७,१११	२,१७३	२,३६२	१,१८१	२३०	७३७	४१९	९
पुरुष	३,५८३	१,१०८	१,१५८	६१८	११४	३६४	२२०	१
महिला	३,५२८	१,०६५	१,२०४	५६३	११६	३७३	१९९	८

६. गेला गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	अन्य
जम्मा	३,९११	५६९	८१६	८६४	२१७	१,४४१	४
पुरुष	१,९४५	२७०	४०५	४३४	१०८	७२६	२
महिला	१,९६६	२९९	४११	४३०	१०९	७१५	२

कमसः

क्रमसं.:..... तालिका १७० जातजाती अनुसार जनसङ्ख्या विवरण

७. जुविथा गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	अन्य
जम्मा	२,३३९	१४०	४४५	२९०	१०९	१,३३९	१६
पुरुष	१,१४२	७०	२१७	१४१	४६	६५५	१३
महिला	१,१९७	७०	२२८	१४९	६३	६८४	३

८. खिन गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	ठकुरी	बादी	अन्य
जम्मा	३,६२४	१,८५५	१७	८९८	८२३	१६	१५
पुरुष	१,८५१	९६२	८	४६४	३९९	१०	८
महिला	१,७७३	८९३	९	४३४	४२४	६	७

९. कोटवाडा गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	सन्यासी	अन्य	अन्य दलित
जम्मा	३,८६६	२,२००	६१	१,००६	५१९	४२	११	१६	११
पुरुष	१,८६७	१,०६९	३२	४६६	२६१	२१	६	८	४
महिला	१,९९९	१,१३१	२९	५४०	२५८	२१	५	८	७

१०. कुमालगाँउ गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	अन्य
जम्मा	३,७०८	२,२२६	३३०	९२०	२१२	८११	८११
पुरुष	१,८८१	१,११२	१६७	४७९	१०६	४०४	४०४
महिला	१,८२७	१,११४	१६३	४४१	१०६	४०७	४०७

११. लालु गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	सार्की	सन्यासी	अन्य	अन्य दलित
जम्मा	५,९३८	३,०६४	१७	३४४	७६२	१,०५५	५२६	७२	८५	१३
पुरुष	२,९५९	१,५०७	८	१६९	३८५	५३५	२६४	४१	४३	७
महिला	२,९७९	१,५५७	९	१७५	३७७	५२०	२६२	३१	४२	६

१२. माल्कोट गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	अन्य
जम्मा	३,८६६	१,५३१	१,५७९	२१६	५१५	२५
पुरुष	१,८७६	७४८	७७७	१००	२३५	१६
महिला	१,९९०	७८३	८०२	११६	२८०	९

१३. मान्म गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण (पहाडी)	मगर	थारू	तामाङ्ग	कामी	गुरूङ्ग	दमाई/ढोली	ठकुरी	सार्की	सन्यासी	कुमाल	लोहार	बादी	अन्य
जम्मा	९,०९४	८९७	२,७९४	१२	१५	१६	२,४२५	१५	६६७	१,९९५	१७	३७	११	९१	४७	५५
पुरुष	४,७३२	४९१	१,४३९	७	१२	८	१,२५७	८	३४८	१,०३५	९	१५	४	४१	१९	३९
महिला	४,३६२	४०६	१,३५५	५	३	८	१,१६८	७	३१९	९६०	८	२२	७	५०	२८	१६

क्रमसं.

तथ्याङ्क कार्यालय, भुर्खेत

क्रमसं:..... तालिका १७० जातजाती अनुसार जनसङ्ख्या विवरण

१४. भर्ता गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	मगर	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	सन्यासी	अन्य
जम्मा	७,०७५	५०३	१,६७६	४३७	१,७७८	३२२	२,२२२	१२५	१२
पुरुष	३,५९१	२४४	८५६	२४२	९०१	१६७	१,१११	६६	४
महिला	३,४८४	२५९	८२०	१९५	८७७	१५५	१,१११	५९	८

१५. मेहेलमुडी गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	सार्की	सन्यासी	अन्य
जम्मा	४,९७१	१,००९	८०१	७६२	२५९	१,५४५	४३४	१५२	९
पुरुष	२,४३८	५०६	३९७	३७७	१२७	७३३	२१६	७८	४
महिला	२,५३३	५०३	४०४	३८५	१३२	८१२	२१८	७४	५

१६. मुग्राहा गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी
जम्मा	२,७९०	७४९	३०३	६८४	७०	९८४
पुरुष	१,३४३	३५३	१५३	३३०	३४	४७३
महिला	१,४४७	३९६	१५०	३५४	३६	५११

१७. मुग्राकोट गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	तामाङ्ग	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी
जम्मा	३,४११	१,८१६	६६३	४१	५९७	२७१	१८
पुरुष	१,७०२	९०७	३१७	१९	३१०	१३९	९
महिला	१,७०९	९०९	३४६	२२	२८७	१३२	९

१८. नानीकोट गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	सार्की	सन्यासी	अन्य	अन्य दलित	तराई अन्य
जम्मा	६,२८३	२,४२६	१,४४९	८१९	१७५	८७४	३८६	३८	७	९६	१३
पुरुष	३,२२३	१,२६५	७३४	४१७	८९	४४५	१९३	२०	४	५०	६
महिला	३,०६०	१,१६१	७१५	४०२	८६	४२९	१९३	१८	३	४६	७

१९. ओढानकु गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	अन्य
जम्मा	३,७३६	३६७	१२९	३२३	१०५	२,८००	१२
पुरुष	१,९०८	१८९	७४	१७८	४९	१,४१४	४
महिला	१,८२८	१७८	५५	१४५	५६	१,३८६	८

२०. पाखा गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	सार्की	लोहार	अन्य
जम्मा	४,२४९	४२७	९५१	५२४	२५९	१,७५८	१८८	१३०	१२
पुरुष	२,१३९	२२२	४५०	२६४	१३४	८९३	९६	७४	६
महिला	२,११०	२०५	५०१	२६०	१२५	८६५	९२	५६	६

क्रमसं.

क्रमसं.:..... तालिका १७० जातजाती अनुसार जनसङ्ख्या विवरण

२१. फोईमहादेव गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	मगर	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	सार्की	बादी	अन्य
जम्मा	३,४१८	१,४०५	५५३	१७	१३८	२५२	८४३	१८१	१९	१०
पुरुष	१,७०८	७२८	२६५	८	६५	१२४	४१०	८९	११	८
महिला	१,७१०	६७७	२८८	९	७३	१२८	४३३	९२	८	२

२२. फुकोट गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	नेवार	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	अन्य
जम्मा	५,३३४	१,१२५	२,१०१	११	१,७७२	२०४	११३	८
पुरुष	२,६१०	५४९	१,००३	४	८९०	१०४	५४	६
महिला	२,७२४	५७६	१,०९८	७	८८२	१००	५९	२

२३. रकु गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	सार्की	सन्यासी	अन्य
जम्मा	४,४६४	९७३	१,७६१	६१२	२२७	३७	५९४	२५९	१
पुरुष	२,२३८	४८८	८७९	३१८	१०६	२१	३०६	१२०	०
महिला	२,२२६	४८५	८८२	२९४	१२१	१६	२८८	१३९	१

२४. राम्नाकोट गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	सार्की	सन्यासी	अन्य
जम्मा	३,८२७	१,६१२	४८५	२७२	१२२	९२५	४०	३६६	५
पुरुष	१,९०५	८११	२३९	१३७	५७	४४६	२५	१८६	४
महिला	१,९२२	८०१	२४६	१३५	६५	४७९	१५	१८०	१

२५. राँचुली गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	लोहार	अन्य
जम्मा	२,३७०	७८७	३७९	२०	३२	७४५	३९७	१०
पुरुष	१,१८५	३९८	१८९	९	१६	३६७	२०२	४
महिला	१,१८५	३८९	१९०	११	१६	३७८	१९५	६

२६. रूपसा गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	कामी	दमाई/ढोली	अन्य
जम्मा	३,९८८	३,९४५	१३	२०	१०
पुरुष	२,०२०	१,९९९	६	६	९
महिला	१,९६८	१,९४६	७	१४	१

२७. सिपखाना गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	सार्की	सन्यासी	कुमाल	अन्य
जम्मा	५,३५७	३८४	१,२५७	९६१	३१३	१,२७९	३५४	४४७	३५३	९
पुरुष	२,६४३	१९७	६१४	४८९	१५३	६१६	१८०	२२३	१७०	१
महिला	२,७१४	१८७	६४३	४७२	१६०	६६३	१७४	२२४	१८३	८

क्रमसं.

तथ्याङ्क कार्यालय, भुर्खेत

क्रमसं:..... तालिका १७० जातजाती अनुसार जनसङ्ख्या विवरण

२२. स्युना गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	सार्की	तेली	सन्यासी	अन्य
जम्मा	५,५८१	१,१७२	४६०	८४७	२६५	१,९३८	७८१	८६	१७	१५
पुरुष	२,८२३	५९३	२२४	४४५	१३०	९६८	४०३	४४	८	८
महिला	२,७५८	५७९	२३६	४०२	१३५	९७०	३७८	४२	९	७

२२. सुकाटिया गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी
जम्मा	५,०५५	५२५	१,५७३	९७५	३४७	१,६३५
पुरुष	२,५३३	२७०	७९४	४७९	१७७	८१३
महिला	२,५२२	२५५	७७९	४९६	१७०	८२२

३०. थिर्पु गा.वि.स.

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	कामी	दमाई/ढोली	ठकुरी	सार्की	अन्य
जम्मा	४,५६८	१,२३०	१३३	६०९	१४५	२,३२३	१२३	५
पुरुष	२,३२९	६३८	६४	३२९	७०	१,१६२	६४	२
महिला	२,२३९	५९२	६९	२८०	७५	१,१६१	५९	३

३१. संस्थागत

	जम्मा	क्षेत्री	ब्राम्हण-पहाड	मगर	थारू	तमाङ्ग	कामी	राई	ठकुरी	अन्य
जम्मा	३६१	१३१	३१	२८	२६	१८	२१	१२	४७	४७
पुरुष	३४४	१३०	३०	२७	२६	१८	२१	११	३५	४६
महिला	१७	१	१	१	०	०	०	१	१२	१

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना-२०६८ के.त.वि.

तालिका १७१ मातृभाषा अनुसार जनसङ्ख्या

१. बदालकोट गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा			
	कूल जम्मा	नेपाली	मगर	अन्य
जम्मा	३,२५४	१,१४१	२३८	८११
पुरुष	१,६५२	५७२	१३२	४०४
महिला	१,६०२	५६९	१०६	४०७

३. चिल्वाया गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	४,६५४	४,६५०	४
पुरुष	२,३०५	२,३०१	४
महिला	२,३४९	२,३४९	०

५. धौलागोह गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	७,१११	७,०९९	१२
पुरुष	३,५८३	३,५७३	१०
महिला	३,५२८	३,५२६	२

७. जुविथा गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	२,३३९	२,३३६	३
पुरुष	१,१४२	१,१३९	३
महिला	१,१९७	१,१९७	०

८. कोटवाडा गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	३,८६६	३,८६२	४
पुरुष	१,८६७	१,८६५	२
महिला	१,९९९	१,९९७	२

२. छाप्रे गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	३,६६१	३,६६०	१
पुरुष	१,८५६	१,८५५	१
महिला	१,८०५	१,८०५	०

४. वाहा गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा	
	कूल जम्मा	नेपाली
जम्मा	५,०८४	५,०८४
पुरुष	२,५०२	२,५०२
महिला	२,५८२	२,५८२

६. गेला गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	३,९११	३,९०५	६
पुरुष	१,९४५	१,९४०	५
महिला	१,९६६	१,९६५	१

८. खिन गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	३,६२४	३,६१४	२३८
पुरुष	१,८५१	१,८४३	१३२
महिला	१,७७३	१,७७१	१०६

१०. कुमालगाँउ गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	३,७०८	३,७०३	५
पुरुष	१,८८१	१,८७६	५
महिला	१,८२७	१,८२७	०

कमसः

तथ्याङ्क कार्यालय, बुर्खेत

क्रमसः..... तालिका १७१ मातृभाषा अनुसार जनसङ्ख्या

११. लालु गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा	
	कूल जम्मा	नेपाली
जम्मा	५,९३८	५,९३८
पुरुष	२,९५९	२,९५९
महिला	२,९७९	२,९७९

१३. मान्म गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा			
	कूल जम्मा	नेपाली	हिन्दी	अन्य
जम्मा	९,०९४	९,०३७	२१	३६
पुरुष	४,७३२	४,६९४	११	२७
महिला	४,३६२	४,३४३	१०	९

१५. मेहेलमुडी गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	४,९७१	४,९६५	६
पुरुष	२,४३८	२,४३३	५
महिला	२,५३३	२,५३२	१

१७. मुग्राकोट गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा			
	कूल जम्मा	नेपाली	तमाङ्ग	अन्य
जम्मा	३,४११	३,३६९	४०	२
पुरुष	१,७०२	१,६८२	१८	२
महिला	१,७०९	१,६८७	२२	०

१८. ओदानकु गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	३,७३६	३,७३३	३
पुरुष	१,९०८	१,९०५	३
महिला	१,८२८	१,८२८	०

१२. माल्कोट गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	३,८६६	३,८५७	९
पुरुष	१,८७६	१,८७०	६
महिला	१,९९०	१,९८७	३

१४. भर्ता गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा				
	कूल जम्मा	नेपाली	मगर	खाम	अन्य
जम्मा	७,०७५	६,६५०	३८४	३३	८
पुरुष	३,५९१	३,३५६	२०८	२२	५
महिला	३,४८४	३,२९४	१७६	११	३

१६. मुग्राहा गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा	
	कूल जम्मा	नेपाली
जम्मा	२,७९०	२,७९०
पुरुष	१,३४३	१,३४३
महिला	१,४४७	१,४४७

१९. नानीकोट गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	६,२८३	६,२७८	५
पुरुष	३,२२३	३,२१९	४
महिला	३,०६०	३,०५९	१

२०. पाखा गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	४,२४९	४,२४७	२
पुरुष	२,१३९	२,१३८	१
महिला	२,११०	२,१०९	१

क्रमसः

क्रमसं:..... तालिका १७१ मातृभाषा अनुसार जनसङ्ख्या

२१. फोईमहादेव गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा			
	कूल जम्मा	नेपाली	खाम	अन्य
जम्मा	३,४१८	३,४०२	१३	३
पुरुष	१,७०८	१,६९८	७	३
महिला	१,७१०	१,७०४	६	०

२३. रकु गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	४,४६४	४,४६२	२
पुरुष	२,२३८	२,२३७	१
महिला	२,२२६	२,२२५	१

२५. राँचुली गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	२,३७०	२,३६८	२
पुरुष	१,१८५	१,१८३	२
महिला	१,१८५	१,१८५	०

२७. सिपरखाना गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा			
	कूल जम्मा	नेपाली	मैथली	अन्य
जम्मा	५,३५७	५,३३६	१९	२
पुरुष	२,६४३	२,६३२	१०	१
महिला	२,७१४	२,७०४	९	१

२८. सुक्राटिया गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	५,०५५	५,०५२	३
पुरुष	२,५३३	२,५३१	२
महिला	२,५२२	२,५२१	१

२२. फुकोट गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	५,३३४	५,३२८	६
पुरुष	२,६१०	२,६०६	४
महिला	२,७२४	२,७२२	२

२४. राम्नाकोट गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	३,८२७	३,८१९	८
पुरुष	१,९०५	१,८९८	७
महिला	१,९२२	१,९२१	१

२६. रूपसा गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	३,९८८	३,९८४	४
पुरुष	२,०२०	२,०१६	४
महिला	१,९६८	१,९६८	०

२८. स्यूना गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	५,५८१	५,५७४	७
पुरुष	२,८२३	२,८१६	७
महिला	२,७५८	२,७५८	०

३०. थिर्पु गा.वि.स.

लिङ्ग	मातृभाषा		
	कूल जम्मा	नेपाली	अन्य
जम्मा	४,५६८	४,५६४	४
पुरुष	२,३२९	२,३२६	३
महिला	२,२३९	२,२३८	१

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना-२०६८ के.त.वि.

तालिका १०२ अपाङ्गता सम्बन्धि विवरण

क्र. स.	गा.वि.स	लिङ्ग	कूल जनसङ्ख्या	कूल अपाङ्ग जनसङ्ख्या	अपाङ्गताको प्रकार							
					शारीरिक	दृष्टि सम्बन्धि	सुनाई सम्बन्धि	श्रवण- दृष्टि विहिन	स्वर बोलाई सम्बन्धि	मानसिक	बौद्धिक	बहु अपाङ्गता
१	बदालकोट	जम्मा	३,२५४	३,०४८	९७	३७	२८	५	१६	७	४	१२
		पुरुष	१,६५२	१,५२५	५८	२६	१५	४	१२	३	१	८
		महिला	१,६०२	१,५२३	३९	११	१३	१	४	४	३	४
२	छाप्रे	जम्मा	३,६६१	३,४८१	७५	३०	४८	३	७	२	१	१४
		पुरुष	१,८५६	१,७६४	३८	१२	२६	१	४	२	१	८
		महिला	१,८०५	१,७१७	३७	१८	२२	२	३	०	०	६
३	चिल्खाया	जम्मा	४,६५४	४,३९०	११४	५५	५७	४	१५	७	२	१०
		पुरुष	२,३०५	२,१६१	५९	२७	३३	२	१०	५	२	६
		महिला	२,३४९	२,२२९	५५	२८	२४	२	५	२	०	४
४	दाहा	जम्मा	५,०८४	५,०३३	१४	८	१८	१	३	३	१	३
		पुरुष	२,५०२	२,४७६	५	४	१२	०	१	३	१	०
		महिला	२,५८२	२,५५७	९	४	६	१	२	०	०	३
५	धौलागोह	जम्मा	७,१११	६,८५७	९४	३७	४७	३	२९	९	१३	२२
		पुरुष	३,५८३	३,४३७	६१	१८	२४	३	१७	२	७	१४
		महिला	३,५२८	३,४२०	३३	१९	२३	०	१२	७	६	८
६	गेला	जम्मा	३,९११	३,७२८	८०	३९	३३	३	११	१०	२	५
		पुरुष	१,९४५	१,८५१	४१	२०	१६	२	६	४	१	४
		महिला	१,९६६	१,८७७	३९	१९	१७	१	५	६	१	१
७	जुविथा	जम्मा	२,३३९	२,३०६	१०	१०	५	२	२	३	०	१
		पुरुष	१,१४२	१,१२३	७	३	२	१	२	३	०	१
		महिला	१,१९७	१,१८३	३	७	३	१	०	०	०	०
८	खिन	जम्मा	३,६२४	३,३८६	१२२	३३	३८	३	२३	९	१	९
		पुरुष	१,८५१	१,७१८	७३	१४	२०	१	१६	५	०	४
		महिला	१,७७३	१,६६८	४९	१९	१८	२	७	४	१	५
९	कोटवाडा	जम्मा	३,८६६	३,६७६	११६	२९	२७	०	१०	०	१	७
		पुरुष	१,८६७	१,७५३	७८	१४	१२	०	६	०	१	३
		महिला	१,९९९	१,९२३	३८	१५	१५	०	४	०	०	४
१०	कुमालगाँउ	जम्मा	३,७०८	३,६१७	३९	१५	२०	१	६	४	१	५
		पुरुष	१,८८१	१,८३४	२४	९	७	०	३	१	०	३
		महिला	१,८२७	१,७८३	१५	६	१३	१	३	३	१	२

तथ्याङ्क कार्यालय, बुधबेत

क्रमसं:..... तालिका १७२ अपाङ्गता सम्बन्धि विवरण

क्र. स.	गा.वि.स	लिङ्ग	कूल जनसङ्ख्या	कूल अपाङ्ग जनसङ्ख्या	अपाङ्गताको प्रकार							
					शारीरिक	दृष्टि सम्बन्धि	सुनाई सम्बन्धि	श्रवण- दृष्टि विहिन	स्वर बोलाई सम्बन्धि	मानसिक	बौद्धिक	बहु अपाङ्गता
११	लालु	जम्मा	५,९३८	५,७५५	१०८	२४	३१	०	१०	५	०	५
		पुरुष	२,९५९	२,८४६	६५	१५	२०	०	७	२	०	४
		महिला	२,९७९	२,९०९	४३	९	११	०	३	३	०	१
१२	माल्कोट	जम्मा	३,८६६	३,६१६	१४०	४१	३८	३	१०	३	८	७
		पुरुष	१,८७६	१,७४९	७३	१९	२०	०	४	१	६	४
		महिला	१,९९०	१,८६७	६७	२२	१८	३	६	२	२	३
१३	मान्म	जम्मा	९,०९४	८,८३०	१२८	३९	३७	७	२४	१४	४	११
		पुरुष	४,७३२	४,५८६	६९	२१	२२	३	१६	८	१	६
		महिला	४,३६२	४,२४४	५९	१८	१५	४	८	६	३	५
१४	भर्ता	जम्मा	७,०७५	६,८९५	९४	२९	२७	२	१२	७	१	८
		पुरुष	३,५९१	३,४९२	५०	१६	१५	१	७	६	१	३
		महिला	३,४८४	३,४०३	४४	१३	१२	१	५	१	०	५
१५	मेहलमडी	जम्मा	४,९७१	४,७२४	१३७	३६	३७	३	२४	४	१	५
		पुरुष	२,४३८	२,२८४	८८	२०	२२	२	१४	२	१	५
		महिला	२,५३३	२,४४०	४९	१६	१५	१	१०	२	०	०
१६	मुग्राहा	जम्मा	२,७९०	२,७३२	२६	७	१३	०	४	३	०	५
		पुरुष	१,३४३	१,३०७	१८	५	५	०	४	०	०	४
		महिला	१,४४७	१,४२५	८	२	८	०	०	३	०	१
१७	मुम्राकोट	जम्मा	३,४११	३,२८३	५४	२१	३५	२	७	१	१	७
		पुरुष	१,७०२	१,६२१	३७	९	२१	२	६	१	०	५
		महिला	१,७०९	१,६६२	१७	१२	१४	०	१	०	१	२
१८	नानिकोट	जम्मा	६,२८३	५,९८९	११२	६७	५१	५	३५	६	६	१२
		पुरुष	३,२२३	३,०६०	६८	३१	२८	३	१८	४	२	९
		महिला	३,०६०	२,९२९	४४	३६	२३	२	१७	२	४	३
१९	ओदानुक	जम्मा	३,७३६	३,६७०	३१	८	११	४	७	४	०	१
		पुरुष	१,९०८	१,८६९	१७	३	८	३	६	१	०	१
		महिला	१,८२८	१,८०१	१४	५	३	१	१	३	०	०
२०	पाखा	जम्मा	४,२४९	४,१०२	६७	२५	३१	३	१२	७	०	२
		पुरुष	२,१३९	२,०६३	३७	९	१२	२	१०	६	०	०
		महिला	२,११०	२,०३९	३०	१६	१९	१	२	१	०	२

क्रमसं:

क्रमसं:..... तालिका १७२ अपाङ्गता सम्बन्धि विवरण

क्र. स.	गा.वि.स	लिङ्ग	कूल जनसङ्ख्या	कूल अपाङ्ग जनसङ्ख्या	अपाङ्गताको प्रकार							
					शारीरिक	दृष्टि सम्बन्धि	सुनाई सम्बन्धि	श्रवण- दृष्टि विहिन	स्वर बोलाई सम्बन्धि	मानसिक	बौद्धिक	बहु अपाङ्गता
२१	फोईमहादेव	जम्मा	३,४१८	३,३४५	२७	२२	८	०	१०	१	३	२
		पुरुष	१,७०८	१,६७८	११	१०	२	०	३	१	२	१
		महिला	१,७१०	१,६६७	१६	१२	६	०	७	०	१	१
२२	फुकोट	जम्मा	५,३३४	५,१३०	८७	४९	३८	१	१५	८	०	६
		पुरुष	२,६१०	२,५१३	४७	१७	१७	१	११	२	०	२
		महिला	२,७२४	२,६१७	४०	३२	२१	०	४	६	०	४
२३	रकु	जम्मा	४,४६४	४,२४८	९७	४३	३८	७	१७	८	३	३
		पुरुष	२,२३८	२,११४	६२	२०	१९	७	८	५	२	१
		महिला	२,२२६	२,१३४	३५	२३	१९	०	९	३	१	२
२४	राम्नाकोट	जम्मा	३,८२७	३,६७१	५१	२७	४५	२	११	७	२	११
		पुरुष	१,९०५	१,८२७	२८	१२	२३	१	६	१	१	६
		महिला	१,९२२	१,८४४	२३	१५	२२	१	५	६	१	५
२५	राँचुली	जम्मा	२,३७०	२,३१५	२५	१६	९	०	१	३	१	०
		पुरुष	१,१८५	१,१५५	१८	६	४	०	०	२	०	०
		महिला	१,१८५	१,१६०	७	१०	५	०	१	१	१	०
२६	रूपसा	जम्मा	३,९८८	३,८५४	७३	२४	११	२	१	४	७	१२
		पुरुष	२,०२०	१,९३६	४७	१५	६	०	०	४	४	८
		महिला	१,९६८	१,९१८	२६	९	५	२	१	०	३	४
२७	सिपखाना	जम्मा	५,३५७	५,०६२	१५३	२६	५५	१	१६	१२	१३	१९
		पुरुष	२,६४३	२,४७७	८५	१४	३०	०	१२	५	६	१४
		महिला	२,७१४	२,५८५	६८	१२	२५	१	४	७	७	५
२८	स्युना	जम्मा	५,५८१	५,३०४	११९	७०	४७	४	१२	८	७	१०
		पुरुष	२,८२३	२,६७०	७१	३६	२४	३	६	४	३	६
		महिला	२,७५८	२,६३४	४८	३४	२३	१	६	४	४	४
२९	सुकाटिया	जम्मा	५,०५५	४,८९४	६४	३७	२९	१	९	१७	०	४
		पुरुष	२,५३३	२,४५०	३४	२२	१४	०	३	८	०	२
		महिला	२,५२२	२,४४४	३०	१५	१५	१	६	९	०	२
३०	धिर्पु	जम्मा	४,५६८	४,३८४	७३	५४	१२	३	२८	४	३	७
		पुरुष	२,३२९	२,२२७	४१	२५	७	२	१९	२	२	४
		महिला	२,२३९	२,१५७	३२	२९	५	१	९	२	१	३

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना-२०६८ के.त.वि.

तालिका १७३ साक्षरता स्थिती

क्र. स.	गा.वि.स	लिंग	५ वर्ष भन्दा माथिको कूल जनसङ्ख्या	साक्षरता स्थिती				
				पढ्न र लेख्न सक्ने	पढ्न मात्र सक्ने	पढ्न लेख्न दुवै नसक्ने	उल्लेख नभएको	साक्षरता दर
१	बदालकोट	जम्मा	२,७५३	१,४०६	२१४	१,१३२	१	५१.०७
		पुरुष	१,३८८	८३३	१०७	४४८	०	६०.०१
		महिला	१,३६५	५७३	१०७	६८४	१	४१.९८
२	छाप्रे	जम्मा	३,०२७	१,६४१	८५	१,३०१	०	५४.२१
		पुरुष	१,५२५	१,००२	४८	४७५	०	६५.७
		महिला	१,५०२	६३९	३७	८२६	०	४२.५४
३	चिल्खाया	जम्मा	३,८५५	२,११७	२२८	१,५०८	२	५४.९२
		पुरुष	१,९१९	१,२९४	११५	५०८	२	६७.४३
		महिला	१,९३६	८२३	११३	१,०००	०	४२.५१
४	दाहा	जम्मा	४,२४५	२,४५१	१२६	१,६६८	०	५७.७४
		पुरुष	२,०६९	१,३८७	७०	६१२	०	६७.०४
		महिला	२,१७६	१,०६४	५६	१,०५६	०	४८.९
५	धौलागोह	जम्मा	५,८९०	२,९९२	१४७	२,७५०	१	५०.८
		पुरुष	२,९६४	१,८४७	८४	१,०३२	१	६२.३१
		महिला	२,९२६	१,१४५	६३	१,७१८	०	३९.१३
६	गेला	जम्मा	३,२८०	१,९९५	१७०	१,११५	०	६०.८२
		पुरुष	१,६२४	१,१९१	८८	३४५	०	७३.३४
		महिला	१,६५६	८०४	८२	७७०	०	४८.५५
७	जुविथा	जम्मा	१,९९२	१,३४९	७६	५६७	०	६७.७२
		पुरुष	९८२	७९१	३४	१५७	०	८०.५५
		महिला	१,०१०	५५८	४२	४१०	०	५५.२५
८	खिन	जम्मा	२,९९२	१,१८२	२६०	१,५४७	३	३९.५१
		पुरुष	१,५२०	७७९	१३७	६०४	०	५१.२५
		महिला	१,४७२	४०३	१२३	९४३	३	२७.३८
९	कोटबाडा	जम्मा	३,२६१	१,७१०	१४०	१,४०६	५	५२.४४
		पुरुष	१,५६९	९७०	७०	५२७	२	६१.८२
		महिला	१,६९२	७४०	७०	८७९	३	४३.७४
१०	कुमालगाँउ	जम्मा	३,१९४	१,९८८	१५०	१,०५६	०	६२.२४
		पुरुष	१,६०९	१,१४२	७६	३९१	०	७०.९८
		महिला	१,५८५	८४६	७४	६६५	०	५३.३८
११	लालु	जम्मा	५,०३४	२,८६२	७६	२,०५५	४१	५६.८५
		पुरुष	२,४९०	१,६५२	४०	७८४	१४	६६.३५
		महिला	२,५४४	१,२१०	३६	१,२७१	२७	४७.५६

कमस

तथ्याङ्क कार्यालय, भुर्खेत

क्रमसः..... तालिका १७३ साक्षरता स्थिती

क्र. स.	गा.वि.स	लिङ्ग	५ वर्ष भन्दा माथिको कूल जनसङ्ख्या	साक्षरता स्थिती				
				पढ्न र लेख्न सक्ने	पढ्न मात्र सक्ने	पढ्न लेख्न दुवै नसक्ने	उल्लेख नभएको	साक्षरता दर
१२	माल्कोट	जम्मा	३,२४०	१,७५०	२३६	१,२५२	२	५४.०१
		पुरुष	१,५४७	९८८	१०८	४५१	०	६३.८७
		महिला	१,६९३	७६२	१२८	८०१	२	४५.०१
१३	मान्म	जम्मा	७,७०९	५,०१८	३४८	२,३२५	१८	६५.०९
		पुरुष	४,०२८	३,०७४	१६३	७८१	१०	७६.३२
		महिला	३,६८१	१,९४४	१८५	१,५४४	८	५२.८१
१४	भर्ती	जम्मा	५,८६२	३,११६	२९३	२,४४८	५	५३.१६
		पुरुष	२,९६७	१,८७५	१४९	९४०	३	६३.२
		महिला	२,८९५	१,२४१	१४४	१,५०८	२	४२.८७
१५	मेहलमडी	जम्मा	४,२३२	२,४३१	२०८	१,५९१	२	५७.४४
		पुरुष	२,०६१	१,४२९	१०१	५३१	०	६९.३४
		महिला	२,१७१	१,००२	१०७	१,०६०	२	४६.१५
१६	मुग्राहा	जम्मा	२,३९०	१,४९९	८२	८०९	०	६२.७२
		पुरुष	१,१५१	८५४	४०	२५७	०	७४.२
		महिला	१,२३९	६४५	४२	५५२	०	५२.०६
१७	मुग्राकोट	जम्मा	२,९१०	१,६४१	१८४	१,०८५	०	५६.३९
		पुरुष	१,४३९	९८४	७८	३७७	०	६८.३८
		महिला	१,४७१	६५७	१०६	७०८	०	४४.६६
१८	नानिकोट	जम्मा	५,३०६	२,८६२	३४९	२,०८६	९	५३.९४
		पुरुष	२,७२५	१,७६६	१८३	७७५	१	६४.८१
		महिला	२,५८१	१,०९६	१६६	१,३११	८	४२.४६
१९	ओदानुक	जम्मा	३,१२२	१,८२३	८२	१,२१४	३	५८.३९
		पुरुष	१,५६७	१,१२०	४५	४०२	०	७१.४७
		महिला	१,५५५	७०३	३७	८१२	३	४५.२१
२०	पाखा	जम्मा	३,५४५	२,०२२	१४४	१,३७९	०	५७.०४
		पुरुष	१,७९१	१,२०८	७४	५०९	०	६७.४५
		महिला	१,७५४	८१४	७०	८७०	०	४६.४१
२१	फोईमहादब	जम्मा	२,९०९	१,९२०	९१	८९८	०	६६
		पुरुष	१,४६०	१,१२७	४०	२९३	०	७७.१९
		महिला	१,४४९	७९३	५१	६०५	०	५४.७३
२२	फुकोट	जम्मा	४,४६८	२,५६०	१३८	१,७७०	०	५७.३
		पुरुष	२,१७१	१,५२९	६४	५७८	०	७०.४३
		महिला	२,२९७	१,०३१	७४	१,१९२	०	४४.८८

क्रमसः

क्रमसं:..... तालिका १७३ साक्षरता स्थिती

क्र. सं.	गा.वि.स	लिंग	५ वर्ष भन्दा माथिको कूल जनसङ्ख्या	साक्षरता स्थिती				
				पढ्न र लेख्न सक्ने	पढ्न मात्र सक्ने	पढ्न लेख्न दुवै नसक्ने	उल्लेख नभएको	साक्षरता दर
२३	रकु	जम्मा	३,७६४	२,०६९	२५८	१,४३६	१	५४.९७
		पुरुष	१,८५८	१,२५१	११८	४८८	१	६७.३३
		महिला	१,९०६	८१८	१४०	९४८	०	४२.९२
२४	राम्नाकोट	जम्मा	३,२२४	१,९६७	२१	१,२३६	०	६१.०१
		पुरुष	१,५९६	१,११०	१२	४७४	०	६९.५५
		महिला	१,६२८	८५७	९	७६२	०	५२.६४
२५	रुँचली	जम्मा	२,०३९	१,२१८	५३	७६७	१	५९.७४
		पुरुष	१,०३५	७५७	३१	२४७	०	७३.१४
		महिला	१,००४	४६१	२२	५२०	१	४५.९२
२६	रूपसा	जम्मा	३,३६९	१,७६८	१९५	१,४०३	३	५२.४८
		पुरुष	१,७०९	१,०६२	१०५	५३९	३	६२.१४
		महिला	१,६६०	७०६	९०	८६४	०	४२.५३
२७	सिपखाना	जम्मा	४,५२८	२,७४५	२२१	१,५६१	१	६०.६२
		पुरुष	२,२०३	१,५९२	१०५	५०६	०	७२.२७
		महिला	२,३२५	१,१५३	११६	१,०५५	१	४९.५९
२८	स्युना	जम्मा	४,७१२	२,५११	१८९	२,०१०	२	५३.२९
		पुरुष	२,३५४	१,५१४	१०१	७३९	०	६४.३२
		महिला	२,३५८	९९७	८८	१,२७१	२	४२.२८
२९	सुकाटिया	जम्मा	४,२८३	२,५४६	२१९	१,५१८	०	५९.४४
		पुरुष	२,१२४	१,५१५	१०८	५०१	०	७१.३३
		महिला	२,१५९	१,०३१	१११	१,०१७	०	४७.७५
३०	धिर्पु	जम्मा	३,८१२	२,०२९	१३७	१,६४६	०	५३.२३
		पुरुष	१,९४३	१,२३०	७७	६३६	०	६३.३
		महिला	१,८६९	७९९	६०	१,०१०	०	४२.७५
३१	संस्थागत	जम्मा	३५८	३३५	१८	५	०	९३.५८
		पुरुष	३४४	३२४	१६	४	०	९४.१९
		महिला	१४	११	२	१	०	७८.५७
		जम्मा	१,१५,३०५	६५,५२३	५,१३८	४४,५४४	१००	५६.८३
		पुरुष	५७,७३२	३९,१९७	२,५८७	१५,९११	३७	६७.८९
महिला	५७,५७३	२६,३२६	२,५५१	२८,६३३	६३	४५.७३		

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना-२०६८ के.त.वि.

तालिका १७४ साक्षर जनसङ्ख्याले उत्तिर्ण गरेको शैक्षिक तह

क्र. स.	गा.वि.स	लिङ्ग	कूल साक्षर जनसङ्ख्या	उत्तिर्ण गरेको शैक्षिक तह									अनौपचारिक शिक्षा	तह उल्लेख नभएको
				पूर्व प्राथमिक	प्राथमिक (१-५)	निम्न माध्यमिक (६-८)	माध्यमिक (९-१०)	S.L.C. वा सो सरह	प्रमाणपत्र वा +2 सरह	स्नातक वा सो सरह	स्नाकोत्तर वा सो सरह	अन्य		
१	बदालकोट	जम्मा	१,६१३	१२७	८७३	२९६	१३३	९१	६४	८	१	१	१६	३
		पुरुष	९४७	५६	४७५	१८५	९०	६७	५३	७	१	०	१०	३
		महिला	६६६	७१	३९८	१११	४३	२४	११	१	०	१	६	०
२	छाप्रे	जम्मा	१,७५३	१५०	८५१	३३९	१४४	८४	५७	१०	१	०	११४	३
		पुरुष	१,०६२	७१	४७३	२२१	९४	६५	४७	८	१	०	८०	२
		महिला	६९१	७९	३७८	११८	५०	१९	१०	२	०	०	३४	१
३	चिल्खाया	जम्मा	२,२१८	११६	१,२४९	४५५	१६२	९१	८३	१२	३	३	४१	३
		पुरुष	१,३४२	५६	६९०	३०१	११८	७२	६७	१२	३	३	१८	२
		महिला	८७६	६०	५५९	१५४	४४	१९	१६	०	०	०	२३	१
४	दाहा	जम्मा	२,५०९	१५८	१,२८३	४६७	२७७	७४	१०४	१२	२	७	१०२	२३
		पुरुष	१,४१६	७९	६४९	२७६	१९१	५१	७८	९	२	४	६६	११
		महिला	१,०९३	७९	६३४	१९१	८६	२३	२६	३	०	३	३६	१२
५	धौलागोह	जम्मा	३,२०६	३३६	१,७९१	५५६	१७१	१५५	७९	६	२	२	९९	९
		पुरुष	१,९४४	१५६	९४४	४०१	१३९	१३७	७१	५	२	१	८४	४
		महिला	१,२६२	१८०	८४७	१५५	३२	१८	८	१	०	१	१५	५
६	गेला	जम्मा	२,१७२	२७३	१,०१५	३५५	१२४	२१०	४६	१९	३	४	१२१	२
		पुरुष	१,२९१	१४८	५४५	२३१	९१	१५८	३५	१८	३	३	५८	१
		महिला	८८१	१२५	४७०	१२४	३३	५२	११	१	०	१	६३	१
७	जुविथा	जम्मा	१,३९७	८६	६२२	३३८	१४१	१२२	६७	९	२	०	७	३
		पुरुष	८१९	४९	३०८	२११	९८	९३	४४	९	२	०	४	१
		महिला	५७८	३७	३१४	१२७	४३	२९	२३	०	०	०	३	२
८	खिन	जम्मा	१,४४३	२५७	६५५	२५९	१०३	५७	२८	७	०	०	५६	२१
		पुरुष	९०७	१३३	३४५	१९३	८८	५१	२७	७	०	०	४८	१५
		महिला	५३६	१२४	३१०	६६	१५	६	१	०	०	०	८	६
९	कोटबाडा	जम्मा	१,७६४	१२३	९६३	३३१	१०५	१२२	५६	१६	३	०	३९	६
		पुरुष	९९४	६०	५०२	२०९	६८	७८	३९	१५	३	०	१७	३
		महिला	७७०	६३	४६१	१२२	३७	४४	१७	१	०	०	२२	३

क्रमसः

क्र. स.	गा.वि.स	लिङ्ग	कुल साक्षर जनसङ्ख्या	उत्तिर्ण गरेको शैक्षिक तह									अनौपचारिक शिक्षा	तह उल्लेख नभएको
				पूर्व प्राथमिक	प्राथमिक (१-५)	निम्न माध्यमिक (६-८)	माध्यमिक (९-१०)	S.L.C. वा सो सरह	प्रमाणपत्र वा +2 सरह	स्नातक वा सो सरह	स्नाकोत्तर वा सो सरह	अन्य		
१०	कुमालगाँउ	जम्मा	२,०५२	१०३	८९८	४३२	१५५	१३३	१११	९	१	३	१७९	२८
		पुरुष	१,१७६	५०	४८३	२५४	११२	९४	८८	८	१	२	६८	१६
		महिला	८७६	५३	४१५	१७८	४३	३९	२३	१	०	१	१११	१२
११	लालु	जम्मा	२,९८८	१४५	१,७५६	५११	२३१	१२३	११२	९	४	६	९०	१
		पुरुष	१,७०८	६४	८७३	३६२	१७७	९५	८५	९	३	५	३४	१
		महिला	१,२८०	८१	८८३	१४९	५४	२८	२७	०	१	१	५६	०
१२	माल्कोट	जम्मा	१,८७४	१३०	१,०६१	३३०	१०२	९२	४१	१४	३	२	९८	१
		पुरुष	१,०४७	६७	५३४	२०२	७५	६६	३२	१३	३	१	५३	१
		महिला	८२७	६३	५२७	१२८	२७	२६	९	१	०	१	४५	०
१३	मान्म	जम्मा	५,१०७	३०९	२,०१६	९०९	४८२	४६०	४९१	१८४	४१	३	१७४	३८
		पुरुष	३,१११	१५९	१,०९२	५९५	३२०	३२४	३१४	१५२	३९	२	९२	२२
		महिला	१,९९६	१५०	९२४	३१४	१६२	१३६	१७७	३२	२	१	८२	१६
१४	भर्ता	जम्मा	३,४०४	२९६	१,७९१	६१७	१९६	१५३	९८	४०	३	१	२००	९
		पुरुष	२,०३८	१७७	९५७	४०४	१४४	१२२	८०	३२	३	१	११४	४
		महिला	१,३६६	११९	८३४	२१३	५२	३१	१८	८	०	०	८६	५
१५	मेहलमडी	जम्मा	२,५९७	२२७	१,१५१	५५२	२८४	१७५	९५	२३	१०	०	७६	४
		पुरुष	१,५०२	१११	५९३	३४२	१८९	११९	७६	१९	९	०	४३	१
		महिला	१,०९५	११६	५५८	२१०	९५	५६	१९	४	१	०	३३	३
१६	मुग्राहा	जम्मा	१,५६२	५५	६८८	२७८	१४०	११५	८५	१४	२	२	१८०	३
		पुरुष	८८५	२९	३८२	१४६	८५	८३	५७	११	२	२	८६	२
		महिला	६७७	२६	३०६	१३२	५५	३२	२८	३	०	०	९४	१
१७	मुग्राकोट	जम्मा	१,७२६	५९	९३२	३५९	१३६	९०	७७	१०	१	४	५१	७
		पुरुष	१,०२७	२६	५१३	२१६	९७	६९	६०	७	१	३	३१	४
		महिला	६९९	३३	४१९	१४३	३९	२१	१७	३	०	१	२०	३
१८	नानिकोट	जम्मा	३,०४७	९२	१,६९१	४९८	२७७	१२८	१५२	२०	२	१	१७८	८
		पुरुष	१,८६६	५४	९२६	३५५	२०६	८५	१२३	१६	२	१	९४	४
		महिला	१,१८१	३८	७६५	१४३	७१	४३	२९	४	०	०	८४	४

क्रमसं:..... तालिका १७४ साक्षर जनसङ्ख्याले उतिर्ण गरेको शैक्षिक तह

क्र. स.	गा.वि.स	लिङ्ग	कूल साक्षर जनसङ्ख्या	उतिर्ण गरेको शैक्षिक तह									अनौपचारिक शिक्षा	तह उल्लेख नभएको
				पूर्व प्राथमिक	प्राथमिक (१-५)	निम्न माध्यमिक (६-८)	माध्यमिक (९-१०)	S.L.C. वा सो सरह	प्रमाणपत्र वा +2 सरह	स्नातक वा सो सरह	स्नाकोत्तर वा सो सरह	अन्य		
१९	ओदानुक	जम्मा	१,८५९	६१	८७३	४३७	१३६	१६५	६६	२२	०	३	९४	२
		पुरुष	१,१३९	३९	४७०	२८१	९६	१२७	५६	१४	०	१	५४	१
		महिला	७२०	२२	४०३	१५६	४०	३८	१०	८	०	२	४०	१
२०	पाखा	जम्मा	२,०८६	१११	१,०७२	४४५	१३९	१५८	६५	११	२	०	४५	३८
		पुरुष	१,२४२	६६	५९१	२७०	९०	१२४	५०	१०	०	०	२५	१६
		महिला	८४४	४५	४८१	१७५	४९	३४	१५	१	२	०	२०	२२
२१	फोईमहादेव	जम्मा	२,००४	१०४	९१०	४१२	१६८	१४५	७२	१२	०	२	१७७	२
		पुरुष	१,१६६	५०	५०१	२७०	११७	१०३	५३	१०	०	२	५८	२
		महिला	८३८	५४	४०९	१४२	५१	४२	१९	२	०	०	११९	०
२२	फुकोट	जम्मा	२,७३४	२१५	१,३४९	४७६	२३१	१६९	९३	१३	४	२	१८०	२
		पुरुष	१,६०७	१०२	७४६	२८२	१५४	१२३	६८	१३	४	२	११२	१
		महिला	१,१२७	११३	६०३	१९४	७७	४६	२५	०	०	०	६८	१
२३	रकु	जम्मा	२,२३२	३१७	१,०५७	४०९	१६१	११४	७७	९	३	१	८१	३
		पुरुष	१,३३२	१८७	५६२	२५१	१२१	८४	६१	८	३	०	५४	१
		महिला	९००	१३०	४९५	१५८	४०	३०	१६	१	०	१	२७	२
२४	राम्नाकोट	जम्मा	१,९८७	४०	९२९	४६१	१७४	२१३	८३	१०	२	१	७४	०
		पुरुष	१,१२२	२२	४६१	२४७	१११	१६६	६४	९	२	१	३९	०
		महिला	८६५	१८	४६८	२१४	६३	४७	१९	१	०	०	३५	०
२५	राँचुली	जम्मा	१,२७७	५५	७१३	२४३	१०२	७१	४३	११	०	६	३२	१
		पुरुष	७८८	३१	४०४	१७०	७३	५२	३०	९	०	४	१५	०
		महिला	४८९	२४	३०९	७३	२९	१९	१३	२	०	२	१७	१
२६	रूपसा	जम्मा	१,८७९	९७	९७४	३४८	१३७	१६२	७०	३७	५	०	४८	१
		पुरुष	१,१२७	५८	५३१	२३२	८३	११२	५४	३१	४	०	२१	१
		महिला	७५२	३९	४४३	११६	५४	५०	१६	६	१	०	२७	०
२७	सिपखाना	जम्मा	२,८५८	१३९	१,५००	५७३	२२८	१९४	८७	१५	१	४	९७	२०
		पुरुष	१,६५१	८०	८०९	३२५	१५०	१४४	७१	१४	१	३	४५	९
		महिला	१,२०७	५९	६९१	२४८	७८	५०	१६	१	०	१	५२	११

क्रमसं:

तथ्याङ्क कार्यालय, बुर्खेत

क्रमसं:..... तालिका १७४ साक्षर जनसङ्ख्याले उत्तिर्ण गरेको शैक्षिक तह

क्र. स.	गा.वि.स	लिङ्ग	कूल साक्षर जनसङ्ख्या	उत्तिर्ण गरेको शैक्षिक तह									अनौपचारिक शिक्षा	तह उल्लेख नभएको
				पूर्व प्राथमिक	प्राथमिक (१-५)	निम्न माध्यमिक (६-८)	माध्यमिक (९-१०)	S.L.C. वा सो सरह	प्रमाणपत्र वा +2 सरह	स्नातक वा सो सरह	स्नाकोत्तर वा सो सरह	अन्य		
२८	स्युना	जम्मा	२,७२३	२४९	१,२२९	५७६	२८७	१५९	१४२	१६	४	२	५१	८
		पुरुष	१,६२०	१३२	६६७	३६१	१९३	११५	१०२	१४	४	२	२५	५
		महिला	१,१०३	११७	५६२	२१५	९४	४४	४०	२	०	०	२६	३
२९	सुकाटिया	जम्मा	२,६६८	१०५	१,३८८	४५२	२१३	१७३	१३०	१८	५	३	१७२	९
		पुरुष	१,५७०	५२	७३६	२७२	१६७	१२९	९०	१६	५	२	९८	३
		महिला	१,०९८	५३	६५२	१८०	४६	४४	४०	२	०	१	७४	६
३०	धिर्पु	जम्मा	२,१०३	९२	१,१८५	३२९	२२२	९६	७१	१४	१	०	७२	२१
		पुरुष	१,२७४	४७	६४३	२३०	१५९	७४	५६	१४	१	०	४१	९
		महिला	८२९	४५	५४२	९९	६३	२२	१५	०	०	०	३१	१२
३१	संस्थागत	जम्मा	३३५	२	९१	६४	८	६४	४१	६२	०	०	०	३
		पुरुष	३२४	२	८७	६४	७	६०	४०	६१	०	०	०	३
		महिला	११	०	४	०	१	४	१	१	०	०	०	०
	जम्मा	जम्मा	६९,१७७	४,६२९	३४,५५६	१३,१०७	५,५६९	४,३५८	२,८८६	६७२	१११	६३	२,९४४	२८२
		पुरुष	४१,०४४	२,४१३	१८,४९२	८,३५९	३,९०३	३,२४२	२,१७१	५८०	१०४	४५	१,५८७	१४८
		महिला	२८,१३३	२,२१६	१६,०६४	४,७४८	१,६६६	१,११६	७१५	९२	७	१८	१,३५७	१३४

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना-२०६८ के.त.वि.

तालिका १७५ ५ देखि २५ वर्ष सम्मका कूल जनसङ्ख्यामा विद्यालय पढ्न जाने र नजाने जनसङ्ख्या

क्र. स.	गा.वि.स	५ देखि २५ वर्षको जम्मा जनसङ्ख्या			हाल विद्यालय गई रहेका			हाल विद्यालय नगएका			उल्लेख नभएको		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
	जम्मा	६३,२०७	३०,५०१	३२,७०६	४५,९२९	२३,७२५	२२,२०४	१५,३७७	६,०५६	९,३२१	१,९०१	७२०	१,१८१
१	बदालकोट	१,५१२	७२५	७८७	१,१५०	५८१	५६९	३००	११३	१८७	६२	३१	३१
२	छाप्रे	१,६८७	८२४	८६३	१,१९४	६२५	५६९	४८४	१९३	२९१	९	६	३
३	चिल्खाया	२,१८०	१,०५९	१,१२१	१,४६९	७७४	६९५	५५५	२२७	३२८	१५६	५८	९८
४	दाहा	२,४६३	१,१५३	१,३१०	१,७५८	८६२	८९६	६२१	२४६	३७५	८४	४५	३९
५	धौलागोह	३,३९०	१,६२०	१,७७०	२,३९७	१,२५१	१,१४६	९६४	३५३	६११	२९	१६	१३
६	गेला	१,७४८	८४६	९०२	१,४३३	७४१	६९२	२००	७९	१२१	११५	२६	८९
७	जुविथा	१,०५८	४९०	५६८	८५९	४३२	४२७	१८६	५३	१३३	१३	५	८
८	खिन	१,७७८	८५६	९२२	१,१२०	६३६	४८४	६२२	२००	४२२	३६	२०	१६
९	कोटबाडा	१,८१५	८५९	९५६	१,२१७	६०४	६१३	४८१	२०८	२७३	११७	४७	७०
१०	कुमालगाँउ	१,७४४	८४४	९००	१,३२१	६८४	६३७	३४१	१२२	२१९	८२	३८	४४
११	लालु	२,८१८	१,३६५	१,४५३	२,१२१	१,०८६	१,०३५	६९२	२७७	४१५	५	२	३
१२	माल्कोट	१,९११	८७६	१,०३५	१,३०५	६४३	६६२	५६०	२१३	३४७	४६	२०	२६
१३	मान्म	३,९६५	१,९५०	२,०१५	२,७९५	१,४७८	१,३१७	१,०१६	४०९	६०७	१५४	६३	९१
१४	भर्ता	३,३८८	१,६४९	१,७३९	२,३०९	१,२१०	१,०९९	९८१	४११	५७०	९८	२८	७०
१५	मेहलमडी	२,२९३	१,०९०	१,२०३	१,७९२	९१३	८७९	४९०	१७२	३१८	११	५	६
१६	मुग्राहा	१,२८४	६०४	६८०	९७६	४९८	४७८	२११	८५	१२६	९७	२१	७६
१७	मुग्राकोट	१,५९४	७६७	८२७	१,१६१	६०२	५५९	३८१	१३८	२४३	५२	२७	२५
१८	नानिकोट	२,७८३	१,४१३	१,३७०	१,९९३	१,०९४	८९९	७४५	२९५	४५०	४५	२४	२१
१९	ओदानुक	१,६६७	८०१	८६६	१,०६७	५५२	५१५	५७०	२३५	३३५	३०	१४	१६
२०	पाखा	१,९४६	९५७	९८९	१,४२७	७३६	६९१	४७६	२०६	२७०	४३	१५	२८
२१	फोईमहादेब	१,५४१	७५३	७८८	१,१७१	६०३	५६८	३६९	१४९	२२०	१	१	०
२२	फुकोट	२,३९९	१,१३२	१,२६७	१,८००	८९०	९१०	५५१	२१९	३३२	४८	२३	२५
२३	रकु	१,९९०	९६८	१,०२२	१,४९२	७७१	७२१	४८९	१९६	२९३	९	१	८
२४	राम्नाकोट	१,७०६	७८३	९२३	१,४०९	६८९	७२०	२९१	९१	२००	६	३	३
२५	रांचली	१,१२६	५५५	५७१	८११	४३६	३७५	३००	११६	१८४	१५	३	१२
२६	रूपसा	१,८३१	९०२	९२९	१,२७१	६६३	६०८	४७५	२०९	२६६	८५	३०	५५
२७	सिपखाना	२,४६१	१,१३५	१,३२६	१,८८७	९४२	९४५	३७१	१३५	२३६	२०३	५८	१४५
२८	स्युना	२,४७७	१,२१८	१,२५९	१,९२५	१,०००	९२५	४८४	२०१	२८३	६८	१७	५१
२९	सुकाटिया	२,३३७	१,१२४	१,२१३	१,७९०	९१७	८७३	४७६	१८०	२९६	७१	२७	४४
३०	थिपु	२,२३०	१,१०५	१,१२५	१,४९६	८००	६९६	६२३	२५९	३६४	१११	४६	६५
३१	संस्थागत	८५	७८	७	१३	१२	१	७२	६६	६	०	०	०

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना-२०६८ के.त.वि.

तालिका १७६ गा.वि.स.गत सरसफाई सेवाबाट लाभान्वित घरधुरी विवरण

क्र. स.	गा.वि.स.को नाम	जम्मा घरधुरी	पानीमा पहुँच		चर्पीमा पहुँच		चर्पी प्रयोग गर्ने		खु.दि.मु.भाएको मिति
			घरधुरी	प्रतिशत	घरधुरी	प्रतिशत	घरधुरी	प्रतिशत	
१	बदालकोट	५३५	५३५	१००	५३५	१००	५३२	९९	११/७/२०६८
२	छाप्रे	६२५	६२५	१००	६२५	१००	६२५	१००	२३/११/२०६८
३	चिल्खाया	१,१३६	९८५	८७	१,१३६	१००	१,१२८	९९	१८/११/२०६९
४	दाहा	९८८	७७३	७८	९८८	१००	९८६	१००	३०/१२/२०६८
५	धौलागोह	१,४१६	९२४	६५	१,४१६	१००	१,४०७	९९	१४/१२/२०६९
६	गेला	६९४	६०२	८७	६९४	१००	६९२	१००	२१/१/२०६८
७	जुविथा	३५३	३०३	८६	३५३	१००	३५३	१००	३/२/२०६९
८	खिन	५४७	५११	९३	५४७	१००	५४७	१००	१३/१२/२०६९
९	कोटबाडा	६८६	३०७	४५	६८६	१००	६८१	९९	१०/१/२०६७
१०	कुमालगाँउ	५०५	४७५	९४	५०५	१००	४९८	९९	१९/५/२०६६
११	लालु	१,०८३	४४२	४१	१,०८३	१००	१,०७७	९९	१३/८/२०६६
१२	माल्कोट	५५२	४४८	८१	५५२	१००	५४५	९९	२९/७/२०६६
१३	मान्म	१,२९२	१,०१५	७९	१,१३२	८८	१,०६५	८२	२५/१/२०७०
१४	भर्ता	१,१४४	५३७	४७	१,१४४	१००	१,१४२	१००	२०/११/२०६९
१५	मेहलमडी	६१६	५१९	८४	६१६	१००	६१६	१००	२४/११/२०६९
१६	मुग्राहा	४८९	४८९	१००	४८९	१००	४८४	९९	७/३/२०६८
१७	मुम्राकोट	५१२	४२६	८३	५१२	१००	५१२	१००	२५/११/२०६९
१८	नानिकोट	८९६	८००	८९	८९६	१००	८९३	१००	२१/५/२०६८
१९	ओदानुक	८१३	८०१	९९	८१३	१००	८०७	९९	१७/१२/२०६९
२०	पाखा	६०७	५९८	९९	६०७	१००	५९७	९८	२३/२/२०६९
२१	फोईमहादब	७५६	६३०	८३	७६५	१०१	७४४	९८	१९/१२/२०६९
२२	फुकोट	८१२	७२७	९०	८१२	१००	८०३	९९	२६/१०/२०६९
२३	रकु	६१६	६१६	१००	६१६	१००	६००	९७	२६/२/२०६९
२४	राम्नाकोट	९१९	७१९	७८	९१९	१००	९१६	१००	२१/११/२०६८
२५	रांचली	४०८	३९४	९७	४०८	१००	४०६	१००	१८/१२/२०६९
२६	रूपसा	५५०	३९२	७१	५५०	१००	५५०	१००	३०/५/२०६८
२७	सिपखाना	८१३	७८६	९७	८१३	१००	८०९	१००	२६/११/२०६९
२८	स्युना	७१२	६९०	९७	७१२	१००	७०८	९९	१२/११/२०६९
२९	सुकाटिया	८७५	८०६	९२	८७५	१००	८६४	९९	२९/२/२०६९
३०	थिर्पु	८०७	४२२	५२	८०७	१००	८०७	१००	२३/११/२०६९
	जिल्लाको जम्मा	२२,७५७	१८,२९७	८०	२२,६०६	९९	२२,३९४	९८	२६/२/२०७०

स्रोत: खानेपानी तथा सरसफाई सेवामा सहभागिता कार्यालय, २०७०

तालिका १७७ कालिकोट जिल्लामा २०७१ सालको घटना दर्ता सम्बन्धी विवरण

क्र. स.	गा.वि.स.को नाम	जन्म दर्ता		मृत्यु दर्ता		विवाह दर्ता	वसाई सराई		सम्बन्ध विच्छेद
		महिला	पुरुष	महिला	पुरुष		आएको	गएको	
१	बदालकोट	१७१	१६४	०	७	१६	९	०	०
२	छाप्रे	१४३	२४७	२	३	३	७१	१६	०
३	चिल्खाया	१०७	९८	७	९	१५	१३	०	०
४	दाहा	१८४	१९८	५	१२	४६	१५	१	०
५	धौलागोह	१९	२३	१	२	७	१६	०	०
६	गेला	१५०	२१०	५	९	११	४२	०	०
७	जुविथा	५५	८०	५	१०	२४	११	०	०
८	खिन	१४१	१७०	४	१०	१८	३७	२	०
९	कोटवाडा	१५४	१९५	२	१८	२०	१७	३	०
१०	कुमालगाँउ	७९	७४	०	१	१८	३	०	०
११	लालु	१७६	२१०	८	२२	५८	३१	०	०
१२	माल्कोट	१५०	१५४	७	४	३१	१	०	०
१३	मान्म	२९८	३८७	१६	३६	९२	५	२	०
१४	भर्ता	२९९	२६६	७	१४	२१	६	०	०
१५	मेहलमडी	१६३	१७३	१	४	२६	४२	४	०
१६	मुग्राहा	१८८	१२७	४	१५	९	-	०	०
१७	मुम्राकोट	२३	१६	३	२	२	१	०	०
१८	नानिकोट	१५७	१७६	२	९	३१	९	०	०
१९	ओदानुक	९०	६०	१०	७	१९	५	०	०
२०	पाखा	५९	४०	३	८	११	२२	०	०
२१	फोईमहादब	१२६	१६०	२	१६	२४	१२	१	०
२२	फुकोट	३४०	३२७	५	२	६७	९	२	०
२३	रकु	१९४	२९०	९	२१	६८	९	१	०
२४	राम्नाकोट	५८	८१	६	१५	२१	२१	५	०
२५	रांचली	७९	१०५	३	५	८	१०	२	०
२६	रूपसा	१९५	१९३	२	७	२५	२	०	०
२७	सिपखाना	१७२	१५४	३५	१६	१८	७	०	०
२८	स्युना	२९०	३०७	१८	३०	६१	२	०	०
२९	सुकाटिया	२५३	२४६	४	८	१६	-	०	२
३०	थिर्पु	४०	६३	४	८	४	२२	०	०
	जिल्लाको जम्मा	४,५५३	४,९९४	१८०	३३०	७९०	४५०	३९	२

स्रोत : जिल्ला पार्श्वीचित्र कालिकोट, जि.वि.स., कालिकोट

अनुसूची ५ : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ परिचय

[/file/hgu0fgfs fkl/r o](#)

कुनै पनि राष्ट्रको भौगोलिक सीमाभित्र कुनै निश्चित समय र परिधिभित्र रहेर त्यस क्षेत्रको बसोबास गर्ने सम्पूर्ण नागरिकहरूको गणना गर्ने प्रकृत्यालाई राष्ट्रिय जनगणना भनिन्छ । अर्थात् कुनै देश वा ठाँउका जनताहरूको सम्पूर्ण विवरण सहितको तथ्याङ्क सङ्कलनलाई जनगणना भनिन्छ । जनगणना गर्नुको मुख्य उद्देश्य त्यस क्षेत्रमा रहने मानिसको निश्चित सङ्ख्याको एकिन गर्नु हो । यसको लागि कुनै क्षेत्र विशेषमा रहेको निश्चित घरहरूको सङ्ख्यालाई लिइन्छ र उक्त घरमा रहेका परिवार सङ्ख्या, महिला/पुरुष, रहन सहनको स्तर, बसाई-सराई, शिक्षाको अवस्था तथा जन्म र मृत्यूको सम्पूर्ण बनेट आदिलाई समावेश गरी तथ्याङ्क सङ्कलन गरिन्छ ।

जनगणनाबाट सङ्कलन भएको तथ्याङ्क देशको सामाजिक तथा आर्थिक विकासको लागि योजना तर्जुमा, अध्ययन एवं अनुसन्धान गर्न प्रयोग गरिने आधाभूत तथ्याङ्क भएकाले कुनै पनि देशमा राष्ट्रिय जनगणनालाई एक महत्त्वपूर्ण राष्ट्रव्यापी कार्यको रूपमा लिईन्छ । यस्तो आयोजना सञ्चालन गर्नको लागि आर्थिक स्रोत, जनशक्ति र साधन जुटाउनु पर्ने तथा तयारीको लागि पनि लामो समय लाग्ने भएकाले सबै जसो मूलकहरूमा जनगणना सामान्यतया १०२१० वर्षमा जनगणना सञ्चालन गर्ने चलन छ । नेपालमा वि.स. १९६८ (सन् १९११) देखि जनगणना सञ्चालन हुँदै आएको छ । वि.स. १९९८ सम्म सञ्चालन भएका जनगणनाहरू सामान्य व्यक्ति गणना (Head Count) का रूपमा मात्र सिमीत थिए भने वि.स. २००९/११ (सन् १९५२/५४) देखि सञ्चालन भएका जनगणनाहरू अन्तर्राष्ट्रियरूपमा तुलनायोग्य आधुनिक (वैज्ञानिक) जनगणनाहरू मानिन्छन् । शुरूका जनगणनाहरू तात्कालिन मौजुदा जनसङ्ख्या गोश्वाराबाट सञ्चालन गरिन्थे भने वि.स. २००९/११ को जनगणना तात्कालिन सङ्ख्या विभागबाट सञ्चालन गरिएको थियो । वि.स. २०१८ सालपछिका सबै जनगणनाहरू केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले सञ्चालन गर्दै आएको छ । नेपालमा वि.स. २०२८ सालमा सञ्चालित सातौँ जनगणनाको लगत प्रशोधनका लागि पहिलो पटक कम्प्युटर (IBM 1401) को प्रयोग गरिएको थियो ।

वि.स. २०६८ (सन् २०११) को जनगणना नेपालको जनगणनाको इतिहासको ११ औँ जनगणना हो । यसको स्थलगत विवरण सङ्कलनको कार्य वि.स. २०६८ साल ज्येष्ठ र असार महिनामा सम्पन्न गरिएको थियो । वैज्ञानिक तवरले तयार गरिएको प्रश्नावली, शहरी क्षेत्रका लागि गणना क्षेत्र नक्सा र ग्रामिण क्षेत्रमा गाँउ विकास समितीको नक्शाको प्रयोग, हालसम्मकै समावेशी फिल्ड स्टाफको परिचालन, गहन प्रचारप्रसार, नागरिक समाजबाट स्वतन्त्र पर्यवेक्षण, स्वदेशी वित्तिय साधनको मितव्ययी प्रयोग र भरपर्दो प्रशोधन आदि यस जनगणना २०६८ का प्रमुख विशेषताहरू हुन् ।

[hgu0fgfdfkpfj u/Ps fs xLdxJ kOfT Yoff ok/effix?](#)

कुनै पनि विषयको तथ्याङ्क सङ्कलन गर्दा सो को परिभाषा स्पष्ट उल्लेख हुन आवश्यक हुन्छ । सङ्कलन गरिएको तथ्याङ्कहरू परिभाषामा एकरूपता भएमा मात्र तथ्याङ्कलाई तुलनात्मक रूपमा अध्ययन गर्न सकिने भएकोले यहाँ उल्लेख गरिएको हो । नेपालमा महत्त्वपूर्ण तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने जिम्मेवारी केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागको भएकोले जनसाङ्ख्यिक तथ्याङ्क आदि सङ्कलन गर्दा यस निकायले प्रयोग गर्ने परिभाषाहरूमा एकरूपता पाउन सकिन्छ । केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागद्वारा सञ्चालन गरिने राष्ट्रिय जनगणनामा प्रयोग गरिएका केही महत्त्वपूर्ण परिभाषाहरू यहाँ उल्लेख गरिएको छ ।

s=hgu0fgf lj lw/ cS / a; f!f;

जनगणना गर्दाको मुख्य उद्देश्य भनेको गणनामा कोही व्यक्ति नछुटुउन तथा कोही व्यक्ति नदोहोरिउन भन्ने हो। जनगणना गर्ने मुख्य २ वटा विधिहरू छन्: वास्तविक उपस्थिति विधि (De-Facto Method) र स्थायी बसोबास गणना विधि (De-Jure Method)। वास्तविक उपस्थिति विधि (De-Facto Method) बाट तथ्याङ्क सङ्कलन गर्दा निश्चित समयमा जो जहाँ छ त्यहीबाट तथ्याङ्क सङ्कलन गर्नु पर्दछ। यो पद्धतिमा प्रायः निश्चित रातको समयलाई सन्दर्भ समय मानि त्यस रात जो जहाँ छ त्यहीबाट तथ्याङ्क सङ्कलन गरिन्छ। अर्को विधि स्थायी बसोबास गणना विधि (De-Jure Method) बाट तथ्याङ्क सङ्कलन गर्दा कानुनी रूपमा बसोबास गरेको ठाँउ (Legal Place of Residence) बाट तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न सकिन्छ।

नेपालमा वि.स. २००९/११ देखि सञ्चालन हुँदै आएका प्रत्येक जनगणनाहरूमा परिमार्जित वास्तविक उपस्थिति (Modified De-Jure) पद्धतिको आधारमा गणना हुँदै आएको छ। यस विधि अनुसार व्यक्तिको गणना गर्दा व्यक्ति प्रायजसो जुन ठाँउमा बसोबास गर्छन् त्यो व्यक्तिको परिवारको त्यही ठाँउबाट गणना गरिन्छ। गणनाको अवधिमा कुनै व्यक्ति छोटो समयको लागि औषधोपचार वा तीर्थयात्रा वा पर्यटनका लागि आफ्नो अक्सर बसोबासको स्थान छोडी अन्यत्र गएको भएतापनि त्यस्ता व्यक्तिको गणना अक्सर बसोबासको आधारमा सम्बन्धित स्थानको भएको मानि सो स्थानबाटै गणना गरिन्छ। यस्तै यस विधिमा कामगर्ने मान्छे वा भान्से पनि एउटै परिवारमा खाने र बसोबास गर्ने गरेको भए तिनीहरूलाई त्यही परिवारमा सामेल गरी गणना गर्नु पर्दछ।

सामान्यतया व्यक्तिको गणना गर्दा अक्सर बसोबासको अवधारणाबाट नै गणना गर्नुपर्दछ। तर अक्सर बसोबासको एकिन गर्न नसकिएको अवस्थामा कुनै पनि व्यक्ति ६ महिना वा सो भन्दा बढी समयको लागि स्वदेशकै अन्यत्र वा विदेशबाट आई यस क्षेत्रमा बसोबास गरिरहेको रहेछ भने त्यस्ता व्यक्तिलाई गणना गरिएकत्र क्षेत्र वा स्थानमा समावेश गरिन्छ।

v=3/kl/j f/

सामान्यतया एउटै आम्दानी तथा खर्चले व्यवहार चलाई एकै भान्सामा खानपान गरी बसेका व्यक्तिको समुहलाई परिवार भनिन्छ। परिवारमा एकमात्र वा धेरै व्यक्तिहरू हुन सक्दछन्। तिनीहरू नातेदार पनि हुन सक्दछन्, नहुन पनि सक्दछन् वा कोही असम्बन्धित व्यक्ति (जस्तै: कृषि काम गर्ने स्थायी कामदार, स्थायी रूपमा काम गर्ने कामदार आदि) मिलेर पनि परिवार बन्न सक्दछ। एउटा घरमा एक वा एकभन्दा बढि परिवार पनि बसोबास गरेका हुन सक्दछन्।

u=kl/j f/dhL

परिवारमा अक्सर उपस्थित रहने वा बसोबास गर्ने १० वर्ष उमेर पुरा गरेको महिला वा पुरुष, परिवारमा परि आएका दैनिक काममकाज खर्च र व्यवहार चलाउने व्यवस्था मिलाउने परिवारको मुख्य व्यक्तिलाई परिवारमूली भनिन्छ।

3=ckf^a Ntf

अपाङ्गता भन्नाले शरिरको कुनै एक वा एकभन्दा बढि अङ्गहरूले सामान्यरूपमा काम गर्न नसकेर दैनिक कार्यहरू सरलतापूर्वक गर्न अप्ठ्यारो पर्ने अवस्था हो। यस प्रकारको अवस्था स्थायी वा अस्थायी हुनसक्दछ। विभिन्न कानुनी दस्तावेजहरू तथा अन्य सर्वेक्षणले अपनाएका परिभाषा अनुसार बुँदागत रूपमा अपाङ्गता भन्नाले:

- हातखुट्टा कमजोर, लुलो भई कुनै कामकाज गर्न समस्या, हिडडुल गर्न समस्या भए,
- आँखाले देख्नमा समस्या भए,
- बोलनमा र कानले सुन्नमा समस्या भए,
- उमेर अनुसार व्यवहार गर्न नसक्ने र सिक्नमा वा पढ्नमा ढिलाई वा गाह्रो हुनु,
- एकोहोरो भएर बस्ने, दिक्दार भई एकान्तमा बस्ने, अनौठो व्यवहार गर्ने र आत्महत्या बारे भन्ने वा आत्महत्या गर्न कोशिस गर्नु जस्तो व्यवहार,
- छाररोग वा छान्ने रोगरव्यथाले ग्रसित भए,
- कुनै दीर्घ समस्या वा रोग भएको भएमा ।

$a \Rightarrow \text{ff/hg; } a \text{ } \forall f$

५ वर्ष उमेर पूरा गरेको लेखन र पढ्न दुबै कार्य गर्न सक्ने जनसङ्ख्यालाई साक्षर जनसङ्ख्या भनिन्छ ।

$r \Rightarrow \text{:yfut hg; } a \text{ } \forall f$

यदि कुनै परिवार भाँडा नतिरी कुनै संगठित संस्था वा कार्यालयको स्वामित्वमा रहेको घरमा बसोबास गरेको छ अथवा कुनै संस्था वा कार्यालयले भाँडा तिर्ने गरि निशुल्क उपलब्ध गराएको घरमा बसोबास गर्ने गरेको छ भने त्यस्तो परिवारको जनसङ्ख्यालाई संस्थागत जनसङ्ख्या भनिन्छ । जस्तै : व्यारेकका सेना, प्रहरी, जेलमा रहेका कैदी, कर्मचारी क्वाटरमा बस्ने कर्मचारीहरू तथा बृद्धाश्रममा बसेका बृद्धबृद्धाहरू आदि ।

अनुसूची ६ : कृषि गणना २०६८ परिचय

s|ifu0gfs|k|/r0

नेपालका हरेक जिल्लास्तर सम्मका कृषि त्रिन्याकलाप, कृषि उत्पादन तथा संरचनागत विवरण सङ्कलन गर्ने उद्देश्यले केन्द्रिय तथ्याङ्क विभागले राष्ट्रिय स्तरमा कृषि गणना सञ्चालन गर्दै आएको छ। वि.सं. २०१८ सालमा पहिलो पटक कृषिगणना भएको थियो भने त्यसपछि प्रत्येक दश-दश वर्षमा कृषिगणना हुँदै आएको छ। राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ नेपालको छैटौँ कृषि गणना हो। राष्ट्रिय कृषि गणनामा देहाय बमोजिमका परिभाषा भित्र परेका कृषक परिवारलाई समेटि तथ्याङ्क सङ्कलन गरिएको थियो।

s|ifr ng (Agricultural Holdings):

एउटै व्यक्तिले रेखदेख (व्यवस्थापन) गरेको कृषि उत्पादनको एक इकाइलाई कृषि चलन भनिन्छ। यस्तो कृषि चलनभित्र आफ्नो हकको वा अर्काको हकको भएपनि जुनसुकै शर्तमा लिई आंशिक वा पूर्णरूपमा कृषिको उत्पादनको हेतुले उपभोग गरिएको सम्पूर्ण जग्गा वा कृषि उत्पादनकै हेतुले पालिएका सम्पूर्ण पशुपंक्षी आदि पर्दछन्। साधारण भाषामा भन्नु पर्दा एक परिवारको रेखदेखमा रहेको एउटा जिल्ला भित्रको सम्पूर्ण कृषि कार्यलाई कृषि चलन भनिन्छ। राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ मा जग्गाको क्षेत्रफल वा पशुपंक्षीको सङ्ख्या तल उल्लेख गरिएको बमोजिम भएमा मात्र कृषि चलन मानिएको छ।

- हिमाल र पहाडका जिल्लामा कम्तिमा ४ आना (०.०१२७२ हेक्टर) र तराईका जिल्लामा कम्तिमा ८ धुर (०.०१३५५ हेक्टर) क्षेत्रफलमा बाली लगाएको भएमा वा
- जुनसुकै उमेरका कम्तिमा १ वटा गाई र भैसी जस्ता ठूला चौपाया पालेको भएमा वा,
- कम्तिमा ५ वटा भेडा-बाख्रा जस्ता साना चौपाया पालेको भएमा वा,
- माउ चल्ला गरी कम्तिमा २० वटासम्म पाल्नु चराचुरूङ्गी (कुखुरा, हाँस आदि) पालेको भएमा ।

माथि उल्लेखित कम्तिमा कुनै एक शर्त पूरा गर्ने जिल्लाभित्रका कृषक परिवारलाई कृषि चलन भनिन्छ।

s|ifu0gfs|p2|0

- कृषि विकासका लागि जिल्ला, क्षेत्रिय तथा राष्ट्रिय स्तरका योजना तर्जुमा एवं नीति निर्माण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्न आवश्यक पर्ने तथ्याङ्कको खाँचो पूरा गरी योजनाविद् र निति निर्माताहरूलाई सघाउ पुर्याउने।
- जग्गाको उपभोग र उपयोग तथा बाली लागेको जग्गाको क्षेत्रफल तथा उत्पादन विवरण प्राप्त गर्ने।
- उमेर र जात अनुसार विभिन्न पशुपंक्षीहरूको सङ्ख्याको विवरण प्राप्त गर्ने।
- वनवनेलो तथा सहायक कृषि त्रिन्याकलाप सम्बन्धि विवरण प्राप्त गर्ने।
- कृषि औजार तथा कृषिका साधनहरू, गैरआवासीय भवन, कृषि ऋण, खाद्यान्नको प्रयाप्तता र कृषि बजार सुविधा सम्बन्धि विवरण प्राप्त गर्ने।
- कृषि सम्बन्धि अन्य सर्वेक्षणको लागि आधार तयार गर्ने।

संक्षेप

नेपालका ७५ वटै जिल्लाबाट कृषक परिवारको प्रतिनिधित्व हुनेगरी छानिएका कृषक परिवारहरूसँग अन्तरवार्ता लिई गणना कार्य सञ्चालन गरिएको थियो। नमूना छनौट दुई चरणमा गरिएको थियो। छनौटको पहिलो चरणमा कृषि विकास मन्त्रालयबाट प्राप्त प्रमूख नौ वटा बालीहरू (धान, मकै, गहुँ, कोदो, जौ, तेलहन, आलु, उखु र तरकारी) को तीन वर्षको औषत क्षेत्रफलको आधारमा ७५ जिल्लाबाट ५,२०० गणना क्षेत्र (Enumeration Area) छनौट गरिएको थियो। तर मनाङ्ग जिल्लामा भने पूर्ण गणना गरिएको थियो। गणना प्रयोजनको लागि गणना क्षेत्र भन्नाले साधारणतया वडालाई मानिएको थियो। कतिपय अवस्थामा ठूला वडालाई वडा खण्डमा र साना वडालाई दुई वा दुई भन्दा बढी वडाहरू गाभेर गणना क्षेत्र निर्धारण गरिएको थियो।

छनौटको दोस्रो चरणमा छानिएका प्रत्येक गणना क्षेत्रबाट सम्पूर्ण कृषक परिवारको लगत सङ्कलन गरि Systematic Random Sampling विधिबाट २५ परिवार छनौट गरिएको थियो। यसरी छनौटमा परेका ५,२०० गणना क्षेत्रबाट १,२४,१४४ कृषक परिवारमा गई प्रत्यक्ष अन्तरवार्ता विधिबाट तथ्याङ्क सङ्कलन कार्य सम्पन्न गरिएको थियो। तथ्याङ्क सङ्कलन कार्य अन्तर्गत कृषकहरूले गरेका कृषि कृयाकलाप सम्बन्धि विवरण सङ्कलन गरिएको थियो।

संक्षेप

- सन्दर्भ वर्ष : २०६७ पौष १७ देखि २०६८ पौष १६ सम्मको १२ महिनाको अवधिलाई सन्दर्भ अवधी मानिएको थियो।
- सन्दर्भ दिन : गणना भएको दिनलाई सन्दर्भ दिन मानिएको छ।

अनुसूची ७ : अवधारणा तथा परिभाषा

$s = hg\ 0\ g\ f\ i\ j\ l\ w$

जनगणनामा व्यक्ती गणना गर्दा अक्सर बसोबास (Usual Place of Residence) को आधारमा गरिन्छ । यस आधारमा कुनै व्यक्ति प्रायजसो जुन स्थानमा बस्दछ त्यसको त्यहीबाट गणना गर्ने गरिन्छ । यदि अक्सर बसोबास छुट्टाउन सकिएन भने ६ महिना वा सो भन्दा बढि समय जहाँ बसोबास गरेको छ त्यहीबाट गणना गरिन्छ ।

$v = kl\ /j\ f\ / ; ^a\ \forall f$

जनगणना २०५८ मा नाता पर्ने वा नपर्ने तर प्रायः एउटै भान्सामा खानपिन गर्ने व्यक्तिहरूको समूहलाई परिवार भनेर परिभाषित गरिएको छ । एउटा परिवारमा एक मात्र वा दुई वा दुईभन्दा धेरै व्यक्तीहरू हुनसक्दछन् । त्यस्तो परिवार एउटा घरधुरीमा एकभन्दा बढि पनि हुन सक्दछन् ।

$u = c\ i\ j\ f\ i\ t\ kl\ /j\ f\ / ; ^a\ \forall f$

प्रतिपरिवार एकाइमा रहेको औषत सदस्य सङ्ख्या देखाउने सुचक नै औषत परिवार सङ्ख्या वा परिवारको औषत आकार हो । कुनै स्थान विशेषको कूल जनसङ्ख्यालाई त्यस स्थानको कूल परिवार सङ्ख्याले भाग गर्दा आउने मानलाई औषत परिवार सङ्ख्या भनिन्छ ।

$3 = pd\ /$

कुनै पनि व्यक्तिले जन्मेपछि पार गरेको वर्ष वा समय नै उसको उमेर हो । उमेरलाई पुरा गरेको समयलाई वर्षमा व्यक्त गरिन्छ । जन्मेपछि एक वर्ष पुरा नहुन्जेलसम्मको उमेरलाई शून्य (०) वर्ष मानि उनिहरूलाई शिशु (Infant) भनिन्छ ।

$^a = z\ x\ /L\ h\ g\ ^a\ \forall f$

आवश्यक पूर्वाधारहरूको विकास भएको ठाँउ तथा शहरी क्षेत्र भनि परिभाषित गरिएको भू-भागलाई शहरी क्षेत्र भनिन्छ । नेपालमा नगरपालिकाले ओगटेको भू-भागलाई शहरी क्षेत्र मानिएको छ । त्यही क्षेत्रमा बसोबास गर्ने जनसङ्ख्यालाई शहरी जनसङ्ख्या भनिन्छ ।

$r = hg\ ^a\ \forall f\ a\ [4b\ /$

प्रतिशय जनसङ्ख्यामा प्रतिवर्ष बृद्धिहुनेहरूको सङ्ख्यालाई जनसङ्ख्या बृद्धिदर भनिन्छ । २०६८ को जनगणनामा नेपालको वार्षिक बृद्धिदर १.३५ छ भन्नुको अर्थ २०५८ र २०६८ को दशकमा नेपालको जनसङ्ख्या वार्षिक १.३५ प्रतिशतका दरले बृद्धि भएको देखिन्छ ।

$5 = hg\ ^a\ \forall f\ b\ /a\ /x\ g\ /; d\ o$

वर्तमान जनसङ्ख्या बृद्धिदर आगामी वर्षहरूमा पनि कायम रहदा जति वर्षमा वर्तमान जनसङ्ख्या दोब्बर हुन्छ त्यो नै जनसङ्ख्या दोब्बर हुने समय हो ।

h=cfi>t cgkft

१५ वर्ष भन्दा कम (०-१४ वर्ष) र ६० वर्ष भन्दा माथिल्लो उमेर समूहको जनसङ्ख्यालाई जोडेर १५-५९ वर्ष उमेर समूहको जनसङ्ख्याले भाग गर्दा प्राप्त अनुपात जसले काम गर्ने उमेरको जनसङ्ख्यामा काम गर्न नसक्ने र अरूमा आश्रय लिनुपर्ने जनसङ्ख्याको अनुपात देखाउन्छ ।

emacy\$; kdf; lqomhg^a Vof (Economically Active Population)

दश वा सो भन्दा माथिल्लो उमेरका कूल जनसङ्ख्या मध्ये जनगणनाको दिन भन्दा विगत १२ महिना अगाडि देखि कम्तिमा एक महिना आर्थिक काम (कृषि/आफ्नै खेतीपाती, तलबरज्याला, आफ्नै गैरकृषि व्यावसाय, विस्तारित आर्थिक काम र कामको खोजी) मा संलग्न जनसङ्ख्या नै आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या हो ।

`=cS / cfy\$; kdf; lqomhg^a Vof (Usual Economically Active Population)

प्रतिपरिवार एकाइमा रहेको औषत सदस्य सङ्ख्या देखाउने सूचक नै औषत परिवार सङ्ख्या वा परिवारको औषत आकार हो । कुनै स्थान विशेषको कूल जनसङ्ख्यालाई त्यस स्थानको कूल परिवार सङ्ख्याले भाग गर्दा आउने मानलाई औषत परिवार सङ्ख्या भनिन्छ ।

6=cfy\$; lqotfb/

१० वर्ष वा सो भन्दा माथिल्लो उमेर समूहको आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसङ्ख्यालाई सोही उमेर समूहको जम्मा जनसङ्ख्याले भागगरी १०० ले गुणन गर्दा प्राप्त हुने प्रतिशत नै आर्थिक सक्रियता दर हो । यसमा रोजगार र बेरोजगार दुबै जनसङ्ख्यालाई समावेश गरिन्छ ।

7=s'h /fhuf/Lb/

आर्थिक रूपमा सक्रिय कूल जनसङ्ख्यामा जम्मा रोजगार (१ हप्तामा कम्तिमा १ घण्टा कुनै आर्थिक काम गरेको) जनसङ्ख्याको प्रतिशत नै कूल रोजगारी दर हो ।

8=s'h khggvb/

प्रजननयोग्य उमेर (१५-४९) का प्रति विवाहित महिलाहरूले आफ्नो कूल प्रजनन उमेरमा जन्माउने जिउँदो बच्चाहरूको सङ्ख्या बताउने सूचक नै कूल प्रजनन दर हो ।

9=s [ifrngj fs [f k/] f/

हिमाल र पहाडमा कम्तिमा चार आना र तराईमा कम्तिमा ८ धुर वा सो भन्दा बढि कृषि प्रयोजनको जमिन उपयोग गर्ने वा कम्तिमा १ वटा ठुला चौपाया वा कम्तिमा ५ वटा साना चौपाया वा कम्तिमा २० वटा चराचुरूङ्गी वा साना ठुला गरी कम्तिमा ५ वटा चौपाया पालन गर्ने परिवारलाई कृषि चलन वा कृषक परिवारमा समावेश गरिन्छ ।

Of=hg3gJ

प्रति एकाइ क्षेत्रफलमा रहेको कूल जनसङ्ख्यामा व्यक्त गर्न जनघनत्वको प्रयोग गरिन्छ । यसले कुनै स्थानको क्षेत्रफल र त्यस स्थानको जनसङ्ख्या विचको सम्बन्ध देखाउदछ । यसलाई प्रायः जनसङ्ख्या प्रति वर्ग किलोमिटरमा व्यक्त गरिन्छ ।

t=kl/j f/ lgothgs fj; fvg kpfj stfb/ (Contraceptive Prevalence Rate, CPR)

१० वर्ष भन्दा माथिल्लो उमेरका विवाहित सङ्ख्यामा परिवार नियोजनका स्थायी वा अस्थायी उपाय अवलम्बन गर्ने जनसङ्ख्याको प्रतिशत नै परिवार नियोजनको साधन प्रयोगकर्तादर हो।

y=nljEs cgkft

प्राय प्रतिशत जना महिलामा पुरुषको सङ्ख्या व्यक्त गर्ने इकाइ नै लैङ्गिक अनुपात हो। कुनै स्थान विशेषको कूल पुरुषको सङ्ख्यालाई महिलाको सङ्ख्याले भागगरी १०० ले गुणा गर्दा लैङ्गिक अनुपात प्राप्त हुन्छ।

b=: fl f/tfb/

५ वर्ष वा सो भन्दा माथिल्लो उमेर समूहको साक्षर (पढ्न र लेख्न दुबै जान्ने) जनसङ्ख्यालाई सोही उमेर समूहको जम्मा जनसङ्ख्याले भाग गरी १०० ले गुणा गर्दा प्राप्त हुने प्रतिशत नै साक्षरता दर हो। जनगणनामा प्रयोग गरिएको परिभाषा अनुसार पढ्न लेख्न र सामान्य हरहिसाब गर्न सक्ने व्यक्तिलाई साक्षर भनिन्छ।

7=s'h /fjuf/Lb/

आर्थिक रूपमा सक्रिय कूल जनसङ्ख्यामा जम्मा रोजगार (१ हप्तामा कमिमा १ घण्टा कुनै आर्थिक काम गरेको) जनसङ्ख्याको प्रतिशत नै कूल रोजगारी दर हो।

w#z l fs lj Bfno cgkft

यसले प्रति विद्यालयमा रहेको औषत शिक्षक सङ्ख्या जनाउछ। कूल शिक्षक सङ्ख्यालाई कूल विद्यालय सङ्ख्याले भाग गर्दा यो अनुपात प्राप्त हुन्छ।

g=z l fs lj BfyLcgkft

यसले प्रति विद्यालयमा रहेको औषत शिक्षक सङ्ख्यालाई जनाउछ। कूल शिक्षक सङ्ख्यालाई कूल विद्यालयल सङ्ख्याले भागगर्दा यो अनुपात प्राप्त हुन्छ।

e=dfgj lj s f ; f's f

जन्मेदेखिको औषत आयु, शैक्षिक स्तर र समायोजित वास्तविक प्रतिव्यक्ति आयका आधारमा तयार पारिएको राष्ट्रको समग्र सामाजिक आर्थिक विकासको स्तर मापन गर्ने सूचकाङ्कलाई मानव विकास सूचकाङ्क (Human Development Index, HDI) भनिन्छ।

d=s'h ufxy pKfvg

कुनै देशको अर्थ व्यवस्थाले आवासीय र गैर आवासीय दुबै खाले श्रमिकको प्रयोगद्वारा एक आर्थिक वर्षमा उत्पादन र प्रयोगमा आएका जम्माजम्मी बस्तु र सेवाहरूको मूल्यलाई कूल गार्हस्थ उत्पादन भनिन्छ।

o=hg^a Vofkl fjkof

विगत र वर्तमानको प्रजनन दर, मृत्युदर र बसाई सराईको स्वरूप र केहि निश्चित मान्यताका आधारमा भविष्यका निमित्त जनसङ्ख्याको आकार र स्वरूपको तथ्याङ्किय वा गणितिय तरिकाले अनुमान गर्ने कार्यलाई नै जनसङ्ख्या प्रक्षेपण भनिन्छ। यस पुस्तकमा कालिकोट जिल्लाको जनसङ्ख्या प्रक्षेपण घाताङ्किय (Exponential Method) को आधारमा गरिएको छ।

अनुसूची ८ : तथ्याङ्क ऐन २०१५

लालमोहर सदर मिति

२०१५/०८/१०

संशोधन गर्ने ऐन

१. तथ्याङ्क संशोधन ऐन, २०१८

२. केही नेपाल कानून (संशोधन र पुनः व्यवस्थापन) ऐन, २०२०

३. सक्षिप्त कार्यविधि ऐन, २०३०

४. तथ्याङ्क (दोस्रो संशोधन) ऐन, २०३०

५. न्याय प्रशासन सुधार (चौथो संशोधन) ऐन, २०४३

६. न्याय प्रशासन सुधार (चौथो संशोधन) ऐन, २०४३

७. न्याय प्रशासन ऐन, २०४८

८. गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ 😊

नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित मिति

२०१५/०८/१८

लालमोहर र प्रकाशन मिति

२०१८/०९/१३

२०२०/११/१६

२०२८/१२/२०

२०३०/१२/११

२०३१/०४/१८

२०४३/७/२६

२०४८/२/१६

प्रमाणिकरण र प्रकाशन मिति

२०६६/१०/७

२०१५ सालको ऐन नं. २०

tYoff ; Í ng ugi; lj wf kfk ug\$ fllgldQ ag\$ flPj

जनतालाई अधिक मात्रामा ठोस हित हुने नीति निर्धारण गर्न, सरकारी विभागहरूको प्रशासकीय निपुर्णता बढाउन र मुलुकको आर्थिक गतिविधि बारे यथार्थ ज्ञान प्राप्त गर्न नेपाल सरकारलाई यथार्थ आधार चाहिएको र त्यस्तो आधार जुटाउन तथ्याङ्क सङ्कलन सम्बन्धि सुविधाको व्यवस्था गर्न र तथ्याङ्क सङ्कलन, सङ्ग्रह, प्रकाशन र विश्लेषण गर्ने कामको निमित्त एक केन्द्रीय विभागको स्थापना गरी शान्ति र व्यवस्था एवं सर्वसाधारण जनताको सुविधा र आर्थिक हित कायम राख्न वाञ्छनीय भएकोले श्री ५ महाराजाधिराजबाट मन्त्रिपरिषद्का सल्लाह अनुसार यो ऐन बनाई जारी गरिबक्सको छ ।

! = Hfk gfd, lj : tf / kf / Dm

(१) यस ऐनको नाम “तथ्याङ्क ऐन, २०१५” रहेको छ ।

(२) यो ऐन नेपाल र मूलुकमा लागु हुनेछ ।

(३) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

😊 यो ऐन २०६५ साल ज्येष्ठ १५ गतेबाट लागु भएको ।

☒ केहि नेपाल कानून (संशोधन र पुनः व्यवस्थापन) ऐन, २०२० द्वारा संशोधित ।

@kl/efifffM विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,

- (क) “अधिकार प्राप्त अधिकृत” भन्नाले यो ऐन अन्तर्गत सङ्कलन गर्नु पर्ने तथ्याङ्क र खबरको विवरण सङ्कलन गर्न सूचित आदेशद्वारा अधिकार दिईएको अधिकृत सम्भन्नु पर्दछ ।
- (ख) “महानिर्देशक” भन्नाले नेपाल सरकारबाट नियुक्त केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागको महानिर्देशक सम्भन्नु पर्दछ ।
- (ग) “सूचित आदेश” भन्नाले नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित आदेश सम्भन्नु पर्दछ ।
- (घ) “विभागको अधिकृत” भन्नाले तोकिए बमोजिम केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागको अधिकृत भनि नियुक्त भएको व्यक्ति सम्भन्नु पर्दछ ।
- (ङ) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिमको” भन्नाले यो ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिमको सम्भन्नु पर्दछ ।

#=lj j /Of bfvnf u/fpgjclv& f/M नेपाल सरकारले सूचित आदेशद्वारा कुनै वर्गको व्यक्तिहरूको भोग चलन वा नियन्त्रणमा रहेको सोही आदेशमा तोकिएको कुरा सम्बन्धि तोकिएको खबर, लगत र तथ्याङ्कको तोकिएको ढाँचाको विवरण तोकिएको समयमा महानिर्देशक छेउ दाखिल गर्न त्यस्तो व्यक्तिलाई आदेश गर्न सक्छ ।

\$=tYoff ; Í ng ugfgd& ugjclv& f/M नेपाल सरकारले सूचित आदेशद्वारा यस दफामा लेखिए बमोजिम कुनै कुराका सम्बन्धमा तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न निर्देश गर्न सक्छ ।

(२) उपदफा (१) अन्तर्गत निकालिएको आदेशद्वारा देहाय बमोजिम गर्न सकिने छः

- (क) सङ्कलन गर्नुपर्ने खबरको लगत तोक्ने,
- (ख) त्यस्तो खबर सङ्कलन गर्ने कामको निमित्त अधिकार प्राप्त अधिकृतहरू नियुक्त वा मनोनित गर्ने, तिनीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकारहरू तोक्ने र त्यस्तो काम, कर्तव्य र अधिकारहरू प्रयोग तथा पालना गर्दा तिनीहरूले अपनाउनु पर्ने कार्यविधि तोक्ने, र
- (ग) त्यस्तो आदेश अन्तर्गत सङ्कलन गर्न पर्ने तथ्याङ्क सुविधापूर्वक सङ्कलन गर्नको निमित्त नेपाल सरकारको विचारमा आवश्यक देखिएका वा आकस्मिक अरु सबै कुराहरूको व्यवस्था ।

%nj j /Of bfvnf u/fpgjdxfgd& s s fclv& f/M महानिर्देशकले आफै वा अरु कुनै अधिकृतद्वारा कुनै व्यक्ति छेउ लिखित सूचना पठाई तोकिएको कुरा सम्बन्धि तोकिएको खबर, लगत र तथ्याङ्कको तोकिएको ढाँचाको विवरण तोकिएको समयमा आफू छेउ दाखिल गर्न त्यस्तो व्यक्तिलाई आदेश गर्न सक्छ ।

^=/\$8(hfRg]clv& f/M महानिर्देशक वा निजको अधिकारक्षेत्र भित्र रही काम गर्ने कुनै अधिकार प्राप्त अधिकृत वा निजद्वारा दफा ५ अन्तर्गत लिखित रूपमा अधिकार पाएको कुनै अधिकृतले दफा ३ वा दफा ४ अन्तर्गतको आदेश वा दफा ५ अन्तर्गतको सूचनामा तोकिएको कुनै कुराको सम्बन्धमा तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने प्रयोजनको निमित्त वा त्यस्तो आदेश वा सूचना अन्तर्गत दाखिल भएको कुनै लगत, विवरण वा खबर साँचो हो होईन भन्ने कुराको जाँचको निमित्त देहाय बमोजिम गर्न सक्छः-

- (क) कुनै खबर वा विवरण दाखिला गर्नु पर्ने कर्तव्य भएका कुनै व्यक्तिको भोग चलन वा नियन्त्रणमा रहेको कुनै घर जग्गामा पूर्वसूचना दिई मनासिब माफिकको समयमा प्रवेश गर्ने,
- (ख) त्यस्तो व्यक्तिको भोग चलन वा नियन्त्रणमा रहेको कुनै लिखत वा चीज आफू छेउ पेश गर्ने आदेश दिन र त्यसको जाँच गर्न र
- (ग) यो ऐन अन्तर्गत सङ्कलन गर्नु पर्ने तथ्याङ्क सम्बन्धि कुनै खबर कुनै व्यक्तिलाई थाहा छ भन्ने मनासिब माफिकको विश्वास भएमा निजसँग कुनै प्रश्न सोध्ने ।

[↗ /Cfdffg\]clvs f/M](#) महानिर्देशकले नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित सूचनाद्वारा सोही सूचनामा तोकिएको कुरा सम्बन्धि तोकिए बमोजिमको खबर वा तथ्याङ्कको तोकिएको ढाँचाको विवरण तोकिएको समयमा आफू छेउ दाखिल गर्न कुनै वर्गको व्यक्तिलाई अनुरोध गर्न सक्छ ।

[↗ =jj /Cfdffg\]clvs f/M](#)

- (१) कुनै सरकारी कार्यालय, सरकारी स्वामित्व भएको वा यस उद्देश्यको लागि सरकारी सहायत प्राप्त संस्था वा विदेशी व्यक्ति वा संस्थाले व्यावसायिक उद्देश्यले कुनै आर्थिक कुराको लागत, खबर वा तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न चाहेमा केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागबाट स्वीकृती प्राप्त गर्नु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम तथ्याङ्क सङ्कलन गर्नको निमित्त स्वीकृति प्राप्त गर्न चाहने व्यक्ति वा संस्थाले सम्बन्धित तथ्याङ्क सङ्कलन गर्नु परेको कारण सो सङ्कलन गरिने इलाका, सङ्कलन गर्दा अपनाईने प्रणाली वा कार्यक्रमको सम्बन्धमा विस्तृत विवरण केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

[↗ =Yof nCkpfuj fks flz t ugfc l3 kpfifCt u/fpgkg/M](#)

- (१) दफा ७क. बमोजिम तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न स्वीकृती प्राप्त गर्ने व्यक्ति वा संस्थाले तथ्याङ्क सङ्कलन गरी त्यसलाई प्रयोगमा ल्याउन वा प्रकाशित गर्नु अघि केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागबाट प्रमाणित गराउनु पर्छ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम तथ्याङ्क तथ्याङ्क प्रमाणित गर्दा केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले कुनै खर्च व्यहोर्नु पर्ने भए त्यस्तो खर्च समेत तथ्याङ्क प्रमाणित गराउन चाहने व्यक्ति वा संस्थाले केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागलाई बुझाउनु पर्नेछ ।
- (३) केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागको स्वीकृती प्राप्त नगरी कुनै तथ्याङ्क विदेशी व्यक्ति, संस्था वा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थालाई उपलब्ध गराउनु हुदैन ।

[* =vj /j fljj /Cfs fks fz gdfkltaGM](#)

- (१) दफा ३ वा दफा ४ वा दफा ५ वा दफा ६ वा दफा ७ अन्तर्गत दाखिला भएको वा प्राप्त गरिएको वा तयार भएको कुनै व्यक्तिगत वा कुनै परिवार वा फर्म वा कम्पनी सम्बन्धि विवरण वा खबर वा विवरण दिने व्यक्तिको वा निजद्वारा अधिकार

प्राप्त प्रतिनिधिको लिखित स्वीकृति विना महानिर्देशक वा विभागको अधिकृत बाहेक अरु कसैलाई प्रत्यक्ष रूपबाट देखाउनु वा प्रकाशित गर्न हुदैन ।

- (२) यो ऐन अन्तर्गत मुद्दा चलाउने प्रयोजनको निमित्त त्यस्तो विवरण अदालतमा पेश गर्नमा उपदफा (१) ले बाधा पुऱ्याउने छैन ।

(= hfam)

- (१) दफा ३ वा दफा ४ वा दफा ५ अन्तर्गत कुनै खबर वा विवरण दिनु पर्ने कर्तव्य भएका कुनै व्यक्तिले देहायको कसुर गरेमा निजलाई त्यस्तो प्रत्येक कसुरको निमित्त रू. २००/- दुईसयसम्म जरिवाना वा दुई महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछः-

* (क) जानी जानी त्यस्तो खबर वा विवरण तोकिएको म्यादभित्र नदिएमा वा दिन इन्कार गरेमा, वा

(ख) जानी जानी कुनै भुद्दा खबर वा विवरण दिएमा वा दिलाएमा, तर यस उपदफा अन्तर्गत सजाय हुने कसुर कुनै कम्पनी वा सङ्गठित संस्थाले गरेकोमा सो कसुर भएको कुरा आफुलाई थाहा थिएन वा सो कसुर रोक्न आफूले सकभर उचित प्रयत्न गरेको थियो भन्ने कुरा प्रमाणित गर्न सकेमा बाहेक सो कम्पनी वा संस्थाको प्रत्येक महानिर्देशक, मेनेजर, सेक्रेटरी वा अरु प्रतिनिधीलाई रू. ३००/- तीनसयसम्म जरिवाना वा तीन महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ ।

- (२) कुनै व्यक्तिले महानिर्देशक वा निजद्वारा दफा ६ अन्तर्गत अधिकार प्राप्त कुनै अधिकृतलाई सो दफाको खण्ड (क) अन्तर्गत कुनै घर जग्गामा प्रवेश गर्ने अधिकारको प्रयोगमा बाधा पुऱ्याएमा वा सो दफाको खण्ड (ख) अन्तर्गत पेश गर्न दिईएको कुनै लिखत वा चीज जानी जानी पेश गर्न इन्कार गरेमा वा सो दफाको खण्ड (ग) अन्तर्गत सोधिएको कुनै प्रश्नको उत्तर दिन इन्कार गरेमा वा जानी जानी भुद्दा उत्तर दिएमा निजलाई रू. १००/- एकसयसम्म जरिवाना वा एक महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ ।

* (२क) दफा ७ क. बमोजिम स्वीकृति प्राप्त गरी तथ्याङ्क सङ्कलन गर्नु पर्नेमा स्वीकृती प्राप्त नगरी वा स्वीकृति प्रदान गर्दा तोकिएको प्रणाली वा शर्त विपरीत हुने गरी तथ्याङ्क सङ्कलन गरेमा वा दफा ७ ख. बमोजिम कुनै तथ्याङ्कलाई प्रयोगमा ल्याउनु वा प्रकाशित गर्नु अघि प्रमाणित गराउनु पर्नेमा सो नगराई प्रयोगमा ल्याउने व्यक्ति वा संस्था र प्रकाशन गर्ने व्यक्तिलाई त्यस्तो प्रत्येक कसुर वाफत पाँचहजार रूपैयासम्म जरिवाना हुनेछ ।

तर यस उपदफा अन्तर्गत सयाय हुने कसुर कुनै सङ्गठित संस्थाबाट भएकोमा त्यस्तो कसुर आफ्नो जानकारी बेगर भएको हो भन्ने कुरा प्रमाणित गर्न सकेमा बाहेक त्यस्तो कसुर वाफतको सजाय सम्बन्धित संस्थाको महाप्रबन्धक वा प्रबन्धक वा प्रमुखलाई हुनेछ ।

⊕ पहिलो संशोधन द्वारा संशोधित ।

✱ दोस्रो संशोधन द्वारा संशोधित ।

- (३) महाप्रवन्धक वा विभागको अधिकृत वा कुनै अधिकार प्राप्त अधिकृतले देहायको कसूर गरेमा निजलाई त्यस्तो कसूरको निमित्त रू. २००/- दुईसय सम्म जरिवाना वा २ महिनासम्म कैद वा दुबै सजाय हुनेछः-
- (क) दफा ८ उल्लंघन गरी कुनै खबर वा विवरण वा त्यसको कुनै अंश प्रकाशन गरेमा, वा
- (ख) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेका वा आदेश पालन गर्दा उचित सावधानी वा तत्परता नदेखाएमा, वा
- (ग) आफ्नो जिम्मामा रहेका तथ्याङ्क सम्बन्धि रेकर्ड लापरवाहीले वा जानी जानी नष्ट गरेमा वा अन्य किसिमबाट त्यसमा नोक्सानी पुऱ्याएमा वा गलत नतिजा निष्कने गरी कुनै खबर कित्ते गरेमा वा अन्य तरीकाबाट प्रयोग गरेमा वा त्यस्तो रेकर्ड आफ्नो व्यक्तिगत वा अनाधिकृत कामो लागि प्रयोग गरेमा ।
- (४) दफा ८ उल्लंघन गरी कुनै व्यक्तिले कुनै अधिकार प्राप्त अधिकृत वा विभागको अधिकृतबाट कुनै खबर वा विवरण प्राप्त गरेमा निजलाई रू. २००/- दुईसयसम्म जरिवाना वा २ महिनासम्म कैद वा दुबै सजाय हुनेछ । तर त्यसरी प्राप्त गरेको खबर वा विवरण प्रकाशित समेत गरेमा निजलाई रू. ५००/- पाँचसयसम्म जरिवाना वा ५ महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ ।
- (५) कुनै व्यक्तिले जनतालाई यो ऐन अन्तर्गत दिइएको कुनै आदेशको पालन नगर्नु भनी वा अधिकार पाएका कुनै अधिकृतद्वारा कानून बमोजिम मागिएको कुनै खबर वा विवरण वा सोधिएको कुनै प्रश्नको उत्तर नदिनु भनी प्रचार गरेमा निजलाई रू. ५००/- पाँचसयसम्म जरिवाना वा पाँच महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ ।

*!) = d2fx0jclvsf/kg/fjbgM

- (१) यस ऐन अन्तर्गत देहायको कसूरको सम्बन्धमा कारवाही र सजाय गर्ने अधिकार देहायको अधिकारी वा अदालतलाई हुनेछः-
- (क) दफा ९ को उपदफा (१), (२) र (५) को कसूर सम्बन्धमा प्रमूख जिल्ला अधिकारी,
- (ख) दफा ९ को उपदफा (२क) को कसूरको सम्बन्धमा महानिर्देशक, र
- (ग) दफा ९ को उपदफा (३) र (४) को कसूरको सम्बन्धमा जिल्ला अदालत ।
- (२) राजपत्राङ्कित अधिकृतको सम्बन्धमा नेपाल सरकारको अनुमति र केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागका कर्मचारीको सम्बन्धमा महानिर्देशकको अनुमति नभई यो ऐन अन्तर्गत सजाय हुने कुनै कसूरको सम्बन्धमा कुनै उजूर लाग्ने छैन ।
- ॐ (३) उपदफा (१) बमोजिम प्रमूख जिल्ला अधिकारी वा महानिर्देशकले गरेको निर्णय उपर पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन लाग्नेछ ।

* दोस्रो संशोधन द्वारा संशोधित ।

● न्याय प्रशासन सुधार (चौथो संशोधन) ऐन, २०४३ द्वारा संशोधित ।

ॐ न्याय प्रशासन सुधार ऐन, २०३१ द्वारा संशोधित ।

❖ न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ द्वारा संशोधित ।

!) -s[†] =clvs f/ k|pof|hg ug; Sg|M दफा १० को उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिम महानिर्देशकलाई भएको अधिकार नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी कुनै अधिकृतले प्रयोग गर्न पाउने गरी प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

*!! =g|kfn ; /sf/ j fdlxg|M यस ऐन अन्तर्गतको मुद्दामा नेपाल सरकार वादी हुनेछ ।

! @-cfbz df k|g p7g g; Sg|M यो ऐनद्वारा प्रदत्त अधिकारीको प्रयोग गरी दिईएको कुनै आदेशका सम्बन्धमा कुनै अदालतमा प्रश्न उठ्न सक्ने छैन ।

! #-lgod agfpg|clvs f/M यो ऐनको उद्देश्य कार्यान्वित गर्न नेपाल सरकारले नियम बनाउन सक्छ ।

! \$=vf/h|M जनगणना ऐन, २०१३ खारेज गरिएको छ ।

† दोस्रो संशोधनद्वारा थप ।

* दोस्रो संशोधन द्वारा संशोधित ।

द्रष्टव्य :

१. तथ्याङ्क दोस्रो संशोधन ऐन, २०३० द्वारा रूपान्तर गरिएको शब्द -“डाईरेक्टर“ को सट्टा “महानिर्देशक”
२. केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन २०६३ द्वारा रूपान्तरण गरिएको शब्दहरू- “श्री ५ को सरकार” को सट्टा “नेपाल सरकार”
३. गणतन्त्र सुदृढिकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा “श्री ५ को प्रशस्ति” भन्ने शब्दहरू भित्रकिएका छन् ।

तथ्याङ्क कार्यालय, सुर्खेत : परिचय

जनतालाई अधिक मात्रामा हित हुने नीति निर्धारण गर्न, सरकारी विभागहरूको प्रसाशकिय निपुणता बढाउन र मुलुकको आर्थिक गतिविधिवारे यथार्थ ज्ञान प्राप्त गर्न तत्कालिन नेपाल सरकारलाई यथार्थ आधार चाहिएको र त्यस्तो आधार जुटाउन तथ्याङ्क सम्बन्धि कामको निमित्त एक केन्द्रीय विभागको स्थापना गर्न वाञ्छनिय भएकोले २०१५ साल मार्ग १८ गतेका दिन नेपालमा तथ्याङ्क ऐन २०१५ लागु भयो । यहि ऐनको आधारमा साविक सङ्ख्या विभाग खारेज भई वि.सं. २०१५ साल पौष १७ गते राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय अन्तर्गत रहने गरी केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागको स्थापना भयो । केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागको स्थापना पश्चात तथ्याङ्क ऐन २०१५ र नियमावली २०४१ मा भएको व्यवस्था बमोजिम केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागको कार्य सम्पादनमा सहयोग पुऱ्याउने, स्थानिय स्तरमा सङ्कलन गरिने तथ्याङ्कहरूलाई बढि भन्दा बढि विश्वसनिय बनाउने तथा स्थानिय स्तरमा तथ्याङ्क सम्बन्धि गतिविधिहरूको समन्वय गर्ने उद्देश्यले वि.सं. २०५० सालमा नेपालका ३३ वटा जिल्लाहरूमा शाखा तथ्याङ्क कार्यालयहरूको स्थापना भएको थियो, जसमध्येको एक हो हालको तथ्याङ्क कार्यालय सुर्खेत ।

स्थापनाकालमा यस कार्यालयको नाम शाखा तथ्याङ्क कार्यालय सुर्खेत रहेकोमा आ.व. २०७०/०७१ देखि नाम परिमार्जन भई तथ्याङ्क कार्यालय सुर्खेत भएको हो । यस कार्यालयको कार्यक्षेत्र सुर्खेत, दैलेख र कालिकोट गरि ३ जिल्ला रहेका छन् । यस कार्यालयले केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागको आदेशानुसार तथ्याङ्क सङ्कलन कार्य गर्दछ र केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागबाट अन्तिम नतिजा स्वरूप प्राप्त हुन आएका विविध विषयका तथ्याङ्कहरू प्रयोगकर्ता तथा सरोकारवालाहरूलाई निःशुल्क रूपमा उपलब्ध गराउदै आएको छ ।

हाम्रो अनुरोध :

केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागबाट समय-समयमा हुने विभिन्न सर्वेक्षण/गणना तथा तथ्याङ्क कार्यालयको वार्षिक कार्यक्रम अन्तर्गत तथ्याङ्क सङ्कलन कार्यमा खटिई आउने कर्मचारीहरूलाई समयमै सत्य-तथ्य विवरण उपलब्ध गराई सहयोग गरिदिन हुन सम्बन्धित सबैमा हार्दिक अनुरोध छ ।

“तथ्याङ्क विकासका लागि, विकास जनताका लागि”